

5435

El divino
Valles.

El Divino y celeberrimo
Medico Francisco Valles es-
cubio el comunisimo libro
de Sacra Philosophia: el
Prognostico.

COMMENTA
RIA IN LIBROS HIPPO
cratis de Ratione victus in
Morbis acutis.

(*)

AVTHORE FRANCISCO VAL
lesio Couarrubiano, doctore medico, pri-
marioq; medicæ facultatis in Com-
plutensi academia
professore.

~~ex libris D. (?) [unclear] [unclear]~~
com [unclear]

CVM PRIVILEGIO.

COMPLVTI.

Apud Andream de Angulo.

1569.

COMMENTA

RIA IN LIBROS IIIOS

CLASIS DE FLORENTINIS

ALPHABETICIS

(*)

ANTHONIO PERANCISCO

PHYSICORUM, DOCTORIS MEDICINAE

IN UNIVERSITATE REGIA

PHYSICORUM

PROFESSORIS

(*)

CUM PRIVILEGIO

COMPLUTI

APUD ANTONIUM DE ANTONIIS

DO R quanto por parte de vos el doctor Francisco de Valles Cathedratico de prima en la facultad de Medicina, de la vniuersidad de la villa de Alcala de Henares, nos fue hecha relacion diziendo que vos auays hecho vn libro de Medicina intitulado Comentaría in libros Hippocrates de Ratione victus, in morbis acutis, y porque era muy vtil y necessario, nos suplicastes os mandasemos dar licencia y facultad para que se pudiesse imprimir, y priuilegio para que por tiempo de veynte años ninguna otra persona le pudiesse imprimir ni vender, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro consejo en el dicho libro se hizo la diligencia que la pragmatica por nos agora nueuamente fecha dispone, fue acordado que deuiamos mandar esta nuestra cedula paravos en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien, y por la presente os damos licencia y facultad, para que vos o quien vuestro poder ouiere, podays imprimir el dicho libro que de suso se haze minción y para que por tiempo de diez años primeros siguientes, que corren y se quentã desde el dia de la data desta nuestra cedula en adelante vos el dicho doctor Francisco de Valles, o la per-

sona q̄ el dicho vuestro poder ouiere, podays vender el dicho libro: y mandamos que persona alguna sin vuestra licencia, durate el dicho tiempo de los dichos diez años, no lo pueda imprimir ni vender, sopena de perder todos los libros que vniere impresso, y mas de veynte mil maravedis, para la nuestra camara. Y mādamos que despues de impresso no se pueda vender ni venda sin que primero se trayga al nuestro consejo, juntamente con el original que en el fue visto: que va rubricado y firmado al fin, de Iuan de la vega, nuestro escriuano de camara, de los que en el nuestro consejo residen, para que se vea si la dicha impresion esta conforme al original, y se tase el precio a que se ouiere de vender cada volumen: sopena de caer e incurrir en las penas contenidas en la dicha pragmatica, y leyes de estos reynos. Y mandamos a los del nuestro consejo Presidente y oydores de las nuestras audiencias, alcaldes, alguaziles de la nuestra casa y corte y chancillerias, y a todos los corregidores, asistente gouernadores, alcaldes mayores y ordinarios, y otros juezes y justicias qualesquier, de todas las ciudades, villas y lugares de los nuestros reynos y señorios, y a cada vno y qualquier dellos: ansi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante, que os guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced

ced, que ansí os hazemos, y contra el tenor y forma della no vayan ni passen, ni consientan yr ni passar por alguna manera. Sopena de la nuestra merced, y de cinquenta mil maravedis para la nuestra camara. Dada en el Escorial a. 21. dias del mes de Março, de mil y quinientos y sesenta y nueue años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad.

Antonio de Erasso.

A 3 Proce-

Proœmium.

QVI Cnidias vocatas sententias scripserunt, quæcunque quidem patiuntur ægrotâtes in singulis morbis, rectè scripserunt, & quomodo quædam ipsorû euenerunt, & hucusque etiâ qui medicus nō sit, possit rectè conscribere, si bene ab ægrotâtium quocunq; didicisset quæ patiuntur, quæcunque autem antea scire oportet ipsum medicum non dicente ipso ægroto, horum multa ommissa sunt alia in alijs, & quædam quæ per oportuna sunt ad bonam cōiecturam. quâdo autem ad coniecturam dicitur, vt oporteat singula curare, in his multa aliter intelligo, quàm vt illi prodiderunt: & non solum ob hoc non laudo, sed quòd etiam paucis numero auxilijs utebantur: nam plurima ab ipsis relata, præter morbos acutos, pharmaca purgantia dare, & serum & lac opportunè propinare. Siquidem igitur hæc optima sint, & quadrantia morbis in quibus dare monent, longè digniora

digniora laude essent, quod pauca cum essent, sufficerent. nunc autem non ita habet. Qui igitur postea rursus eas disposuerunt, medicè magis transegerunt de ijs quæ exhibenda sunt singulis. Sed neque de ratione victus antiqui conscripserunt quidquam mentione dignum, atqui res magna hoc est: multos igitur modos in singulis morborum, & multiplicè ipsorum diuisionem, non ignorauerunt quidam, numeros autem cuiusque morborum exacte dicere volentes, non recte scripserunt: non enim facile numeratu sit, si quis aestimet agrotantium morbum, quod alius ab alio aliqua re differat & non videri eundem morbum esse, nisi idem nomen habeant. Mihi autem placet in tota arte mentem adhibere, et enim quaecunque operadocet bene, omnia oportet facere etiã recte, & quaecũq; opera celeriter, celeriter, & quaecũq; pure, pure, & quaecũq; sine dolore exerceri oportet, quam maxime fieri possit, sine dolore facere: & alia omnia huiusmodi facere oportet aliorum modum in melius mutando. maximè autem laudauerim medicum, qui in acutis morbis, qui plurimos homines occi-

PROOEMIO. 9

morbi
 aucti
 qui
 morbi

 dunt, in his in melius differat aliquid ab alijs
 sunt autem hi acuti, quos vocant antiqui, pleu-
 ritidem, & perineumoniam, & phrenitidem
 & lethargum, & causum, & alios morbos,
 qui his proximi sunt, quorum febres, semper
continuae existentes; occidunt; cum enim non
 pestilentis alicuius morbi modus aliquis gras-
 satus fuerit, sed sparsi fuerint morbi, & non si-
 miles, ab his morbis moriuntur plures, quam
 ab alijs omnibus. Idiotæ igitur, non valde æ-
 gnoscent, eos qui in his differunt ab alijs alia-
 rumque magis curationum laudatores & vi-
 tuperatores sunt. deinde magnum signum hoc
 est, quod populares ignorantissimi horum in
 his morbis sunt, utpote quæ studio consequi
 oporteat, qui enim medici non sunt, medici vi-
 dentur esse præcipue ob hos morbos, facile e-
 nim est nomina discere quæ consueverunt pro-
 ferri apud ita ægrotantes. si enim nominet quis
 ptissanæ cremorem, & vinum, tale aut tale,
 aut etiam mulsam, omnia hæc videntur vul-
 garibus dicere, & meliores, & deteriores. ve-
 rum non ita habet: sed in his valde multum
 differunt alij ad alijs. videntur autem mihi di-
gnissima

gnissima esse quæ scribantur, quæcunque maxime ignoratur à medicis, cum oportuna sint ut sciantur, & quæcunq; magnas utilitates afferunt, aut magnas lésiones. quæ igitur maxime ignorantur hæc sunt: Cur in acutis morbis quidam medici totam vitam terunt ptissanas dantes non colatas, & existimant recte curare, quidam autem omnino faciunt, ut hordeum nullum bibat egrotus: magnam enim lésionem putant esse, sed colantes per linteum tribuunt. quidam autem ipsorum neque sane ptissanam crassam tribuunt, neque cremorem alij quidem vsque dum septimã attingat egrotus, alij autem, & ad finem vsque, donec morbus iudicatus sit, huiusmodi quæstiones ne proponere quidem medici consueuerunt, fortasse autem neque si proponantur, comperiantur: atqui calumniam sane habet ars tota magnã apud populares, ut videatur ne esse quidem omnino medicina, quia in acutissimis morbis, tantopere differunt inuicem artifices, ut quæ alius exhibet optima esse putans, hæc existimet alius mala esse, & fere ob hoc artem dicunt similem esse diuinationi. Quia diuinato

DE RATIONE VICTVS.

res eandem auem, si quidem sinistra sit bonã esse existiment, si autem dextra, malam: atqui & in haruspicina huiusmodi sunt alia in alijs: sed quidam diuinorum, horum contraria dico autem pulcherrimã esse hanc speculationem, & germanam plurimis in arte, & maxime oportunis. Etenim agrotantibus omnibus ad salutem magnum quiddam potest, & sanis ad securitatem, & ijs qui exercentur, ad bonum habitum, & in id quod quisq; vellit.

HIC liber à quibusdam inscribitur de ratione victus in morbis acutis, ab alijs de ptissana, ab alijs etiam contra enidias sententias. neque sane nouum est dici de ptissana, Plinius libro. 28. cap. 7. dicit Hippocra. tem de laudibus ptissanę librũ scripsisse, quod de nullo alio intelligi potest. reuera non multum reffert, quo horum modorum inscribatur liber, nam quodammodo hæc omnia in idem tendunt: nam hic agitur de ratione victus in morbis acutis, in his semper fere vtebatur veteres ptissana, aut hac sola, aut omnium maxime. Porro vituperat enidias sententias eo
maxi-

maximè, quod in illis ratio victus, quæ præcipua curationis pars est, aut ommitteretur, aut tractaretur negligenter, ergo hac in parte cindias sententias insectari, est rationem recte instituendi victum tradere: nihilominus melius est, & magis rationi consonum vocari librum de ratione victus in acutis: nã hic est finis huius doctrinæ, & in hoc paratur liber, vt doceamur recte victum instituere in acutis morbis qui cum febribus sunt: de alijs verò agitur per accidens, & huius gratia: quanq; neque solam rationem victus in morbis dictis continet hic liber, sed aliam etiam curationem, vt si res tota dicenda sit, videatur mihi liber esse de ratione victus in acutis qui cum febribus sunt, & reliqua curatione, non dixi autem simpliciter de curatione acutorum, sed de ratione victus & reliqua curatione. quia ratio victus maxima curationis pars est, & de ea præcipue agitur hoc opere, etsi non de ea sola. In hoc proæmio Hippocrates non sine magno artificio causam reddit qua hoc opus scribendum suscepit, & apperit operis argumentum, facitque dicendorum propositionem. Quod vt intelligas, scias non omnium primum scripsisse Hippocratem de medica arte (quanquam fortasse ille primus scripsit bene, & methodice) sed fuisse ante chaos medicos, quorũ ille fuit pre-

DERATIONEVICTVS.

precipuus (nescio an primus) & ante cnidos qui vt Galenus. I. Methodi affirmar, cum illis certabāt, & ita los etiam qui post hos cæperūt, rodios qui iam incipiebāt deficere. Illi omnes nixi sunt artem medicam constituere & augere, verum vt par est non potuerunt nisi incohare cum essent primi. Medicina vt aliæ omnes artes, nata est ex vulgari notitia, & natura in sito sciendi desiderio: cū scilicet primi illi homines cuperent scire, sibi ipsis & alijs opē ferre ægrotantibus, neque adhuc vlla haberent præcepta, ceperunt considerare quæ in ægrotis accidebant, & quædam tentantes facere, & quæ succedebāt notare, hæcque omnia scriptis mandare, vt exijs quæ in multis fierēt aut plerisque præcepta nascerentur, quibus cōstitueretur ars: & posterij maiorum cartas excipientes addebant inuentis, & propiùs accedebāt iam ad artem. Ita cnidij, primi quidem scripserunt libros quos vocabant cnidias sententias, quas posterij rursus emendauerūt & auxerunt: atqui quoniam ita est natura comparatum vt à rudioribus procedatur ad exactiora, qui primas scripserunt, non describebāt morbos symptomata, & signa quibus erat vtendū nisi vt vulgares etiam & medicinæ imperiti possent, scribentes scilicet ea quæ videbāt obseruabantque in ægrotis, & quæ ipsimet ægro

ti narrabant, hoc genus scribendi principium dedit arti duravitq; etiam vsq; ad secula Hippocratis, in hoc enim genere est opus Epidemion: maxima enim ex parte continet narrationes & historias, verum omnium primi ut pote qui vix scirent aliquid plusquam idiotæ, scribebant cumulatè omnia siue ad rem facerent, siue secus, interim omittentes plurima quæ ad rem faciebant, & ad significandum affectionem aliquam, latentem, aut euentum morbi, aut ad indicandam curationem: posteri qui iam propius ad artem accedebant, omittiebant aliquanto magis quæ ad rem nihil faciebant, & quæ erant scitu necessaria, quæ toto hoc proœmio vocat *επιχρηστικα* idest oportuna, seu ad rem facientia, tradebant Hippocrates non hoc solo genere scribendi vltus est, quãquã & hoc etiam est vsus ob temporis conditionem. Scripsit verò in vtroque genere ut oportebat, præceptiuo sane in aphorismis & prognostico exactè ac optimè, & in hoc etiã opere, etsi non tam exacte: narratorio in epidemijs, narrans verò ea solum quæ ad doctrinã essent oportuna, inepta & vulgaria omittens. ergo, inquit, qui enidias vocatas sententiã scripserunt, rectè scripserunt, idest fideliter narrauerunt (non enim rectè & medice) quæcunq; patiuntur ægotantes in singulis morbis & quo modo

DE RATIONE VICTVS.

modo quædam ipsorum euenerunt : verum hucusq; etiam qui medicus non sit, possit rectè conscribere, si bene ab ægrotantibus didicisset quæ patiuntur: nimirum ad nos sæpe deferuntur relationes eorum quæ patiuntur absentes ægroti à barbitonsoribus aut etiam ab alijs idiotis conscriptæ. quæcunq; autem (inquit) antea scire oportet ipsum medicum non dicente ipso ægrotato, horû multa ommissa sunt, alia in alijs: non scilicet ommissa sunt omnia in omnibus, neque in aliquo morbo omnia, sed quædam in hoc quædam in illo: itaque in omnibus ommissa ab illis sunt aliqua, alia in alijs. Quæ medicum oportet per se ipsum nosse neque ab ipso ægrotante discere plurima sunt nam morbi essentias & internas causas, non oportet ab ægrotante petere, sed neque symptomata, omnia colorem enim vultus, lingue & oculorum, partium quarundam extenuationes, aut peruersiones, & quædam huiusmodi medicum ipsum oportet considerare, egrotus enim non narrabit, partim quod non sentit, partim quòd nescit an hæc faciant multû ad rem. Quæ ægrotum narrare oportet sunt quæ ad ipsius sensum pertinent, & animales actiones, vt quæ pars doleat aut non doleat, dormiat an non possit dormire, & causæ externæ quæ iam sunt elapsæ, vt iter egisse, vigilasse, potasse,

tasse, aut aliud huiusmodi, atqui & hæc ipsa a
 liquando medici ostentationis gratia & admi-
 rationis tentat per seipfos diuinare, iusta illud
 quod in prognostico dicit Hippocrates, si nõ-
 dum ex alijs inditijs coniecturam facere pos-
 sit, interrogare oportet an vigilauerit homo,
 aut famem sustinuerit. itaque ommittebant
 enidij medici plurima eorum quæ medicos o-
 portet animaduertere, ea dicentes quæ vulga-
 ris quispiam scribere possit, interrogas de sin-
 gulis ipsos agrotos. verum ea quæ medici so-
 lent notare, non omnia sunt, æque scitu neces-
 saria, neque eque refferit ommitti: quædam e-
 nim plus alijs sunt ad coniecturam oportuna
 & proinde cum maiori incommodo ommit-
 tentur: velut si quis narrans quæ laboranti fe-
 bre accuta accidunt, omittat dicere an sitiat,
 male fecerit: deterius verò ni dicat an facile
 respiret: quia facilitas respirationis magnam
 habet vim ad salutem in morbo acuto qui cū
 febre affligit, hoc est, per oportuna est ad con-
 iecturam faciendam de futura salute: dicit ita-
 que illos ommisisse multa & quædam quæ per
 oportuna sunt $\epsilon\sigma\ \tau\acute{\epsilon}\kappa\mu\alpha\rho\sigma\iota\nu$, idest ad conie-
 cturam, non qualemunque sed artificiosam
 & veritati proximam: nam vt in calce progno-
 stici diximus interest inter $\sigma\eta\mu\epsilon\iota\alpha$ idest signa

DE RATIONE VICTUS.

& τεκμήρια idest inditia, quod inditia dicuntur ea ex quibus rationales coniecturam facimus proximam euidentiæ: quoniam autē omiserunt multa per oportuna ad coniecturam faciendam de occultis & defuturis, vt de morbi essentia & causis & constitutione morbi & morbi exitu: & ad coniecturam dicitur, vt oporteat singula curare, idest & ex his cōiecturis nascitur ratio curationis singulorum, necesse est vt in curationibus errauerint: proinde in his (inquit) multa aliter intelligo quam illi prodiderūt, idest in morborum curationibus multum ab illis dissentio. explicat deinde peculiariter quomodo errarent in morborū curationibus, dicens eos ad morbos longos vssos fuisse per paucis auxilijs. sed dices, quid ad rē? quorsum longorum morborum meminit nūc agere incipiens de acutis? Si enim in acutis vt bantur satis multis auxilijs, nō videbātur hoc loco notā di: nisi verò ex professo hic liber scriptus est contra cniديات sententias: non certe: Sed aliò tendit, nimirum vt dicat illos etfi in acutis non peccauerint, vt in longis, auxiliorū penuria, peccasse, tamen, & priores & posteriores cniidos, quod de ratione victus nihil fere egerint, cū tamen sit hæc maxima pars curationis acutorum: itaque huc tendunt hæc. Et non solum (inquit) ob hoc nō laudo (quod sci licet

licet multa ommisserint peropportuna ad coniecturam) sed quòd etiam paucis numero auxilijs utebantur. nam plurima eorum quæ ab ipsis relata sunt, præter morbos acutos (in quibus scilicet utebantur aliquâto pluribus) sunt hæc tria, pharmaca expurgantia dare, & serum, & lac. Dices fortasse hos hanc ob causam non fuisse vituperandos, sed laudâdos potius, quòd paucis uterentur. Ita enim video nunc, quosdam medicos eo nomine se præcipuè iactâtes apud vulgus, quòd nullis fere medicamentis utantur: ut alios cõtrâ se, hac causa peritissimos videri volentes, quòd abundant multis, & singulis horis aliquid circa egrotantes nouent. peccant sane utriusque nam neque methodus sine materia, neque hæc sine methodo aliquid præstare possit. utrisque respondet Hippocrates dicens, siquidem hæc optima sint, & quadrantia morbis in quibus dare monent, longe digniora laude essent, quòd pauca cum essent, sufficerent: nunc autem nõ ita habet res, non enim sufficiunt. Itaque non vituperantur quòd pauca, sed quòd insufficientia: utendumque, neque pluribus quàm opus sit, neque paucioribus quàm ut sufficiant. in omnibus rebus præstat mediocritas. Itaque qui primum sententias Cnidias scripserunt, in morborum acutorum auxilijs nõ adeo defecerunt:

DE RATIONE VICTVS.

galg-f
 & qui postea rursus eas disposuerunt, medi-
 cè magis transegerunt, de ijs quæ scribenda
 sunt singulis, scribentes scilicet iam distinctius,
 & non tam tumultuariè, & confusè, sed neq;
 hi de ratione victus conscripserunt quidquã
 mentione dignum. atqui res (inquit) magna
 hoc est. Merito profecto dicit rē magnam esse,
 id est maximum momentum habere ad cu-
 rationem, bonum victum, nam quanto prestã-
 tior est indicatio virtutis quam morbi, tanto
 victui bono fidendum magis est, quàm bonæ
 curationi. Certe multo plures liberentur, cū
 bono victu reliqua curatione dimissa, quàm
 curatione recte suscepta, sine victu bono. Ita-
 que inquit magnam rem esse ad curationem
 probam victus rationem, hancque defecisse
 in antiquorum scriptis. vult deinde indicare,
 cum magnum momentum habeat in morbis
 omnibus, maius tamen habere in acutis, & in
 his magis antiquiores defecisse: vt ob hoc cõ-
 stet maximè necessarium fuisse de ratione vi-
 ctus in acutis scribere. In primis dicit illos ma-
 le distinxisse morbos à morbis, maleque eos
 diffiniuisse. Multos igitur (inquit) modos in sin-
 gulis morborum, & multiplicem ipsorum di-
 uisionem, non ignorauerunt quidam, nume-
 ros autem cuiusque morborum exactè dice-
 re vollentes, non recte scripserunt, hæc verba

non

non possis intelligere, nisi memineris eorum quæ in principio huius commentarij diximus nimirum in illis primordijs artis, medicinæ studiosos nihil aliud fecisse, quã obseruare quæ in ægretis videbant: ita ergo ceperunt morbos distinguere, eos qui similia paterentur, similibus morbis pati dicentes: qui dissimilia, dissimilibus: & fingeant quædam morborum nomina, ex quibusdam quæ laborantibus accidebant, quoniam verò nondum agnoscebant essentias morborum, neque quæ abstrusa in arte, sed quæ vulgares ipsi, faciebant multo plures morborum modos, & multo plura fingeant nomina, quàm illi re vera habent differentias, occasionem scilicet accipientes ab aliquo accidente, quod neque pathognomonicum esset, neque perse inesset, sed assidens, ac ob accidens aliquod existens, velut si quis, quoniã tertiana laborantes quidam sitiunt multum, quidam minus, dicat tertianam siticulosam, & siti carentem, & putet se diuersos morbos dicere. Multa huiusmodi occurrunt in libris de morbis, qui nomine Hippocratis circunferuntur: vt febris singultiens, morbus siccatorius, febris interficiens, morbus liuidus, morbus ructuosus, & multa alia huiusmodi. Nimirum illi libri non sunt satis exculi ab Hippocrate, & qui satis exculi non sunt, sapiunt ruditatẽ

DE RATIONE VICTVS.

illius temporis. quoniam ergo non capiebant antiqui illi differentias morborum, vnde oportebat, sed vnde cūque (ex quo cūque scilicet accidente) faciebant plures morbos, quā m reuera sint, atque ita, vt narrat Galenus, dicebant esse bilis morbos septem, vesicę duodecim, renum quatuor, strangurię quatuor, morbi regij gña quatuor, scimus tñ non esse tot. Proinde dicit, eos dixisse multos modos in singulis morborū, hoc est in singulis speciebus modos multos, qui species diuersas nō constituerēt, numeros autem eorum, secūdum scilicet eorum veras species, non dixisse exactē. Reddit causam qua id euenerit, dicens, non enim facile numeratu sit, si quis ęstimet egrotantiū morbū, quōd alius ab alio aliqua re differat. Id est si ęstimet ęgrotantium morbum eundem nō esse, eo quōd alius ab alio aliqua re qualicūque differat, etiam si ea non sit legitima morbi differentia, atque ob tales differentias diuersa nomina tribuat: ac deinde non videantur ei, idem morbus esse, nisi idem nomen habeant. Id dicit, quia, etsi, ob accidentia quacūque, diuersa nomina tribuerent, si nihilominus intelligerent, multa mala habere diuersa nomina, & esse eundem morbum (vt si verbi gratia aliud nomen dedissent tertianę siticulossę aliud sitis experti) minus peccarent:

nunc

nunc autem peccabant, quia ob differentias accidentarias diuersa nomina tribuebant, & non putabant eundem morbum esse, nisi idē haberent nomen. itaque illi male distinguebant morbos, & male curabant, & maximam curationis partem (victus, scilicet rationē) ommittebant. His dictis, incipit Hippocrates dicere, quid ipse vellit, & quorsum incipiat scribere. Mihi autem, inquit, placet, in tota arte mentem adhibere: etenim quæcunque opera docet benè, omnia oportet facere etiam rectè hoc est, oportet animum aduertere in tota arte, atque eligere ex quacunque secta quod bene docet: omniaque, quæ bene docētur, bene exequi, & nihil eorum quæ necessaria sint ommittere, & quæcunque opera celeriter, celeriter. Nimirum præcipua pars curationis est in captanda occasione, quæ præceptus est: neque tamen proinde sunt agenda omnia celeriter, sed quæ ars celeriter iubet facere, celeriter, quæ lentè lentè. Modus tenendus hac in re est, vt celeritas curationis morbi cuiusque, naturali constitutioni illius aptetur, vt acuti celeriter, longi lentè curentur, festineturque cuicumque malo occurrere, pro ratione vrgentiæ. Ad dit, & quæcunq; purè, purè. Pure curare arbitror dici, gratis medicamenti vti, minimè horridis, aut etiam sordidis. Hæc igitur deuitentur

DE RATIONE VICTVS.

quoad fieri potest, & quam minima fieri possit molestia, agris inferatur. Nam alacritatem comparant & vigorem virtutes omnes nostri corporis, placide & pure tractata: contra impuritate, sorditie, & molestia, languescunt. Quia in re peccant vulgares medici, neque lineam tunnicam mutare, neque lecti syndonem, neque manus faciem velle labare, neque quidquam aliud quod ad mundiciem spectet, suis agrotis permittere, ne si longus quidem morbus sit: quasi magni referat volutari suis sordibus, aut quasi non augeat hoc omnem putrescentiam. Hippocrates certe consulit ut agrotantibus gratia præstentur, ad quod etiam genus pertinet quod addit, & quæcunque sine dolore exerceri oportet, quam maximè fieri possit, sine dolore facere. Omnia sane postulant perse sine dolore fieri, præterquam cum trahendi in partem aliquam causa, aut excitandi, reuocandi vix animum, dolor consulto infertur: ea verò in quibus fluxione laboratur, ut quæ inflammata sunt: aut in quibus fluxio timetur ut vulnerata, contracta, aut luxata, maxime si ne dolore tractari postulant: nam præter communem doloris noxam, quæ facultates debilitantur, ipse dolor in talibus præcipua morbi causa sit: nihil enim est, quod magis fluxiones conuocet. Insinuans hæc omnia male tractasse

omnem
 hanc
 in
 aratido

-broup

ctasse

Etasse veteres medicos, dicit, & alia omnia huiusmodi facere oportere, aliorum modum in melius mutant, hoc est, mutant in melius modum curandi, quo alij medici curabant, at qui cum multum refferat, quocumque in morbo hæc omnia melius exequi, quàm veteres: maximè autem (inquit) laudauerim medicum, qui in acutis morbis, qui plurimos homines occidunt, in his in melius differat aliquid ab alijs, id est in his præstandis quæ dicta sunt, differat aliquid ab alijs medicis, in melius, id est, quòd ipse melius ea præstet.

Explicat deinde, qui sint acuti qui plurimos occidunt, dicens, sunt autem hi acuti, quos vocant antiqui, pleuritidem et perineumoniam, & phrenitidem, & lethargum, & caustum & alios morbos qui his proximi seu similes sunt, vt inflammatio hepatis, renum, aut vteri omnes scilicet, quorum febres semper continuæ existentes occidunt. Probat deinde, hos morbos plurimos occidere, his verbis: Cum enim non pestilentis alicuius morbi modus aliquis grassatus fuerit, sed sparsifuerint morbi, & non similes, ab his morbis moriuntur plures, quàm ab alijs omnibus. Pestilens constitutio est, cum vnica aliqua morbi species populariter grassatur, & plurimos occidit, vt in cranone carbunculi. Cum autem

acuti
morbos
qui

DERATIONE VICTVS.

plurimi egrotant, suntque multi morbi, & nō similes, vt si alij phrenitide, alij pleuritide, alij lethargo teneantur, tempestas est morbossa sed non pestilens: & morbi, non Epidemiales sed sparsi dicuntur. dicit ergo plures homines mori ab acutis cū contiuuis febribus, & sparsis, cuiusmodi sunt omnes quorū essentia est in acutis febribus, aut internis inflammationibus, quàm ab alijs: nō sanè, quòd aliquis sparsorum plures tollat quàm pestis: nā est in ipsa pestis definitione, vt plurimos occidat, sed quia pestis raro grassatur, sparsi verò morbi semper, plus aut minus, fit vt multo plures ab his moriantur, quàm à peste. Ita igitur eius verba audire debemus, ac si diceret, cū enim non pestilentis alicuius morbi modus aliquis grassatus fuerit, vt certe grassari rarò solet, sed sparsi fuerint morbi & non similes, vt solent semper fere, ab his morbis moriuntur plures, quàm ab alijs omnibus. Hæc itaque est causa, qua ab acutis cū continua febre, & sparsis, moriuntur plures, quàm à peste. eadem est ratio aliorum acutorum qui sine febre sunt (esse enim etiam hos acutos, non nego, cum sint breues & periculosi) vt apoplexia, catochus, & carus: hi enim etiam morbi rari sunt, atqui constat, etsi apoplexia fortis curari non possit, vix vllū esse acutum morbum à quo pauciores moriantur.

tur. Itaque meritò maiori laude digni sunt medici, qui in horum morborum curatione alijs præstant medicis, quàm qui in alijs morbis. Accedit, quòd hæc maximè ab idiotis, & imperitis medicis, ignorantur. Idiotæ igitur (inquit) non valde agnoscuut, eos qui in his differunt ab alijs, aliarūque magis curationum laudatores existunt, & vituperatores: hoc est, qui vis laudat, vituperatque, quam lubet curationem, nequaquam dignoscens bonam & malā: dicit deinde signū quoddā q̄ huius partis medicinæ ignorantissimi sint vulgares, vtpote ad quam non satis est empyria, sed quam studio consequi oportet, nam quanto res sunt rariores, tanto minùs ad eas est satis Emphyria, ac tanto magis ratiotinatione indigent. magis ergo opus est studio ad consequendum sparsorum curationes, quàm popularium. Signū vèrò est hoc: quòd qui medici non sunt, voluntque se medicos fingere, in his morbis maxime id faciunt, in hisque minime à vulgaribus deprehenduntur, idque faciunt facile: quia facile est nomina discere, quæ consueuerūt proferri à medicis, apud ita agrotantes. Si enim nominet quis ptissanæ cremorem, aut rotā ptissanam: aut vinum, tale, aut tale, vt oligophorū, aut generosum: aut mulsam, aut oxymel, certè vulgaribus hæc eadem vidètur dicere, & me-

DE RATIONE VICTVS.

liores & deteriores medici : eadēque facere, ac proinde videntur eis omnes eodem modo curare. Verum non (inquit) ita habent, sed in his valde multum differunt alij ab alijs: nā et si faciant eadem, & vtantur eisdem, tempestiue tamen, aut intempestiue facere, aut vti, multum interest, & in acutis quam in longis, tātō plus, quanto discrimē est maius, & occasio rapidior: & in spatjis quā popularibus, quāto maiori studio ad eos opus est, & Empyria minus sufficit. Igitur (nam huc tendunt hęc omnia) dignissima sunt quę scribātur, hęc quę pertinent ad victum, & reliquam curationē morborū acutorum spatforū, qui sunt cū febre continua. Nam vidētur (inquit) mihi dignissima esse quę scribātur, quę cūq; ignorantur maximē à medicis, cum tñ oportuna sint: vt sciantur, id est talia sint, vt ea sciri multum refferat, & quę cūq; magnas vrilitates afferūt, aut magnas lesiones. Facit deinde propositionem eorū quę hoc opere sunt disputanda. Sunt verò quādā dubitationes, quarū decisio pēdet, ex optima victus instituendi ratione. Quę igitur (inquit) maximē ignorantur, hęc sunt. Cur in acutis morbis quidā medici totā vitam terūt, ptissimas dantes nō colatas, & existimāt se rectē curare: quidam autem omnino faciunt, vt hordeū nullum bibat ægrotus, magnā enim lesio-

nem

nem putant esse, sed colantes per linteum, tribuunt: quidam autem ipsorum, neque sane pituitam crassam tribuunt, neque cremorem: & alij vsquedum septimam attingat aegrotus, alij autem, & ad finem vsque, donec morbus iudicatus sit. Huiusmodi (inquit) quaestiones ne proponere quidem medici consueverunt, fortasse autem, neque si proponantur, cōperiantur earum dissolutiones: nā pendent ex exacta notitia rationis victus in morbis acutis, quam illi non erant assequuti. hanc ob causam, dicit, calumniam habere artē apud populares, adeo ut quibusdam videatur, ne esse quidem omnino medicinā, sed figmentum aliquod aut illusionem esse: alij verò dicant, eam non artē, sed diuinādi, aut augurum eorū qui ex aibus, aut haruspicum, qui ex animalium extis, diuinant, arti simile. hęc sane verba audimus nūc quoque frequenter, medicos nihil habere certi, sed illudere, aut diuinando quædam facere, quia in omnibus, præcipuè vero in acutissimis morbis, adeo videntur discrepare, ut vix vlla de re eodem modo videantur sentire, sed quæ alius vituperat, alius commendat. Verum hęc dicteria popularium sunt, & viris sapientibus indigna: non enim adeo dissentiunt medici periti: Tamen si enim non eadem fieri iubeant, si tamen

D E R A T I O N E V I C T U S

in eundem scopum intueantur, nullatenus dis-
 crepare cēfendi sunt. Quòd autem vere dif-
 sentiant, & vt dicitur, secundum diametrum
 dissideant, non artis, sed artificum culpa est,
 quòd de morbi essentia, aut causa, aut loco af-
 fectò, non eandem habeant sententiam, aut
 etiam si de his sentiant eadem, de ratione cu-
 randi, à diuersis autoribus, diuersas imbue-
 rint opiniones. sunt enim in hac, vt in alijs etiã
 artibus, de quibusdam rebus practicis contra-
 riæ sententiæ. Quid igitur ob hæc viro sapien-
 ti faciendum? certe ars commendāda, ac ma-
 ximi faciendā (nam vir sapiens non aborret
 ab ea) eligendus tamē medicus peritissimus,
 & in optimis autoribus versatissimus. Con-
 cludit tandem Hippocrates hoc proœmium
 pulcherrima commédatione speculationis de
 ratione victus, dicēs, dico autem pulcherrimã
 esse hanc speculationem, & germanam pluri-
 mis in arte, & maxime opportunis, id est & co-
 iunctam cum auxilijs plurimis, & maximè sci-
 tu necessarijs, quibus vtimur: illa enim nihil
 proderunt, nisi interim rectè victus institua-
 tur. Etenim (inquit) ægrotantibus ad salutem
 magnum quiddam potest, & sanis ad securi-
 tatem, hoc est ad sanitatem tuendam, & ijs
 qui exercentur, ad bonum habitum, & in id
 quod quisque vellit: hoc est quisq;, siue ægro-
tus

tus, siue sanus sit, habere poterit ex victu, quod velit: ægrotus enim, bono victu sanus euadit: sanus, si solum vult sanitatem seruare, victu præcipue id faciet, si etiam velit se robustum reddere, & ad labores comparare, vt athletæ & gladiatores, id quoque præstare potest recte institutus. Non tamen eadem victus ratio tenenda his omnibus est, neque eadem præcepta instituendi victum ægrotis & sanis, neque ijs qui ad mediocres vires se comparant, & athleticis: nam neque idem scopus est, sed ægrotis vires mediocriter debilitatas conseruare, quatenus durare possint, donec morbus cõcoquatur: sanis, non debilitatas seruare: athleticis, roborare. Ergo ægrotis tenuis: sanis mediocris: athleticis, crassus debet esse victus: Ne tamen crassus pro robore morbos afferat, oportet pariter exerceri: quia, vt primo de diæta dicitur, homo comedens & non laborans non potest esse sanus. Sed hæc alterius loci iam incipiunt esse, hic finem habet præmium, quo multis rationibus indicatum est, tractatione de ratione victus in morbis acutis cum continua febre & sparsis, esse difficilissimam pariter & necessariam, ac proinde scriptu dignissimã: hanc præsens opus continebit.

DERATIONE VICTVS.

*Ptissana igitur mihi videntur, omnibus cō-
 dimentis frumentaceis rectè præferri, in his
 morbis acutis: & laudo quidem eos, qui eam
 præferunt: nam lentor illius leuis, & conti-
 nuus & iocūdus, lubricus, & mediocriter hu-
 midus, & sitim extinguens, & facile eluitur,
 si quis hoc etiam indigeat, neque adstrictionē
 habens, neq; turbationem malam, neque intum-
 mescit in aluo, intumuit enim in coctione quā-
 tum intumescere potuit.*

ΠΤΙΣΣΑΝΗ ΑΠΟ ΤΟΥ ΠΤΙΣΣΑΝΕΙΝ idest à pin-
 sendo, significat condimentum omne, quod
 pinsendo fit, hispanis dicitur pisto: verum quā
 quā nominis proprietate omnia ita condita si-
 gnificentur, tñ cum sine vllō addito dicitur, an-
 tonomaticè significat hordeaceam: cū aliquā
 aliā ptissanam significare volunt, cum adiecto
 dicūt, vt ΠΤΙΣΣΑΝΗ ΠΥΡΙΝΗ, idest, ptissanam
 ex tritico, aut ΧΟΥΡΟΠΤΙΣΣΑΝΗ idest ptissanā
 ex chondro, aut ΦΑΚΟΠΤΙΣΣΑΝΗ, idest ptissa-
 nam ex lentibus. hic verò, intelligens hordea-
 ceam simpliciter, & sine vllō adiecto dixit, ptis-
 sana igitur mihi videtur, omnibus condimen-
 tis frumentaceis rectè præferri in his morbis a-
 cutis. Et hæc ipsa est causa, qua antonomasticè
 dicitur nomē hoc de hordeacea, quia scilicet
 hor-

hordeacea omnibus ptissanis præstantior est. Videri possit, si liber hic instituitur de ratione victus in acutis, ac non potius de laudibus ptissanæ, ut alijs videtur, a methodo incipere à ptissanæ cõmendatione, cum deberet incipere, à præceptis obseruandis in victus institutione: videtur enim perinde facere, ac si quis, tractationem de ratione expurgandi, incipiat à rhabarbari viribus. Sed ratio ordinis hæc est: cū proposuisset dubitationem illam, cur quidã vterentur tota ptissana, quidam cremore, alij neutro, ut huius decissione, tota victus instituendi ratio traderetur, incipit tractationem, incipiens quæstioni respondere, quod nõ aliud de melius potuit incipere, quã à ptissanæ facultatibus. Galenus, præter ea quæ in cõmẽtarijs huius loci dixit, scripsit seorsum libellũ de ptissana, qui nihil aliud continet, quã enarrationẽ huius sentetiolæ, & alterius quæ huic succedet. ptissane liber (quãquã alii aliter cẽsent) verè est Gale. nã eadẽ cõtinet, quæ hæc cõmẽtaria scripsit verò illũ seorsum, ut liberiori sermone traderet, rationẽ faciẽdi ptissanã, & facultates & harũ causas. quæ ergo ibi recte dicuntur, inde accipiemus. Ptissana quãdã est, quæ cruda vocatur, quẽdã quæ cocta. scruda est hordeũ modo quodã pparatũ, & repositũ ad vsus, qd nũc vulgari nomine vocatur far, hispanis farro Gal. .i.

D E R A T I O N E V I C T V S .

de alimentorum facultate, reprehendit eos, qui comminuētēs in frustula, in mortarijs quibusdam ligneis, parabant, & parādā docet, solum maceratione, & fricatione forti, vsque dū nudentur grana, & stipula, & cuticula quae sub stipula est, & siccatione, atque ita sine comminutione reponendam: quia comminutione sicciorē fieri putat, quā ut conferre possit ad humectandum, ac bene nutriendum corpora: nihilominus video, nunc ubique parari comminutione, fierique ut farinam crassiorē: proinde cōsulerim, aut parari ut Galen° vult, aut ex hac vulgari, eligi quae grandioribus consistet frustulis, excutiq̄ue, antequam coquatur, puluerem: hunc enim, siccatum & repositum, valde siccantem esse, constat. Cocta ptissana, partim paratur ex sicca ptissa, cocta in iure galinae, aut lacte, aut alio quouis succo: partim ex hordeo. atqui, decocto hordeo parari potest tota ptissana, aut ptissanae cremor: atque hic, cum expressione, aut sine ea. Eligi debet hordeum optimū, neque vetus admodum, neque recens: hoc enim excrementitia humiditate abundat, illud est valde siccum. Aqua etiam sit optima, omnis salsa, nitrosae, aut aluminosae qualitatē, expers. Maceretur hordeū bis aut ter, in aqua calida, & fricatione forti excorticetur: mox coquatur, cotyla hordei in aqua

que cotylis viginti, igne lento, donec grana omnia, quantum possunt, intumuerint, & præ tumore dirrupta sint. hæc ipsa grana, tota ptiffana est. Succus autem, exprimi potest ex granis, aut, illis infundo relictis, citra expressionē, hauriri, hodie adijcitur saccharum non inutiliter nam suauius facit, & extergēdi facultatem auget & pectori facit gratius, & nihil detrabit, eorū quæ in ea commendantur. Hæc est ptiffana simplex: fieri etiam potest medicamentosior, incoctis in ea rebus quibusdam. Galeni tempore incoquebant, porrum & anethū, nūc multo plura incoquantur, pro cuiusque intentione: nam & adianthum & hyssopū, solemus incoquere, ad pectus parates: & radices diureticas, cum obstructiones videntur esse coniunctæ, cum ea affectione, quæ petit ptiffanā. Sed hic de simplici agit Hippocrates, cuius, in dictorum morborum victu, maximus vsus est. hanc dicit, omnibus frumentaceis eduliis recte præferri, quòd lenrorem: quædam habeat leuem, duplici ratione leuem, vt Gal. dicto libello explicat, & ad tactum, & potetiam, hoc est quòd si digitis tractetur sentitur leuis, & haustus aut ad motus cuiusque parti, affert lenitatem, & blandum sensum: non sane vt oleum, quod tactu leue est, verum quasdam partes exasperat, vt laryngem & oculos. Itaque

DE RATIONE VICTVS.

lentor ptissanae vtraque ratione leuis est, & cōtinuus, nulla partiū inequalitate, aut flatu disruptus: & iocundus, hoc est omnis insuauis qualitatis expers: nam neque amaro, neque acerbo, neque mordente sapore participat: lubricus, quamobrem non hæret plus satis partibus, neque obstruit, vt alia lenta: mediocriter humidus, ac proinde sitim extinguens, & facile eluitur, habet enim facultatem extergēdi, si quis etiam hac indigeat: neque adstrictionem habet, nisi (inquit Galen. loco citato) quāta opus est, ne ventriculi exsoluat robur: neq; turbationem malam ventris facit, neque intumescit in ventre, vt alia frumenta cocta faciūt quia intumescens concoctione, quantum potuit, deposuit flatum. Hinc fit, vt febris acutis accomodatissimus victus sit: nam frigidus & humidus, coctus facilis, nutritiens tenuiter, plus aut minus, vt crassiori aut tenuiori ptissana vti quis velit: præterea facile descendit, & deijcitur, obstructions non auget, sed extergendo, & emoliendo minuit: ad thoracis affectiones est accomodatissima, nam blādo & iocundo lentore & extersione, faciliat sputum. Sed dices quo pacto potest hæc habere ptissana, cum hordeum frigidum & siccum sit? Nam cataplasmatibus ex hordei farina

na utimur ad siccandum? nosse oportet hordeo esse tres partes, stipulam, & medullam, & quæ inter hæc est cuticulam. Stipula manifeste est sicca & extergens, medulla exiguum ac nihil fere, cuticula tanto plus altera, quanto altera minus. Quoniam ergo ex medulla fit ptissana, minus siccitatis inde contrahit quam aquæ admistione posset amittere, si aqua pura tenuis & expers omnis qualitatis est, prodit ergo humida non multum, quia humiditatem aquæ temperat exigua illa siccitas hordei: aliter atque in cataplasmatibus, in quibus quia farinæ plus est, eiusque non ex sola medulla, sed ex toto hordeo, siccandi vis præualet. Verum sitim extinguit ptissana plus etiam quam sola aqua quia ob maiorem consistentiam quam ex hordeo accipit, diutius moratur in partibus ac tardius calefit, minusque dissoluitur. Atqui quoniam lentè tandiuque coquitur, optimam mistionem ea compatant, ex qua modus ille substantiæ æqualis blandus cum mediocri lentore nascitur. Sed si hæc ita habent, & tam multis nominibus ptissana commendatur, cur non ea utimur frequentius? cur eius usus tanroperè aboleuit? Hic se mire macerant neoterici nescientes, ut se possint, expurgare citra veterum notam.

D E R A T I O N E V I C T U S .

sed non est q̄ a deo laborent, non enim Hippocrates dicit ptissanam cibis omnibus meliorē esse, sed omnibus condimentis frumentaceis merito preferri. quiuis ergo medicus nūc quoque tribuet ptissanam hordeaceam febricitantibus potius quā triticeam aut ex legumine aliquo, non tamen proinde deterius exhibetur ius galinæ aut puli in quo licet etiam profebre incoquere lactucam borraginem aut cucurbitulā, aut, si vis aliqua diuretica desideretur, radices, semina, aut cicera, aut alia quæuis ea facultate prædita. neque solum hoc, sed alia etiam dantur nihilo deterius, vt sorbilia oua, aut saxatiles pisciculi. non enim victus febricitantium vna aliqua materia definitur, sed q̄ tenuis sit, & humidus, coctu facilis, & boni succi. Antiquissimi & quia primis hominibus nō dum longe aberant, magis vescebantur leguminibus, fructibus & oloribus (his enim escis in principio homines utebantur) carnibus nō dum a deo assueuerant. proinde medici quoq; ptissanis per acutos morbos magis quam carnibus utebantur. Iam verò sunt homines a deo carniuori, vt indicatione consuetudinis, non immerito medici ad carnes tenues dimissis frumentis, deflexerint.

Quicumque igitur ptissanis vtuntur in his morbis

morbis, ne vnam quidem diem permittant vasa inaniri, vt ita dicam, sed vtendum citra intermissionem, nisi expediat aut ob pharmacum aut clysterem, intermittere.

Comendauit haecenus ptissanam præ aliis frumentaceis eduliis, incipit nunc docere optimam rationem ea vtendi: imprimis vituperans inordinatum, & intercissum victum. Susplicari me cogit hæc oratio ante Hippocratem fuisse eum errorem, aut alium ei similem quem methodici postea suscitauerunt, alternate addendi & subtrahendi cibum. hoc enim nunc Hippocrates vituperat, præcipiens, vt qui ptissana vtetur in his morbis, in acutis scilicet cum febre continua, nullam accipiendi intermissionem faciat: sed omnibus diebus accipiat, nisi forte ob pharmacum aut clysterem oporteat facere intermissionem: & insinuans causam ob quam intermiti non debet, dicit neque vnam quidem diem permittant vasa inaniri. nimirum ob id non debet ptissana intermiti, quod non expediat permittere inaniri vasa. Quibus in morbis expediens sit vt ptissana tota quibus cremore, non opus est dicere modo (neque enim potest ante multa alia quæ pertinentia ad morborum constitutiones & consuetudinem & peculiare naturas, dicenda proceden

DERATIONE VICTVS.

te opere sunt) neque id sane nunc docere Hippocrates tentat, sed quibus ptissanis vtendum est, siue tota ptissana, siue cremore solo, cauendum esse ne vtendi intermissionem faciant. Neque tamen proinde intellige eum qui tota ptissana vti cœperit debere semper accipere ptissanam, & eius tantundem accipiendū quotidie: nam ipsemet Hippocrates postea monebit detrahendum esse cibum morbo eunte in indicationem. Sed detrahendus est sensim, & retenta ea cibatione, præter id quod ob instantem morbi vigorem paulatim detrahatur. nō tamen quibusdam diebus dādum, vt veteres nulla arte faciebant, nam ita eueniet vasa inaniri. Ob hæc verba intelligit Galenus, Hippocratem excipere pharmacum & clysterem, atque cum his intelligi etiam missionem sanguinis & euacuationes alias, eo quod euacuationibus vtamur vbi corpora plena sunt, atq; tūc temporis nullum periculum inanitionis vasorum sit. Itaque censeat iusta sententiam Hippocratis abstinendum esse à ptissana quibus sanguinem mittere aut pharmaco vti oportet, aut alia euacuatione magna, ne repleantur plurimum vasa, alioqui plena. Verum meo iudicio fallitur, quandoquidem eadem ratione abstinendum fuerit ab alijs cibis vsque dum factæ fuerint omnes scissiones venarum, solent vero

transi

trafigi in his quatuor, aut etiã nonnũquam septem dies, quibus si nullus cibus detur, nõ poterit æger durare donec morbus coquatur. Quod si illis diebus exiguus admodum detur necessitatis causa, atq; factis euacuationibus adijciatur, certe cũ perpauca morbi fiãt nisi ex repletione semper pcedet victus ad crassiorẽ versus statũ contra ac procedẽte opere docebit Hippocra. & medicis omnibus iceptum est. Sane quidã vel obhũc solũ locũ contẽdũt ita agendum esse, detrahendũq; cibum primis diebus magis, quod redũdantiã succorũ tunc tẽporis sint, sequẽtib; verò cñiam inanĩ periclitentur vasa, adijciendum. Verũ hi leuicula quadã ratione fallũtur. Nã etsi cibi capiũtur ad reficiendũ sanguinẽ qui inuenis cõtinetur non tñ sanguis in venis iã repositus recẽtis cibi necessitatẽ tollit: alioqui athletæ & qui plurimo succo abundant nullo cibo indigerẽt, sed in inedia diu contineri possent: Scimus tamen eos indigere pluri cibo, & inediam minus pati posse. Nimirum indigent corpora ad retinendas vires, succo utili. vt partes solidæ nutriantur, & recenti cibo & potu, vt spiritus reficiantur, alioqui animo viribusque omnibus languuntur homines, etsi sint pleni succis. Non igitur quod euacuatione sit opus, non sit etiam opus,

DE RATIONE VICTVS

cibo, quin etiam fortasse aliquando erit opus
 crassiori. vt facultas possit sustinere morbum
 & euacuationē, mirum si quia mittendus est
 sanguis, iubeas agrorum nihil cibi accipepe-
 re facies profecto vt linquatur animo, ante-
 quam vacuatum sit quantum expedit.
 quid est ergo quod Hippocrates significauit di-
 cens, nisi expediat ob pharmacum aut clyste-
 ris vsum intermittere? certe, nō oportere vt ei
 bus qui congruat morbo dimittatur vel diem
 vnam, nisi quid aliud intecurrat quod cogat
 intermittere. huiusmodi verō possunt esse mul-
 ta: Si enim qua hora prandendum erat agrote
 superuenit rigor insperatō, ob alterius accessio-
 nis initium, constat, intermittendum esse prā-
 dium: ita si cum quotidie ad meridiem cibum
 soleret agrotus capere, vna quadam die phar-
 macum expurgans bibat, cibandus erit ea die
 non vt prioribus, sed vt ipsa expurgatio indi-
 cat. de ratione autem victus eorum qui expur-
 gantur procedēte opere dicentur multa, quo-
 rum illud est prācipuum, purgatione in me-
 dia cibos dandos non esse: ergo ob pharmacū
 merito cibus intermitteretur: sed & nonnūquā
 cū clystere est vtendū. Nimirū cū cibus prior
 non descendit dispositio exigit vt clyster in-
 fundatur, & intermittatur cibus. Itaq; ob hęc
 licet cibū, qui alijs diebus accipiatur, dimitte

nota

re: alioqui intermitti non debet. hoc verò nō de sola ptissana, sed de quibusuis alijs cibis qui ægrotis recte concessi sint intelligi debet. noxæ autem multæ quæ cibi intermissionem sequuntur, vt si quis solitus prandere, non prandeat, aut cenare, non cenet, procedente opere dicetur, quæ ad vasorum inanitionem fere referuntur, non certe venarum & arteriarû solû, sed ventriculi & intestinorum & hepatis. hæc enim cibo recenti destituta, excrementa vndiq; commouent, & trahunt, vnde mala innumera nascuntur.

Et consuetis bis in die cibum capere, bis dandum: consuetis autem semel comedere, semel dandum prima die, paulatim autem si fieri possit, his etiam bis dandum, siquid videatur adijcere.

Quanti faciat Hippocrates consuetudinis indicationem in victus institutione vel hinc disces, q̄ de ratione instituendi eum dicere incipiēs, eius indicationis ante alias omnes meminit, præterquam quòd maxima pars operis in disputationem de consuetudine infumetur. Seruari itaque debet indicatio à consuetudine ante alias omnes, non tamen ea sola, sed ita vt locus detur etiam alijs indicationibus, alioqui eodem victu vti deberent ægroti.

DE RATIONE VICTVS

ti & bene valentes, non debent autem sed sa-
 tis diuerso, non tamen adeò vt non seruetur
 semper ratio consuetudinis. Nimirum alijs e-
 qualibus qui multis cibis vesci consueuerunt,
 minus tenuiter alendi sunt, qui paucis, te-
 nuus. Ita qui bis die cibum capere consueue-
 runt, bis etiam cibandi sunt, & qui terter, ac
 qui quater etiam, quater, nisi quæ alia indica-
 tio obstet. Et qui semel consueuerunt comede-
 re semel etiam cibum capiant prima die, ve-
 rum si ob aliam causam videatur adijciendũ,
 paulatim si fieri potest, his etiam bis dandum.
 Nimirum consuetudini est primum facien-
 dum satis, si quæ alia indicatio eam muta-
 re cogit, paulatim mutanda est. Sed quo pa-
 cto ab vnica cibatione ad duas potest victus
 paulatim procedere? quid interest inter vni-
 cam & duas cibationes? certè quod ad nume-
 rum attinet, nihil verum, si qui prima die octo
 vncias prissanæ vnica oblatione hodie acce-
 pit, cras qua hora consueuit cibum capere, ac-
 cipiat sex, alia verò qua non consueuit, acci-
 piat duas, rursus die sequenti prima obla-
 tione accipiat quinque, alia tres, tandem alia
 vtraque hora accipiat quatuor hic sensim ab
 vnica cibatione ad duas mutatus sit, ad duas
 scilicet æquales. Sed est consideratione di-
 gnum, cur eis qui cõsueuerunt bis cibari con-
sultit

sulit bis cibum dare per totum morbum, eis
 autem qui semel, semel prima die, deinde au-
 tem paulatim offerre etiam bis sunt qui pu-
 rant ob hoc & ob quædam alia quæ proceden-
 te sermone dicentur, iusta legitimam & verâ
 Hippocratis sententiam in morborum prin-
 cipijs esse cibandum tenuissimo, mox appa-
 rere incipientibus concoctionis signis adij-
 ciendum paulatim, verum hos falli, esseque
 contra faciendum in controuersijs mihi mon-
 stratum est: esseque quod dicunt contra Hip-
 pocratis sententiam, citra dubium constat ex
 aphorismo. 10. primæ particulæ: quo ita dici-
 tur, quibus igitur statim vigor est, his statim
 tenuis victus exhibendus est, quibus verò vi-
 gor posterius, his ad illud, & paulo ante illud
 tempus subtrahendus est. Antea verò vberius
 agendum quo durare possit. Itaque in initijs
 morborū vberius agendū, cūteverò iā malo ad
 iudicationē, & cōcoctione pcedēte, detrahē-
 dū. Cur ergo dicit prima die cibandū semel
 cōsuetudinis gratia, mox verò adijciendā aliā
 cibationē? certè non dicit adijciendam cibi
 quantitatem, sed cibationem alteram, vt si vt
 diximus, qui semel octo uncias capiebat, ad
 duas cibationes quibus accipiat binas mu-
 tetur. Huius autem rei causa est, quia mor-
 bus ad sanitatem habet eandem rationem,

quam

DE RATIONE VICTVS.

quam dispositio debiliū ad dispositionem robustorum. Vt ergo robustis consultum est multum crassumque offerre semel, aut bis, debilibus autem paucum & tenuē pluries iusta id quod Gale. docet in com. aphorismi. 17. primæ particula; ita ægrotis quàm sanis, indicatione accepta à morbo minus tenuiusque, pluries autem offerri debet. Hanc ergo ob causam eos qui bis cibari cōsueuerunt cōsuetudinem retinere: eo quòd consuetudo & morbus in eandem indicationem conspirent, eos verò qui semel, consuetudinē mutare iubet ad cibationem repetitam, eo quòd hanc perat morbus, & indicatio à cōsuetudine cui ante alias omnes faciendum est satis, indicationi à morbo paulatim debeat locum dare. Itaq; vbi dicit si quid videtur adijciēdū, intelligit, si quā aliā cibationē videtur adijciēdū. Sed rogabis. Si hoc fieri morbo, quā morbus, petit, cur dicit si quid videtur adijciendum? Videri enim debet? certe perinde est ac si diceret, nisi quid aliud obster. Nam etsi satius sit eum qui semel cibum capere cōsueuerat, ad duas cibationes permutari, sæpe tamen erit quod impediatur id fieri, vt si in horā cœnæ aut prandij initium alicuius accessions incidat. Proinde dicit, si quid videtur adijciēdū, id est nisi quid sit, quod impediatur adijcere.

In principio autem neque multam copiam, neq; valde crassam dare oportet, sed quantum causa consuetudinis & ut vasorum inanitio multa non fiat, oporteat ingerere.

Videtur docere in principio morbi neque multam neque crassam ptissanam dari oportere, quasi post principium plus crassiusque dari liceat, atque ita cibus ægrotantium incipere debeat à tenuissimo, & paulatim eunte morbo in iudicationem augeri, quod falsum esse nuper dixi, & vel hac sola ratione constat, quòd Hippocrates nihil majoris momenti esse putat in iudicatione quam consuetudinem, nulla autem ratione magis mutetur repente, quam si ex crasso quo sani utuntur ad tenuissimum victum ipsis primis morbi diebus permittentur. Quidam ob hæc intelligunt hic illud in principio, non dici de principio ægrotandi, sed de principio accipiendi ptissanam. Atque dicunt ptissanam tribui solere plerumque in febrium acutarum inclinationibus, cum intemperies videtur in habitum abire, tunc ergo non oportet incipere à multa & crassa, sed à tenui & pauca & paulatim adijcere, ut paulatim ei ventriculus assuescat. Certè hi vera hætenus dicunt, quòd cum ut medicamento cibo ptissana uti
inci-

DE RATIONE VICTVS.

incipimus in arescētibus, paulatim debemus offerre, tamen cum Hippocrates instituto, hīc non congruit hęc enarratio. Non enim loquitur de pūssana vlu simpliciter, sed in morbis acutis, vt ipsis acutis morbis est a commodatus cibus. Intelligit ergo in principio morbi acuti. Potest verò hęc sentētiola duobus modis explicari, aut seorsum & sola, aut simul cum ijs quę sequuntur: primo modo continet finitionem eius cibi quò in principio morbi vtendum est: quoniam verò is collatione aliorum morbi temporū debet esse crassissimus: dicit primum, non debere esse neque multam copiam neque valde crassam, non scilicet quantam antea per bonam valetudinem. Nam; etsi quam maximè dictum est seruandam esse consuetudinem, non ita tamen vt idem victus retineatur, sed minor, ac minus crassus. ob indicationem morbi. Quātum ergo & quam crassi accipi debeat, ex duabus considerationibus nascitur, consuetudinis & morbi. Quia accipi debet tantum, vt vasorū inanitio multa non fiat, tanta scilicet vt cum ea non possit durare agrotus donec morbus concoquatur, consuetudinis habita ratione. Alius modus enarrandi hanc sententiam simul cum proxima est, non debere in principio accipi multam neque crassam pūssanam,

nam,

nam, quia morbi in principio sunt sicci, in
ijs veid qui sicci sunt non est ptissana vtend-
dum, sequentibus vero temporibus oportet
ptissanam vberius accipere, cum scilicet illi
incipiant humectari. Verum hæc pendent ex
ijs quæ sequuntur.

*De adiectione autem in sorbitionis mul-
titudinem, si sane sicciior sit morbus quam
quis existimet, non oportet multam dare,
sed præbibere ante sorbitionem, aut mulsam
aut vinum, aut quodcunque magis quadra-
bit, quod sit autem accommodatissimum in
singulis modis dicetur. Si autem humectetur
os, & quæ efferuntur ex pulmone sint qua-
lia oportet, augere oportet quantitatem sor-
bitionis, vt in summa dicatur. Nam quæ ci-
tius & magis madescent celeritatem iudi-
cationis significant, quæ vero tardius & mi-
nus, tardiozem significant indicationem.*

GAl. in commentarijs huius loci & libello
de ptissana dicit dum morbus siccus est,
non esse vtendum ptissana eo quòd hæc pa-
rum humectans sit, sed aliquo humidio-
si, vt mulla, aut vino, aut alio quo-
piam

DE RATIONE VICTVS.

piam, vsque dum os madefcat & morbus incipiat fieri humidior. esse agnosci autem morbum siccum non eodē modo in omnibus, sed pleuritidem & perineumoniam esse siccā cū nihil excreatur, febrem siccam esse agnosci ex arido calore & ex lingua arida. Itaque dicit in his non esse vtendum ptissana, quòd parū humida sit, sed pro ea mulla aut vino quòd sint hæc magis humectantia. mihi verò nō placet hæc enarratio nam cum dicimus pleuritidem aut perineumoniam siccam quòd non excretur quidquam non vtimur propriè nomine, non enim re vera minus humoris est in principio quam cū excreatur, sed videtur esse minus, quia est crudior, ac proinde non effertur neq; apparet. Dicitur ergo sicca pleuritis quæ cruda, constat verò non occurrī morbo crudiori humidioribus, sed magis coquentibus proinde non intelligo prohiberi ptissanam in crudis pleuritide & perineumonia, quòd parum humectet, sed quòd non adeo coquat, & concedi mullam aut vinum quasi magis coquentia. Mirum enim si prohibeatur ptissana in pleuritide cruda ob siccitatem, & concedatur hæcticis marcescentibus. Non igitur quasi parum humida sed quasi parum concoquens deuitatur in principio, in quo extersione indiget minus & concoctione magis: additur
verò

verò, cum iam os madescit, quia os madescere & talia excreari qualia oportet, concoctionis horum morborum notæ sunt, & significat incrementum, atque hæc citius & magis fieri celeritatem iudicationis significant, tardius verò & minus, tarditatem. Igitur iam os madescere & concocta manifestè excreari incipere, significat instare iam iudicationem, quare facilitantibus sputum uti iam iudicat, & attemperatione aliquantò magis iam est opus, & cōcoctione aliquantò minus, ac proinde ptissana recte iam augetur, eadem prorsus ratione qua Galenus in orthopnicis cum iam excreant largiori potu uti iubet, ut sputa facilius efferantur. Eadem prorsus ratione in febre quacunque putrida in principio quã maxime oportet potum interdiceret, cum verò iam apparent concoctionis signa, aliquantò liberalius concedere. Nimirum cum summa est cruditas potus concoctionem prohibet, cum verò iam capit materia manifestè coqui, non adeò potest prohiberi, & attemperatione recreatur facultas: & diluuntur succi, paranturque ad expulsiones. Augeri itaque debet potus morbis euntibus in summum vigorem contra ac cibus, qui debet minui. Et certè hoc præterquam quod secundum artē fit, est ægrotis gratiosum, tunc enim febribus

DE RATIONE VICTVS.

bus crescentibus incipiunt sitire, & fastidire cibos magis. Verum quod de minuendo cibo dicimus morbo eunte versus statum in ijs solum morbis intelligimus qui citra fluxionem incertam aliquam partem, consistunt. Nam in inflammationibus & vlceribus, & doloribus ex fluxione, & catarris tenuissimè cibandum esse per initia, & augendum deinceps, monstratum mihi est in controuersijs. Quapropter in morbis de quibus hic agitur, in pleuritide inquam & perineumonia, ptissana augeri debet, cum os madescit, vtraque ratione, & quâ alimentum, & qua medicamentum sputum facilitans. Quanquam Hippocrates hic ob qualitatem potius medicamentosam hæc videatur dicere, quam ob nutritionem. Quare frustra laborant, quidam contendentes ob hunc locum in morbis omnibus esse augendam cibum cum abeunt in iudicationem, alij dicentes os madescere & talia excreari qualia oportet inclinantis iam esse pleuritidis aut perineumonix, atque ita Hippocratem non præcipere vt augeatur potio ptissanæ vsq; ad inclinationem. Nam præterquam quod ad huius loci legitimam enarrationem, vt ex dictis iam constat, non est necesse quæstionem hanc ingredi de augendo aut minuendo cibo crescente morbo, vtrique falluntur. Qui dicunt

in

in morbis omnibus augendum cibū vt ad statum magis accedūt, imperitissimi sunt doctrinæ Hippocratis & Galeni: sed & qui dicūt os madescere & excreari qualia oportet dici hic vt notas inclinationis morbi fallūtur. Nā p̄ incipiūt pleuritidis & perineumonix est cū nihil excreatur, aut parū & crudū, ac difficulter: incrementū cū multū facile & crudū, aut parū difficileq; sed manifestè coqui ceptum: status inclinatioq; cū multū facile & coctū. Hic verò os madescere dicitur, cū incipit spuerere, & talia excreare qualia oportet, id est cocta, non sanè perfectè, sed manifestè. Cū enim dixisset si morbus sicciior sit quā quis existimet, in principio scilicet, quò nihil spuitur, addit, obijciēs contrariū cōtrario: at si os madescat, id est, at si iā desinat esse siccus morbus, incipiatq; ægrotus excreare, quod sanè incremēti est. In epte enim diceretur in morbi principio nō est vtēdū multa ptissima, at in inclinatione augēda sorbitio est. Quid enim in incremento & statu? sed & ex ijs quæ subiungit cōstat, hoc os madescere, citra morbi statū cōtingere, nō vltra. Nā addit. Nāq; citiūs & magis madescūt celeritatem iudicationis significant. Si igitur os madescere iudicationem futuram significat, cū iudicatio ab statu incipiat, os madescere ante statū cōtinget, nō in inclinatioe. Iubet

DE RATIONE VICTVS

itaque augere sorbitionem ptissanæ in incremento pleuritidis, ac perineumoniam, idque vtraque ratione recte fiet, siue suscipiatur vt alimentum, siue vt medicamentũ facilitans spiritum. Et vtraque ratione prohibetur in principio. Et quia in horum principijs minus est opus re tam nutriente, & est opus magis coquente, vt mulla aut vino. Quoniam verò non hæc sola ad hunc vsum bona sunt, sed multa aliã, nam serapia plurima quibus vtimur, ac fortasse etiam quoniam vinum in his suspectum est, addit aut quodcunque magis quadrabit. Quod sit autem accommodatissimum in singulis modis dicetur, nimirum libro tertio huius operis dicetur de horũ atque plurium aliorum facultate,

Et hæc quidem ipsa per se ipsa talia omnino sunt. Multa autem etiã alia sunt per oportuna, ex quibus præindicari oportet, quæ dicentur postea.

Quidam intelligunt illud præindicari, pertinere ad partem prognosticam, esseque sensum hæc quidem quæ de præensione iudicationis dicta sunt, puta, quæ citius & magis madescunt celeritatem iudicationis significare, quæ tardi⁹ & minus, tarditatem, vera esse per sese, tamen non exijs solũ præsentiri

tiri iudicationē posse, sed esse etiam alia multa per oportuna ex quibus præinducari oportet iudicationem. Quæ scilicet continentur aphorismo duodecimo primæ sectionis. Iubant hanc enarrationem quæ in principio proemij dicta sunt. Vbi reprehēdens eos qui scripserunt Cnidias sententias, dicit eos ommississe multa per oportuna *εστὲ κμαρσι* id est in coniecturā. Nunc enim in illud alludit, dicens se nolle omittere quæ sint per oportuna: sed cum sint alia per oportuna ex quibus præinducari possit, hæc dicenda esse postea. Vfus verò est antea nomine *τέκμαρσις*, & hic verbo *προσημαίνεσθαι τέκμηριον* verò & *σημειον* nomina signorum sunt, quorum in prognostica parte est vsus. Nihilominus magis placet enarratio Galeni, qui illud præinducari ad dieticam transfert, dicens alia esse à quibus præinducari oportet rationem victus, & quantum ac quale dandum cibi sit. Itaque dicit Hippocrates. Hæc quidē quæ de cibi quantitate exhibenda, & sorbitione augenda dicta sunt, per se ipsa talia sunt, hoc est, hoc modo habent, non solum autem hæc consideranda sunt ad rectè instituendū victum, sed & multa alia. Multa enim alia sunt per oportuna, ex quibus præinducari potest, hoc est indicatio capi ad institutionem victus pertinens, quæ

DE RATIONE VICTVS

dicetur postea. Hanc enarrationē plurimum iubant vltima hæc verba non enim dicendum hoc opere est de signis prognosticis, sed de rebus considerandis ad victum rectè instituendum.

¶ spiritum

Et quo maior purgatio fuerit, tanto plus dare oportet, vsque ad iudicationē. Præcipuè autem iudicationis impetus duorum dierum, quibus quinto, aut septimo, aut nono fieri videatur iudicatio. Tanquam paris & imparis ratio habeatur. Post hoc autem potione mane vtendum vespere ad cibaria te conferes.

nota

*etiam maior
stans die*

Quidam intelligunt illud vsque ad iudicationem, exclusiuè vt dicunt, quasi in ipsa iudicatione & duos a iudicatione dies minuenda potio sit, & postea ad crassiores cibum transeundum. verum hi contra primum huius doctrinæ præceptum peccant, quo dicebatur ei cui ptissana accipienda sit, nullam eius capiendæ intermissionem fieri debere. & ne vnā quidem diem permittendū vasa inaniri. Qui igitur potionem indies auget vsque ad iudicationem, in ipsa verò iudicatione, & duobus ab ea diebus, detraheret, aut minueret potionem: postea verò etiā cibos solidos adderet, intermissionem cibi faceret

ceret : neque eam æqualitatem eius capiendi, quam illo loco commendari diximus, obseruaret. Quare ego non ita intelligo, sed vsque ad exactam iudicationem, augendam portionem esse. Dixerat, si os madescat & quæ effe-
 feruntur expulmone sint qualia oportet, augere oportet quantitatem sorbitionis. **addit**
 nunc, & quo major purgatio fuerit, hoc est quò excretio magis processerit, tantò plus dare oportet, vsque ad indicationem exactam. Nam tunc temporis, cum scilicet iam morbus manifestè inclinabit, non sola portione contenti erimus, sed transferemus ægros paulatim ad cibos solidiores, & vesperi ad cibos solidos. Neque tamen indicationem extimabimus vt momentum aliquod indiuisibile: sed gratia indicationis, duos dies continebimus ægros cum sola portione, ita vt præcipuè puretur indicationis impetus durare duos dies, vt paris & imparis ratio habeatur: id est, quo minus nos possit fallere tempus indicationis, cū parem & impari dies caueamus: alioqui enim fallere nos possit: cum aliquando in diem parem casura, à proximo impari subripiatur, atque aliquando, partim subrepta ab impari, in parem etiam producat. Expectantes ergo cum ad summum vigorem videbitur esse peruentum, &

DE RATIONE VICTVS

copiosè ager expurgari, parem & imparē dies erit satis expectare cum sola portione, ac postea ad solidiores cibos transire. Non tamē hoc in quibusuis morbis fieri debet, sed ijs solum, qui quinto, septimo, aut nono, ad summum, iudicandi videātur. Nam qui ad vndecimum, aut quatuordecimum, aut vigessimum, producendi sint, non possint transigi cum sola ptissana, sed solidiori aliquo cibo indigebunt. Sed cur potius manè dandum portionem, & vesperi solidos cibos, quam bis solidos cibos, aut cibos manè & vesperi portionem? certe non mox dandum est bis cibos solidos, ne repente mutatio tanta victus fiat: dandum autem solidos cibos vesperi, quia nisi quid aliud sit quod obstat, contentaneum magis est cibos in cœna dari quam in prandio, quia melius datur ante somnum post motum, quā ante motū post somnum. Sed huic quæstioni ego dedi caput septimum, libri sexti controuersiarum.

Conferunt autem talia magna ex parte ijs qui totis ptissanis statim vtuntur. Dolores enim in pleuriticis statim sponte sedantur, cū incipiunt spueri aliquid mentione dignum, & expurgari. Et purgationes multo perfectiores

Etiores sunt: & suppurati minus fiunt: quàm si aliter quis victum instituat: & iudicationes simpliciore, & melius iudicantes, & minus habentes recidiuas ptissanas autem oportet ex hordeo optimo esse, & optimè esse coctas, præcipuè nisi solo cremore sis vsurus. Nam præter alias ptissanæ virtutes, lentor facit hordeum potum non ledere, nullibi enim hæret, neque hæret secundum thoracis rectitudinem: lubricissima autem est, & maxime extinguens sitim, & concoctu facillima, & debilissima est, quæ optime cocta est. Quibus omnibus opus est.

NON dicit conferre dicta præcepta devictus institutione ijs qui tota vtuntur ptissana mox ac morbus incipit, aut mox ac ptissana vti incipiunt, magis quàm ijs qui incipiunt à ptissanæ cremore. Falsum enim prorsus hoc est. Nam siue tota ptissana, siue cremore, siue etiam alijs cibis quis vtatur, hæc eadè præcepta debet obseruare, atque ijs omnibus æquè proflunt. Quid est ergo quod Hippocreat. dicit? certe reddit tota hac dictio ne ad ptissanæ laudes, dicit que imprimis hæc omnia quæ conferunt, puta excreare facile, &

D E R A T I O N E V I C T U S .

iudicari, magis meliusque accidere ijs qui statim vtuntur totis ptissanis, id est ijs qui à principio totoque morbo vtuntur ptissana, neque ab alijs cibis incipiunt, vt ouis piscibus, aut carnibus vt fortasse in Cnidijs sententijs erat scriptum. Itaque cum dicit talia magis conferunt, non de praeceptis victus iustituendi intelligit, sed de excreatione: & indicatione, & reliquo morbi decursu, cumque dicit qui vtuntur totis ptissanis, non id dicit totas ptissanas opponens cremori. Sed ptissanam omnino reliquis cibis. Huc autem esse legitimum sensum horum verborum, declarant, quae mox subdit: dicens, dolores enim pleuriticis statim sponte sedantur, cum incipiunt spuere aliquid mentione dignum & expurgari. Suple, ptissana autem à principio melius citiusque excreari facit, quam alius qui spiam cibus, & proinde purgationes thoracis multo perfectiores sunt: & suppurati minus fiunt, qui à principio vtuntur totis ptissanis, quam si quis aliter victum instituat, alios tribuens cibos: & indicationes fiunt simpliciores, hoc est magis sine difficultate, & symptomatis: & melius iudicantes, hoc est perfectius soluentes morbos, & minus habentes recidivas. nimirum alterum ex altero fit. Is enim perfecte liberatus à morbo, est, cui causa etiam mor

morbi est erradicata: os verò non habebit re-
 cidiuam. Cætera quæ de modo faciendi, & lau-
 dibus ptissanæ dicuntur, explicata fere, iã an-
 tea sunt. Cum dicit præcipuè nisi solo cremo-
 re sis vsurus: ne intellige ex optimo hordeo
 debere fieri cum tota ptissana vsurus quis est
 potiusquam si solo cremore. Sed optimè de-
 bere esse coctam. Nam minus interest valde
 coctam esse, cum solo cremore vsurus quis sit
 quàm cum tota ptissana. Nisi enim valde co-
 cta sit, & tota ptissana quis vtatur, minus ha-
 bebunt molliciei & lubricitatis, ac proinde hæ-
 rebunt grana in via, & in rectitudine thora-
 cis, non sane in aspera arteria (nõ enim per gu-
 lam deglutitur ptissana, præcipuè tota) sed in-
 gula è regione thoracis. Cùm dicit debilissi-
 mam esse, intellige, vt Galenus optimè inter-
 pretatur, nullius qualitatis esse vehemen-
 tis, & quæ alicui parti nocere possit, vt a-
 lia quam multa. Concludit dictionem di-
 cens, quibus omnibus est opus, quasi ita
 diceret: hæc omnia sunt necessaria ijs qui
 pleuritide, aut perineumonia laborant, vix
 autem vllus alius cibus sit in quo hæc om-
 nia sint: merito ergo omnia agentur me-
 liùs ijs qui toto morbo vtuntur ptissanis,
 quàm qui alijs vtuntur cibus, diximus,

DE RATIONE VICTVS.

iam antea cum deprimantur laudibus ageretur, et si ea merito commendetur tantopere, non tamen proinde damnandos esse medicos qui alijs cibis idoneis etiam vtantur. Mirum enim si is solus possit esse satis idoneus. Sed contingit dubitare hoc loco, qui fiat vt dolores statim sua sponte sedentur pleuriticis, cum incipiunt spuere, si incipere spuere signum est incrementi pleuritidis, vt antea diximus. Nam signa pathognomonica cum morbo pariter augentur & minuuntur, dolor vero in primis signum pathognomicum est pleuritidis. Verum dubitationis huius gratia, & aliarum que procedente opere occurrent, nosse oportet, pleuritidem esse morbum compositum, & pertinere partim ad compositionem, partim ad temperiem. Illud quidem ob molem in qua pars inflammata intumescit, hoc ob alterationem, que materia alteranda fit vt in febre. Neque sane hæc duo pariter procedunt, sed magna ex parte, primum quidem distentionem summam comparat pars, mox distentione remittente procedit materiae alteratio. Nam distenditur ob fluxionem, cessat vero distendi cessante fluxione, & exeunte materia. At qui cum materia incipit alterari, incipit resudare, & ob hanc ipsam causam pars laxari, plarumque enim iam tunc cessauit fluxio. Porro non eadem

eadem symptomata sequuntur vtrunque partem morbi. Dolor enim distentionem sequitur, excreatio, materiae alterationem, merito ergo incipit decrescere dolor cum incipit crescere excreatio, at qui tunc crescit morbus secundum alterationem, decrescit verò secundum tumorem: quoniam verò ad sanitatem vtriusque mali solutio est necessaria, non dicitur simpliciter inclinari morbus, vsque dum secundum vtrūque inclinatur: & merito sanè: nā omni in re bonum, quod simpliciter, constat integra causa, quod non est tale, dicitur secundum quid, ut cum os incipit madescere, dicitur pleuritis crescere simpliciter, decrescere verò secundum distentionem & dolorem.

Nisi igitur quis auxilietur omnibus quibus opus est, ut sit sufficiens modus talis prorsus sane potionis, multis modis ledetur. Quibus enim cibus statim inclusus manet, nisi quis deorsum prius vacuans potionem dederit, dolorem quidem si adest auxerit, si non adest statim fecerit, & spiritum densum fecerit. Primum autem est hoc, desiccatiuum enim pulmonis, & dolorem inferens hypochondriorum & immi ventris, & septi transversi.

*notate
purgum
potionem
necessariam
Oratio*

DERATIONE VICTVS.

DIxerat ante alia multa esse peropportuna ad ptissanæ exhibitionem, postea dicenda: nunc polliciti memor, incipit ea scribere. Dicit ergo, quandoquidem præter ea quæ dicta sunt, multa alia sint scitu necessaria, vt rectè ptissanæ potio detur, & multa quæ nisi caueantur in ptissana exhibenda, cōtinget ægrotum lædi. Nisi quis auxilietur omnibus quibus opus est, vt sit sufficiens modus talis ptissanæ potionis. Id est, nisi quis circumspeciat, apponatque omnia quæ sunt necessaria, & caueat omnia, quæ caueri debent, vt sit idoneus exhibendi modus multis modis lædetur qui ptissanam accipiet. Probat hoc ita habere, narrare incipiens quæ caueri debent, & in commoda quæ nisi caueantur, fient. Siquis enim (inquit) potionē dederit ijs quibus cibus inclusus manet, non vacans prius deorsum, dolorē quidem si adest auxerit, si non adest, fecerit, & spiritū dēsum fecerit. Hic illud *ἐγκατακέχλιδα* non significat vt cūque manere, sed inclusum ex multo iam tempore, quare cibus etiā significet hic, vt Galeno etiam videtur, stercus, & duras feces. Itaq; quod hic dicitur, aliud est ac quod postea dicetur, non esse exhibendam portionem donec cibus prior descenderit, hic enim nō de priori cibo solū agitur, qui nō descenderit, sed de veteri, qui multo iam tempo

re inclusus manet, neque solum exigitur, vt descendat, sed vt subducatur. Quid est ergo quod nunc dicit? certe explicat, quod antea dixerat, quicumque igitur ptissanis vtuntur in his morbis, ne vnā quidem diem permittant vasa inaniri, sed vtendum citra intermissionem, nisi expediat aut ob pharmacum, aut clysterem intermittere. Nunc explicat quando ob clysterem intermitteri debeat ptissanę potio. Nimirum vbi sterco conclusum hæret intestinis abstinendum est à potione, vsque dum clysteribus subductum sit. Nam aliter potio non descendet, quare morabitur in superiori parte ventris, indeque flatus mittet ad superna qui latera distendant, tametsi enim ptissana non est flatuosa, nullus tamen succus a deo flatus expers est, vt nisi descendat aut diducatur, sed in hypochondrio moretur, non fiat ex eo flatus, qui inflat, & latera distendat. Quare si ea habentiam dolorosam affectionem, vt in pleuriticis dolorem auxerit, distenta enim parte inflammata necesse est dolorem augeri. Nam & ijs etiam quibusibi dolor non est, solet ob copiossiorem potum, aut cibum male è ventriculo descendentem, excitari. Profecto non pleuritidi solum, sed omni etiam morbo accommodatum præceptum est hoc

magn

DERATIONE VICTVS.

nota.

magni enim momenti in omni febre & in omni morbo, ante aliam curationem ventrem vacuare, ne in eo sit vlla redundantia, aut vetus stercus. Plurimi enim morbi inde nascuntur, & omnes qui ex materia pendent, inde fouentur. Quare magni semper momenti est ventris curam gerere. Sed dices, quorsum differens de pleuritide dicit, si non adest, statim fecerit: si dolor est signum quod non potest abesse à pleuritide: certè non de sola pleuritide dicere cepit, sed de pleuritide aut perineumonia. Hæc verò non habet adiunctum dolorè. Fiet ergo vt si huic obturatis intestinis detur potio, excitetur dolor, qui non aderat, addit, et spiritum densum fecerit. Causa est in promptu, nam potione nõ descēdēte, ventriculus distendetur, & septum trāsuersum comprimēs libere moueri prohibebit. cum ergo respiratio ne multa indigeat homo, & ob hanc compressionem, cogatur facere minorem, faciet crebriorè. Prauum autem (inquit) est hoc. perse fanè constare cuiuis poterat, hoc non esse bonū, sed exagerandi gratia dixit, prauum autē est hoc, quasi dicat, valde malum est, præcipuè in pleuritide in qua facili respiratio opus est, & ad occurrendum inflammationi, & ad excreandum, nam siccat pulmonem. Si enim respiratio pulmonem & thoracem temperat,

perat, constat eius difficultatem ardoris & siccitatis esse causam. Quàm graue autem sit in pectoris morbo exuri ex difficili respiratione, paulo post dicet, in dicans, siccati interius sputum, siccatumq; rursum facere respirationem difficiliorem, & hanc rursum siccati magis, vsque dum spirandi difficultate, & siccitate se mutudè augmentibus, homo suffocatur. Dolorem etiam intert hypochondriorū, et imi ventris, & septi transversi, quia hæc omnia mouentur cum thorace, crebrius ergo solito agitata dolent, & inflammantur.

Quin etiam si adhuc dolore lateris continuo existente, & qui non sedetur calfactoriis fomentis, & sputo non exeunte, sed citra concoctionem facto valde viscoso, nisi quis soluat dolorem, aut aluum emolians, aut venam secans, vtrum horum magis conferet, ptissanas autem ita habenti tribuens, cito morhorum fit.

EXplicat aliud quod in exhibenda ptissana teneri maximè debet. Hoc verò est, pleuride in principio cōsistente, & dolore affligente citra intermissionem, & sputo nō exeūte, sed citra concoctionem facto valde viscoso, non esse dandā ptissanā, neq; verò cibū aliū anteq̃

*nota
pung-
emolient*

DE RATIONE VICTVS.

Nota dolor sedetur, aut fomentis, aut si his non cedat, expurgatione aut missione sanguinis, vtro horum magis videbitur indigere. Nam si quis nihil horum faciens, cibum det, fluxionem auerit, & dolores, qui rursus conuocata fluxione se ipsos auerint, atque ita fiet vt antequam cedere incipiat tumor, in ipso principio homo moriatur: quod insinuans dicit, cito mors horum fit: id est intra principium morbi moriuntur. Quare quod Gal. dicit, precipere nunc Hippocratem, ne quis vtatur ptissana in vigore existente inflammatione, intelligendum venit, de vigore ipsius tumoris & doloris, non totius morbi. Vt autem distinguantur hi vigores dictum iam satis est. De formentis expurgatione, & vena sectione in pleuritide, postea dicetur. Nunc illud vnum docetur, quod & tonsoribus etiam notum est, in pleuritidis principio tenuissimè esse cibandum, atque adeo vique dum facta sit mediocris missio sanguinis, dandum nihil.

Ob has igitur causas, atque ob alias similes adhuc magis qui totis vtuntur ptissanis, septimo die aut citius moriuntur, alij quidem mentelisi, alij autem orthopnea & stertore suffocati. Bene autem hos antiqui syderatos esse putabant, ob hoc precipue, non minimè aut quod ipsis

ipsis morientibus latus liuidū inuenitur plaga
 simile. Rei autem huius hæc est causa, quod
 priusquā soluatur dolor moriuntur, celeriter
 enim anhelosi fiunt, à multo autem & crebro
 spiritu, vt iā dictum est, summe viscidū, sine
 concoctione factū sputū, prohibet fieri egres-
 sum, sed stertorē facit, impactū in brōchijs pul-
 monis, & cū ad hoc peruentū erit, lethale ma-
 gna ex parte est. Etenim ipsum sputū impactū
 prohibet spiritum intro ferri, cogit autem ce-
 leriter extra exire, & ita in malum mutuo se
 se iubant. Sputum enim impactū densum spi-
 ritum facit, & spiritus dēsus existens lentū fa-
 cit sputum, & prohibet fieri lubricum.

GAL. cēset causas hic vocari potiones ipsas,
 quasi Hippocrates diceret, ob has potio-
 nes, ptissanę scilicet, atq; ob alias multo magis
 vt vini, mulse, oxymelitis, aut etiā aqua, si quis
 intēpestiuē eis vtatur, moriūtur multi septimo
 die, aut citius. Verū mihi nō placet causas voca-
 ri potiones, nā præterquā quod impropria sit
 nominū acceptio, oratio ipsa sit inepta. Perin-
 de. n. sit acsi diceres, ob potionē ptissanę, ac
 multo magis ob potiones vini oxymelitis, aut
 mulse, moriūtur q vtūtur ptissanis. qd inepti?
 anq vtūt ptissanis moriūtur, ppter potioēs vini

DE RATIONE VICTVS.

oxymelitis & mulsæ. Non igitur est hic legitimus huius loci sensus, nam præter dicta, de vino, mulsæ, & oxymelite, mox dicet ipsemet Hippocrates, quod frustra repeteret quid ergo est quod Hippocrates dicit? certe respondere incipit illi quæstioni, quam in principio totius operis scripsit, in cuius solutione totius huius libri est constitutio interrogabatur, qui fieret, ut quidam ptissana semper vterentur, & alij eius usum magnopere vituperarēt, quasi magnas noxas affererēt: causa certe est, quia ptissana, si quis ea tempestiue utatur est vtilissima, si intempestiue maximè noxia. Medici verò hæc nō valentes distinguere, alij intuētes in illud laudant, alij in hoc, vituperant. Dicit ergo nunc, ob has causas, id est, quia hæc non obseruant, sed intestino repleto fecibus, aut vigente adhuc dolore, neq; missione sanguinis præmissa, accipiunt, atq; ob alias similes causas adhuc magis, id est & ob alia etiam præterea quæ obseruari oportet, & procedente opere dicentur, qui totis vtrūque ptissanis, moriuntur septimo die, aut citius, nimirū in ipso vniuersali principio pleuritidis, quæ si acuta tantum sit vsq; ad septimū est in principio, si acutissima, solum vsq; ad quartum: alij quidē moriuntur mente læsi, alij autem orthopnea, aut stertore, suffocati. Nimirum quibus mors fit permu-

permutato morbo in verā perineumoniam, delirare solent, quibus non fit in pulmone inflammatio, sed collectio solum excrementorum in asperis arterijs suffocantur, cum orthopnea & stertore. Moriuntur verò ij qui ita delinquant in victu, tam breui, vt benè hos antiqui vocauerint syderatos: ob hoc præcipuè, id est, quia tã subito moriuntur, & quia ipsis morientibus latus liuidum inuenitur, quasi percussi essent fulmine. Quòd autè hoc fiat causa est, quòd moriuntur priùs quàm soluatur dolor. Nimirum quia moriuntur antequàm soluatur, aut remittat dolor, cõstat eos mori præ inflammationis magnitudine, materia neq; cepa coqui neq; excreari. Si enim aut resolui cepisset inflammatio, aut expurgari materia, dolor cepisset remitti. Quoniam autè præ magnitudine inflammationis moriuntur, totum latus gangrena corripitur, & liuescit morientibus, & quoniam materia nihil excreatur, sed lenta & sicca hæret in pulmone, suffocantur. Explicat deinde satis diserte hũc casum esse lethalem, quòd si lentum hærensq; sputum, & respiratio difficilis sese mutuò augeant. Tota hac dictione admonemur ne antequàm missione sanguinis dolorem fecerimus remittere cibo vtamur, nisi forte mulsa aut exynelite coquendi, aut incindendi causa.

DE RATIONE VICTVS.

Præhendunt autem hæc non solum eos qui intempestiue vtuntur ptissana, sed multo magis, si quid aliud comedant aut bibant, ptissana deterius.

ECce hic dicit Hippocrates aperte quæ illū proxima oratione dicere Gal. putabat. Videlicet hæc incōmoda quæ dicta sunt, apprehendere non solū eos qui intempestiue vtatur ptissana, sed multo magis si quid aliud comedat aut bibat ptissana deterius, neq; obseruet, quæ oporteat obseruari. Si enim ptissana, quā omnibus alijs cibis prætulit, tantas noxas parere potest, intempestiue accepta, alia certe maiores pariant, si intempestiue accipiantur. Sed quæ sunt alia? quicunque cibi aut potus, vt carnes, pisces, oua, legumina, oxymeli, mulsam, vinum, aut aqua. Porro quæ sunt illa incōmoda quæ apprehendent vtentes intempestiue? Certe quæ dicta sunt, inflari ventrem, dolorem, si adest, augeri, si non adest excitari, dispnea corripi, ac præterea mori breui. Sed quæ sunt obseruanda vt tempestiue sint potiones? nunquid eadem ad ptissanā, & oxymeli ac mulsam, an diuersa? huic interrogationi respōdet mox dicens.

Bene igitur maxima ex parte similia sunt auxilia vtentibus totis ptissanis, & earum cremore: ijs vero qui neutro horum sed solo potu aliquando aliter auxiliandum.

Intelligunt hic neoterici sermonem esse de reliqua curatione, ac dici eis qui vtuntur tota ptissana aut cremore eadē curationē, quōd ad reliqua auxilia attinet, conuenire, ijs verō qui sola potione aquæ diuersam. Quia nō debent solo potu contenti esse, nisi qui acutissimo exacte laborant morbo, illis verō ob morbi acutiem nō potest eadē curatio quæ alijs congruere, sed falluntur. Nam si tota ptissana vtendum est in acuto, & cremore in acutissimo, & aqua in acutissimo exacte, non minus differret curatio eius qui cremore vtetur, à curatione eius qui tota ptissana, quā eius qui sola aqua à curatione eius qui cremore. Nā differentia curationis non sit à causa, neque essentia, neque loco affecto (hæc enim eadem sunt) sed solū ab acutie, hæc verō æqualis est interdita. Gale. nihil certi dicit, neque explicat quæ sint hæc auxilia, sed ego dicam nunc aperte. Dixerat nuper, nisi igitur quis auxilietur omnibus quibus opus est. Quo loco explicuimus illud auxiliari ex omnibus, esse nihil aliud quā obseruare omnia præcepta quibus sit opus vt

DERATIONE VICTVS

fit sufficiens modus exhibitionis ptissanae. Eodē verbo vtitur hic, & illic, nimirum τιμορησται. Equum ergo est eodem significato hic accipi atque ita intelligere, igitur maxima ex parte si miles sunt cautiones, & eadem obseruāda ijs qui ptissana tota vtuntur, & qui cremore, ijs verò qui neutro horum, sed solo potu, simplici scilicet aut medicamētofo, vt aqua, aut mulsā, aut oxymelite, aliquando opus est alijs peculiaribus obseruationibus. Quę sint autem illę partim dicitur mox, plurimum autem dicitur libro tertio huius operis. Hic sensus est verissimus, & cum proxima sententia plurimū congruit. Cū enim dixisset dicta periculaprehendere non solum eos qui intempestiuē vtuntur ptissana, sed multo magis si aliud quid intempestiuē accipiant, explicare vollens quę sint obseruanda vt tempestiuē accipiantur ptissana, & alię potiones, dicit ad ptissanam & cremorem esse easdem obseruationes, ad alias potiones, non omnino easdem.

Oportet autem hoc omnino ita face re si

nota

(nuper pasto cuiquam, & alui onere haud quam purgato febris, vel cum dolore, vel sine dolore inceperit, à sorbitione tantisper temperandum, donec cibum ad infernam intestini partem descendisse coniectatum fuerit. Vbi

autem

autem dolor aliquis tenuerit, oxymelite in potu utendum, hyeme calido, æstate autem frigido, quod si multa sitis fuerit, mulsæ utendum, & aqua. Deinde quidem si dolor quis insit, vel periculum aliquod apparuerit, dare portionem, neque multam, neque crassam, sed post septimam vel nonam si validus sit. Si vero non subijt vetustus cibus, ei qui recentem acceperit, si fortis fuerit, vel ætas vigēs, clystere uti, sin autem fuerit debilior, glande uti, nisi sponte exierit bene.

DVo hic facit, addit aliud præceptum, quod in exhibenda ptissana tenendum est, & explicat exemplo quod mox dixerat, nimirum non omnino esse easdem observationes in alijs potionibus, ut in ptissana & eius cremore. Præceptum est, si nuper pasto cuiquam, cui neque alius deonerata sit, neque recēs cibus ex ventriculo descenderit, febris inceperit siue cum dolore, siue sine eo, non esse dandam ptissanam usque dum cibus descenderit ad intestina. Meritò sanè dicit siue cum dolore siue sine dolore. Nam non solum in pleuritide utilis est hæc observatio, sed & in omni alia febre, atque ad eum omni morbo, quin & in bona valetudine. Semper enim nocet cibus alius, an-

DE RATIONE VICTVS.

tequam è ventriculo prior descenderit. Nam
 prior posteriorem corrumpit, si plurimum im-
 moretur, sin minus, incoctum descendere fa-
 cit. Hęc ergo incommoda in omnibus habet,
 quædam etiam alia peculiaria habet in do-
 lore, quæ antea dicta sunt. Nimirum dolorē
 auget & dispneam. Non tamen proinde pu-
 tandum est, hoc idem esse, & quod antea di-
 xit, quibus cibus statim inclusus manet, sa-
 tis enim differt. Illic enim de cibo veteri
 qui non exeat, hic de veteri qui non exeat,
 & recenti qui non descenderit à ventriculo:
 quo casu ob duas causas iam prohibetur ptif-
 sanæ atque ad eò cuiusque alterius cibi exhibi-
 tio, quatum altera alteram cōseruat. Nam fe-
 ces non euacuatæ descensuro cibo impedi-
 mento sunt. Itaque tunc temporis à cibo absti-
 nendum. Quid ergo agendū? certè abstinē-
 dū à cibo, vtendū verò glādibus aut clysteri-
 bus quæ feces subducant, & potionibus quæ è
 ventriculo detrudant. Nam fecibus subdu-
 ctis locus dabitur descendenti cibo, atque ita
 is faciliè à potionibus detrudetur. Si igitur eū
 cui hæc sint, dolor aliquis tenuerit, itaque iam
 laboret dolore, & feces habeat impactas, &
 cibum non descendentem, vtendum est oxy-
 melite. Nam etsi antea, cum diceret, si siccior
 sit morbus quam quis existimet, non oportet,
 multum dare, sed præbere ante sorbitionem,

*conclusio
 daren
 lura*

aut mullam, aut vinũ, quasi nõ ea solũ vsui esse possent, neq; ea maxime, adiecit, aut quodcunq; magis quadrabit: nõc autẽ magis quadrat oxymeli quã mulla, quia ponitur dolor crudus & in principio, & feces impacte, & venterculus cibo occupatus, in rãta autẽ ventercostius & thoracis cõstipatione oxymelitis qualitas desideratur, quia incindit, & extergit multo potentiũs quã mulla, & coquit nõ minũs quã ea: verũ sitim auget multò magis quã mulla, quia capit multo plus melis quã ea, & acetũ et si sit refrigerans, est tñ siccãs, ac proinde sitim infert, nisi tam exigũ, & tã multa aqua dilutũ, vt vim siccandi amittat, tũc enim extinguit sitim magis etiã quã sola aqua, quia vim siccãdi deponit, & refrigerandi auget. In oxymelite autem major acetis quãtitas, atque cũ aquã minori est, quã vt possit siccãdi vim amittere. Proin, si multa sitis fuerit, multa vtendũ potius: aut etiã aqua sola, si sit sitis maxima. Cõstat verò ex his si vtraque necessitas incidat simul, incindendi scilicet, & sedandi sitim, licere parare oxymeli aliud quod aquã plus, melis & acetis recipiat minus solito, aut in mullam tantiluna acetis infundere. Quin & ipsa mulla vtetur in quibusdam dilutiori, in quibusdam minus, vt magis minus vebiliosa esse videbitur pleuritis. Multa enim est biliosa, tanto autem minoris,

DE RATIONE VICTVS

quanto est dilutior. Ergo vt erit pleuritis biliosior ita vtemur dilutiori, vsque adeò vt si res ita exigat possimus venire ad solam aquã, quam constat neque coquẽtem neque incidẽtem esse, sed attemperantem. Hinc verò discemus, quandoquidem Hippocrates vel in pleuritide ad solam aquam frigidam venit, non debere nos admodum pertinaciter, vt quidam faciunt, indicationi à causa adherentes, intemperiem negligere, satius enim aliquando est morbum protrahi permittere, quã breui hominem exuri. Itaque vides vt exhibendi oxymeli, & mulsam, & aquam, nõ eãdem sint regulæ, sed peculiare quãsdam habent cautiones. Considera etiam Hippocratem serapia omnia præbere hyeme calida, æstate frigida, contra ac vulgares quidam medici, qui tepida tribuunt, non considerantes ventriculum lædi maxime tepidis, frigidis verò & calidis iuari & delectari. Rectè autem tribuuntur calida hyeme, frigida æstate, ita enim sunt iucundissima, & intemperiei aeris occurritur. Verum dices, durum esse, egrotum sine sorbitione ptissanæ aut alio cibo continere cum solo oxymelite aut sola mulsatandiu. Quid enim, si etiam si hæc omnia agas, tamen dolor duret diu? & deliquia animi? aut peruigilia, aut alia huiusmodi succē-

succedant, quibus indicetur non posse durare hominem donec morbus concoquatur? nunquid ne tunc quidem sorbitionem dabis? ita sanè, nā tunc vrgentæ gratia dari debet, etsi alia obstēt. Hoc vt doceat, dicit, deinde quidem si dolor quis insit, id est, persistat duretque, vel periculum aliquod apparuerit, periculum scilicet mortis se insinuet ex tam longa inedia, dare potionē. Sed si hoc est quod Hippocrates docet, quorsum addit, neque multā neque crassam, sed post septimam vel nonā? nam vrgentiæ nullum tempus, nulla quantitas præfinitur, sed dandum est quantum, & quocumque tempore necessitas exigat. Ita est sed indicationi ab vrgentia fieri debet satis cum quam minimo auxilio fieri possit, itaque dari debet. quantum sit necessarium, nihil tamen præterea. Proinde dum præter methodum datur ptissana ob vrgentiam, neque multa neque crassa, neque ante septimum aut nonum diem dari debet, si æger validus sit, si enim non ferant vires, dandum est quātum & quandocumque poscent. Itaque potionibus trudentibus ex ventriculo ita succurritur, si tamen vetustus cibus non subiit, sed hæret in intestinis, ipse impedit recentis cibi ex ventriculo descensum, quare frustra laborabitur potionibus nisi feces subducantur, vtendum

ergo

DE RATIONE VICTVS

ergo erit clystere si fortis fuerit virtus & vi-
 geat atas, sin minus glande, nisi sponte exierit
 bene. Quo loco consideratione dignum in
 primis est, quanto studio Hippocrates velit de
 uitare omnia auxilia, vtque eis vti nollit, nisi
 necessitate compulsus. Nam neglandem qui-
 dem immittit leuiter permittit, sed nisi sponte
 exierit aluus. Quasi diceret, si enim citra eam
 potest aluus deonerari, neglande quidem
 vtendum. Quid enim aliud instrumen-
 ta medica faciunt, nisi vade necessaria sint,
 quàm negotium facessere naturæ? considera
 præterea quam cautus sit Hippocrates, & quã
 longe absit à temeritate, qui ad clysteris vsum
 exigit vt facultas fortis sit, & atas firma. Cer-
 tẽ veteres fortioribus clysteribus vti consueue-
 rant, ex fortioribus inquam paratis, & longẽ
 plus infundere quam nunc, proinde plus vi-
 rium ad id sustinendum exigebant, & vt po-
 tentiori auxilio fidebant. Videas enim sapi-
 simẽ Hippocratem in epidemijs indifficilli-
 mis curationibus v: præstantissimi auxiliij cly-
 steris mentionem facere. Verum ad feces du-
 ratas non opus erat clystere ex toto corpore
 trahente, sed extergente solũ & emollien-
 te, quare minus videbatur tam multas vires
 exigere. Sed solũ, ne homo esset debilissi-
 mus. Quid enim? nunquid si feces seni duræ

& im-

& impactæ sunt, non utemur clystere? quid si glans non sufficit? an casus iam est incurabilis? non certè, sed Hippocrates hoc dicit, nos commonens, ut quocunque auxilio uti velimus, curemus sit facultas quæ satis superque ferre possit. Tutissimè enim ita proceditur. Nam etsi quid à medico peccetur (nihil autè peccare magis quam humanum est) cum facultas est fortior quam pro auxiliorum magnitudine, possunt etiam errata vinci. Non tamè proinde si non detur tam tutò procedere, & res urgeat, super sedendum à curatione est, sed tentandum etiam aliquando cum temeritate aliquid.

Occasionè autè dandæ sorbitionis hæc maxime servari oportet & per initia, & per totum morbum. Cum quidem pedes frigidi sint, abstinere oportet à sorbitionis exhibitione, præcipuè autem à potu abstinendum: cum autem calor ad pedes descenderit, tunc dare, & putare plurimum posse occasionem, in omnibus morbis, præcipuè autem in acutis, & maxime in magis febricitantibus, & in maximo periculo constitutis.

HActenus loquutus est de tempore uniuersali quo dari aut nò dari debet cibus, docens

DERATIONE VICTVS

cens in totius morbi principio abstinendum, usque dum dolor remittat & os madescat, & feces exierint, & cibus descenderit: nunc de tempore particulari, & hora cibo accommodata agit, dicens in principio paroxysmi abstinendum à cibo & potu esse, dandum verò in inclinatione idque obseruandum & circa principia & per totum morbum nimirum pedes & reliquas partes extremas refrigerari, principij est, quia calor accurrit ad viscera, & ab extremis partibus, se subtrahit: calorem verò ad pedes descendisse, est inclinationis, quia tunc temporis fuligines vstæ per extremas partes exspirant. Simile ergo est quod nunc dicit, & quod in aphorismo vndecimo sectionis primæ, præterquam quod illic dicitur in paroxysmis abstinendum, quia cibum dare in illis noxium est, hic verò definitur quæ paroxysmi pars sit ad cibum capiendum ineptissima, & quæ minus inæpta. Nimirum in ipso paroxysmi principio cum maximo, in inclinatione cum minimo periculo datur. Quia in principio periclitatur reconditus calor velut à viridibus lignis suffocari, crudi autem cibi, obruunt. Majori autem cum periculo datur ea occasione frigidus potus quam cibus, quia potus & obruit, & in constipatum calorem confertim incidens, refrigeratione extinguit. Nō tamen

tamen ut potus frigidus minus etiam quam
 cibus dandus in principio paroxysmi, ita in
 inclinatione est minus utilis, quin potius, cib⁹
 si fieri potest, ne per totum quidem paroxys-
 mum dandus, sed expectanda in febricitatio,
 potū verò in plerisque febribus, nō solū licet,
 sed etiam expedit dare inclinante febre, atq;
 adeò in quibusdam vigente ut inclinet, plus
 autem aut minus, citius aut tardius, frigidius-
 que aut nimis frigidum, ut febris inclinabit
 magis ad biliosam, aut pituitosam. Dicta sunt
 multa alia ad hunc locum pertinentia in com-
 mentatione dicti aphorismi, ubi docuimus ab
 hac regula excipi debere biliosos valde, &
 qui picrocholi cum sint, citra partis alicuius
 phlegmonem, aut putrescentiam, bilis vstio-
 ne febricitant: illos enim oportet ventriculo
 non omnino cibo vacuo paroxysmum expe-
 ctare, aut in ipso paroxysmo accipere: quia a-
 liter non possunt bilis confluxum in ventricu-
 lum sustinere, & magis periclitantur à synco-
 pe cardiaca, quam à calidi suffocatione. Exa-
 gerat deinde Hippocrates hoc præceptum, di-
 cens, putare oportere plurimum posse occa-
 sionem cibi exhibendi. Certè tantum potest,
 ut putem plurimos ob malè institum victum
 perijsse, qui alioqui fuissent liberati, atque a-
 dedò plurimos solo victu liberatos esse à maxi-

DE RATIONE VICTVS

In his morbis citra aliam curationē. Dicit plurimum posse in morbis, præcipuè autem in acutis, maximè in magis febricitantibus, & in maximo periculo constitutis. Hæc dicit alludens ad ea quæ in præmio dixit, puta victus institutionem rem magnam esse præcipuè in morbis acutis quorum febres continue sunt, & occidunt. Sed dices quo pacto potest pertinere hæc occasio cibi præbendi ad acutos morbos, non enim videntur in acutis febribus accidere frigora rigores aut horrores, sed in solis intermittentibus, quæ neque periculosa sunt neque acuta. Certè multæ continuæ febres sunt horridæ, vt vocatæ semiter-tianæ, & aliæ ob alias occasiones. Sed præter has omnes, quæ non sunt continentes, habent exacerbationes, in quarum principijs accidunt pulsus constrictio, atque adeò in multis etiam quædam refrigeratio pedum. In omnibus autem cauendum est cibum dare in exacerbationis principio, In acutis verò vt sunt periculosiora & mutabiliora, cæteris paribus quodcumque erratum habet plus periculi.

Vti autem primum maximè quidem cre-more, deinde autem ptissana, secundum con-jecturas præscriptas diligenter conside-rans.

Hoc sanè in pleuritide & perineumonia manifestum est, quia in his incipiendum à tenuiori cibo, procedendūque ad crassiore, sed & in alijs febribus, nisi ptissanæ affuerint ægroti, non erit præter rem à ptissanæ cremore incipere, vt mutatio consuetudinis paulatim fiat, poterit em̄ ita etiã dari plus in principio, aucta quantitate cremoris, quantum tenuitate superat. Hæc verò debes facere secundum præscriptas coniecturas diligenter cōsiderans, an ptofutura an verò læsura sit ptissana. Quia em̄ hæc non diligenter cōsiderabant, quidã attendentes cōmoditates ptissanæ oportunè: epotæ, commendabant summopere ptissanam: alij videntes incommoda ex ptissana accepta importunè, imputates ea ipsi ptissanæ, dicebāt ea nihil esse deterius. Vides ergo vt in dilutione propositæ in principio quaestionis, totius libri huius primi, qui hic iusta Galeni partitionem finitur, constitutio fuerit.

*D*olor autem lateris siue in principio fiat, siue postea, non abs re est calidis fomentis tentare soluere dolorem.

Nomen doloris lateris hic non de vera pleuritide solum, quæ in inflammatione lateris habet essentiam, dicitur, sed de quocunque lateris dolore. Hanc enim ob causam, tam variam curandi huius doloris rationem scribit, scripturus alioqui simpliciorem. Nimirum vera pleuritis non admodum potest dissidere, cû omnis sit inflammatio, siue exquisitior aliquanto, siue alterius generis tumoris aliquantum sit particeps, siue membrana succingente costas siue musculos solum teneat. In omni itaque pleuride ea curatio erit idonea quam inflammatio petit adiuncta partis indicatione. Verum dolores laterum à diuersis morborum generibus nascuntur: nam & ab inflammatione, & à flatibus, & à succis crudis eo loco herentibus, & à qualicunque in latus incumbente destillatione, quin etiam ab affectionibus hepatis aut lienis ob alligationem eorum viscerum cum costis infernis. Nihilominus possunt curationes omnium dolorum la-

teris habere præceptionē aliquā cōmunē, præcipuē in initio. Oēs enim morbi qui sunt eate-
 nus similes, vt ambiguitas aliqua in corū di-
 gnatione esse possit, in initio minimē dignosci
 possunt, & proinde curationes minimē diffe-
 runt, cū verò procedūt, & apertē differūt, cu-
 rationes etiā faciunt dissidere. Vt doloris co-
 lici & nephritici imprimis eadē, postea cura-
 tio satis diuersa est. Ita hæc præceptio od om-
 nē lateris dolorē pertinet. Dolorē lateris, siue
 in principio fiat, id est nullo alio morbo præ-
 gressō, siue postea, alij succedens, nō ab re est
 tētare calidis fomentis dissoluere. Fiunt verò
 sæpe (nā & de hoc dubitāt quidā neoterici) v-
 troque modo, vtriq; laterum dolores, & veræ
 pleuritides, & reliqui laterū dolores, à princi-
 pio & postea. Quamquā veræ pleuritides cre-
 brius fiunt à principio quā multæ aliæ inflāma-
 tiones internæ, vt quæ phrenitides, quæ lethar-
 gi: verū & alijs morbis succedūt: graue dini-
 bus præcipuē cū malè curātur. Sed & alij qui
 cunque morbi possunt postremò in pleuriti-
 des euadere, quod sanè genus lethalis absces-
 sus est. Itaq; vtcunq; dolor incipiat latus obli-
 dere oportet tentare calidis fometis dissolue-
 re. Quo fit vt illud tētare nō ad morbi cogni-
 tionē pertineat, vt plerique accipiūt, quasi fo-
 metis tētates an vera pleuritis sit, an non, quā-

DE RATIONE VICTVS

doquidem & in vera pleuritide fomentis ten-
 tandū est, sed ad curatiōē. Quasi tentare de-
 beas an fomētis curari possit, ne, nisi opus sit,
 majoribus auxilijs vtaris. Sed quoniā tentan-
 tes ad mouemus fomēta, cōstat nō semper ad
 mouēda esse, sed tunc solū cū spes aliqua esse
 potest, fore vt solis fomentis cedāt dolores: ni-
 mirū si dolores ex flatu aut succis frigidis sūt,
 cedēt: fomētis calidis, cōtrarij ratione, nisi cau-
 sę plurimū redūdēt, nā ita etiā opus erit prius
 expurgare totū corpus: ac nonnūquā etiā mit-
 tere sanguinē, ne dolor alia ex causa incipiēs,
 sanguinē cōuocās inflāmationē faciat. Sed &
 inflāmationes laterū si exiguę sint, & corpore
 vacuo, possint fomentis solis cedere, & quia
 fomenta quod in parte est dissoluent, & sedā-
 tia dolorē (anodina cū sint) qui mouebat, flu-
 xionē cessare faciēt. Nā cū alię nonnullę tra-
 hēdi causę sint, nulla est cū dolore conferāda:
 quare cū dolor fluxionis causa maxima sit, a-
 nodina in corporibus nō admodū planis, flu-
 xiones sedātia sint, non minus quā quę reper-
 cutiūt. Verū si quis mox ac accedit ad egrotū,
 videt quinque pleuritidis signa (hęc sunt, fe-
 bris perpetua, dolor pūgens, tussis, difficultas
 respirationis, & pulsus durus) cōspicua & ma-
 gna, male faciet incipiēs a fomētis, ac non po-
 tuis a missione sanguinis. Si etiā videat, citra
 hęc

*signa
pleuritidis*

hac, lateris doloré, cum magna in redūdātia
 cremētōrū in toto corpore. ab expurgatiōe de
 bibit incipere, his em̄ casibus nulla spes est
 forè vt solis fomētis res cedat. Alioqui agēdū
 est à principio fomētis calidis, quia partis na-
 tura non fert frigida, neq; repeccuentia, sed
 laxantibus, ab initio. indicat vti. *ba. Lōp. p. 11*

Calidorum autem fomentorum optimū est
 aqua calida, in vtre, aut in vesica, aut in aneo
 uasse, aut in crustaceo. Susternere autem o-
 portet molle aliquid ad latus, lenitatis gra-
 tia. Bonum autem & spongiam mollem ma-
 gnā ex aqua expressam aponere: contege-
 reque linteo fomentum oportet, pluri enim
 tempore sufficiet, & permanebit, simulque
 ne vapor ad agrotantis spiritum eferatur: ni-
 si videatur hoc etiam vtile ad aliquid esse, est
 enim cum ad aliquid oportet. Adhuc autem
 & ordeum, & eruum in aceto diluto, vt pau-
 lo acidius sit, quam vt quis bibere possit, ma-
 cerata ac feruefacta & in marsupia conie-
 cta, apponere, & surfures eodem modo. Fo-
 mentum autem siccum præbet sal, & milium
 torefactum, in laneis saculis conuenientissi-
 mum. Etenim lene & blandum est milium.

DE RATIONE VICTVS

FOmenta differentiam recipiunt ex facultate qua sunt, & ex instrumētis quibus ad mouētur, ex facultate, & ex substantiæ modo. Quòd simplicia sint & medicamentosarum facultatum expertia, aut medicamentosa, & insignibus prædita qualitatibus: ex instrumentis, quòd admoueantur in vtre, vesica, aut vase aneo, aut crustaceo, aut in spongia, aut in lineis, laneis vq̄ faculis, & si quæ alia ratio est admouendi: ex substantiæ modo quòd humidum fomentum sit, aut siccum. Humidum enim hic, vt & multis alijs locis, vocat Hippocrates quod fluxile & liquidum, siccum verò quod solidum & humoris expertis: vt humidum sit decoctum quodcunque etiam siccissimarum heruarum, & merum acre, & aliud quodcunque liquidum: siccum verò quidquid in faculis admouetur, quacunque facultate sit. Ita enim accipi hic duo hæc nomina constat, quia cū meminisset duorū fomentorū, aquæ scilicet solius, & aceti diluti cū hordeo & eruo, apponēs tertiuū puta, faculos sale & milio torrefactis plenos, dicit, siccū autē fomentū, quasi duo priora humida fuerint, constat verò si facultatem consideres, secundum fomentum fuisse siccum; nam ex hordeo, milio, & aceto. Constat ergo humidum siccumque hic dici fluxile & solidum,

vt libello de alimento, vbi diuidit alimentū in humidum & siccum, id est potabile, & solidum. Quanquam & facultas siccandi aut humectandi in dictis tribus fomentis substantiæ modo proportione respondet, vt enim secundum siccus est primo, ita & solidius, quia constat & cremore & seminibus commistis: & vt tertio minus siccum, ita minus solidum. Sed contingit dubitare, cur dicat aquam calidam esse optimum omnium fomentorum, cum ad quædam sint alia potiora? Vbi enim flatus multi ac crassi sint, & succi crudi multi & lenti, melius sit secundum, quod succos absumere potius, & incindere possit, ac tertium quod hæc potentius adhuc præstet, & flatus dissipet. Tunc ergo solum aqua sit optimum fomentum, cū potentiore non sit opus, vt cum succus tenuis biliosus aut salsus, aut inflammatio exigua, aut flatus tenues, alioqui alia sint meliora. Cur ergo simpliciter dicitur aqua omnium optima? An quia leuissimum auxilium, & quoad fieri potest tale exoptandum? An quia simplicissimum & facultatibus efficacibus maximè carens, tale verò cum sit, ad affectiones quibus congruit omnium maxime est congruens, sed & in alijs omnibus, si res est dubia, & de succi specie, aut affectionis magnitudine dubitatur minima cum noxa admouetur. Secundum fo

D E R A T I O N E V I C T V S .

mētum videri possit alicui minimē huic morbo congruens, si rectè hactenus dictum est, in dicatione huius partis prohiberi refrigerantia & ad stringentia. Hordeum enim frigidū est, acetum frigidum & astringens . Sed oportet considerare acetum adeo dilutū vim suam magna ex parte deponere, & hordei frigus erui calore temperari, vt totum fomentū moderatum sit. Porro hæc fomenta nō demittuntur in parte, sed admouentur actu calida, & retinentur solum dum is calor durat, mox abijciuntur. Omnia autem quacunque facultate sint operantur primo occurſu, secundum id quod actu habent, etsi id illis per accidēs in sit, deinde diutius manentia recidūt in facultatem quæ illis perse inest. Fomenta ergo quæ actu calida admouentur, cum non vltra primum occurſum retineantur in parte, necesse est calfaciant, etsi alioqui calida non sint. Hęc & huiusmodi omnia, quæ liquida sint, admoueri possunt in vtre aut vesica, aut spongia imbuta ac expressa, aut vase aliquo duro, vt æneo aut testaceo, hoc est parato ex concha animalis alicuius grandioris eorum quæ vocantur ostracoderma atqui eodem modo fieri potest vas fictile. Habent enim aliqui vasa huiusmodi talia vt admoueri idonea sint, lateri, aut vtri, aut humero aut coxæ. Constat verò hæc debere

bere esse accommodata, magnitudine & fi-
 gura, vt partibus aptè admoucantur. Mihi ve-
 rò magis probantur fomèta inuesica aut vtre,
 quia moliora, & ob id semiplena meliùs ad-
 mouentur, & per eas peliculas succi vis me-
 liustrasmitit, in teneo enim aut testaceo vase,
 haud multum interesse puto, aqua calida cõ-
 tineatur, an alius quouis calidus succus, Ad-
 modum etiam admotionis pertinentia scribit
 Hippocrates quædam, quorum caput est, vt
 cum quam minima molestia admoucantur.
 Nam & in alijs omnibus medicis auxilijs, mo-
 lestia quoad fieri possit, vitanda est, Subster-
 nere ergo oportet molle aliquid lateri, vt lin-
 teum, aut lanam lenitatis gratia. Constat verò
 hoc vasis solùm eneis aut testaceis intelli-
 gi, non etiam de vtre aut vesica, quæ per sese
 mollia sunt. In admouenda spõgia duo admo-
 net, vt admoucantur expressa, ne succus verius
 quaq; per corpus effluat, & vt spõgia adnota
 linteo cõtegatur, vt calor diutius permãneat,
 sufficiatq; neq; opus sit crebro spõgias mutan-
 do ambièti aëri locũ dare, & ne vapor ab spõ-
 gia ad os & nares eferatur faciatque diffici-
 liorem respirationem: nisi, inquit, videat-
 ur, hoc etiam vtile ad aliquid esse, est enim
 aliquando vtile. Hoc sanè consideratione
 dignum

D E R A T I O N E V I C T V S .

dignum est. Videtur enim nulla re melius tho-
 racis & capitis & pulmonis malis succurri pos-
 se quàm vapore. Nam vt crassa intestina cly-
 steribus, ventriculo vomitorijs, renibus diure-
 ticis, succurritur, quia hæc in partes pertin-
 gunt, ita & vaporibus videtur partibus respi-
 rantibus succurrendum. Nihil enim aliud fer-
 tur in eas partes integrum. Non ergo videtur
 cauendum, ne vapor in spiritum feratur tho-
 race laborante, sed procurandum potius, si id
 quod admouebatur idoneum erat medica-
 mentum, talis enim erit etiam vapor. Ego
 sane vaporibus sæpe vtor ad thoracis affectio-
 nes & capitis, admouens lectulis ægrotantiũ,
 lebetes cũ de coctis idoneis, aut in prunis suf-
 fitus. Nimirum parari possunt vapores coque-
 res & incendentes vt res exiger. Quare sæpe o-
 portebit sinere vt vapores ex admotis spongijs
 efferantur, quo dum fomenta exterius admo-
 ra dolorem sedant, & succos ac flatus discuti-
 unt, vapores intro lati coquant aut seccent.
 non tamen semper id erit vtile. Nam si magna
 periculi & vrgentiæ pars est in difficultate re-
 spirationis, vt sæpe est, prohibere oportet va-
 pores, illi enim etsi coquendo aut incendiendo
 prodesse deinceps possent, mox tñ & primo
 occurso non possunt non difficultatem respi-
 rationis augere, in qua periculum maximum
esse

esse ponebamus. Hoc ergo casu satius erit fovere latus calidis ad os autem & nares aërem temperare. Si etiam thorax à capite recipiat, fieri poterit, ut fomentum thoraci bene faciat vapor vero caput repleat & fluxionē augeat. Quanquam aliquando esse poterunt pariter utilia fomentum thoraci & capiti vapor. Ut si flatuoso thorace, & humido capite, & corpore non adhuc redundantē excrementis, admoveantur lateribus saculi ex cumino, saculi enim thoracem, & vapor caput siccabit. Multas huiusmodi affectiones possis per te meditari, quibus vaporem fomentum in spiritū efferi utile sit, multas etiam quibus noxium. Cū noxium esse videbitur prohibere poteris ut Hippocrates dicit linteis fomēta obvolvens. Tertium fomētum siccum maxime est: nam sal & milium talia perse sunt, & torrefactione fit siccandi ac calefaciēdi facultati accessio. Commendatur milium quod pondere sit leve, ac non comprimens, & lene, minime quæ exasperās. nimirū de vitāda molestia est. Cælius Aurelianus è methodicorum secta securus foranum obiicit salem vstum acrē esse, ac necessario febres accendere: miliū torrefactū graueolēs esse, & capiti graue. His respondemus, ut siccans valde & acre fomentum, vsupari salem ab Hippocrate non pro quocūque

DERATIONE VICTVS.

que pleuriticose in quo siccatione maxima opus sit. Milij graueolentia non probatur, sed neque vllum aliud est auxilium magnū quod nulla ratione obfit.

Soluit autem emollitio huiusmodi etiam dolores claviculam attingentes. Sectio autem non similiter soluit dolorem, nisi ad claviculam dolor pertingat.

EMollitionem vocat anodinorum admotionem, commendat verò eam hoc nomine quòd ad omnes dolores laterum sit utilis, non vt sectio venæ, quæ non æquè omnes soluit, sed eos qui attingunt claviculam. Hoc per anticipationem nunc dicitur, mox enim explicabitur, diceturque iterum.

Si autem non soluitur adfomenta dolor, non expedit multo tempore calfacere, etenim siccatur hoc pulmonem, & suppurationem facit. Sed si dolor significatione sui prebeat ad claviculam, aut grauitas in brachium, aut circa mammam, aut supra septum transuersum, secare iubat venam internam in cubito, & non cunctari confertim auferre sanguinem, vsque dum multo magis rubicundum fluat, aut pro puro & rubro liuidum. Vtrunque enim

nim euenit. Si autem sub septo transuerso sit }
 dolor, non præstet autem sui significationem } nota
 ad clauiculam, mollire oportet aluum aut hel- }
 leboro nigro, aut piplio, nigro quidem daucū, }
 aut seseli, aut cuminum, aut anisum, aut aliud }
 quidpiam eorum quæ bene olent, miscendo: pe- }
 plio autem succum silphij. Verum etsi hæc mi- }
 sceas, eiusdem modi sunt. Euacuat autem ni- } nota
 grum melius, & ad iudicationem magis facit }
 quàm peplium: peplium verò, quàm nigrum fla- }
 tus magis pellit. Ambo autem dolorem sedât. }
 Sedant autem & alia multa, aluum subducē- }
 tia. Optima autem sunt hæc, eorum quæ ego }
 noui, alioqui & ea quæ in sorbitionibus dan- }
 tur, aluum subducentia profunt, quæcunque }
 non valde insuauiasunt, aut ob amaritudinē }
 aut aliam insuauitatem, aut ob multitudinē, }
 aut colorem, aut aliquam aliam suspitionē. }

Q Vandoquidem fomenta non admoue-
 bantur quasi certo dolorem solutura,
 sed gratia tentandi an valerent soluere,
 constat, si dolor non soluatur, non esse perse-
 uerandum plus fatis in eorum admotione, sed
 transeundum ad alia, illis dimisis, non enim so-
 lum inutilia sunt, si non soluunt, sed etiam læ-
 dunt.

D E R A T I O N E V I C T V S

dunt, præcipuè si secundi, aut tertij generis fo-
 mentorum sint. Si enim sint moderatissima,
 aqua calida, aut simile aliud, sine magna vi cal-
 faciendi, aut siccandi anodinum, non opus e-
 rit, reiicere, etiam si dolorem nõ soluant, sed
 satis erit, his retentis ad alia auxilia transire: a-
 lioqui non erit satis transire ad alia, nisi reii-
 ciantur, quia siccando & calfaciendo pulmo-
 nem, sputa reddunt sicciora, & excreationi in-
 eptiora: vnde contingit strangulari, aut inflam-
 mationes maiores fieri (aucta fluxione) quam
 resoluti possint: quare nisi præueniant strangu-
 lare, ad suppurationem vertentur. Fomenta
 ergo iusigniter calida, nisi dolorem soluant, di-
 mittere oportet. Non enim hæc, quòd om-
 nia, secundum rationem facienti viderentur
 certo pro futura, sed quasi in re incerta, tentã
 do, admouebantur. Non tñ mox sunt reiiciẽ-
 da, nisi primo occursum soluant, sed cùm tan-
 tùm admota permanserint quantum ad tentã
 dum fuerit satis. Sæpe enim calida fomenta,
 in passionibus, etiam frigidis & flatuosis, pri-
 mo occursum videntur lædere, quòd extenuati
 flatus distendant plus, & dolor crescat, perse-
 uerantia verò soluunt, quem primo auxerãt
 dolorem. Proinde non dixit, expedit mox fo-
 menta tollere, sed non expedit multo tempo-
 re calfacere. Quanto tempore calfaciendum

fit non definit, neque certo numero dierū aut horarum definiri potest, sed tunc putandum est, plus satis esse calfactum fomentum, cum augetur affectionis, aut mutationis in phlegmonem, quæ antea non erat, notæ cæperint apparere. Vt si, cum antea non esset febris, iam succrescat, aut cum esset exigua, crescat, & pulsus duritiem accipiat: cum aliquid tale apparere cæperit, mox à fomentis abstinendū.

Quid ergo agendum? mittendus sanguis, aut expurgandum. non enim ut dixit, sectio æquè omnes iubat, sed quosdam expurgatio magis proinde distinguit Hippocrates dolores in quibus hoc aut illo opus est. Quo loco Gal. atque post eum alij omnes intelligunt, ex Hippocratis sententia in pleuritide quæ tenet costas superiores, mittendum sanguinem, in ea verò quæ inferiores octo, expurgandum: tentantque causam reddere. Alij cauantur, cor esse inter brachium & venam sine coniuge, à qua costæ infernæ nutriuntur: Alij, succos tenues & calidos, quique missione sanguinis magis cedant, in superiores partes ferri solere, crassos & frigidos, qui expurgationi, in inferiores. Verum & rationes hæc futiles sunt admodum, & quod asseritur falsum, & absurdum. Nā vena sine coniuge non fit ex caua, antequam ea in cor se insinuet, sed iam prætergressa: ne-

DE RATIONE VICTVS.

que sanè vena cava penetrat per cor, sed mit-
 tensin illud ramulum, prætergreditur: quare
 non est cor inter venam cavam & internam
 incubito: sed etsi esset non proinde necesse es-
 set, sanguinem, qui ex spacijs costarum infe-
 riorum, sectione venæ in brachio, effunderetur
 per cor transire: nam non per venas gran-
 diores, & quæ medium corporit tenent, ne-
 cesse est venire, sed per ramulos, qui per car-
 nes diducti, rete quoddam commune textu
 sanguis educitur. Iam verò supernas partes
 calidis, infernas frigidis laborare, non est
 perpetuum, cum crura laborent sæpe erysipe-
 late, & cervix ædemate: Sed intra thoracem
 eam partium differentiam esse putare, est ri-
 diculum, cum in thoracis medio cor sit, & il-
 li substat hepar. Sed præter hæc per sese ab-
 surdum sit, si quis pleuriticum curans, quod
 inflammatio teneat sextam, aut septimam co-
 stam, à missione sanguinis prorsus abstineat,
 præter id, quod petit inflammatio, partis in-
 ternæ, & proximæ cordi, & vtatur expurga-
 tione, ventrisque fluxum moliat ut, præter tho-
 racis naturam, qui alui fluxione parum iuva-
 tur: vt hac ratione à pleuritide alui pro flu-
 uium soleat esse lethale. Consentaneum er-
 go magis est putare Hippocratatem hoc non

docere, si verba id ferunt, quàm commentis fingendis, pro re absurda laborare. Mihi sane nihil minus videtur dicere, quàm esse aliquam pleuritidem, in qua mittendus sanguis non sit, cum dicat. Si dolor significationem sui prabeat ad clauiculam, aut grauitas in brachium, aut circa mammam, aut supra septum transuersum iubat secare venam internam incubito. Si enim in omni inflammatione, quæ supra septum transuersum, cum infra septum nulla pleuritis esse possit, in omni pleuritide, iubat secare venam.

Quare satius sit, alijs dimissis, quod Hippocrates docet enarrare. Certè, vt diximus, nõ de vera exquisitaque pleuritide hoc loco agit, sed de omni dolore ad latus pertinente. Potest verò dolor tenere latus ob affectionem intra thoracem consistentem, aut etiam ob affectionem hypochondrij. Condolere enim solent infernæ costæ cum hepate & liene: atque harum partium affectio, inflammatio esse potest, vel citra hanc multitudinem sanguinis in parte, vel citra inflammationem & sanguinis multitudinem, interperies cum excrementosis succis, aut flatu.

Dolor supra septum transuersum cum grauitate in brachio, aut circa mammam, aut ad clauiculam,

DE RATIONE VICTVS.

significat sanguinis redundantiam intra tho-
 racem, siue cum inflammatione, siue ea non-
 dum facta. Significatio autem doloris ad clau-
 culam, fieri potest, non solum ob pleuritidem
 supernatum costarum, sed nihilominus, ob in-
 flammationem hypochondriorum, hepatis præ-
 cipuè: quia tument tunc temporis venæ usq;
 ad iugulares. Cum ergo distentio & grauitas
 multitudinem sequi soleant, illa ad vasa, hæc
 ad vires, cōstat significationes esse omnes eas
 quæ dictæ sunt, veræ inflammationis in hypo-
 chondrijs aut intra thoracem, aut saltem dolo-
 ris consistentis cum multitudine, quæ cum
 adsunt, secunda vena est. Si verò dolor sit in-
 fra septum tranuersum (constat hoc esse extra
 thoracem) non præstet autem significationem
 sui ad clauiculam (nam si præstet, mittendus
 tunc quoque sanguis est) mollire oportet aluū
 & à sanguinis missione abstinere. Humores
 enim qui citra phlemonem in hypochondrijs
 continentur, facile ad aluum deriuantur, ob-
 uiciniam & rectitudinem cum intestinis. Ec-
 ce diximus, quibus in doloribus mittendus sit
 sanguis, & quibus expurgandum ex quibus cō-
 stat, celium Aurelianum, qui hanc quoque.
 Sententiam resserauit, non esse eam satis as-
 sequutum. Nunc quomodo præstandum
 vtrunque sit explicemus, redeuntes ad san-
 guinis

guinis missionem. Secare (inquit) iubat ve-
 nam internam in cubito Hic consentaneum
 est internam vocari axillarem, dicique ad hu-
 meralem, quæ est externa, & ad commu-
 nem, quæ ex illis fit, quanquam alijs locis in-
 ternas vocare solet omnes venas magnas. Cõ-
 stat præterea ex regula rectitudinis, inter-
 nam cubiti eiusdem lateris secari debere. Tu-
 bet præterea non cunctari confertim auferre
 sanguinem, vsque dum perrubrum, aut pro ru-
 bro liuidum fiat: denique vsque dum mute-
 tur color sanguinis in deteriorem, quia scilicet
 qui impactus in inflammatione est, aut par-
 tem inflammatam obsidet sanguis, minus in-
 teget est quàm qui longe abest. Quare nisi vs-
 que ad mutationem sanguinis fluat, constat
 non exhauriri ab ipsa inflammatione, neque
 verò à proximis inflammationi locis. Quan-
 do verò excrementa contemplamur (vriñas
 præcipuè) vt inde coniectemus, vt habeat in
 venis sanguis, constat contemplari ipsum
 exeuntem sanguinem magni momenti esse.
 Significationes verò similes sunt, ijs quæ in
 succo ex inflammatâ particula fluente. Nam
 phlegmone ex affluente sanguine fit in parti-
 cula impacto: vt ergo ibi dum manet inte-
 ger, tuber est cum quadâ mediocritate cras-
 sitici, cum vritur, perruber & crassus fit pri-

DE RATIONE VICTVS.

mum, deinde & nigrescit, aut ad chlorum
 colorem tendit: cum putrescit malignè, liue-
 scit, aut sanies quædam atra sine concretionem
 cum graucolentia fit, cum mediocriter putre-
 scit (quod & suppurari dicimus) fit candidus:
 ita & qui intra venas est, pro ratione altera-
 tionis afficitur, itaque optimus sanguis fit, qui
 rubet, mediocriter crassus, cum sero quodam
 non multò, vrinæ beneualentium simili, & cõ-
 crescens: vtcunque ab hoc deficiat, malus fit:
 non tamen eodem modo, neque æquè. Caco-
 chymiam quidem significat omnis, quæ aut
 vsui prauorum ciborum, imputatur, vt in iis
 qui ob longum esum leguminum, olerum, aut
 carniũ salutarum, prauum sanguinem paula-
 tim congesserunt, aut qualitati corrumpenti,
 vt in ijs, quibus cum antea bono sanguine es-
 sent, breui, ob febrilem calorẽ, aut phlegmo-
 nem, corruptus est. In quibus ante febres erat
 caco-chymia, color sanguinis significat speciẽ
 succi, quæ qualitatem ciborum, quibus homo
 vsus antea est consequitur. Quare quibus ad
 album colorem sanguis vergit, crudis succis
 abundare, & edulis pituitosis vsi esse depre-
 henduntur: quibus ad viridem aut flauum, bi-
 liosis: quibus ad nigrũ in his vero sunt liuidus
 & fuscus color, & quicunque nigrum parti-
 cipant plusquam viridis melancholicis. In qui-
 bus

bus verò, vi febris, aut phlegmones, mutatus sanguis est, color pertuber, flauus, & viridis, & niger, significat calorem vrentem: liuidus, calorem etiam putrefacientem: candidus calorem suppurationem faciente m. Quare eorum qui non sunt boni, albus est minime malus. Est cum putrescentia, non tam se insinuat colore, quam substantiæ modo, vt cum exit sanguis ruber, sed non concreescens: Cum enim caloris sit cogere & densare, iusta cuiusque rei naturã, qui non concreescit, magnum naturalis caloris lægorem indicat: Ergo pro rubro mediocriter, valde rubrum sanguinem apparere, indicat, eum iam exire, qui in inflammata particula exuratur: pro rubro verò & puro, hoc est pro valde rubro, & qui à sero proprio purus sit, apparere liuidum indicat, exire iam, qui in particula incultus putrescit. Aliquando etiam euenit contraria mutatio, vt scilicet primo vasculo deterior sanguis appareat, & secundo melior, & à naturali minus alienus, quod sanè facilioris affectionis est. Nam minoris copix mali succi, & minus in alto reconditi signum est. Verum hoc in febris quæ citra internam inflammationem sunt, euenire solet. In ijs quæ sunt cum interna inflammatione, euenit, vt in pleuritide nunc expectari iubet, vt

D E R A T I O N E V I C T Y S :

scilicet effluxio incipiat à meliori sanguine, & in deteriorem mutatio fiat. Ne tamen intellige, quia mutationem hanc sanguinis expectare iubet, expectandam in omnibus citra distillationem esse, sed tunc solum cū vires permittunt. Nam si in omnibus affectionibus cauere oportet facultatum lapsum, certe in ijs magis, quæ ad thoracem pertinent, quippe ad quas non satis est naturalis, sed animali etiam est opus, ac proinde in ijs, nunquam est mittendus sanguis vsque ad animi deliquiū. Si ergo non expectes matatum iri sanguinem ad deteriorem, antequam homo animo linquatur, cohibebis fluxum, antequam mutetur. Licet tamen etsi cohibueris, quodammodo etiam hoc præceptum seruare, repetitione scilicet, secundo inquam (ita vt fit) iterū atque iterum, neque à sectione desistendo, vsque dum vitiosus iam extrahatur sanguis. At qui profecto, ita melius, faciliusq; ad praxim deducitur hoc præceptum, quàm semel fundēdo. Nam fluente adhuc sanguine difficile agnoscuntur hæ colorum mutationes, sed plerunque postquam refriguit effusus. Itaque si neque deliquium animi, neque quidquam aliud obstat, quo minus vnica effusione expectes sanguinis mutationem, possisque mutationem affatim exeuntis agnoscere, ita facies:

fin

fin minus, at repetitione poteris eam mutatio-
 nem expectare. Expurgationis est duplex ratio, *Expurgatio*
 vt & expurgantia medicamenta duplicia.
 Quædam enim (vt Hippocrates ipse libello de
 medicamentis expurgantibus docet) sunt pro-
 priè expurgantia, quæ potenter extrahunt suc-
 cos certos: quædam quæ non tam extrahen-
 tia, quam turbantia alui sunt. Hæc vulgo vo-
 cant lenientia, Hippocrates illo loco vocat ci-
 bos leues, vt ego interpretor. In his enim po-
 no cassiam, maniam, betam, maluam, quin &
 mercurialem, & cnicum. Prima illa medica-
 menta dari debent seorsum à cibus, & vt pau-
 lò infra dicetur: secunda verò hæc cum ipsis
 cibus, aut parùm ante cibos optimè dantur quin
 & post alios accipiunt nonnulli, & nihil ledun-
 tur: dantur enim non vt ex toto corpore tra-
 hant, sed vt quod in aluo est, deturbent: cibi
 verò, tractionem possent impedire, dejectionem
 non possunt. Qui igitur ob dolorem la-
 teris deiectionibus curari postulant, nonnulli
 magna purgatione indigent, nonnullis medio-
 cris alui subductio sufficit, per ea quæ cum ci-
 bis dantur, quod significat, dicēs. Quæ in sor-
 bitionibus exhibentur: cum enim toto hoc li-
 bro sorbitiones vocet cibos febricitantium a-
 cutè, perinde est dicere, quæ in sorbitionibus,
 atque quæ cum cibus. Verum quia prima illa

DE RATIONE VICTVS

724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

iocundi. Verum sunt singulis expurgantibus propria correctiua, præcipuè idonea, experimento cognita. Hippocrates ergo qui illis crebro utebatur, his corrigi optime, experimento cognouerat. His dictis de correctione, dicit, licere etiam miscere ambo hæc medicamenta, heleborum scilicet & peplium, quia etsi misceantur, eiusdem modi sunt. Itaque insinuat hanc regulam, quam ego lib. 9. controuersiarum medicinalium abundè explicui, oportere ut medicamenta que miscentur, eiusdem modi sint. Explicat verò Galenus libello quoset quando hunc locum, dicens omiotropa vocari, non quæ succos similes vacuent, sed æquali, aut non valde in æquali tempore. Itaque considerari oportet in primis, quo medicamento vsurus sis, ut an heleboro: quo pacto eligi debeat, ut an nigro: quo pacto corrigi, ut an dauco, fisele, cumino, aut aniso: quo pacto parari, aut simpliciter corrigi, an cum alio misceri, ut an cum peplio, atque quanto tempore quodque illorum vacuare soleat, cito an sero, ut inde agnoscas omiotropa sint, an non. Porro prima consideratio, quo inquam medicamento vsurus sis, non aliunde accipi potest, quam ex cuiusque medicamento facultate: aliquando enim indigemus bilem educente, flauam aut atram, aliquando educente pitui-

DE RATIONE VICTVS.

pituitam, aut aquam. Proinde explicat nunc Hippocrates facultates dictorum medicamentorum, dicens, Euacuat autem nigrum veratrum melius, quam peplium, & ad iudicationem magis facit, hoc est, ad per purgationem, quia scilicet extrahit vndique potentius succos melancholicos. Peplium succos extrahit minus, flatu verò magis pellit. Ambo verò dolorem sedant: quia dolor nonnunquam fit ab excrementis congestis, nonnunquam etiam à flatu. Ex his quæ Hippocrates dicit de peplio, quæ sanè sunt verissima, & eius qualitibus consentanea, constat cum Gal. 8. de simp. facultate, dicit semen peplij esse flatuosum, intelligendū esse, nō quasi ex sua substantia gignens, augēsque flatū sed quasi eū erūpere faciens, vt 4. huius operis dicitur, allium flatuosum esse, quanquam profectò flatum distit. Est itaque flatuosum, non vt rapa, & legumina, & fructus horarij, sed vt allia, & merū. In alui leui subductione, illud vnum petit, vt quando cum cibus dantur medicamenta, suauitas procuretur, atque ita condiantur, vt neque amaritudinem, neque saporem aliū valde insuauem, retineant, neque copia intolerabili præstentur, neque colorem habeant tetrū, odorem vè ingratum, aut aliam suspicionem, id est aliam quampiam qualitatem, à qua ægrotus

grotus aborreat. Meritò sanè amaritudinem vocauit insuauitatem, colorem verò suspitionem. Color enim per se nihil facit ad inieciuitatem, sunt verò qui coleres quosdam, & quosdam substantiæ modos detestantur, quasi suspitionem inde capientes, subesse aliquid maligni. Tantopere mos gerendus est aegrotò. neque solum sanè in his cibis leuibus, sed quoad fieri potest, etiam in omnibus medicamentis. Nulla enim profunt, nisi natura eis utatur, neque utetur, nisi amplectatur, quomodo autem amplectetur, à quibus omnino aborret?

Ptissanam quidem postquam bibit pharmacum, sorbendam statim dare oportet, non insigniter minori quantitate, quam consueuerit. Quoniam & rationi consonum est, media in purgatione sorbitionem non dare: cum autem cessauerit purgatio, tunc sorbeat minus quam consueuerit, postea verò redigatur semper in plus, si dolor cessauerit, & nihil aliud aduersetur. Idem autem mihi est sermo, siue succo ptissanæ oporteat uti.

A Pette satis docet hic Hippocrates rationem victus, quam, die qua pharmacum acceptum est, teneri oportet, contrariam satis vulga-

DE RATIONE VICTVS

vulgarium medicorum consuetudini. Nimirum plerique media in purgatione præbent ius galinæ talis expert, & paulò post, ea vix perfecta, cibos præbent solidiores, maiori quàm superioribus diebus licentia, sperantes, arbitror, vt si quid viriù detraxit euacuatio, mox cibo reficiatur. Qui duplici ratione peccant, primum, quòd præter Hippocratis præceptù purgatione in media tribuunt cibos, atque ita purgationem in medio faciunt interrumpi: vt enim vigilia motus & inedia auget, ita cibus, & somnus & quies purgationes sistunt: deinde, quòd recens debilitata facultate, & inanis venis, affatim repenteque cibant, quod noxium valde esse multis probauit Hippocrates: permittit sanè mox ab accepto pharmaco, cremorem prissanæ accipere, ad deglutiedum bene pharmacum, vtque in fundum ventriculi descendat, quo loco & ad actum melius trasferatur, & minùs augeat, & minùs euomat, quam si in ore fluitet, & nequid pharmaci in gula hæreat. Constat verò hoc in malignis solum, & fortibus pharmacis esse necessarium, & tunc præcipuè, cum aliquid videatur, circa fauces & gulam hæsisse. Conferet etia hic petus mox ab accepto pharmaco, quando quidè non nihil nutrit, vt meliùs possit totù diè transigere sine cibo, & mox acceptus si an

git,

nota

git, mollitq; malignas medicamēti vires, purgatione autē in media nihil boni præstans, impedit, & repugnat purgationi faciēde, nō autē datus mox ab accepto pharmaco (vt calius, hāc quoque partē refutans, obijcit) quin potius, ad meliōrē amplexū, & quā vocant vulgo actuationē, facit. Quoniā (inquit) rationi consonū est, purgatione in media, sorbitionē non dare: cū autē iā cessauerit purgatio (si modo tēpestiuē cessare incipiat. Nā si plus fatis pducatur, durū fuerit, sine cibo transigere) tunc sorbeat, seu cibum alium capiat, minori quantitate quam consueuerit, quia facultas debilior est, & vasa recens inanita. Quoniam autem refectio minor pro debilitate maiori non erit fatis, redigatur postea paulatim in plus cibi, & quam mox ab expurgatione acceperit, & quam antea quam expurgaretur, acciperet, si dolor cessauerit, & nihil aliud aduersetur: nā hoc erit signum purgationis perfectæ, quæ morbum fecerit inclinare: in inclinatione autem augendus cibus iam est. Eadem autem cibi ratio seruanda est, in ijs qui expurgantur, siue ptissana tota, siue succo ptissanz, siue alio quouis cibo vsurus quis sit: non enim hęc ob hunc aut illum cibum dicebantur, sed ob cibum omnino,

DE RATIONE VICTVS

Assero enim melius esse, statim incipere sorbere omnino plus, quam praeuacuatū vasis incipere sorbere, aut tertia die, aut quarta, aut quinta, aut septima, nisi prius indicatus morbus sit in hoc tempore. Preparaciones autem in his similes faciendæ quales dictæ sunt. De sorbitionis igitur exhibitione ita sentio, sed & de potu, quidquid aliquis potaturus sit, eorum quæ scribentur, idem mihi sermo omnino est. Noui autē & medicos, maximè cōtraria ac oporteat, facere: volūt enim omnes sub initia morborum præmacerantes homines, aut duos, aut tres, aut plures dies, ita offerre sorbitiones & potus. Atqui fortasse iustū illis esse videtur, magna corporis mutatione facta, magnam etiam aliquam mutationem contrariam facere. Mutare autem non parū bene habet, si rectè mutatio fiat. Atque ex mutatione appositio ciborum adhuc magis. Plurimum quidem igitur ledentur, nisi rectè mutatio fiat, qui totis ptissanis vtuntur, ledentur verò etiam, & qui succo solo vtuntur, ledentur autem & qui solo potu. Minimè verò hi,

Pergit probare, plurimum errare, eos qui recens, inanitis, affatim cibos offerunt, arreptaque hinc occasione, simul docet, que ratio teneri debeat in ægrotantium victu, & exponit aliorum errores, eosque conuincens, probat quod dictum est. Afferit melius esse statim à primo morbi die incipere sorbere, omnino plus, id est quantū per morbum illum licere potest, ita vt nullo morbi tempore plus cibi accipiat, quam in principio (dixi iam antea, excipi hinc debere morbos exfluxione, dico autem nunc, eos etiam qui ex ventriculi fatietate) melius inquam hoc esse, quam, vt alij medici faciunt (certè & hoc tempore faciunt vulgares omnes) præmacerare primis, duobus, aut tribus, aut pluribus diebus, fame, ægrotantes, & præuacuatis vasis, incipere sorbitionem dare, tertia die, aut quarta, aut quinta, aut sexta, aut septima, nisi prius indicatus morbus sit hoc tempore, dicens nisi prius indicatus sit morbus hoc tēpore, mihi insinuat stultam quandam vulgariū considerationem. Nimirum macerant ægrotos fame imprimis, nulla alia arte, quam tentantes an sola inedia possint morbos vincere, cum vidēt se non posse, neque his diebus inediæ morbū fuisse indicatum, tunc volunt offerre sorbitiones & potus: & tunc quidem aliud iam con-

DE RATIONE VICTVS

Aliam capientes, velut penuriam refarciēt, offerunt multa, quia (fortasse inquit) iustum illis esse videtur, magnam corporis mutationē, quæ facta est, magna alia emēdare. Itaque ita faciunt. Non est autem ita faciendum, sed à principio non permittere vasa plurimum inani, vt primo libro dicebat, sed dare plusquā allo alio morbi tempore. Præparationes autē eadem faciendæ, quæ dictæ eodē libello sunt: nimirum à principio cauendvm, ne detur cibus alius, antequam prior descenderit, neque antequam feces duræ subductæ sint, & quæcunque alia huc pertinentia, sunt iā dicta. Atqui hoc perinde obseruandū, siue sorbitione, siue potu, atqui siue potu aquæ hordei, siue mullæ, siue vini, siue cuiuscunque alterius eorum, de quibus procedente opere scribetur, vsurus quis sit. Hęc itaq; sic fieri debent quocunq; cibo quis vtatur, errantque medici qui faciunt vt diximus, & quia (quod etiā est grauissimum) à principio facultatem debilitant, faciuntque vt non possit durare donec morbus cōcoquatur, sed, vt in aphorismo dicitur, prius deficiat, atque hebetescat: sed & quia se in eas angustias conieciunt, vt cogantur postea, valde inanis, ad copiosos cibos repente transferre, quod perse se est valde noxium, vt iam hinc incipit probare. Ac primū quidē respon-

det

det illi rationi cui vulgares illi medici innitebantur. Nimirum dicebant, cum magna mutatio corporum facta est, oportere cōtrariam aliam, magnam etiam mutationem fieri. Respondet, mutare quidem non parum bene habet, si rectè mutatio fiat. Hoc est, cum male aliquid circa corpora agi cœperit, vt cum inaniri, aut repleti, aut ea leuati. refrigerariue, aut aliud quippiam tale, plusquam oporteat, expedit mutare, si rectè mutatio fiat: nã nisi fiat rectè etiam si ad melius mutatio fiet, afferet noxas. Nimirum mutatio omnis debet paulatim fieri, repentinæ enim mutationes non fert natura. Atqui cum omnis mutatio fieri rectè debeat, tamen appositio ciborum ad huc magis, quia si repente fiat, plus lædere potest, quam aliæ plurimæ mutationes, quanquam non æquè in omni cibo, sed tanto plus lædet repentina appositio, quanto cibus qui apponetur, erit crassior. Proinde nisi rectè mutatio fiat, plurimum lædentur, qui totis vtuntur puillanis: minus qui succo, eo scilicet qui cum expressione fit: minime qui solo potu aquæ, in qua cocta puillana sit.

Oportet autem dicere, & in victu hominum adhuc sanorum, quæ conferunt. Si enim

DE RATIONE VICTVS.

in benevalentibus videntur plurimum differere, tales aut tales victus, tamē in alijs quibusdam, tum in mutationibus, quomodo non etiam & in agrotantibus different multum? atque horum in acutissimis maximē? Verum facile est intelligere, prauum victum & cibi & potus, ipsum sui semper similem, tutiorem esse omnino ad salutem, quam si quis repenti & multum, mutetur in alium meliorem.

PROBAT repētinas in victu mutationes, plurimum ledere agrotantes, acutis morbis præcipuè, ductu argumento à benevalentibus, hoc modo: si qui benevalent non possunt ferre eas mutationes, sed ab eis miximè leduntur, quanto magis verisimile est lesum iri agrotos. Atque si agroti quicunque, quando magis qui acutissimis laborant morbis? facile autem est intelligere, in benevalentibus, cibum & potum, etsi prauus sit, sui tamē semper similem, tutiorem esse, quam si quis, repenti & multum mutetur in alium, etsi meliorem. Duo hic veniunt excucienda, primū quod ad consequutionem illam & argumentum attinet: alterum quod ad victum sui similem. Vtrumque enim indiget aliquibus animaduert

mauerſionibus. Nam ſi quæ lædunt beneua-
 lentes, multo magis lædent ægrotis, cum cor-
 pora ſana ab expurgantibus medicamentis læ-
 dantur ſemper, proſectò ægroti nunquam iu-
 uabuntur. Præterea, ſi homo cum bene vale-
 ret victu tenuiſſimo, vt potu ſolo lædebat,ur,
 proſectò ægrotus lædetur multò plus, atque
 generatim quod ſaniferre circa noxam non
 poterant, ægrotis non erit imperandum: qua-
 re neque medicamentis vllis erit vtendum,
 neque victus extenuandus: nihil enim horum
 poſſunt ſani homines bene ferre. Ergo ratio
 hæc eleuat totam artem, ſi vniuerſim accipi
 debet propoſitio, ita ſcilicet, omne quod lædit
 beneuales, lædet multò magis eos qui æ-
 grotant: ſi autem non capitur vniuerſim, ra-
 tio conſequentionis non eſt legitima, cum ex
 particularim dictis procedat. Galenus pro-
 poſitionem, mutatis quibuſdam noculis, inter-
 prætat, dicens, detrimenta omnia minus
 lædunt, fortes quam debiles: ita enim videtur
 aſſertio per ſe ſuaſibilior. Videtur verò Ga-
 lenus indicare, propoſitionem non eſſe verã,
 de omnibus quæ circa ſanos & ægros agi poſ-
 ſunt, ſed de ijs ſolum quæ ſunt noxia, & detri-
 menta. Quædam enim ſunt, quæ ſanis ſunt
 detrimenta, ægrotis remedia, vt pharmaca: a-
 lia contra, ſanis vtilia, noxia ægrotis vt cibi

DE RATIONE VICTVS

crassi. In ijs ergo que non sunt vtrisque noxia,
 est quod argumenteris, ægrotis id fore magis
 quam sanis: ab ijs verò que vtroque lædunt,
 consentaneum est ægrotos lædi magis: sanitas
 enim firma, omnibus noxijs causis melius for-
 tasse possit obistere, quam dispositio præter-
 naturam: quanquam hæc etiam omnia suasi-
 biliter dicuntur potius, quam vt dubitatio nul-
 la subire possit: præterquam quòd ð propositio-
 ne ita explicata, argumentum deficit in assum-
 ptione minori: probari enim oportuit, muta-
 tionem repentinam noxiã esse vtrisque: con-
 sentaneum quoque est, ac proinde argumen-
 tum totum tale etiam est: rethoricum scilicet
 & colligens à maiori suasiliter, non tamẽ est
 monstratorium: quamquã res ipsa, puta muta-
 tiones repentinas noxias esse, experimento sa-
 tis constat: ad alteram dictionis partem venia-
 mus. Videbitur Hippocrates commendare
 victum semper sui similem, hoc est perseue-
 rantiam in eadẽ, certa que, victus ratione, con-
 tra ac in aphorismo, 50. secundæ, quo consultit
 ad inueta transire. quia scilicet, nimis consti-
 tutus victus, & semper sui similis, periculosus
 est. Verum Hippocrates neque hoc loco sui
 semper similem commendat, sed dicit, tutio-
 rem esse, quam si quis repente, & multum mu-
 tetur in alium, etsi inliorem, satius tamen sit,
si pau.

si paulatim mutetur in alium, fortasse, etsi deteriore: omnium verò optimum fit, si mutetur paulatim in alium, non tam constitutum, & meliorem. Cum verò dicit, melius esse paulatim mutari in alium, etsi deteriore, quam in sui semper simili consistere, & Hippocrates dicit melius esse consistere in eodem & sui simili, quam repente & multum mutari in alium. etsi meliorem, intelligendum est deteriore aut meliorem, non quantumcunque, sed quadam tenus. Fieri enim possit, ut in tanto meliorem, aut ex tanto deteriori mutatio fiat, ut hanc ob causam liceat vel repente mutare. Intelligendum est, quadam tenus: iusta illud, Paulò deterior cibus aut potus, suavior tamen meliori, sed insuauiori, præferendus: non enim dixit utcumque deterior, sed paulò deterior, ita ob consuetudinem paulò deterior ferri potest, non tamen omnino deterior.

Quandoquidem & ijs quibus in die cibum capere consueverunt, & ijs qui semel, repente mutationes, læsiones, & debilitatē præstant: & eos quidem qui non consueverunt prandere, si pransi fuerint, statim infirmos faciunt, & toto corpore graues, & debiles & pigros: si autem insuper etiam cenauerint, se

DE RATIONE VICTVS

*idum eructantes, quibusdam autem etiam li-
 quida alui egestio fit, cum præter consuetudi-
 nem ventriculus grauetur, assuetus super sic-
 cari, & non bis intumescere, neque bis coque-
 re cibos. Confert ergo his exequare mutatio-
 nem: dormire enim oportet, quasi nocte quæ
 post cœnam iam redierit, hyeme quidem sine
 frigore, state sine calore: si verò non possint
 dormire, vbi multam lentam deambulatione,
 non stãdo, oberrauoant, cœnare nihil, aut pau-
 ca, & minimè noxia: adhuc autem exiguum
 bibere, & non aquosum: adhuc autem ma-
 gis laborauerit huiusmodi, si ter in die cibum
 abundè capiat, & adhuc magis, si pluries, at-
 qui plurimi sunt, qui facile ferunt, ter in die
 multum cibum capere, quia ita assueti sunt.
 Verum & ij, qui soliti sunt bis cibari in die, si
 non fuerint pransi, debiles & infirmi sint,
 & ad quoduis opus timidi, & cardialgici, su-
 spendi sanè videntur eis viscera, & mingūt
 calidum & chlisrum, & deiectio comburi-
 tur: quibusdam autem & os amarescit, &
 oculi excauantur, & tempora palpitant, &
 extrema refrigerantur: & plurimi eorum, qui
 prandium*

prandium dimisserunt. Non possunt cœnare, cœnantes autem grauantur ventre, & agrò in lecto decumbunt, multo magis quàm si fuissent pransi. Quando igitur talia hæc sunt bene ualentibus, causa mutationis insolitæ, victus dimidiatæ diei, neque apponere, neque detrahere vtile videtur. Si igitur hic tota die semel cibum capiens, præter consuetudinẽ vacuatis vasis, cœnauerit quantum consueuerit, verisimile est ipsum, si tunc cum impransus existens doluit, & debilis fuit, cœnans autem tunc grauis erat, multo magis grauari, si autem pluri tempore inanitus vasis, repente deinde cenasset, adhuc vtiq; magis grauaretur.

PROBAT primum, sanos homines lædi repentinis mutationibus circa victum, deinde concludit argumentum. Probat verò illud enumerans modos præcipuos, quibus contingit, repentinas mutationes fieri, & læsiones quæ singulas mutationes sequuntur. Sunt qui semel in die cibum capere consueuerunt, sunt qui bis, atque etiam qui ter, aut pluries: atque qui semel, aut prandent & non cœnant, aut cœnant, & non prandent. Qui prandeant & non cenent, hoc nostro seculo sunt multi anti-

DE RATIONE VICTVS.

quitus vix erat frequens tamen erat consue-
 tudo, & græcis & romanis, diem aut nullo, aut
 exiguo cibo transigere, vespere lautè cœnare.
 Proinde non dicit noxas, quæ fiunt, si qui tan-
 tum solent prandere, cœnent etiam aut dimi-
 so etiam solito prandio, vtantur insolita cœna
 sed quæ, si qui tantum solent cenare prandeât
 accedit quod exijs quæ dicuntur, intelligi il-
 la læsiones poterunt: nam eadem erunt, corû
 qui præter consuetudinem, post prandium cõ-
 fuerum, cœnēt, & eorum, qui cœnent post præ-
 dium inconsuetum: nimirum augebuntur gra-
 uabuntur & iactabuntur in lecto, ac fortasse
 eructabunt acidum: ij verò qui vtroque mo-
 do mutabuntur, & quod soliti non prandeât
 & insoliti cenent, subibunt vtrotunque noxas
 Itaque dicit, eos qui non solent prandere, &
 prandent, & eos qui bis solent cibos capere, &
 non prandent, vtrosque lædi, non tamen eo-
 dem modo, illos enim fieri infirmos, & debi-
 les, graues & pigros: quæ nomina pigritiem &
 langorem ex aggrauatione significant: hos ve-
 rò debiles infirmos, & ad quoduis opus timi-
 dos, quod debilitatem propriè, atque ex penu-
 ria significat, sed percurramus singula, vt ab il-
 lo dicuntur, reddentes singulorum causas Re-
 pentinæ (inquit) mutationes, eos qui non con-
 suouerunt prandere, si prandent, statim infir-
mos

mos faciunt, & toto corpore graues, & debiles, & pigros. Nimirum vt solita fiunt quodammodo naturalia, ita insolita sunt aliena, ac proinde eibis insolito acceptis, vt alieno pondere grauatur ventriculus, ac cum eo totum corpus. Si autem insuper etiam cenauerint, cū incocto priori cibo, nouus ingeratur, fiunt acidum eructantes, & aliquibus accidit egestio liquida. Nimirum ventriculus non consuetus, bis in die cibo intumescere, neque bis coquere, sed semel, & alia hora siccati, non potest nunc coquere, sed incoctionem incidit, & humectatur, ac ob id liquida incocta que quibusdam horum egerit. Neque sane hi sunt cum quibus agitur pessimè: deterius enim est vitiosa retineri, quam mox egeri. His dictis obiter docet modum curandi, eos qui satietate laborant, quod pransi fuerint præter consuetudinem. Confert (inquit) his, exequare mutationem. Hoc est hanc mutationem à qua læsi sunt, alia causa contraria, æqualique, cōpensare: dormire enim oportet longum, quasi dormirent noctem, quæ post cenam iam rediisset. Nimirum quia cena lædi non solent, nunc autem læduntur quia pransi sunt, faciāt vt post cenam solent, dormiantque longum, vsque dum coquant. Est enim hoc mutationē æquare. Quia mutatio causa incoctionis fuit,

DE RATIONE VICTVS.

Somnus verò est causa omnium maxime con-
 coquens, si sit satis longus, & in accomodato
 loco, hyeme scilicet in loco calido, estate in fri-
 gido: alioqui somnus noxius fuerit, & crudita-
 tes potius auxerit, quàm soluerit. Nam per so-
 mnum, calidum naturale colligit sese in inter-
 na corporis, & externa destituit: Si ergo in hye-
 me locus frigidus quo decumbimus sit, pro-
 fecto corporis habitus refrigerabitur multum
 & cutis obstruetur, quare per habitum male
 perficientur concoctiones, & oportunos mane-
 bit homo febribus putridis, ob cutis densitatè:
 si verò in æstate sit calidus, externus calor in-
 ternum distrahet, interturbabitque conco-
 ctiones, facietque incocta distribui, vnde pi-
 gritiem, torporè, & lassitudines faciet, & ho-
 mines etiam febribus oportunos ob distribu-
 tionem excrementorum, & naturalis caloris
 debilitatem. Si igitur ita dormierint multum
 fieri poterit, vt coxerint adeo, vt possint etiã
 cenare: si tamen dormire non poterint, deam-
 bulent lentè, neque stent quieti & erecti, &
 postea ne cœnèt, aut non nisi exigua, & coctu
 facilima. Nam môtus ille non est tam efficax
 ad coquendum, quàm somnus. Deambulent
 verò, vt cibus descendat ad fundum ventricu-
 li, quia in ore magis angit, & minùs coquitur:
 lentè verò, quia môtus vehemens distribui fa-

eſt incocta. Ne ſtet atq; qui. n. ſtāt quieti, mul-
 to laborant plus, quàm qui deambulāt, & il-
 la muſculorum abdominis intentio, compri-
 mit aluum, quæ ſi plena eſt, plurimum angun-
 tur homines. Ne cœnēt autem, aut, vt dixi, exi-
 guum, Bibant etiam exiguum, ne potu diſten-
 datur venter, & id minus dilutum ſolito, vt
 ſcilicet calfactus roboratusque ventriculus, co-
 quat. Caueri tamen hic debet. Ne quis ſit, eo-
 rum quibus vinū aceſcere ſolet, talibus enim
 ſatius ſit dare decoctum aliquod calidū, aut
 ſtilatitiam aliquam aquam. Hæc enim ob cau-
 ſam, multi eorum quibus cibi aceſcunt, detra-
 cto ſolūm vino, ſunt curati. Nimirū vim cor-
 ruptio propria, aciditas eſt. Si itaq; cœnauerit
 qui præter conſuetudinem eſt prænſus, ita læ-
 detur. Lædetur autem (inquit) multo magis
 hic idem, ſi ter in die cibum abundè capiat, &
 adhuc magis, ſi pluries. Quamquam plurimū
 ſunt, qui citra noxam, poſſunt cibos, ter in die
 abunde capere, qui ſcilicet aſſueti ſunt, tantū
 momenti eſt conſuetudo. Verū & ij (inquit)
 qui ſoliti ſunt bis cibari in die, ſi non fuerint
 prænſi, debiles & infirmi ſint (nimirum facul-
 tates omnes cibo recenti reficiūtur) & ad quod
 vis opus timidi. Duplicifane cauſa timidi ſunt
 & quia ſe ſentiunt debiles, quare aggredi non
 audent, & quia in ſpirituū penuria calidū in-
 natum

DE RATIONE VICTVS.

narum sese intro colligit in cor: hic verò motus, timoris aestitiaeque motui est analogus. ut ergo qui recenti cibo madent, sunt hilares & animosi, ita qui penuria marcescunt, sunt tristes & timidi. Sunt etiam cardialgici, id est dolorem oris ventriculi laborantes, quia ventriculus ponuriam cibi patiens, conuocat vndique excrementa. Videntur etiam eis suspēdi viscera, videntur scilicet sursum contracta quia vasis inanitis, velut conuelluntur. Mingunt etiam calidum & cholcorum, & deiectio illis exurit, quia bilis toto corpore acrior redditur, cū cibo & potu non diluitur: quibusdam autē & os amarescit, bilem effusam sentiente lingua quæ acerrimo sensu est: & oculi exaurentur consumptione humorum spirituumque & carniū siccatione, quā ea pars omnium altissimè prodit, quia externarū omnium humiditate & spiritu est affluentissima. Tēpora palpitant palpitationē haud dubiè hoc loco vocat pulsū. Nō enim proprie palpitāt his tēpora, sed arteria in eis pullant, a deo cōspicue, vt ab ipsismet sentiat, aut ab alijs videatur: quod sane calidæ fuligines, exustæ & commotæ bilis, illae ascendētis calorem vrentem augēdo, faciunt. Et extrema refrigerantur, debilitato naturali calore, aliquando etiam ob mordicationem partium sentientiū, refugiente ad interna

ut per rigorem solet. Et plurimi eorum qui præ-
 dium dimiserunt, non possunt cenare, quia il-
 lamet excrementa quæ per inediam in ventri-
 culum tracta sunt, fastidium faciunt, sine appe-
 titu aut non possunt homines deglutire, quia
 vili longi gulæ non mouentur, si autem cenât
 grauatur ventre, ægre in lecto decubunt, mul-
 to magis quàm si fuissent pransi: si enim pransi
 fuissent, non redundaret ventriculus excremē-
 tis, atq; ita melius amplecteretur, & coqueret.
 Concludit argumentum à maiori, dicens, si igi-
 tur talia hæc fiunt benevalentibus causa inso-
 litæ mutationis victus dimidiatæ diei, neq; ap-
 ponere neque detrahere vtile videtur intelli-
 gere multum & repente, nam modicum & pau-
 latim, & apponere & detrahere sæpe licet. rur-
 sum: Si igitur (inquit) hic tota die semel cibum
 capiens præter consuetudinem, vacuatis vas-
 sis cœnauerit quantum consueuerit, verisimi-
 le est ipsum si tunc cū impransus existens do-
 luit, & debilis fuit, cenans autem tunc grauis
 erat, multo magis grauari (videntur hic deesse
 voculæ aliquot ad perfectam orationem, mi-
 hi videtur supplendū, si cœnaret lautius) si au-
 tem (auget argumentum) pluri tempore ina-
 nitis valis, repente deinde cenasset, ad
 huc vtiq; magis grauaretur. Errant er-
 go medici (nam huc tendunt hæc) qui post
 quam

DERATIONE VICTVS

qui postquam multis diebus fame macerauerunt, repente deinde reficiunt ægrotos, cum neque inanitiones neque repletiones neque aliud quidquam fieri repente debeat, iustor id quod in aphorismo dicitur, vbi ita scriptum est, plurimum ac repente vacuare, aut replere aut calfacere, aut refrigerare, aut omnino vt-
cunque corpus mouere periculosum est, & omne nimium naturæ contrarium, quod veropaulatim fit tutum est, tum alias, tum si ex altero ad alterum mutatio fiat.

Eum igitur qui præter consuetudinē vasa vacua fecerit, cōfert ac ipsa die ex aquari sine frigore, sine calore, sine labore: omnia enim hæc grauiter tulerit, & cœnam multo minorem facere quàm consueuerit neque siccam, sed modi humectantioris, & post hæc bibere non aquosum neque minus quàm pro cibiratione, & sequenti die, pauca prandeat, vt sensim deducatur ad consuetudinē. Quidam autem ipsorum hæc eadem difficilius ferunt qui picrocholi parte superna sunt: cibi verò abstinentiam præter consuetudinem pituitosi superiori parte melius ferunt omnino: quare & cibum semel in die capere præter consuetudina

nem facilius hi sustinent. Sufficiens igitur etiã hoc signum, q̄ maximæ mutationes quæ circa nostras naturas & habitus accidūt, maximè morbos faciunt.

DOcet quid agendum sit eis qui præter cõ-
iuetudinem vasa vacua fecerint, hic sanè
de ijs solum agens qui insolita cibi abstinencia
id fecerint, verum & ijs qui euacuatione
inanierint, eadem procuratio congruit, nempe
hac ipsa die exequari, id est contraria causa
compensare, deuitando frigus calorem, &
laborem, omnia enim hæc grauitè tulerit: laborem
quidem, quia vt in aphorismo dicitur
vbi fames laborandum non est: frigus quia
inanitio per se frigida causa est, quare ambi-
entis frigore accedente eueit naturalem calorem
debilitari: calorem, quia debilem iã inedia
factum, exoluit naturalem calorẽ. Debet
itaque qua die quis ieiunat, maximè sese conti-
nere, loco, neque calido, neque frigido vhe-
menter: vt vel hac ratione constet (quod in a-
phorismis etiam alijs rationibus indicauimus)
iusta præcepta veterum medicorum delegisse
ecclesiam tempus quadragesimalis ieiunij
(quid quid impij quidam hæretici dicant) tem-
pus sanè omnium maximè caloris & frigoris
expers. Debent etiam qui præter consuetudi-
nem

D E R A T I O N E V I C T V S .

nem à prādio abstinuerint, cœnare solito minus, & sequenti die aliquanto plus prandere, & ita redire sensim ad solitam cibi copiam. Hæc sanè est forma veteris ieiunij, antiquitus enim, vt ferunt, vsque ad cœnam ieiunabatur: verum & in ea forma ieiunandi qua hoc tempore vtimur, vtentes prandio, & abstinētes à cœna, est idem præceptum, præterquam quòd id quod de cœna hic dicitur, prādio sequentis diei est faciendum: nimirum quia insolito abstinuit à cœna, sequenti die debet prandere minus quàm consuevit: contra sanè quàm nunc hominum vulgus facere video: volentes enim mox repenteque exequare, vt Hippocrates dicit, tanto plus sequenti die accipiunt, quantum priori videtur detractum. Verum id paulatim faciendum est, non repente. Sed quia hæc procuratio curiosa nimis esse videtur pro tam leui causa, neque ea omnes indigent quòd vna die aut etiam duobus ieiunauerint, sed ij solum qui ita sunt natura comparati vt ieiunium difficile ferant, & eo plurimum lædantur, dicit qui sint qui ieiunio lædantur plurimum: ij verò sunt qui superiori ventriculi parte sunt pycrocholi, hoc est ore ventriculi plurimum redundantes bile amara. Illis enim maximus oris ventriculi morsus accidit, quòd cibo bilis non temperetur

rur: eandem ob causam linquuntur animo, & conuelluntur, ac rigent, & cibos deinde capere non possunt bile prohibente. Sunt verò quidam horum reliquo corpore non æquè biliosi, quin etiam quidam pituitosi, quibus bilis crebro euomitur, non quòd in toto homine redundet, sed quòd vitiosa eis sit constructio viarum fellis, & ea via quæ à bilis vesica ducit ad intestinum ieiunum, aliùs illis procedens, in ipsum ventriculum inseratur: alij sane vomunt crebro bilem quòd toto corporis habitu sint biliosi, vtrunque autem pycrocholi sint difficile ferunt ieiunium eadem ob causas: Contra qui pituitosi sunt superiori ventriculi parte (nam vt diximus sunt quidam pituitosi, qui superiori ventriculi parte tales non sunt) facile ferunt ieiunium, quia cibo minus indigent, cum pituita ipsa pro cibo esse possit. Itaque non omnibus cum ieiunant est illa procuratio necessaria, sed pycrocholis. Vnde fortasse fit vt non omnibus qui ieiunio læduntur, liceat à ieiunio abstinere sed multi horù ieiunare teneantur, discentes à medicis, vt se debeant gerere, quandoquidè est medica ratio cauèdi eas noxas, aut omnino aut magna ex parte hoc (inquit) sufficiens signù est, multum facere ad morbos hos aut illos

DERATIONE VICTVS.

contrahendos, qua quis sit natura, & in compositione partium, & toto corporis habitu, ac partium temperie. Nam quidam à quibusdā causis facile quidam difficile leduntur. Velut nunc pycrocholi aut ob compositionis vitium aut temperamenti, plurimum leduntur ieiunio, pituitosi quam minimum, nimium naturæ ad quosdam morbos melius, ad quosdā deterius habent. Itaque dicit nunc Hippocrates sufficiens hoc signum est, quòd maximæ mutationes circa naturas & habitus, idest differentiæ maximæ compositionis aut temperamenti naturalis, maximè morbos faciunt idest multum faciunt, vt hi aut illi morbi fiant, & ab ijs aut illis causis homines ledantur.

Neque igitur intèpestiue neque fortes vasorum inanitiones facere oportet: neque cum morbi vigent: neque cum inflammatione consistunt offerre, neque repete, aut huc aut illic quippiam in re tota mutare.

E Pilogus est hic eorum quæ dicta hæcenus sunt. Dicit ergo, non oportere facere inanitiones vasorum fortes neque intèpestiue, velut sanè & in aphorismo dictū est, quod prohibet inanitiones ad extremum ducere. Sed neque, refectiones fortes fieri debent, aut

remstiuæ quod significans dixit, neque cum morbi vigent, aut inflammatione consistunt, id est cum febres maximè ardent, offerre oportet. Nimirum nunquam magis intempestiuè offertur cibusquam cum febres in summo vigore consistunt, quia in aphorismo dicitur tunc, & parum ante illud subtrahendus est, proinde velut exemplum intempestiuè exhibiti cibi scribens, dixit, neque cum morbi urgent, intellige tu etiam, neque in accessionibus, neque cum cibus prior non descendit, aut denique cum aliquid deest eorum quæ primo libro definita sunt. Neque denique oportet repente quippiam hoc aut illuc mutare in re tota. Hoc est, neque in victus institutione, neque in auxiliorum usu, neque in vlla alia re earum quæ ad medicum spectant. Nam neque repete euacuare aut replere, aut calfacere, aut refrigerare, aut omnino quocūque modo corpus mouere licet, quia vt in aphorismo dicitur periculosum est.

Multa quoque his germane eorum, quæ in Ventrem, & alia, quis referre possit. Vt facile quidem ferunt cibos, quibus assueti sint, etiam si boni non sint natura: eodem autem modo, & potus: difficile autem ferunt cibos quibus non sint assueti, etiam si boni sint, eodem

DE RATIONE VICTVS.

*autem modo & potus. Et quæ multus carnis
 esus præter consuetudinem assumptus facit,
 aut alium, aut silphium, aut succus ipsius, aut
 caulis, aut quæcunque alia huiusmodi, pro-
 prias vires magnas habentia, minus utique
 quis miretur, si quæ talia sunt labores inferant
 Ventriculis magis quàm alia: sed si didiceris
 quantam maza turbationem & tumorem,
 & flatum, & tormen, Ventriculo afferat præ-
 ter consuetudinem comesta ei qui non con-
 suerit maza vesci, aut ipse quidem panis
 calidus comestus, quantam sitim præstet, &
 repentinam repletionem, propter vim siccan-
 di, & tardum descensum, & quam diuersa
 inuicem faciunt, & qui valde puri, & qui ex
 toto conflati, præter consuetudinem comesti:
 & maza sicca præter consuetudinem, aut hu-
 mida, aut lenta, & quale quid faciant pos-
 lentæ recentes non consuetis, & aliæ ijs
 qui recentibus assueti sunt: & vini potus, &
 aquæ potus præter consuetudinem repente vi-
 cissim mutatus, & vinum aquosum, & me-
 racum præter consuetudinem repente potatū.
 Illud enim humiditatem in superno ventre fa-
 cit*

cit & inferno flatum: hoc verò venarum pal-
 pitationem, & capitis grauitatem, ac sitim:
 & albū & nigrum vinū si quis præter consue-
 tudinem permutet, etiam si ambo vinosa fue-
 rint, tamen multa in corpore alterarint, vt
 minus quis dixerit mirabile esse, dulce &
 vinosum vinum repente mutata non idem
 posse.

Multa dicit esse dictis germana, hoc est, ad
 id quod dictum est pertinētia, & ex qui-
 bus facile intelligi indicarique potest, verum
 esse quod de consuetudine mutanda dictum
 est, in ijs quæ in ventre contingunt. Probare
 itaque incipit ex ijs quæ circa ventrem contin-
 gere experimur, magnum periculum esse in
 repentina mutatione consuetudinis, hoc mo-
 do. Facile ferunt homines cibos & potus,
 quibus assueti sunt, etiam si boni non sint
 natura, difficile autem ferunt cibos & po-
 tus quibus non sunt assueti, etiam si sint bo-
 ni, ergo periculosum est mutare repente quan-
 cunque consuetudinem, nam ledentur etiam
 si mutantur ad meliora. Vbi animaduerte
 Hippocratem vbi dicit difficile ferunt cibos
 & potus quibus non sunt assueti, addidisse, e-
 tiam si sint boni, non tñ, vbi dicit facile ferunt

DE RATIONE VICTVS.

quibus assueti sunt, addidisse, etiam si sint ma-
 li, sed etiam si non sint boni, insinuante, arbi-
 tror, non quantamcūque maliciam ciborum,
 & potuum posse adeo consuetudine supera-
 ri, vt bene ferantur, sed certam quandam,
 confirmans exaggeransque quod dictum est,
 addit. Minus vtrique mirum esse si vsus rerum
 habentium vires insignes quibus ledere pos-
 sint, ledant eos qui repente & præter consue-
 tudinem vtantur, plusquam res aliæ, vt si quis
 insolitus, plurimo carniū esu vtatur, aut a-
 lio, aut silphio, aut eius succo, aut caulæ. Hæc
 enim etsi in cibus sint, non tamen in medio-
 cribus, & moderatis, sed in medicamentosis,
 & habentibus vires insines, adeo vt lasere
 seu silphio hoc tempore nulli iam in cibus v-
 rantur: sed mirum magis esse, & in alijs re-
 bus moderatissimis, vt maza, vt pane, vt
 vino, læsiones insignes accidere si quæ cir-
 ca ea mutatio præter consuetudinem fiat.
 Vbi considera multum carniū esum ab Hip-
 pocrate poni in magnis erratis circa victum,
 & in magnis lædendi causis, non certè quod car-
 nes insignes habeant vires medicamentosas
 pauca enim habent) sed quod coquantur diffi-
 culter, sitque grauis cibus ijs qui non vesca illis
 cōsueuerint. Dicit itaque miraberis merito si
 didiceris quantam turbationem, & tumorem
& fla-

& flatum, & tormen, afferat maza ventriculo non consueto maza uti. Maza etsi multis modis parabatur antiquis, simplex tamen nihil erat aliud quam pulcicula expolenta & aqua, polenta verò, farina quæ fiebat ex hordeo recenti & vsto, satis molito. Docet Gal. 1. de alimentorū facultate, insinuat Hippocrates 2. de dieta. Ego in hoc genere pono omne genus pulciū, ut nō lōgē absit genus maza à genere ptissanarum. Hunc cibum laudauerunt antiqui, ut citra noxam vllam insignē consistentem, utebanturque polenta, & ad parandam mazam ad cibos, & insperfa in aqua aut vino ad potus, quod sanè in consuetis uti amicè recipitur, in inconsuetis tamen dictas noxas facit, quia refrigerat, ac proinde inflat, flatum & tormina facit. Neque solū (inquit) maza quæ etsi esui idonea est, non est tamen communis cibus, sed ipse etiam panis cōmunis, triticeus scilicet quo quotidie utimur, lædit, si quæ in eius vsu consuetudinis mutatio fiat repentè, ut si calidus comedatur ab eo qui frigido assueuerit, aut si purissimus ab eo qui assueuerit pani conflato ex toto tritico, cū furfuribus scilicet, quem ob id autopyreum vocat Gal. 1. de alimentorum facultate: aut si contra comedatur autopyrus, ab eo qui assueuerit purissimo. Nam calidus panis & recens

DE RATIONE VICTVS

eduētus è furno, præterquam quod replēs va-
 poribus capitis dolorem ciet, sitim facit, & re-
 pentinā repletionem: sitim, quia siccatur: reple-
 tionem, quia non bene descendit (repletionē
 enim intelligit non venarū & corporis totius,
 et si plethorā nomine vtatur, sed vētriculi &
 hypochondriorum, quam proinde repenti-
 nam vocat. Nimirū talis repletio vel vna ho-
 ra fieri consuevit, non ut totius corporis, lētē
 & multis diebus) siccatur verò ob vapores cali-
 dos & ignitionis participes qui nondū expira-
 rūt (nā alioqui panis recens humidior est anti-
 quiori) nō bene descēdit, quia est lētus, magis,
 quā qui expiratione vaporū iā refrigeratus ac
 nō nihil siccatus est. Hāc ergo ob causam ple-
 nitudinē ventris facit, quia scilicet non descen-
 dit tempestiuē, vt alij cibi, ac præterea quia fla-
 tibus replet. Purissimi, & autopyri panis diffe-
 rentiā Gal. loco citato optimē docuit, illū sci-
 licet esse copiosioris & melioris nutrimenti,
 hunc facilius descēsus. Igitur qui assuetus pu-
 rissimo repētē vtetur autopyro debilitabitur,
 quia minus nutrietur, & minus retinebit, ac
 præterea deteriores succos gignet: qui verò
 assuet⁹ autopyro, vtetur purissimo, laborabit
 alui adstrictione, atque ob id etiā plenitudine
 ventriculi, vt qui vtēbatur calido ac recenti.
 Sed maza si siccior duriorque, aut humidior
& ra-

& rarior, aut lentior sit solito, & polenta ex qua paratur, sit vetustior, recentiorve solito, solet ob hanc causam male à ventriculo recipi, & nocere. Sed & vini, & aquæ potus, præter consuetudinẽ repentinẽ vicissim mutatus læsionem facit. Aqua enim incoctiones, & flatus, & frigiditas intemperies faciet: vinũ tentabit caput, & nervos, & febres faciet. Neque solũ si quis ex aqua in vinũ, aut ex vino in aquam se trãserat repẽte, læderetur: sed etiã si qui diluto affuevit repẽte se trãserat ad meracũ, aut eadẽ ratione, qui oligophoro, ad vinosum. Illud em̃ (inquit) hoc est, quod valde dilutũ est, humiditatẽ facit in superno vẽtre, & in inferno flatũ (nimirũ vẽtricus locus est omnium maxime pituitosus, & aluus, flatuosus. Ex pituitosis enim cibis multã pituitã vẽtricus semper gignit, ob naturã suã per se frigidã, & substantiã albã. Aluus verò ex flatuosis flatũ, quia locus est tepidi caloris, quiq; gignere potest flatũ, discutere nõ potest) hoc verò, hoc est meracũ vinũ, venarũ palpitationẽ, hoc est insignẽ magnũq; venarũ pulsũ, & capitis grauitatem, ac sitim. Pulsũ & sitim calfaciendo, capitis grauitatẽ rependo in caput, facit. Sed quod multo magis mireris, si solum mutes repentinẽ consuetudinẽ vtendi vino albo aut nigro, et si vtrumque vinosum sit, ledẽris, quia multa in corpore alteratint. Nimirum album

DE RATIONE VICTVS.

penetrat magis, & deobstruit, mouet vrinas, & insensibilem euacuationē, nutrit verò & humectat minus: nigrum hæc facit magis, tamē ad extenuandum, & aperiendum minus est idoneum. Non mirum ergo si qui albo multū diuque est vsus, nunc repente vti incipiat nigro, obstructionem aliquam hepatis aut renū contrahat, & è ventre minus egerat: & qui nigro assuefactus incipiat vti albo, vrinę ardorē, aut diarrheam incidat, aut sitim, aut huiusmodi alia. Vt minus (inquit) quis miretur, dulce & vinosum vinum repente mutata non idem posse, sed diuerso modo corpora alterare, si quis inquam qui vsus fuerit dulcinum vratur vinoso, aut qui vinoso dolci. Major enim mutatio est ex dolci in vinosum aut contra, etiā si vtrumque sit album, aut vtrumque nigrum, quam ex albo in nigrum, si ambo sint vinosa. Nam maior differētia est dulce aut vinosum esse, quam album aut nigrum. Si igitur album & nigrum mutata diuerso modo corpora alterant, non mirum est, dulce aut vinosum mutata, non idem posse, sed diuerso etiam modo corpora alterare. Multis itaque exemplis ostendit Hippocrates mutationes consuetudinis etiam exiguas, etiam in rebus quotidiani vsus, repēte factas lædere. De vini differentijs & facultatibus initio tertij libri cogemur dicere

dicere plura, proinde nunc superfedemus.

Auxiliandum autem parte quadam contrario sermone: quod mutatio videlicet his fiebat non mutato corpore, neque in robur, ut oporteret cibos, neque in debilitatem, ut auferre.

Sermo quem hactenus habuit, confirmavitque, est, non esse mutandam consuetudinem: ne tamen hinc intelligas aegrotos quoque esse cibandos eodem modo quo antequam aegrotarent, ne vlla mutatio consuetudinis fiat, temperat dictum sermonem, dicitque fauendum etiam esse quadam ex parte sermone contrario, ei scilicet qui astringit mutandam esse consuetudinem, verus enim etiam is sermo est, non simpliciter neque omnino, sed quadam ex parte, puta in aegrotis. Nam in ijs qua diximus de sanis ponebatur consuetudinis mutatio, fieri corpore non mutato, atque ita non mirum si ea mutatio laderet, at verò aegroti corpus mutationem recepit, atque ita non mirum si consuetudinis etiam mutationem desideret. Neque sane id quia consuetudo in aegrotis negligentis sit (non est enim, sed quoad fieri potest seruanda etiam) sed quia sunt
alia

DE RATIONE VICTVS

alia multa consideranda à quibus capiuntur
 indicationes quibus debet fieri satis, vt robur
 natura, & modus morbi. Cum ergo tam mul-
 tis sit faciendum satis, non potest omnino ser-
 uari consuetudo, neque debet omnino muta-
 ri, vt nulla illius ratio habeatur, sed partim
 seruanda partim permutanda est, atque ita
 optimè ipse dixit, auxiliandum sermone con-
 trario, qui dicit consuetudinem esse mutan-
 dam, non omnino, sed parte quadam. Nimi-
 rum consuetudo mutanda est, non omnino,
 sed in quibusdam & quadam ex parte, & mo-
 do quodam. Nam antea etiam dixerat, muta-
 re quidem nõ parum bene habet, si rectè mu-
 tatio fiat. Sed quod nunc obiter dicit est con-
 siderandum. Mutatio (inquit) victus his fiebat
 corpore non mutato, neque ad robur vt oport-
 eret cibos adijcere, neque ad debilitatem, vt
 auferre. Itaque quibus plus roboris est, dan-
 dum est cibi plus, quibus minus, minus quo-
 que: videtur tamen hoc & rationi & Galeni
 eiusdemque Hippocratis placitis aduersum.
 Nam Gal. primo de arte curatiua ad glaucō-
 nem cap. 10. inquit, inedia quidem in valen-
 tioribus vtaris viribus, largiori autem cibo v-
 bivires sunt debiliores: cui ratio subscribit, nã
 vt passim dicit Hippocrates cibo vtendum quo
 ægrotus durare possit donec morbus conce-
 quatur,

quatur, constat verò robustam quam debile durare magis posse, ac proinde minori cibi auxilio indigere: debilem minùs, ac proinde indigere majori. Sed res hæc non eodem modo habet in benealentibus, & in ægrotis. In illis enim quia mens est seruare aut augere robur quod adest, dandum est, quantum rectè possit coqui, atque ita tâto plus quâto plus est roboris, quia tâto plus poterit coqui: in his verò, quia nihil aliud curamus quâ vt possint durare donec morbus coquatur, nō quantū possint coquere damus, sed quanto indigeant, vt durent, id verò tantò plus est, quantò facultas debilior. Hippocrates hic de mutationibus in benealentibus id dicit: Gal. loco citato de victu tertiana notha laborantium agebat, quare vterque verè.

Coniectandum ergo, & robur, & modus morbi cuiuscunque, & nature hominis & consuetudinis victus laborantis, non solum ciborum, sed & potuum.

ITaque in ægrotis consuetudo partim est retinenda, partim mutanda, quia præter consuetudinem consideranda sunt alia. Consideranda sanè consuetudo victus, & ciborum & potuum, & quo ad fieri possit seruâda, sed præter

DE RATIONE VICTVS.

præter hanc consideranda etiam, robur & natura hominis, & modus morbi cuiusque. Nō idem est robur (ne quis putet) idem enim homo retenta sua natura, quæ in compositione, & temperamento est, est nunc robustior, nūc debilior: velut pycricholus parte vetriculi superiori, aut toto corporis habitu, hæc natura non mutata est, aliquando robustior aut debilior solito. Constat verò vtriusque haberi rationem in victu: nā picrocholus febricitans, ceteris paribus accipiet plus cibi quam alius, & is ipse si simul febricitet, & debilis esse sentiat, accipiet adhuc plus, si robustus minus. Modus morbi esse videtur vt breuis aut longus sit, contumax aut concoctu facilis, quod in succo expectatur, habens symptomata hæc aut illa. Ob hæc autem omnia mutatur victus. Nā quo morbus est breuior eo dandū minus, quo longior plus: cū succus concoctus est contumax minus, vt natura cōcoctioni vacet, cū minus contumax licet dare plus hanc ob causam. Neque sane idem est, neque simul necessario fiunt, morbus longus & succus concoctu contumax, & morbus breuis & succus non contumax. Cum enim longitudo & breuitas non ab hac solū causa fiant, sed ob alias quasdam, vt ob multitudinem, aut paucitatem, ob firmitatem, aut leuē partem præcipuē affectę in-

tempe-

temperiem, fieri possit, ut morbi sit longitudo major, quam succi contumacia, aut cōtra. Atque seorsum sunt considerandæ notæ longitudinis morbi ex accessionibus, & circuituum inuicem incrementis: seorsum cōtumaciæ succorum, ex exeuntibus: atque ex alterutro seorsum capienda indicatio, à longitudine morbi addendi, à contumacia succi detrahendi cibum. Ex his intelliges caput decimū primi ad glauconem Galeni, alioqui difficilimum. Symptomata etiam quædam detrahi iuuent, addi quidem vt deliquia animi & dolores, detrahi vt somni & apestiæ. His quæ Hippocrates enumerat, adijce alia naturalia vt ætatem, & non naturalia, vt tempus anni & regionem. Omnia enim hæc aliquid in vitus mutatione indicare primo aphorismorū dixit.

Multo autem minus in ciborum adiectionem procedendum, nam in ablationem omnino incumbere sæpe prodest. Cum suffecturus æger sit donec morbi vigor concoctus sit. In quibus autem hoc faciendum sit scribetur.

Galeno videtur atque post illū alijs Hippocrates nunc decidere controuersiam
K illam

DE RATIONE VICTVS

illam vulgatissimam quam ego primo cap. libri octaui cōtrouersiarum medicinalium scripsi, utrū sit periculosius, si ab exacta cibi quantitate de errādum sit, inclinare ad crassius, an ad tenuius, videturque id erratum quod ad crassius sit magis vituperare. Mihi de ea questione dictū satis superque est dicto loco, nūc illud solum dicam, nō videri mihi Hippocratem de ea re loqui, sed de ratione procedendi in victus institutione, docereque non esse procedendum à morbi principio per totum eius decursum addendo, vt ij faciebant, quos erroris arguebat paulò antea, atq; adhuc refellere perstat (vt ex ijs quæ mox dicentur intelliges) continentibus duobus aut tribus primis diebus agrotos sine cibo, mox velut exequaturi, dantes multum: sed detrahendo sensim: nam ita maximè deuitatur repentina mutatio, & vt magis ad summum vigorem acceditur, datur cibi minus, vt fieri sanè oportere primo libro huius operis, & octaui cōtrouersiarum (exceptis tamen quibusdam morbis) monstrauimus. Quod ergo continent hæc verba perinde est ac si nunc diceret, quandoquidē ergo dictum est per morbos consuetudinem non posse omnino retineri, sed mutandam esse ex parte, scias eam mutationem non debere fieri detrahendo cibum in principio, & proceden-

cedendo ad adiectionem, sed detrahendo
semper. Primis quidem diebus detrahendo
ab eo cibo quo sanus utebatur, sed & ab eo
qui primis diebus datur, detrahere saepe expe-
dit, ut æger videbitur suffecturus cum mino-
ri donec morbus solvatur, aut inclinet. Nimi-
rum, ut morbus magis procedit ad statum,
ita minus superest, atque ita cum minori cibo
sufficiet ægrotus. Quare detrahendum ita
quoque. Verum hoc in acutis potius fit, quo-
rum sumus vigor est pars brevissima, in lon-
gis enim ipse status solet multos dies occupa-
re, ac proinde non ita audemus extenuare vi-
ctū qui à principio visus est, etiam si morbus
ad statum videatur procedere. Quia ergo in
acutis magis agendum est id quod dicitur, &
hoc opere de acutis est scribendum, dicit, in
quibus autem hoc faciendum sit scribetur.

*Multa autē & alia ijs quæ dicta sunt ger-
mana scribere quis possit, hoc autem testimo-
nium efficacius est. Non enim germanum est
rei de qua multus habitus est sermo, sed res
ipsa commodissimum est documentum. Qui-
dam enim incipientes acutē egrotare, quādo-
que*

DE RATIONE VICTVS

que quidem cibos comedunt eadem die qua laborare ceperunt, quidam autem etiam sequenti: quidam verò sorbent quidquid occurrit, quidam autem & cyceonem sorbent. Omnia autem hæc deteriora sunt quam si quis aliter cibaretur, multò tamen minorem læsionem inferunt quæcunque hoc tempore peccata fiüt, quam si quis primis duobus diebus aut etiam tribus, vacuari omnino vasa permittat, quarto verò aut etiã quinto ita cibet. Sed sanè deterius aget qui omnibus his diebus vasa prius inaniens, sequentibus quibusdam diebus ita pauerit, priusquam morbus concoctus sit. Ita enim mortem aperte afferet plurimis, nisi omnino morbus boni moris sit. Errores verò qui in principijs cõmittütur, nõ similiter sunt inuincibiles, sed multò faciliores victu.

Refutauit hucusque errorem eorum, qui primis diebus in inedia continebant ægrotos & deinde ad cibos affatim transferebant, quòd mutationes consuetudinis facerent repentinas, & varias, primam enim à sanorum victu ad inediam, mox alteram ab inedia ad cibos: probauit verò has mutationes noxias esse translato argumento à germanis

nis mutationibus, ab ijs, scilicet, quæ contingunt benealentibus. Vocat verò ea germana quia non sunt eadem, sed similia. Nimirum mutationes quæ contingunt in victu benealentium, & quæ in ægrotantibus fiunt, nō sunt omnino eadem, neque verò easdem habent rationes, sed similes, & à quibus similitudinis gratia argumentum ducitur probabile. Nūc ergo persistens in refutatione eorundem dicit, multa etiam alia ijs quæ dicta sunt germana scribi posse, vnde argumenta caperentur, malle autem se nunc ipsam per se rem indicare absurdam esse, quam à germanis rebus argumentari. Efficacius autem (inquit) testimonium hoc est. Hoc inquā quod modo scribam Non enim est germanū rei de qua multus habitus est sermo, id est de qua iam diu disputamus, sed est res ipsa & commodissimū sui documentum. Sed quod est hoc documentum? certè quod in ægtotis ipsis experimur. Quidam enim incipientes acutè ægrotare, quandoque quidem cibos comedunt eadem die qua laborare ceperunt, cibos scilicet eosdem quos sani comedebant, quidam autem etiam sequenti die, quidam verò sorbēt quid quid occurrit, vt antea scilicet quam ægrota- rent, quidam verò sorbent cyceonem, vulgatussimam scilicet apud antiquos potionem,

DE RATIONE VICTVS.

quæ parabatur ex polenta & vino. Itaq; vtun-
 tur quidã primis diebus morbi eisdem cibis
 & potionibus quibus antea. Hæc autem dete-
 riora sunt quam si quis aliter cibaretur, id est,
 quam si cibaretur tenuiùs, detrahens aliquid
 propter morbum. Multò tamen minorem le-
 sionẽ inferũt quęcunq; hoc tempore peccata
 fiunt (vocat hic peccata, nõ quęcunq; in victu
 peccatur, sed excessus exsuperantiaque cibo-
 rũ) quam si quis primis duobus diebus aut e-
 tiam tribus, vacuari omnino vasa permittat,
 quarto verò aut etiam quinto ita cibet, id est
 plurimũ tribuat. Sanè (inquit) deterius aget,
 qui omnib⁹ his diebus (quarto scilicet & quin-
 to,) vasa prius inaniens, sequẽtibus quibusdã
 diebus ita pauerit, prius quam morbus conco-
 ctus sit. Videtur hæc repetitio inutilis eiusdẽ
 sententiæ, tñ nõ est, quia cõtinet aliquid noui,
 idq; vtile: Imprimis dicit, graui⁹ errare si quis
 totis quinq; diebus inaniri permittat vasa, cũ
 postea cibos daturus sit, quam si solis tribus:
 deinde insinuat, esse quosdã qui cõtinẽdi sint
 sine cibo, eo quòd sine eo possint durare do-
 nec morbus cõcoctus sit. Nõ em̃ vituperat sim-
 pliciter eos qui dictis diebus vasa inaniri per-
 mittunt, sed cũ sequẽtibus diebus cibos da-
 turi sint, antequã morbus concoquatur, hoc
 uerò tam graue esse dicit, vt mortẽ apertẽ af-
 ferat

ferat plurimis, nisi omnino morbus boni moris sit. Morbus boni moris est qui valde salutaris, vt contra mali moris, qui periculi plus ingerit, quam pro ea, quam ostentat, magnitudine. Vt igitur mali moris morbus facultatem plurimum debilitat, ita qui boni moris, debilitat minimè, robusta verò facultas errores etiã magnos & victus & curationis ferre potest. Hic autem error tantus est, vt nisi morbus omnino boni moris sit, plurimis afferat mortem. Reddit deinde causam qua hic error major est quã si quis primis diebus plus accipiat quam oportet. Ea est, quia errores (id est cibi excessus, & exsuperantiã) qui in principijs committuntur, non similiter sunt inuincibiles, sed multo faciliores victu, quam qui, procedente iam morbo ad iudicationem. Ergo vel hac solum causa grauius est, primũ vasa inanire deinde cibare, quã primum cibare postea inanire, quia quãto citius datur nimius cibus, tantũ superest plus tẽporis, vt antè summũ vigorẽ, quo facultatẽ maximè oportet vacare à cibo, emendetur: quanto uerò posteriũ, tanto minus temporis superest, vt emendari possit, & tanto propiũs accedit crassius victus ad statum, à quo debet status esse alienissimus. Porrò ea additio melius emendatur detractiõne, quam detractio additiõne,

DE RATIONE VICTVS

quia post illam additionem venit detractio tempestiuè, vt pote morbo eunte in indicationem, additio verò intempestiuè eandem ob causam: deterius ergo emēdabit additio quia intempestiua, & quia debilitata prius inedia facultate, & inaniis vasis, nihil faciet aliud quam incoctionem, & crudorum distributionem. Videbitur fortasse cōtrarium esse his quæ nunc Hippocrates, quod Gal. in cōmentatione proximæ sententiæ dixit: conferēs em cibi excessum, cū defectu, dixit, quod minus est facilè emendatur, quod verò plus est, exuperatque, noxas facit inemendabiles: Hippocrates verò dicit, facilius emēdari si quis plus cibi quam par sit primis diebus det, quā si minus. Non est tamen contrarium. Gal. enim dixit facilius emēdari excessum quam defectū, Hippocrates facilius emendari excessum primis diebus factum, quam posterioribus, constat verò hæc esse diuersa, neque collationes eas esse eorundem. præterea constat toto celo errare eos qui cum morbus in initio agnosci non posset, cōsulunt victum extenuari: satius enim sit non nisi parū extenuare. Nam si ignorantia morbi aliquid delictū erit, tñ emendabitur melius, quod mediocritatē superauerit.

Hoc igitur existimo maximum documentū, quod non sint priuandi primi dies potione

tali vel tali, ijs qui posterius vsuri sint potionibus talibus vel talibus. Omnino igitur ignorant, & qui granosis ptissanis vtuntur, se eos male afficere, cum sorbere incipiunt, prauacuatibus prius vasis duos aut tres dies, aut etiam plures: neque sane qui cremore vtuntur intelligunt ladi eos qui sorbent, cum non recte incipiunt sorbere. Hoc quidem cauent & agnoscunt, magnam lesionem afferre, si antequam morbus concoctus fiat, granosam ptissanam sorbeat egrotus, solitus cremore vti. Omnia igitur hęc magna testimonia sunt, non recte medicos perducere egrotos in victum: sed in quibus non oportet vasa inanire, vtpote sorbitionibus cibandos, inaniunt vasa: in quibusque non conuenit mutare ex inanitione vasorum in sorbitiones in his mutant & plurimum errant. Aliquando verò & in ipsis occasiōnibus mutant in sorbitiones ex vasorum inanitione, in quibus saepe expediebat ex sorbitionibus accedere ad vasorum inanitionem, si ita fors ferat, in exacerbatione morbi.

Colligit ex dictis errare medicos qui cum postea cibum daturi sint ante morbi con-

D E R A T I O N E V I C T V S .

coctionē, primis diebus vassa inaniri permit-
tunt, speciatimq; perstringit eorum errores, at
que ex ijs quæ ipsimet faciebant eos reuincit.
Hos consentaneum est fuisse Cnidos aduer-
sus quos hic liber à principio scriptus est. Hoc
igitur (inquit) existimo maximum documētū,
q̄ non sint priuādi primi dies potione tali vel
tali, iis qui posterius vsuri sunt potionibus tali-
bus vel talibus, hoc est, quacunq; potione quis
vsurus sit, si modo aliqua vsurus est posterius
antequam morbus concoquatur, non esse eū
omni potione primis diebus priuandum, sed
concedendam ei esse aliquam. Nesciūt igitur
quid faciant, seque ægros magnopere lade-
re nō intelligunt, qui granosis ptissanis (totis
scilicet ptissanis) vtuntur, cū sorbere incipiūt
præuacuatis prius vassis duos aut tres dies,
aut etiam plures: neque qui cremore vtuntur
intelligūt lædi eos qui sorbent, nisi recte sorbe-
re incipiant, non scilicet præinanitis prius vas-
sis: tñ cum hæc non intelligāt, illud cauēt, & a-
gnosunt, magnam læsionem afferre, si ante-
quā morbus concoctus fiat, granosam ptissa-
nam sorbeat ægrotus, qui cremore vti cæperit.
Itaque cauēt, ei quē cremore cibare cæperint,
granosam dare, antequā coquatur morbus. tñ
non cauēt, ei, cui nihil dare cæperint, antequā
coquatur morbus dare cremorem, aut etiam
ptysia

ptiffanam, cū tamen eadē ratione atq; adeo maiori hoc caueri deberet, plus enim auget, qui nihil capiēti dat cremorem, quā qui capiēti cremorē, dat ptiffanam. Omnia igitur (inquit) hęc magna testimonia sunt, nō rectē medicos perducere ægrotos in victum, sed eos in quibus non oportet vasa inanire, vtpote sorbitionibus cibādos (antequā scilicet morbus cōcoctus sit) inaniunt vasa: in quibus non cōuenit mutare ex inanitione vasorū in sorbitiones (vtpote qui possint sine cibo trāsigere vsq; ad mobi cōcoctionē) in his mutant. Nimirū illi in morbis omnibus vulgariū more, neque essentia neq; constitutione morbi præcognita, cōtinebāt ægrotos primis diebus, alij duobus, alij tribus, alij quatuor, sine cibo, moxque cibū dabant, alij ptiffanę cremorē, alij ptiffanā totā. Atque ita quibus necesse erat cibum dare, vtpote nō suffecturis sine eo vsq; ad morbi vigorē, denegabant, & iis qui sine eo poterāt trāsigere, ante vigorem tribuebāt. Accedit inquit, q̄ hi cū primis diebus cōtinuerint ægrotos sine cibo, incipiētes deinde virtuti timere, omnia perturbāt, & in ipsis occasionibus mutāt ex vasorū inanitione in sorbitiones, in quib⁹ sepe expediebat ex sorbitionib⁹ accedere ad vasorū inanitiones: hoc est, cogūtur sepe eishoris cibū præbere, quibus etsi cibū antea indulsisset

oportet-

DERATIONE VICTVS

oportet denegare, vt si ita fors ferat, in exacerbatione morbi, & in iplo paroxysmo. Itaque non ita oportet agere, sed vt quibus daturus cibum sis, ab initio des, vel vt possis deinde citra perturbationem horis incommodis denegare.

Aliquando autem & cruda attrahuntur de capite, & regione thoracis, biliosa, & vigiliae coincidunt eis, ob quas nō coquitur morbus: tristes quoque & amari sunt, & delirant: & splendores obuersantur ante eorū oculos, & aures sonitu plenae, & extrema perfrigerata, & vrinae incoctae, & sputa tenuia & salsa & mero colore tineta, pauca. Et sudores circa ceruicem: perplexitates, & spiritus offendens, in latione sursum desus aut magnus valde: supercilia grauiter se habentia, deliquia animi praua, & reiectiones stragulorū à pectore, & manus tremulae, aliquando autem & labium infernum concutitur.

Dictum est antea, tantum esse eum errorem quem Cnidij inuictu committebant, vt plurimum morerentur, atque adeo omnes quorum morbi non essent benignissimi, nūc narrat sigilatim noxas quae illis succedere solent.

sent. Earum quas narrat, quædam succedere
 nata sunt in mediæ primorum dierum, quædam
 cibationi repentinæ post tantam vaforum ina-
 nitionem, quædam vtrique, aut ambabus cau-
 sis simul. Quoniam vero vtrunque ab illis fie-
 bat, & vtrunque ab Hippocrate vituperatur,
 frustra contenditur à quibusdam enarratori-
 bus adscribenda sint hæc huic an illi causæ.
 Satiùs sit citra contentionem, quæcunque ha-
 rum læsionum refferre inquam maxime con-
 gruat causam. Aliquando dicit trahi biliosa
 cruda de capite & regione thoracis. Est qui
 non intelligens cur trahatur bilis de capite &
 thorace, partibus a deo pituitosis, in ventrem
 ac non potiùs ex hepate, velit intelligi, trahi
 à capite & thorace, vt scilicet caput & thorax
 sint quæ trahant. Tuncque videntur, vigilie
 & tristitie & deliria, & alia omnia huiusmo-
 di, rectè sequi pleno bile capite, & spiritus dif-
 ficilis pleno pectore. Verum hoc, vt de re ipsa
 nihil dicam, non fert ipsa sermonis proprietas
 dicit enim ἐπισπώνται ἀπὸ τε κεφαλῆς,
 καὶ τοῦ πύθου τὸν θώρακα τοῦτον, ἄσπονδιὸν ἢ ἄσ-
 jungitur facienti aliquid, sed ei à quo, velut à
 loco Nos ergo oportet legitimam lectionem
 enarrare. Nō inquit simpliciter trahuntur à ca-
 pite, sed aliquando trahuntur. Nimirum inci-
 piente fame non trahuntur biliosa in ventrem
 nisi

DE RATIONE VICTVS.

nisi ex hepate, & vicinis hypochondrijs, aliquando autem procedente plurimum vasorū inanitione, trahuntur etiam vndique, atque a deo de capite & thorace. Hoc verò dicit fieri in febricitantibus alioqui febribus putridis qui longa inedia in initijs macerantur, in illis verò necesse est bilem crudam id est non consequutam eam coctionem quæ morbo ad summum vigorem iam accedente consequutura est, toto corpore abundare: trahetur ergo verum ventrem præ fame vndique, ea verò quæ ex capite & thorace confluet, noxas faciet apertiores. Nam commota agitataque in capite bile vigilæ accident, & delirabunt, & splendores obuersabuntur ante oculos, & aures erunt sonitu plenæ. Nimirum bilis commota oculos & aures titilabit, debilitas verò quæ ex inedia etiam nata fuerit, fecerit vt à leuissimis etiam causis multum ea instrumenta patiantur. Ita fit vt qui capite plurimum debilitati sunt, suffusorum vissa semper habere, & tinitum aurium, videantur. Neque sanè hæc symptomata post multam inediam tollet cibus repente & copiosse datus, sed augebit, quia male coquetur, & multus crassusque vapor inde ascendens debiles oculos & aures præterlabetur. Quia vigilant, fie-

ri dicit, vt morbus non coquatur. Nimirum somnus concoctiones omnes promouet. Vbi cōsideratione dignissimū est, inedia fluxiones moueri & augeri, & concoctionem morbi impediti, cū tamen nihil adeo à medicis celebre tur quā cibo & vino fluxiones augeri, inedia & aqua cohiberi (& hāc ob causam Hippoc. ad recētia vlcera tenui cibo & aqua, & Gal. in inflāmationū initijs tenuissimo victu vti censent, & ego morbos oēs pendētes ex fluxione à cōmuni cibandi ratione excepi) & concoctionē morbi cibo prohiberi, ac proinde morbo cōsistente in summo vigore, & parū ante illū detrahere Hippo. iubeat, vt natura vacet cōcoctioni morbi, quę eotēpore maximè viget. Sed etsi hoc ita sit, nihil faciēdū est nimis. Plæraq; enim facta nimis, per accidens afferunt noxas, quas cū mediocritate suscepta nata sunt prohibere: nā & motus & calida balnea nimia cū sunt refrigerāt. inedia solet morbi cōcoctionē properare, ea si tāta sit vt eleuet somnū, hāc ob causam eā impedit. Ita etiā inanitio mediocris facit vt nulla pars in aliā mittat, nimia facit vt quæcūq; à quacūq; alia extorqueat, incoctionē ergo cū afferant vigiliæ, fiunt vrina incoctæ, & sputa tenuia, & pauca. Verum quia ea cruditas non frigore sed vrente calore fit, sunt etiam salsa quæ ex pituita, & sincero colo-

DE RATIONE VICTVS.

colore tineta, valde scilicet flaua aut chlora, quæ ex bile. Eadem ratione urinæ fuerint tenues, non tamen albæ, sed flauæ. Tristes quoque fiunt & amari. Tristes & iracundos intelligo vocari tristes & amaros. Tristes, scilicet, & leuissimis de causis irascētes. Nimirum ob debilitatem, & bilem effusam, & hæc & illac de errantem, sunt sibi magnopere displicentes, & irritantur facillime. extrema his perfrigerantur ob naturalis calidi debilitatem, obquã etiam fiunt deliquia animi praba, hoc est cū magna debilitatis significatione eueniētia, cū in pullu, tum etiam in vultu, & alijs. Sudores etiam circa ceruicem instante deliquio fieri solent, expirante humore cum spiritu, eo loco qui grandioribus poris ob oscula venarum & arteriarum, quæ in eam cutis partem finiuntur. Auxerit etiam eos sudores post magnã debilitatem cibus aut potus copiose acceptus. Sudores enim fiunt ijs qui pluri cibo aut potu vtuntur quàm pro sua facultate: qua causa conualescentes solent frequenter sudare, & à cibo magis. Perplexitates etiam eandem ob causam fiunt. Nimirum qui debiles sunt ac multo magis si debiles simul & distenti cibo, anxij sunt, & nesciunt quid sibi faciant. Stragula etiam reiciunt e pectore, & habent supercilia demissa, & velut pondus incumbēs

sen.

sentiunt. Sola enim debilitas facit partes ipsas esse graues & demissas, si vapores multi & crassi ex cibo repente dato accedant, sensum ponderis auxerint. Spiritum etiam dicit esse eis offendentem, in latione sursum densum aut valde magnum. Intelligunt omnes enarra- tores fieri offendentem in latione aëris sur- sum, hoc est in expiratione. Non video ta- men qui dicat, cur in expiratione potius quam in inspiratione: cum præcipuè inspirationem plus virium natura apponat, ac proinde faci- lius citiusque necesse sit in ea offendat, quam in expiratione. Ego me ab hac difficultate fa- cile expedio, non enim legi censeo offendens in latione sursum, sed offendens, in latione sur- sum versus densus aut valde magnus. Nimi- rum est offendens, vt esse solet in inspiratio- ne, & in expiratione densus aut valde ma- gnus. Offendens quidem, vt in apho- rismo dicitur, conuulsionem significat in fe- bribus. Fieri verò poterit, vt ob manifestam causam citra conuulsionem fiat, vt lugentibus pueris solet, atque his, ob ventris inflationem instrumentorum spiritus motum impedi- tem, & priori inedia comparatam debilita- tem. Fit enim vt quia debilis virtus impedita instrumenta non potest dillatare, motum in medio intermittat: atque hanc ipsam ob cau-

D E R A T I O N E V I C T V S .

sam dilatatum thoracem dimittere properat
 dimittitque multum, & quietem externā bre-
 uem facit: hocque est facere crebrum in expi-
 ratione: aut constrictionem magnam, quod est
 facere in expiratione magnum. Fiunt his ma-
 nus tremulæ, & aliquando labium infernum
 concutitur. Tremor si propriè, & vt à Galeno
 solet, hoc loco accipiatur, solam significet ani-
 malis facultatis debilitatem, non potentis par-
 tes firmiter continere: verum apud Hippocra-
 tem, vt sæpe animaduertimus, de omni motu
 tremulo, siue ob conuulsionem siue ob rigore,
 siue vtcunque aliter fiat, dicitur. Euenit verò
 sæpissimè manuum conuulsus motus ob sa-
 cietatem ventriculi ascendentibus in caput va-
 poribus: & manuum neruos in via offendendibus.
 Hæc ob causam cū fiet talis tremor
 merito & tremor labij inferni succedet. Fit
 enim hic ob passionem oris ventriculi per cō-
 munem membranam communicatam, atq;
 ita solet vomitum instantem significare.

*Hæc autem in initijs apparentia, signifi-
 cant delirium vehemens, & plerique mor-
 riuntur: qui verò effugiunt, aut cum abces-
 su, aut fluxu sanguinis ex naribus aut cras-
 sum*

sum pus excreantes effugiunt, aliter autē minime.

HIC censet Galenus initij nomen dici de tempore cruditatis, docereque Hippocratem hæc quæ dicta sunt, si ante signa concoctionis appareant, significare mortem, aut difficile iudicium, ac proinde pluresque mori: & eos qui effugiunt difficulter iudicari, ac proinde cum abscessu (nisi hunc, ut solet, fluxus sanguinis narium antevortat) aut cum puris crassi excreatione. Possunt enim hæc signa esse, mortis, & iudicii. Lethalia verò quæ decretoria esse possunt, cum signis concoctionis sunt bona, cum contrarijs, sunt lethalia: cum cruditate sunt etiam mala plarumque, si tamen facultas valde robusta sit, sunt difficilis iudicij. Sed contingit dubitare qui possint hæc signa dictis ægrotis in initio apparere, cum illi acutè laborent, & plures dies insummantur in eum victum à quo ea fiunt: raro enim non dum in victu error committitur, tempus cruditatis præteribit. Præterea cur post tantam vasorum inanitionem expectetur fluxus sanguinis? Ego certè in alium sensum feror: nō ob hæc solum, sed quia ipsa series eorum quæ dicta sunt, moxque

DE RATIONE VICTVS.

dicendorum, aliud mihi insinuat. Nimirum dixerat hæc ob errorem illum in victu fieri solere: explicat nunc quàm graua sint. Nō sunt tamen æque graua cum ob victus errorem fiunt, atque cum citra omnem occasionē. Nā & in facie illa pessima quam Hippocrates initio prognostici describit, interrogare iubet an famem sustinuerit homo, quasi ita minus graue signum futurum sit, atque adeo minus, vt intra diem & noctem tolli solere dicat. In his ergo omnibus perinde eueniet, si ob famē seu vaforum inanitionem facta sint. Sed rursus dices, si tantum detrahit fames prægressa vt intra diem & noctem tollantur, falso profecto dixerit Hippocrates nuper, plurimos eorum qui fame vexantur primis diebus, & postea multum accipiunt, mori. Certè vera sunt hæc omnia, neque repugnantia vllō modo.

Nam aliis omnibus paribus, haud dubiè causa manifesta minuit periculum, quæcunque signa in ægroto esse ponantur. Nihilominus ab ipsis causis procatartice euenit lædi homines, nunc plus, nunc minus, vt illæ sunt grauiores, & homines affici magis parati. Videmus enim plurimos mori, qui quibusdam occasionibus ceperunt laborare. Nunc ergo apparatus ponatur esse æqualis: tamen constat in initio prognostici minoris multo causæ mentionem

tionem fieri quàm hic. Non enim interrogare iubet, an tantopere confectus fuerit fame, sed an fames eum teneat intermisso fortasse cibo die vna aut duabus: hic verò maximus quidam in victu error, qui grauior multo causa est, dicitur hæc facere. Hæc ergo causa, etsi procatartica sit, tamen quia maxima, periculosa affectionem fecerit, quanquam ne ita quidem adeo, atque si sine omni causa hæc symptomata fierent: neque sanè eodem modo subueniendum erit ei, cui ob factam vasorum inanitionem insint, atque cui ab initio, id est, nulla tali causa prægressa. Hæc videtur mihi insinuare dicens, hæc apparentia ab initijs, id est per se & nulla causa manifesta, nulloque victus errore antecedente, adeo graua sunt, vt significant delirium vehemens (merito addit vehemens, leue enim in ipsis signis esse ponebatur) & plerique moriuntur, qui verò effugiunt, aut cum abscessu, aut fluxu sanguinis è naribus, aut crassi puris excretionem. Omnia enim illa si fiant sponte, significant multitudinem, in ventre, capite, & thorace: ex ventre vero abscessum, ex capite fluxum sanguinis, ex thorace excretionem puris, merito expectes: Si verò (hæc insinuantur, suppleri autem debent, vt intelligatur ipsa sermonis series) non ab initijs, sed post-

DE RATIONE VICTVS.

quam victus extenuatione sint debilitati fiant graua sanè, sed non adeo, sunt, & curandi refectione præcipuè sunt. Errant verò medici, hæc neque distinguentes, neq; dignoscere valentes. Nam addit.

Neque enim harum rerum video expertos esse medicos, vt oporteat dignoscere debilitates in morbis, quæcunque ob vasorum inanitionem perficiuntur, & quæcunque ob aliam aliquam irritationem, & quæcunque ob dolorem, & à morbi acutie, & quæcunque passionibus & species omnigenas nostra natura, & habitus, parit quibuscunque. Atqui salutem aut mortem afferunt cognita aut ignorata hæc. Maius enim malum est, si ob dolorem aut acutiem morbi debilitato offerat quis potus aut sorbitionis plus aut cibi, putans ob vasorum inanitionem debilitatum esse. Indecens etiam est: & ob vasorum inanitionem debilitatum non agnoscere, & premere victu. Afferit enim etiam hic error periculum aliquod, multo autem minus quam alter, ridiculus tamen multo magis hic error

alte-

altero. Si enim alius medicus, aut etiam idiota, accedens, & agnoscens quæ accidunt, dederit & cibum & potum, quæ alter prohibuerit. manifesto utique videatur auxilium attulisse. Talia verò maxime omnium quæ fiunt vituperantur ab hominibus. Videtur enim ipsis qui accessit, medicus, aut idiota, velut mortuum suscitasse. Scribentur autem & de hoc signa, quibus oportet horum quæcunque dignoscere.

Quatuor causas esse dicit debilitatis in morbis acutis, vasorum inanitionem, & aliquam aliam irritationem, & doloris vehementiam, & morbi acutiem. In inanitione vasorum est omnis euacuatio magna, siue effuso aliquo succo fiat, ut missione sanguinis, aut expurgatione, aut sudore, aut euacuatione insensibili: atque siue hæc fiant sponte, ut sanguis ex hæmorrhoidibus, utero, aut natis exit, & diarrhæa dysenteria væ ultrocietur, aut sudor copiosaque exspiratio: siue arte prouocantur hæc, aut secatur vena, aut pharmacum propinatur: siue per accidens, detracto cibo euacuatio vasorum fiat. Irritationis nomine intelligit causas omnes manifestas: atque proinde di-

DER ATIONE VICTVS

2a
 cit, & quæcunque ob aliam aliquam irri-
 tationem. Nimirum inedia aut euacua-
 tio causa externa & manifesta est. In hoc ge-
 nere est omnis vehemens animi aut corporis
 motus, & passio, vt si homo linquatur animo,
 aut debilis sit ob tristitiam, metum, timorem
 væ ingentem, aut gaudium profusum, vel ob
 vigiliam longam, vel ob laborem crebro desi-
 dendi, aut molestiam aliquam vtcunque illa
 ram: dolor omnis vehemens deiecit magno-
 pere vires, atque hanc ob causam cogimur se-
 pe narcoticis occurrere, etiam ipsam affectio-
 nem præter naturam augentes: quia vix fieri
 potest vt morbus aliquis cum assiduo dolore
 diu duret, quin vires omnes magnopere pro-
 sternat. In morbi acutie sunt omnes debilita-
 tes quæ per morbi vehementiã fiunt: siue in-
 quam ex magnitudine essentiæ propriæ pro-
 cedat debilitas, vt cum ob solam febris ma-
 gnitudinem ægroti linquuntur animo: siue
3a
 ob cacoëthes, vt cum ob malignitatem fe-
 bris: siue ob naturam partis affectæ, vt cum
4a
 linquuntur animo ob oris ventriculi, aut vte-
 ri aut cerebri affectionem siue ob multitudi-
 nem excrementorum, siue ob duo plura væ
 horum simul. Hæc oportet medicos posse
 dignoscere, quia illis non eodem modo
 occurritur, sed pro causæ differentia variè

riè . Debilitatō enim ob febris magnitudi-
nem , nulla ratione occurreret meliùs quam
aqua gelida , quæ si ob vterinam affectionem
labente facultate detur , strāgulabit . Si ob ma-
lignam facultatem vires labantur occurrendū
est alexipharmacis quæ ad fucultatem multi-
tudine succorū oppressā nihil contulerint ,
sed dum inaniter citra necessariam euacua-
tionē tēpus teritur calor naturalis suffocabi-
tur . Oportet ergo agnoscat hæc medicus , ar-
que etiam quascunque passiones , & species
omnigenas nostra natura & habitus parit qui-
buscunque . Hoc est & omnium passionū spe-
cies , in quas quæcunque naturalis temperies
& cōpositiō prona est , & à quibus causis quæ-
cunque natura facilè patitur aut non . Nam
his gnoratis in multa incommoda ægrōtos ad-
ducet : velut si medicus hominē superna par-
te pituitosum in inedia continuerit , parum læ-
det , si verò psychrocolunt , fortassè interimet .
Vsq̄ue aded verum est quod Hippocrates di-
cit , salutem aut mortem afferunt cognita , aut
ignorata hæc . Eius quod nos fusiùs diximus
de diuersa ratione occurrendi debilitati ex di-
uersis causis ortæ , vnum producit exemplum
quod ad præsentem sermonem magis facit .
Maius enim (inquit) malum est , si ob dolorē
aut acutiē morbi debilitato , afferat quis torbi

DE RATIONE VICTVS

tionis aut potus aut cibi plus, quā si (hoc enim oportet suppleri) debilitato ob vasorum inanitionem. In decens etiam est debilitatum ob vasorum inanitionem non agnoscere, & victu premere, quasi ob repletionem debilitatus sit.

Itaque inanitum non oportet victu premere, sed reficere, quia morbos ex repletionem curat inanitio, & ex inanitione repletio, eis verò qui ob dolorem aut morbi magnitudinem debilitati sunt, nō oportet cibi aut potus dare plus.

At verò vtrunque horum videtur falsò dici. Nam si inanitum non oportet victu premere, oportet ergo ei cibum dare, si autem oportet cibū dare, male dicit Hippocrates majus malum esse cibum augere debilitato ob dolorē, aut acutiem morbi, quam debilitato ob vasorum inanitionē. Hæc enim dictio innuit, malum etiam esse cibum augere debilitato ob inanitionem. Porro quandoquidem dolor assiduus euacuationis quantitati detrahit, vt primo ad glauconem Gal. dicit, quia debilitat, certè eadem ratione cibum petet augeri. Verū hæc ita definitur. Debilitato & inanito malum est cibum repētē dare, quia vt dictū antea est, nō sustinet: tamē multo grauius malū sit victu premere & cibo amplius priuare: grauius etiā sit debilitato ex dolore cibū multū dare, quia refectiōne quæ cibo agitur magis
petit

perit inanitio. Quā dolor. Perit nihilominus debilitas quæ ex dolore fit cibi plus, quā dolor ipse peteret nisi debilitaret. Nimirū recētī cibo vires refectionē quandā recipiūt, quacūq; causa debilitatē sint, majorē autē multo, cum causa ipsa debilitatis, penuria est. Itaque cum penuria debilitat, vtēris refectione, ne tamen ea non feratur, reficies paulatim & cibo tenui, repetito crebro: & sola hæc refeccio curatio fuerit idonea: cum verò debilitat dolor aut morbi magnitudo, si debilitas instanter vrgeat, tunc quoque cibo reficies aliquo, ad curationem autem te conuerstes mox, per anodyna aut narcotica, in dolore: pereuacuationē in multitudine, & per idoneam propriamque curationem morbi cuiuscunque. Explicat deinde cur cibum dare debilitato ob dolorē aut morbi acutiem, vocauerit malū, & victu præmere inanitū, vocauerit indecens, dicens, secundum hunc errorē afferre ægroto periculū, minus quam priorem, verū esse multò magis ridiculū apud vulgus. Meritò autem malum dicitur quod periculosum: indecēs, quod ridiculū. esse tale ostendit, dicens, si eū alius medicus aut etiam idiota accedens, & agnoscens quæ accidunt (aut etiam non agnoscēs) dederit & cibum & potū quæ alter prohibuerit, manifestè vtriq; videatur auxiliū attulisse.

Tali

D E R A T I O N E V I C T V S .

Talia verò maximè omnium quæ fiunt vituperantur ab hominibus. Videtur enim qui accessit medicus aut idiota, velut mortuum suscitasse, & id quidem sine multa opera, sed cibo & potu. Certè ridiculum esse hoc, atque eam ob causam sæpe medicos derideri, verissimè dicit, verum quod minus periculi afferre hūc errorem, etsi magis ridiculus sit, dicit, magnam dubitationem habet. Nam hominem inanitum & debilem inedia macerare, nihil videtur aliud quam facultatē extinguere: præ dolore autem aut morbi acutie debilitato cibum dare copiosum, augēdi morbi causa est. Quanto igitur plus spei superest aucto quantumvis morbo, quam extremè debilitata facultate, tanto majus periculum in eo errore esse videtur, quam in cōtrario. Imprimis hic intelligi debet, eum dolorem, atque eam morbi acutiem, ob quæ debilitatus quis esse ponitur, ex nimia materiæ copia pendere, atque adeo eam debilitatē esse ex aggrauatione tanta, vt fecerit dolorem ingentem, aut morbum acutissimū. Si quis enim ob dolorem qui ex intemperie quapiam citra magnam succi copiam consistat, debilis sit, tam longè abest vt lædatur cibo, plusquam inanitus, inedia, vt ne lædatur quidem, nisi maxima quantitate detur. Itaque conferuntur hic duo hæc, debilem

& ina

& inanitum, tenui victu præmi, & dolentem,
 aut acutè laborantem præ multitudine, debi-
 lemque ex aggrauatione, crasso onerari. Atq;
 runc quoque longa est quaestio, à qua Galenus
 se expedit, dicens, si quis eos qui ob vasorum
 inanitionem parum valent tenui victu presse-
 rit, lesurum quidem, tamen aut non tam eui-
 denter, aut non tam celeriter. Itaque læsionē
 ex victu crasso in repletis non dicit esse neces-
 sariò maiorem, esse tamen affirmat euiden-
 tiorē ac citiorē, quia qui ita moriuntur,
 suffocantur, solentque apoplectica aliqua pas-
 sione, aut repentino alio casu cadere: qui verò
 moriuntur præ inopia, moriuntur paulatim,
 marcescēte naturali calore. Itaq; eueniunt hæc
 pericula ignoratione distinguendi causas im-
 becillitatis: oportet ergo medicum notas ha-
 bere earum. Quas quidem, quia hic non erat
 locus differendi de causis morborum aut sym-
 ptomatum, alibi se promittit scripturum. Ve-
 rum quia neque toto opere occurrent, neque
 verò alio aliquo nisi sparsim, non fuerit inuti-
 le à me nunc dici breui. Ex tribus mihi vide-
 tur pendere tota ea dignotio: ijs quæ adsunt af-
 fueruntve, aut non: propria cuiusque hominis
 natura: & proprijs singularum passionum si-
 gnis. Ijs quæ antecesserunt aut non, quale est
 illud in initio prognostici, interrogare oportet

DE RATIONE VICTVS

tet an vigilauerit homo, aut alu^o soluta sit, aut
 fames aliqua ipsam teneat. Nunc quoq; ab ijs
 que antecesserunt, ita procedit cōjectura. Si ho
 mo ad quē accedistres aut quatuor dies sine
 cibo trālegit, aut copiosissima diarrhæa, aut
 fluxu sanguinis laborauit, aut alioqui à medi
 co immoderatè inanitus est, meritò coniectes
 ob vasorū inanitionē esse debilē: ita enim Hip
 pocrates cōuulsionem ab innanitione esse su
 spicatur, si à vehemēti pharmaco, si à longo al
 ui profluuio, si à fluxu sanguinis. Verum quia
 fieri potest vt homini aliquid tale passo, non
 inde malum cæperit, sed aliunde alias consi
 derationēs adhibere debes, vt iudices an ab
 ea causā quæ præcessit, malū originē trahat.
 Primum quidem extimare debes ac confer
 re causæ illius & læsionis magnitudinē. Si em̄
 læsio major sit quam pro causæ magnitudine,
 cōstat non ab ea causa, aut saltē nō ab ea solū
 esse factam. Deinde considera hominis natu
 ram & habitū, an scilicet ab ea causa parata
 sint ita affici, an nō. Si em̄ homo superiori par
 te, aut etiā toto corporis habitu pituitosus, suc
 cis crassis, cute dēsa: qui duos aut tres dies je
 iunauerit, debilis esse videatur, non est quod
 4. putes vasorū inanitione eum laborare: si verò
 sit toto corpore & superno ventriculo pycro
 cholus, atque etiā rarus cute, vel si vnicū diē
iejuna.

iejunauerit, caufaueris meritò vaforū inanitionem. Si igitur debilitatis magnitudo & hominis natura caufæ tali & tantæ attestatur, certò certius inde effe debilitatem fufpicaberis. fin autem non respondent hæc, alias notas requires, quæ cuiusque affectionis propriæ funt. Velut etiam, fi coniectura procedere incipiat negatiuè, ab ijs quæ non adfunt, quia inde non colligitur quæ caufa fit, fed quæ non fit, ad alias notas eft procedendum. Velut fi occurrat ægrotus cum dictis notis debilitatis, & videas neque tenui admodum victu effe vsum, neque fponde aut arte valde inanitum, debilitatem verò effe magnam, affirmabis non effe ex vaforum inanitione, vnde autem fit non dices, nifi aliarum paffionum figna requiras. Si neque alias irritationes factas effe videas, vt neque prouocatum ad iram, aut mæftitia, timore ve affectum: neque dolore aliquo magno aut continenter affligente occupatum (dolor enim etiam eft res per fe confpicua) liquido intelliges acumine morbi effe debilitatū. In acumine aut morbi ponebam^o malū morē morbi, & multitudinem excrementorū, & magnitudinē morbi fecūdū effentiā propriā. Hæc verò diftinguntur proprijs notis. Si pulfus eft debilis exiguus & creber æqualiter debilitatem in effentia indicat, & intemperiam

DE RATIONE VICTVS.

*fr*iem factam in corde & partibus præcipuis:
 si verò debilis sit & exiguus, sed inæqualis in-
 æqualitate collectiua, significatur aggrauatio,
 & excrementorum multitudo: præcipuè si si-
 mul se exhibeant multitudinis notæ in excre-
 tibus, vt vrina, deiectionibus, sudore, & spu-
 tis. Si neutra horum appareant insigniter, sed
 morbus in essentia propria maximus sit (quod
 ex magnitudine signorum pathognomonico-
 rum agnoscitur) in eam debet referri debili-
 tas. Velut si pulsus sit debilis & creber, non ta-
 men adedè exiguus, & febris tactu vrens, &
 sitis vrgentissima.

*Proxima autem ijs quæ circa Ventrem
 contingunt & hæc sunt. Etenim si totū cor-
 pus quiescat multum præter consuetudinem,
 non statim corroborabitur multum. Si autem
 & cum multum tempus quieuerit repente ve-
 niat in labores, vitiosum quiddam operabitur
 manifestè. Ita autem & quæcunque pars cor-
 poris seorsum. Nam & pedes tale quiddam
 facient, & alij articuli, non assueti laborare,
 si post multò repètè ad laborem veniãt. Hæc
 autem & dentes & oculi patientur, & quæ-
 cunque alia pars, quandoquidem & lectus
 præter*

præter morem mollis, laborem infert, & durus præter morem. Et sub dio stratus præter morem durat corpus. Verum & omnium quæ huiusmodi sunt exempla scribere præstat. Si quis enim accipiens vlcus in tibia, neque valde magnum, neque valde mite, ipsaque neque difficile neque omnino facile vlcera sanescant, curetur ab initio statim decumbens, & nequaquam vlcus eleuet, magis sine phlegmone hic sit, & multo citius sanus ita fiat, quam si curaretur obambulans: si quidem quinta die, aut sexta, aut superiori aliqua surgens, velit deambulare magis utique dolebit tunc, quam si statim à principio deambulans, curaretur. Si autem etiam multum se afflixerit repente multo sanè plus dolebit, quam si illo modo curatus ita se fatigauerit in his diebus. Omnino igitur testimonium sibi præbent mutuo hæc omnia, quòd omnia repente multum supra mediocritatem mutata, in hæc, & in illa, ledunt. Multiplex igitur secundum ventrem lesio est, si ex multa vasorum inanitione repente supra mediocritatem offeratur. Sed & secundum reliquum corpus, si ex multo otio repetè in mul

DE RATIONE VICTVS

si laborem veniat, multo plus lædit, quam
si ex multa exhibitione in vasorum inanitionem mutatio fiat. Oportet quidem & corpus his quiescere: atque *si* ex multa defatigatione repente in otium & segnitiam incidat. Oportet autem & his ventrem quiescere à multo cibo. Alioqui laborem in corpore facient, & totius corporis grauitatem. Plurimus mihi sermo habitus est de mutatione victus, & in alia, & alia ad omnia igitur vtilè est hæc nosse. Sed id de quo sermo erat, quòd in acutis morbis ad sorbitiones mutant ex vasorum inanitione. Mutandum enim vt ego iam iubeo.

Deinde non est vtendum sorbitionibus antequam morbus cõcoctus sit, aut aliquod aliud signum appareat, vel secundum intestinum vacuatorium aut irritatorium, vel secundum hypochondria qualia scribentur signa.

Rursum redit ad disputationem de mutanda consuetudine, confirmatque dictã assertionem multis exemplis. Nam hæctenus ea tantum scripta sunt, quæ ad ventriculũ pertinent, nũc ad alias omnes corporis, & actiones & passionis pertinentia scribit, atq; trans-
lata

lati ab illis ratione probat^r, quæ de mutatione
 repentina victus aduersus medicos illos è gni
 do dicta sunt, esse vera. Ergo inquit, proxima
 ijs quæ circa ventrem contingunt, & hæc sunt.
 Hoc est similia & similes habentia rationes.
 Nimirum cibi adiectio est labor ventriculi,
 detractio requies. Itaque ex adiectione repē
 tina detractio, aut ex detractioe repētina ad
 ditio, est vt mutatio ex labore ad otium, aut
 ex otio ad laborem. Tamen (inquit) si totum
 corpus quiescat multum præter consuetudi
 nem, non statim corroborabitur multum. Ta
 met si enim corpori laboranti quies remediū
 fit, tamen quæ repēte suscipitur, quia non vt
 oportet suscipitur, non statim corroborabat,
 sed aliquādo etiā lædit, quia natura destituta
 auxilio exercitationis, cui iam assueuerat, ne
 que bene distribuit alimenta, neque egerit
 excrementa. Si autem (inquit) & cum multū
 tēpus quieuerit, repēte venit ad laborē, vitio
 sum quiddā operabitur manifestē: hoc est vi
 tiosē mouebit, aut debiliter: vt autē totū cor
 pus hæc patitur, ita & quæcunq; pars corporis
 seorsū. Nā & pedes tale quiddā operabūtur &
 alij oēs articuli, non adfueti laborare, si multo
 post tempore ad laborem repēte veniant.
 Nimirum & qui saltatores alioqui erant, si
 saltandi fecere intermissionem male saltant,

DE RATIONE VICTVS

& gladiatores, si digladiadi, malè digladian-
 tur. Hæc autem (inquit) & oculi patientur, &
 dentes: nam oculi è tenebris erumpentes nō
 possunt in clara luce videre, neque è luce, in
 tenebris: & dentes eorum qui dulcibus vesci
 consueuere, non possunt sustinere contactum
 acidorum præ homodia: ita autem euenit toti
 corpori secundum passionem tactus: quando
 quidem & lectus præter morem mollis, labo-
 rem infert, & durus etiam præter morè. Du-
 rus (arbitror) quia non possunt corpora ferre
 insolitam compressionem: mollis, quia deside-
 rant solitam decubitus firmitudinem: & le-
 ctus sub dio stratus præter morem, durat cor-
 pus: durat inquam, repentè frigore densante
 & comprimente corpora, atque inde fiunt
 morbi. Duriora enim sunt ijs qui consueuere
 sub dio decumbere, sed non morbosa, quia
 paulatim talia facta sunt. Itaque tota læsionis
 causa ad ipsum repentè, & ad mutationem
 redigitur. Facit deinde transgressionem ad
 alia exempla mutationum in ratione curan-
 di, dicens verum omnium quæ huiusmodi
 sunt exempla scribere præstat. Si quis acci-
 piens vlcus in tibia, inter genu scilicet & ma-
 leolum, vt articulum non attingat (vult enim
 ponere vlcus neque valde periculosum, ne-
 que omnino contemnendum) neque valdè
magnum

magnum neque valdè mite (neque ob partè
 fcilicet, neque ob magnitudinem in essentia
 propria, neque ob morem, magnum valdè,
 aut contra exiguum & contemnendum) ipsi,
 que neque difficilè, neque omnino facilè vlce
 ra sanescant. Nimirum ob carnis & reliqua-
 rum partium naturalem temperiem quibus-
 dam facilè magna, quibusdam difficilè etiã
 exigua vulnera sanescunt: Itaque sint omnia
 mediocria: si curetur statim ab initio decum-
 bens, & nequaquam vlcus eleuet, magis sine
 phlegmone transiget, & multo citiùs sanus ita
 fiet, quam si curaretur obambulans, quia par-
 tem vulneratam in requie & figura indolente
 retineri oportet, crure ergo vulnerato mini-
 mè deambulandum est: verum si cum se in
 lecto continuerit à principio, velit quinta aut
 sexta die, aut superiori aliqua, vt quarta, aut
 tertia, deambulare, magis vtique dolebit tũc,
 quam si statim à principio deambulans cura-
 retur. Nam si videmus hominem sanũ, quòd
 in lecto se quatuor aut quinque dies, laxatis
 musculis cõtinuerit, deinde vix posse ambu-
 lare, & dolere cruribus, quanto magis dole-
 bit, si & vulneratus, & decũbere iam solitus
 ambulet? & dolore lædetur multum quia flu-
 xionem nouã ad vlcus mouebit dolor? Quare
 consultũ erit eum cui non vacet decumbere

DE RATIONE VICTVS

vsque ad morborum inclinationes, neque à principio molliter tractari, sed si res ferat, & neque decumbentes & domo exeuntes currentur, si magnitudo morbi id aliquo modo ferat. Non solum autem hoc in vlceribus, sed in alijs etiã omnibus morbis ita habet. Quòd si is qui cæperat curari decumbens die aliqua non tantum deambulare ceperit, sed etiam se affligerit, hoc est multum laborauerit, multo magis lædetur, quàm si à principio deambulans curatus esset, quia à deambulatione ad laborem minor mutatio est, quàm à quiete ad laborem. Lædetur quidem etiam qui à deambulatione blanda mutabitur ad laborem, verum non proinde licet curare quenquam à principio laboratẽ, nam ne possit quidem: deambulantes verò licet, eos qui non sint grauius vulnerati, & non possint quitem retinere. Colligit deinceps ex dictis quod sæpè iam dictum est. Omnino igitur (inquit) testimonium sibi præbent mutuò hæc omnia, quòd omnia repentè & mutuò supra mediocritatẽ mutata, in hæc, & in illa, lædunt. Multiplex igitur secundum ventrem læsio est, si ex multa vasorum inanitione repentè offeratur multũ. Multiplex dicit, quia & multũ datur, & quia repentè, & quia ex multa inanitione, quodcunque enim seorsum læderet. Addit, sed &

secum-

secundum reliquū corpus, si ex multo otio repente in multū laborē veniat, multo plus lædit quā si ex multa exhibitione in multā vasorum inanitionē mutatio fiat. Oportet quidē & corpus his quiescere: atque si ex multa defatigatione repente in otium & legnitiem incidat. Oportet autē & his ventrē quiescere à multo cibo: alioqui laborem in corpore facient, & totius corporis grauitatem. Hic locus non eodem modo legitur in omnibus codicibus, tamen in nullo non & mutilus, & inordinatē scriptus, quare non potest bene enarrari, nisi prius restituatur. Legendū verò ita est. Sed & secundū reliquū corpus si ex multo otio repente in multum laborem veniat, multo plus lædit, quam si ex multa defatigatione repente in otium incidat: atq; si ex vasorum inanitione in multum cibum, quam si ex multa exhibitione in multam vasorum inanitionem mutatio fiat. Oportet quidem & corpus illis quiescere: oportet autem & his ventrem quiescere à multato cibo. Alioqui laborem in corpore facient, & totius corporis grauitatem. Ita que dicit Hippocrates cibum multum esse, quod in reliquo corpore laborem, cibi detractionē esse otium ventriculi. Laesionem verò maiorem affecte mutationem ab otio ad laborem quam à labore ad otium. Quia otium post la-

DE RATIONE VICTVS.

borem vt medela propria est. Oportet enim illis qui laborauerint, corpus quiescere, & illis qui multum cibi ingererint ventrem quiescere à multo cibo: alioqui laborantes citra intermissionem, laborem in corpore facient, & intolerabilem defatigationem: comedentes verò, neque vnquam abstinentes, facient totius corporis grauitatem. Huc respexit etiam antea dicens, ciborum adiectioni studendum multo min⁹ detrahere verò saepe expedit. Ni mirum maiori cum periculo fit mutatio ad plus, quam ad minus cibi, vt in otium quam in laborem: & hinc accedit noua ratio, qua in morbis procedendum est, detrahendo potius quam addendo. His dictis ponit finem huic disputationi, dicens, plurimus mihi sermo habitus est de mutatiõe victus, & in alia & alia, hoc est, non tm̄ secundũ cibũ aut potũ, sed & secundũ laborẽ, & alia oĩa. Ad omnia igitur vtile est hæc nosse, sed id, id est sed præcipuè ad id de quo sermo erat, q̄ in acutis morbis ad sorbitiones mutãt ex vasorũ inanitione. Id est præcipuè autem ad eũ sermonẽ quo refutauimus medicos, quòd in acutis morbis mutarẽt ad sorbitiones ex inatione vasorũ. Mutandũ em̄ (inquit) vt ego iam iubeo: mutandum scilicet ab eo cibo quo bene valentes vtebantur, ad eum qui ægrotantibus iam congruit,

gruit, consideratis virium robore & morbo & consuetudine, & natura, & habitu hominis, vt antea dicebatur. Deinde, hoc est, postquã data sit ea potio quæ congruat, non est transeundum ad sorbitiones (neque verò ad aliũ victum crassiorẽ) antequam morbus concoctus sit, aut aliquod aliud signum appareat, vel secundum intestinum vacuatorium aut irritatorium, aut secundum hypochondria qualia scribentur signa. Hoc est antequam morbus finitus sit, vel saltem inclinet, per concoctionem, & insensilem solutionem, vel per iudicationem. Quoniam enim iudicationes constant euacuationibus ipsis, vt euacuatione per aluum, aut aliam aliquam partem, & decretorijs signis, vt irritationis sensu in intestinis, quæ deiectiones antecedit, & hypochondriorum reuulsionibus quæ solent antecedere fluxus sanguinis ex naribus, & murmure quod antecedere solet fluxum alui, insinuans iudicationem, dicit, anteq̃ aliquod aliud signũ appareat vel secundum intestinum vacuatorium aut irritatorium, aut secundum hypochondria, qualia scribentur signa. Scribentur verò hæc procedente opere libro vltimo.

Vigilia fortis potus & cibos crudos, & incoctiores facit. Et quæ in contraria sit mutatio

DE RATIONE VICTVS.

Somnus { *tio dissoluit corpus, & excoctionem & capi-
tis grauitatem facit.*

Videtur præter rem nunc meminisse læsio-
num quas vigilia nimia & nimius som-
nus inferre possunt, non tamẽ omnino præter
rem hoc facit, sed quia dixerat, non solum in
cibo & potu, sed omni alia in re quæ ad victũ
pertineat, mutationem repentina[m] periculo-
sam esse. Oporteret nũc dicere quas noxas res
singulæ in quas mutari corpora euenit, facere
possint, id verò in omnibus præstare non pos-
set, nisi opus futurum esset longissimũ, & pro-
prium argumentum quod de ratione victus
in acutis est, excessurum. Præstat verò id in
præcipuis & maxime necessarijs passionibus
vt in cibo & potu, motu & quiere fecit, & so-
mno ac vigilia nunc facit. Atque adeo in his
ipsis non omnes noxas percurrit, sed eas præ-
cipuè quæ ad victum referuntur, vt crudita-
tem & incoctionem, quæ vitia sunt commuta-
tionis alimentorum. Vigilia enim incoctionẽ
ciborum potuumque concoctilium faciet, si-
quidem somnus concoctionem tantopere iu-
bat: at qui non solum ciborum. Sed & succo-
rum à quibus morbi fiunt, siquidem diceba-
tur nuper, vigiliæ coincidunt eis ob quas non
coquitur morbus: & nimius somnus faciet iã
non

non coctionem solū, vt cū moderatus est, sed
 excoctionem etiā, hoc est corruptionē eā quæ
 cōcoctioni nimix succedit. Nimirū si carnes
 mox ac perfectè elixatæ sunt igne à mouentur
 esui erunt idoneæ, & paratæ optimè, sin autē
 tunc quoque plurimum ad ignem nimium de-
 tineantur, dissoluentur plus æ quo, & vitiabū-
 tur. Quod vitium vocatur excoctio. Simile
 quiddam accidit cibis & potibus, ac succis o-
 mnibus, quibus nostra corpora alūtur, per ni-
 mium somnum. Nimirum cum non distri-
 buantur tempestiuè per totum habitum cor-
 poris, & quæ oportet egerantur, sed per nimium
 somnum morentur etiam cū cocti sint in
 intimis partibus, vitiantur, & nerui imbiben-
 tes succos quos oportuit distribui ac dissipa-
 ri, emolliuntur, vnde corpus dissoluitur, & ex-
 crementa denuo efumant vndique: vnde ca-
 put grauatur. Non tamē has solum noxas hæc
 possunt afferre. Nam præter hæc vigilia affert
 aliquando delirium, & extenuationē partium
 & dissipationē spirituum, ac nimiam siccitatē:
 siquidē primo cap. prognostici post pessima il-
 la vultus signa dicit, interrogare oportet, an
 vigilauerit homo, quasi ob vigiliam illa om-
 nia fieri possint. Iam verò somnus quibusdā
 occasionibus semper lædit, auget enim ri-
 gores, horrores, & frigora, quin etiam
 febres

D E R A T I O N E V I C T V S .

febres nisi iam paroxysmi manifestè inclinēt:
 sed præter has occasiones in morbis lethali-
 bus laborem facit, vt primo aphor. secundę se-
 ctionis dicitur, quia scilicet si parati sunt ho-
 mines ad cōuulsiones, aut graues quascunque
 cerebri passiones, hæc affert, si internis inflam-
 mationibus laborant, has auget. Itaque pluri-
 ma mala afferre possunt vigilia & somnus,
 suntq; ambo cum modum excedunt, non vt
 signa solum, sed vt causæ etiam, mala. Hip-
 pocrates verò nolluit hic percurrere om-
 nia, quia non erat hic locus, sed vt
 diximus, propter victum in
 hæc deuenit.

LIBER TERTIVS.

*V*LCE autem vinum,
 & vinosum, & album
 & nigrum, & aquã mul-
 sam, & aquam, & oxy-
 meli, his signis oportet di-
 finire in morbis acutis,

HActenus duobus libris est refutata vi-
 ctus ratio qua Gnidiij medici utebantur,
 traditeque generatim regulæ, quas in
 eius institutione teneri oportet: hoc tertio de
 facultatibus earum rerum, quarum in victu a-
 cutorum vsus est, agit, acturus in quarto (si mo-
 do Hippocratis est ille liber) de morborum
 acutorum speciebus sigillatim. Non tamẽ hic
 de omnibus agit, sed de solis potionibus cum
 enim tres differentiaẽ sint, potiones, sorbitio-
 nes, & cibi, ciborum in valde acutis nullus
 Hippocratis temporibus erat vsus (neque pro-
 fectò est necessarius) sorbitionibus non adeo
 multis utebantur, sed vt omnium optima, pti-
 sana, cuius facultates libro secundo dictaẽ sunt
 disertissimè. Superest vt in hoc agatur de po-
 tionibus: consuetæ autem erãt quatuor, vinũ,
 aqua, mulsa, & oxymeli. Nunc multo plures
 sunt,

D E R A T I O N E V I C T V S

sunt, nam serapia omnia, & quę iulepa, & quę
 apozimata vocantur. Hippocrates ergo dedi-
 ctis quatuor agit, & de vino omnium primo,
 cuius differentias proponit in initio dicēs, dul-
 ce autem viaum, & vinosum, & album, & ni-
 grū, addit, & aquam mulsam, & aquam, et o-
 xymeli, his signis oportet diffinire in morbis a
 cutis, hoc est, ex his quę de eorū facultatibus
 dicentur intelliges, quō morbo acuto, & qua
 occasione, quocūque eorū opus sit. Hoc qui-
 dem est, quod lib. primo non longē à princi-
 pio dicebatur, his verbis, præbere aut mulsam
 aut vinum, aut quodcunque magis quadrabit.
 Quod sit autem accommodatissimum in sin-
 gulis modis dicetur. His verbis citabatur lo-
 cus hic, qui nunc enarrari incipit. Mulla, aqua
 & oxymeli, aut differentias non habent, aut
 non tam insignes quàm vinum, proinde in hac
 propositione solius vini nominavit differen-
 tias. Quāquā Gal. diminutē atque inordinatē
 id factum putat, quia non seorsum dicuntur
 differentię à colore, odore, sapore, substantię
 modo, & facultatibus, cū ex quinque his dif-
 ferentijs capi possint, & in ijs etiam differen-
 tijs quę dicuntur omittantur pleręque, cū
 vini ruffi & flauī, & rubri mentio non fiat. Ve-
 rum Hippocrates suo consuero breuiloquio
 utens, non persequitur omnes differentias (nā
neque

neque in vlla alia disputatione consuevit) attingit solum præcipuas, vt ex ijs aliæ intelligantur. Nos ergo ordine persequamur omnes, deinde ijs quas attingit Hippocrates, accommodemus. Vinū ex dictis quinque accipit differentias: colore, odore, sapore, substantia, facultate. Ex colore habet quinque, nā album, fulvū seu ruffum, flauū, rubrum, & nigrum est: ex odore tres: nam aut bene olens, aut malè, aut odoris est expers: ex sapore quatuor: nam dulce, acidū, acerbum, aut acre, est: ex substantia tres nam crassum aut tenue, aut mediocre: ex viribus duas primum intensione aut remissione diuersas, quia est aut vehemens quodque vinosum dicitur, aut aquosum, & quod oligophorū, appellatur: deinde multas alias ex differentia virtutum, quia diureticum est, aut facilitās sputum, aut adstringens, mouens vā aluum, aut somniferum, aut cōcoctionem insigniter iubans, & quæcunque alia vinum præstare potest, siue bona siue mala: nam & caput grauātia, & neruos tentantia sunt, alia plus alijs.

Quoniam verò hæc genera quinque secundū quæ hæ partitiones sunt diuersa sunt, & neque contraria, neque alia sub alijs posita, constat differentias illorum posse mutuo commisceri, vt dulce, & debile, odoris expers, crassum & ruffum, aut nigrum: & nigrū & crassum & auste-

D E R A T I O N E V I C T V S .

austerum: non tamen possunt æque commif-
 ceri omnia, quia quædam quibusdam neces-
 sario incidunt. Non enim potest album esse
 crassum, neque nigrum tenue, potest tamen
 vtrunque esse vinosum & forte, aut aquosum
 & debile, & acre, aut acerbum. Hippocrates,
 ergo saporum differentias attigit, quandoqui-
 dem dixit, dulce: & colorum, quandoquidem
 album & nigrum: & facultatis, quandoquidẽ
 vinosum. Odoris non meminit, neque substã-
 tiæ modi, quod hæc cætera maxima ex parte
 consequantur. Alba enim tenuia, nigra crassa,
 plus minusue vtraque, sunt: fortia, odora, de-
 bilia inodora sunt. Colorum quodammodo
 omnium, quodammodo etiam non omnium
 meminit. Nam primùm quidem vinum, albũ
 aut nigrum tantum est, deinde in albis sunt, al-
 bum, rufum, & flavum: in nigris, rubrum, &
 nigrum. Nominauit ergo primas differentias
 quibus continentur omnes, non tamen perse-
 cutus est etiam ultimas. Dicens autem dulce
 & vinosum, videtur a methodè numerasse, di-
 cturus dulce & acre, aut dulce & acidum: vel
 aquosum & vinosum, per contraria enim o-
 portet procedere partitionem: cæterum non
 præter methodum id dicit Hippocrates, Sed
 consueto breuiloquio innuens plura quàm di-
 cantur: nimirum dulce & vinosum nomina-
 uit,

auit, vt contraria, quòd scilicet dulce non possit esse vinosum. Cùm enim dulcedo moderati cuiusdam saporis sit soboles, non potest quod dulce, non esse debile vinum. Hoc verò iusta Hippocratis sententiam dici palam fiet mox ex ijs quæ subiunget, sed & exijs quæ antea, cum diceret, vt minus quis dixerit mirabile esse dulce & vinosum vinum repente mutata non idem posse. Nimirum ibi dixit mutationem talium vinorum esse noxiam, mutationes verò fiunt ex contrarijs in contraria.

Dulce quidem vinum minus grauat caput quàm vinosum, & minus mentem ferit, & magis deiectiones mouet per intestinum quàm alterum. Facit autem viscera magna, hepar, & lienem. Non est igitur conueniens pycrocholis, quia siticulosum est talibus. Verum et flatuosum intestinis superioribus, non quidē inimicum intestinis inferioribus secundum rationem flatus. Atqui non valde penetrans est flatus à dulci vino, sed moratur circa hypochondria. Etenim minus hoc vrinas mouet quàm vinosum album. Sputum autem magis educit quod dulce est, quàm alterum. Et sane quibus

DE RATIONE VICTVS.

*epotum, siticulosum est, his minus quam vinū
lterum educit.*

Vinosos homines raro solere amare vinū dulce, & eos qui dulci delectentur vinosos non dici, eo quod sapor dulcis non videtur esse vini proprius, sed alienus, Aristoteli dicitur in sectione problematum, verū hoc non prohibet inebriari multos vino dulci: ipsamet causa qua Hippocrates dicit, minus grauari caput, quā vinosum, & minus ferire mentem. Nimirum quia debilius est, & moderatius, minus ferit mentem eadem mensura potū, & quia debilius, facilius potatur, ab ijs qui dulcibus delectantur, & ita saepe potatur usque ad ebrietatem: ob idque quibusdam visum est, vinū dulce inebriare magis quam reliqua vina: falsum tamen est, si id in vini natura esse putetur, ac non potius in nimia copia qua ingeritur. Illud solum mihi videtur verè dici posse, quod & de diluto Aristotele eadem problem. sectione dicit, nimirum tardius inebriare, tamen semel ab eo factam, tardius ebrietatem dissolui, quia crassiores & frigidiores sunt vapores illius. Eadem ratione minus urinas mouet, quā vinosum album, & quia minus mouet urinas, magis mouet deiectiones. Vt enim urinae copia deiectiones minuit, ita & urinae in-

mi-

minuto deiectiones auget: quàm vinosum er-
 go & album, hac causa deiectiones magis mo-
 uet: quàm rubrum autem, aut nigrum, aci-
 dum, aut acerbum, quod hæc album adstrin-
 gunt. Facit hepar & lienem magna, non so-
 lum quia flatuosum est, et eius flatus mora-
 tur in hypochondrijs, sed etiam quia hæc in-
 rumescunt dulcibus, repleta succis, atque a-
 deo schirros aliquando contrahentia, quia cū
 grata illis quæ dulcia sint, trahuntur auidius,
 & deponuntur tardiùs. Ob id non est conue-
 niens pycrocholis, quia siticulosum est talibus
 Cū enim dulcia omnia facile mutantur in bi-
 lem, & male permeent per hepar, replèt illud
 bile: quare biliosi plurimū ab illis læduntur, at
 que ita à vino dulci, quod velut in omeli est, bi-
 le aucta, siti maxima torquentur: inultò sanè
 magis, quàm si vinoso vterentur. quia etsi hoc
 calidius est, tñ minus moratur, in hypochon-
 drijs. Verùm & flatuosum est intestinis supe-
 rioribus: flatuosum sanè, quia crassum, & non
 admodum calidum, superioribus autem inte-
 stinis, quia flatus à vino dulci, non admodum
 penetrat in intestina humilia, sed moratur cir-
 ca hypochondria, qua ipsa causa vinum tale
 non est inimicum intestinis inferioribus secundū
 flatus rationem, hoc est, non vt res aliæ quæ fla-
 tuosæ sunt noxiæ sunt intestinis inferioribus, ita

DE RATIONE VICI TVS.

hoc, sed flatuosum cum sit, non illa lædit, neque inferni vètris dolorem mouet, scilicet nō in illum penetrat: sed neque si penetraret, læderet multum: cum enim ex vino sit, nō est frigidus, & ob id ipsum neque grauis deorsumq; repens, sed calidus leuis & superuolitans: non vt qui ex vinoso, qui in caput copiosè fertur, magis quam qui ex aqua, qui in intestina imaduoluitur, & dolores nonnunquam acerbos ciet. Nimirum quid quid gignitur, reffert naturam eius ex quo fit, ex vino ergo flatus, & leuior & calidior quā ex aqua fiet, & proinde in testinis minùs inimicus. Minùs vrinas mouet (inquit) dulce vinum, quā vinosum album. Ad dit quā vinosum album, nō, arbitror, insinuās, dulce omne esse nigrum, vt Gale. parum sibi constans dicit (sunt enim quædam dulcia etiā ruffa) sed quia quod nigrum, etiā si sit vinosum, crassitie gratia, & vis adstringendi quæ illi inest, non valde mouet vrinam, & omniū maximè vrinam mouens est quod pariter est album & acre, quia illud est omnium, æquè & tenuissimum & calidissimum, & vtraque est causa magnæ penetrationis, & mouēdi vrinas. Nam & quod album est & aquosum mouet vrinam, quia tenue, vt docet Gal. lib. de cibis boni & mali succi, tamen vrinas mouet minus quā album vinosum, & non tentat caput,

illud. Itaque duplici ratione vrinam mouet album & vinosum. Sputum verò educit magis quod dulce est, quàm alterum: quia dulcia vti hepatis noxia, ita thoraci amica sunt, qua propter vtimur ad eius morbos tam multis serapijs cū melle aut saccaro paratis. Verum quod Hippocrates addit, est maximè notatu dignū, Et sanè (inquit) quibus epotum siticulosum est, his minus quàm vinum alterum educit, sputum scilicet educit, minus quam vinosum. itaque vinū dulce spurū facilitans est, tamen iis qui biliosi sunt, & biliosa cacochimia in thorace laborant, vt qui biliosa pleuritide, perineumonia, aut destillatione, quibus scilicet epotum est siticulosum, minus educit sputū quàm vinosum: quia calfacit hepar, auget bilem, resiccatur pulmonē, redditq; morbū sicciorē. Quod sanè idem in alijs omnibus dulcibus potionibus & eligmatis cauendū est, neq; indistinctè, quibuscūque sputū facilius educi volumus, augere oportet eligmatum, & vim, & copiā, sed quibusdam etiā (quibus scilicet thorax plurimū calet, & hepar biliosum est) exhibit facilius deductis illis omnibus, & data sola aqua, aut etiam decocto hordeo. Ego sanè talibus solam aquam, calidam concoquēdi gratia, do, & res oprime cedit, neque hypochondriis interim male affectis.

DE RATIONE VICTVS.

Album autem vinosum vitium, laudatū quidem & vituperatū plurimis & maximis iam est, in dulcis vini enarratione, ad vesicā verò vino altero magis penetrat, & diureticū existens, & præter fluere aptum semper multum confert in talibus morbis: etenim et si ad alia minus idoneum quā alterū sit, sed ea purgatio quæ per vesicā ab ipso fit, liberat, si propellatur quale oportet.

HOc quoque dictum erat, vt cætera de vino albo & vinoso, in sermone de vino dulci, verum nō inutiliter repetitur, quia hæc est maxima vtilitas huius vini, vt scilicet vrinas moueat. Quare multū confert in morbis talibus, quibus scilicet expurgatione per vrinas est opus. Etenim et si ad alia minus idoneum sit quā alterum, ad excreandum scilicet & laxandam aluum, sed ea purgatio quæ per vesicam ab ipso fit, liberat, si expellitur quale oportet. Hoc est si expellatur quod expelli oportet. Non enim omnes quibus expurgatur per vrinam aliquid, iubantur ea expurgatione, sed quidam plurimum læduntur, vt qui diabete laborant, vt qui ardore vrinæ, vt qui vulceribus renum & vesicæ, vt quibus pleno adhuc corpore, neque missione sanguinis aut
per

per aluum expurgatione prægressa, diuretica proponatur. His sanè non conferet ea expurgatio, quia non expelletur, quale oportet.

Bona autem hæc signa sunt, vtilitatis & noxa vini, quæ incognita fuerunt, me serioribus.

Signa vtilitatis & noxe vocat, ipsa facultatis quæ singulis vini generibus insunt, differentiam. Quia qui singulorum facultates nouerit, facile possit iudicare quibus quodcūque prodesse, aut nocere possit.

Fuluo autem vino & nigro austero in his morbis adhæc vti possis, si capitis grauitas nõ insit, neque mentis percussio, neque sputũ sursum efferri prohibeatur, neque vrina supprimatur, deiectiones autem humectiores, & ramentosiores sint. In his oportet præcipue mutationem ex albo facere, & quacunque his similia sint.

Mirum est, vt sibi ipsi contradicat Gale. intra paucas lineas, in huius dictionis enarratione, dicens primũ, vinum quodcūque dulce est, statim esse nigrũ: ac paulo post addens, fuluũ vt & nigrum duplex esse, & dulce, & austerrum: quin & hb. de cibis boni & mali succi dicit e nolites vinum esse fuluum & dulce:

DE RATIONE VICTVS.

atqui res ita habet, experimento enim cuius constat: cum occurrant sæpe vina è alborum genere & dulciora: non sanè, vt arbitror, neque quæ exactè alba, neque quæ omnino flaua, sed quæ ruffa, crassa, & turbata. Possunt itaq; vtraque esse dulciora, fulua & nigra, possunt etiam esse austera, & cum austera sunt, dicit Hippocrates ad diarrhæas & ad dysenterias esse vtilia: quia adstringentia sunt. Atqui constat cū vtraque austeritatis gratia, ad has passiones vtilia sint, multò magis quæ austera & nigra, quia crassiora sunt & fæculentiora. Neque sanè quia austera, acida etiam ita affectis vtilia sint, quia acida sunt tenuium partium & rodentia, austera verò, & multò magis quæ acerbiora, crassarum, & adstringentia. Dicit itaque in diarrhæis, vbi deiectiones humidiores, & in dysenterijs vbi ramentosiores, oportere maximè mutationem facere ex albo vino in fulvum aut nigrum austerum, & alia quæcunque his similia sunt, hoc est in reliquū victum & curationem adstringentem. Non autem dicit id simpliciter, neque omnino, sed nisi adsint quædam quæ prohibere possunt. Primum si capitis grauitas non adsit, neque mentis percussio. Sed dices album binosum grauat magis caput, & tentat mentem quàm nigrum austerum, hæc ergo non prohibent

quo-

quo minùs ea mutatio fiat. Certè nō dicit Hip-
 pocrates hoc, quasi satius sit grauato capite &
 mente perculsa, vti quocunq; vino albo quā
 nigro & austero, sed quasi satius sit vti albo o-
 ligophoro, quippe quod vrinas multum mo-
 uet & caput minimè tentat, aut quasi satius sit
 ad aquam aliquam, aut decoctum accommo-
 datum hominem trasferre, quam ad nigrum
 austerum. Addit, neque sputum sursum ferri
 prohibeatur, sit scilicet morbus in quo efferri
 sputum opus sit, & non efferatur, in talibus e-
 nim plurimū lædunt acerbata omnia, hæc enim
 thoracem adstringunt, & neque vt dulcia la-
 xando, neque vt quædam acida incidendo,
 possunt sputum iuuare, sed omni ratione pro-
 hibent. Rursum addit, neque vrina supprima-
 tur, si enim supprimitur, satius sit vti albo vi-
 noso, aut si hoc ob febrem timeatur, albo oli-
 gophoro, vt vrina fluat. Mictionis enim sup-
 pressio auget deiectiones, & copia minuit.
 Neque sanè his omnibus exceptis, vtendum
 est ad dictas passiones vino austero nigro, sed
 cum opus iam est adstringendo curare. Sæpe
 enim permittendum est fluere, si nondum sa-
 tis minuta est copia, & euacuantur adhuc qua-
 lia oportet, & cum sistere iam est animus in
 diarrhæis incipiendum ab extergentibus est,
 & à mordacitate prohibentibus. adstrictio

DE RATIONE VICTVS

enim iudicatur ab ipsa affectione, affectionis
 autem indicatio etsi intentione est prima, or-
 dine tamē operandi est postrema, fierique de-
 bet satis prius ijs quæ à causa indicantur. Tūc
 itaque oportet in diarrhea & dysenteria mu-
 rationē ex albo vino facere, & quæcunque his
 similia sunt, cum ad adstrictionē cōuertimur.

*Hoc verò insuper intelligere oportet a quo-
 sum vinum supernas partes omnes & eas
 quæ circa vesicam sunt minus lædere, verum
 quod meracius partibus quæ circa intestinū
 sunt magis prodesse.*

Sive aquosum dicatur quod dilutum, siue
 quod oligophorum: & meracius quod nō
 dilutum, siue quod vinosum, verum est quod
 dicitur, aquosum supernas partes minus læde-
 re, quod caput, neruosque nō tentet, & ad par-
 tes etiam circa vesicam esse tutius, quod mi-
 nus mordeat aut exulceret, verum intestina
 non iuuare, vt meracius: hæc enim cum frigi-
 da sint & excarnia, ac à calidis visceribus re-
 motiora, delectantur vino meraciori, aqua ve-
 rò aut etiam valde aquoso vino offenduntur.
 Hæc verò plus aut minus fiunt pro cuiusque
 natura & consuetudine.

Meliceratam autem epotū per totū morbu

*in acutis morbis, omnino quidem pycrocholis,
& magna viscera habentibus, minus utile est,
quam alijs qui eiusmodi non sint.*

Melicratū & hydromeli eadē res est, pu-
ta mulsa, tamen si apud autores nūc oc-
currit hoc nomē nūc illud, & composi-
tiones diuersæ, vt res diuersæ esse videri pos-
sint: tamē ea compositionis differentia nō ad-
mittit res alias, sed solū cōsistit in diuersa pro-
portione aquæ & melis, aut diuerso modo pa-
randi hæc, ac proinde non facit vt melicratū
& hydromeli res diuersæ sint, sed vt multæ
sint differentię, sine melicrati, siue hydromeli-
tis, denique mulsæ. Differentiæ verò ex tribus
pendent: prima, ex aquæ differentia, quòd ac-
cipiatur puuiialis, aut fontana: secunda, ex mo-
do parandi, q̄ coquatur, aut citra elixatione m-
fiat ablutis fauis: tertia, ex diuersa quantitate
mellis ad aquam. Antiquis parabatur mulsa
ex pluuiali aqua & reponebatur ad vsus: iam
verò non vtimur, nisi facile parabili ex aqua
fontana, neque seruatur diū, sed quotidie
paratur. Neque sanè meo iudicio agitur
deterius, quia pluuiialis aqua non proba-
tur, nisi æstiuālis, ea verò quia calore est
velut elixata. Itaque fontana elixata plu-
uiāli æstiuā non erit inferior: elixatur verò
cum

DE RATIONE VICTVS

cum fit mulla ad ignem. Cruda etiam para-
 tur nunc, & seruatut ad multos vsus, domi a-
 pud illos quibus multum mellis est, & fauorū.
 Ex quantitate aque & mellis infinite differen-
 tiæ fieri possunt, trium verò meminit Galenus
 dilutæ, meracioris, & mediocris. In nulla ta-
 men harum certa mensura est, sed mediocris
 mulla ferè est, quæ octo aut decem, aut duo-
 decim aquæ partes accipit: quæ plures, in est
 diluta: quæ pauciores, meracior. Accipit autè
 aliquando tantundem aquæ & mellis, aliquan-
 do etiam centuplum, tanta mullæ differentia
 esse potest. Dicit ergo nunc Hippocrates mul-
 sam epotã per totum morbum in acutis mor-
 bis, pycrocholis, & magna viscera habenti-
 bus minùs vtilem esse, quam alijs qui tales nõ
 sint. Galenus intelligit hic sermonem haberi
 de solis ijs acutis qui tam breues sint, vt pos-
 sint transigi cum sola mulla, quia alioqui non
 accipiatut per totum morbum: ego verò illud
 per totum morbum non ita accipio, vt sola mul-
 sa per totum morbum bibatur, sed quasi dice-
 retur, quacunque morbi parte, nam mulla py-
 crocholis & magna viscera habentibus, qua-
 cunque morbi parte accipiatut, est inutilis,
 mellis gratia bile scit, non solum autè simplex
 mulla, sed & omnia serapia dulcia, quæ ex
 melle parantur magis, non minimum autem
quæ

quæ ex saccharo: quare in talibus apozimata vocata magis probo aut serapia acida vel amara. Magna viscera habentes vocari nunc vult Galenus, eos solum qui inflammatione hypochondriorum tenentur: quia scirrho affectis, aut crassis succis obstructis, nō putat mulsam inutilem. Ego verò neque his darē mulsam citra aceti alicuius admistionem. Si enim dulcibus intumescit hepar, quomodo tumidum iā eisdem detumescet? proinde etsi non æquè ledi, eos qui scirrhum ea in parte habent, atque qui inflammatione, concedo, tamen hic utcūque tumentia hypochondria intelligi velim. quia nullis ita affectorum rectè mulla, conceditur.

Siticulosa autem minus quam dulce vinum, mollit enim pulmonem, & sputum educit mediocriter, & tussim lenit: habet enim deterforium quiddam, quod supra mediocritatem facit sputum viscidam.

Mulsa minus siticulosa est quam dulce vinum, vel ob hanc solum causam, quòd vinum dulce est quale in omeli, seu mulsum: hoc verò quam mulsa siticulosius: cum enim habeant communem dulcedinem, alterum

DE RATIONE VICTVS.

rum aqua, alterum vino constat: quare cum vinum siticulosius sit quam aqua, & multum sit quam mulsa: ac proinde etiam vinum dulce. Sed præter hanc causam reddit aliam Hippocrates dicens, quia mollit pulmonē, & sputum educit mediocriter, & tussim lenit. Hæc autem causa satis est idonea. Nam si in febribus ardentibus tusses leuiter irritantes, vt in aphorismo dicitur, possunt sitim placare, quanto magis mollitio pulmonis, & sputi mediocris educitio? sed dices vinū etiam dulce sputum educit, hanc ergo ob causam nō erit mulsa, quàm illud, minùs siticulosa. Certè vinum dulce educere sputum dicebatur, magis quàm alterum vinū, educit nihilominus minus quàm mulsa. Præterea vinum non omnibus educit, ijs enim qui valde biliosi sunt etiam siccatur, mulsa verò etiam illis educit mediocriter, nō enim vt vinum siccatur. Sed rogabis rursum, quo pacto tussim lenit, si sputum educit, cum nihil sine tussi à pectore reijci possit: certè qui difficulter excreant, vt semel extussiant, tussunt pluries, & lancinātur, qui verò facillè, sine multa tussi excreant multum, quia quoties tussunt, educunt aliquid. Sed quod addit est aliquanto difficilius. Nā (inquit) habet enim detersorium quiddam, quod facit spurum supra mediocritatem viscidum. Quo enim pacto deter

deterfio faciet fputum vifcidū? quod fi facit, quo pacto dici poffit verè, quia facit vifcidū, educere fputum? nihil enim videtur magis poffe fputi educationem prohibere, quam vifcofitas. Certè hæc dicens, non reddit Hippocrates caufam qua educit fputum, fed qua mediocriter educit. Nimirum quia vim detergendi folūm habet, & non etiam incidendi, vt oximeli, nō educit fortiter vt illud, fed mediocriter. Educit ergo mulfa moderatè, & tunc folūm cū non eft vifcidus humor, cū enim incidente aliquo eft opus (ea enim folūm habet deterforium quiddam) nihil facit aliud quàm extergere & abradere, ille verò abrralus, neque inciffus, cōcrefcit magis, fitq; vifcidum & rotundum fputum.

Vrinā etiā mouet melicratū fufficiēter, nifi quid à vifceribus prohibeat. Et deiectiones etiā deorfū mouet biliofas, aliquādo quidē bonas aliquādo autē fynceriores quā conueniat, & magis fpumofus, magis autē hoc euenit biliofis, & habētibus magna vifcera. Sputi igitur educationem, & pulmonis emollitionem, aquofius melicratum potius facit: fpumofas autē deiectiones, & biliofas meraciores quā

DE RATIONE VICTVS.

cōueniat, & magis calidas, purum magis quā
aquoſum educit. Huiusmodi autem deiectio
habet alias leſiones magnas. Neque enim hy-
pochondriorum incendium extinguit, ſed cō-
citāt, difficilemque tolerantiam & anxietā-
tem facit & exulcerat inteſtinum & ſedē.
Auxilia autem horum ſcribentur.

N Iſi quæ obſtructio, aut quis tumor præ-
ter naturam hæpatis, eam expedite pe-
netrare prohibeat, vrinam etiam mouet mul-
ſa ſufficienter: non enim vt vinum album &
vinoſum. Mouet etiam deorſum deiectiones
biliolas, aliquando bonas, hoc eſt ex modera-
tiori bile, aliquando autem ſynceriorum quam
conueniat, & magis ſpumolas, quas deie-
ctiones peſſimas eſſe, & in colliquantibus fe-
bribus accidere in prognſtico dictū eſt. Ma-
gis autem (inquit) euenit hoc, vt ſcilicet pra-
uas deiectiones mulſa educat, bilioſis extre-
mè, & habentibus magna viscera, hoc eſt, in-
flammationem habentibus in hypochōdrijs,
hi enim omnium maximè habent febres col-
liquantes. Cum tamen mulſa ſputum educat,
vrinam moueat, & deiectiones bilioſas, non
æquè, neque qualiſcunque, facit hæc omnia:
ſed ſputi educationem, pulmonis emollitionē,
& vrinx

& urinae copiam, quae aquosa est potius facit: deiectiones autem biliosas meraciores, & spumosas, & valde calidas, quae pura est, & multum mellis accipit. Quia mel calidum est & biliosum, corrigitur autem aqua. Nolle autem oportet talem deiectionem, sincere scilicet biliosam, & spumosam, alias laesiones magnas habere. Galenus intelligit laesionum nomine mala signa intelligi (quamquam nomen id non admodum significet) neque enim hypochondriorum incendium extinguit, sed concitat, difficilemque tolerantiam & anxietatem facit, & exulcerat intestinum & sedem, quae sane videtur esse signa prauarum & male exeuntium deiectionum, potius quam noxae quas illae, ut causae, inferant. Verum mihi videntur proprie vocari noxae, nam hoc ipsum est maxima significatio male exeuntium euacuationum, laedere scilicet quod si bene exiret, esset profuturum. Velut illae deiectiones si bene ac decretorie exirent, extinguerent hypochondriorum incendium, anxietatem tollerent, & ferrentur bene: cum vero per colliquescentiam exeunt, contraria faciunt: ipsa enim colliquescentia magis urit, & siccatur & debilitat, & angit. Quorsum ergo haec dicit Hippocrates? quasi diceret, quandoquidem mulsae meraciorales deiectiones mouet, non oportet nos

DE RATIONE VICTVS

decipi putates, hac causa vtilē esse eius vlū, ac
 p̄inde ea magis vtētes: saepe em̄ hac ipsa causa
 plurimū lēdit, colliquescētias, & prauas illas
 deiectiones, augēs: id verò euenit in valde bi-
 liosis, & inflāmationes habētibus in viscerib⁹.
 In illis ergo, etsi multa meracior videatur bilē
 prauā vacuare, tñ abstinendū ab ea est, & ad
 attēperationē transeundū, dādiq; cibi quibus
 corpora minimē colliquescāt, & succorū acri-
 monia hebetetur. Quod si potione subducēte
 bilē prauā, aut succū qui iā colliquerit, op⁹ sit,
 ea sit serū lactis, aut ptissanæ cremor, cū succo
 aliquo, aut infusione quæ subducat attēperan-
 do, vt rosarū, mirabolanorū, tamarydorum,
 aut huiusmodi, Verū quibus his noxis occurri
 possit, auxilia in lib. 4. huius operis differt Hip-
 pocrates; (dicens) auxilia autē horū scribētur.

*Qui igitur vititur melicrato sine sorbitioni-
 bus pro reliquo potu in his morbis, in multis a-
 get prosperè, & raro infelicitè. Quibus autē
 dandū, & quibus nō dandū, maxima ex par-
 te dictum est, & ob qua, non danda.*

Qvandoquidē multa tā multas utilitates
 præstat, coquit em̄, extergit, educit, spū-
 tū, vrinā mouet, & deiectiones iubat, qui vtē-
 tur ea sola citra alias sorbitiones, aut potiones,
 in multis aget prosperè, & in perpaucis male,
 ei succedet. Siue em̄ coqui morb⁹ postulet, co

quetur, siue hac, siue illa via, iudicationem natura moliatur, quacunq; iuuabit. Cōstat verò hoc intelligi in illis morbis, qui sola mulsā trāfigi possint, qui scilicet acutissimi ex acētē sint, & intra quatuor dies finiātur, & neq; extremē biliosi, neque cum viscerū plegmone. His em̄ & ob hæc, dandā mulsam non esse, dictū est.

Damnatum verò est melicratum ab hominibus, tanquam potantes plurimum debilitet, & propterea mortem accelerare putatum est. Dictū autē est hoc, ob eos qui se fame necant, aliqui enim solo melicrato vtuntur in potu, nimirum vt existente tali. Hoc autem nō omnino ita habet, sed aqua multo fortia est epotū solum, nisi aluum turbet: sed & vino albo & tenui & paucifero & inodoro, aliquatenus fortius, aliquatenus debilius est. Multum tamen differt & vini & mellis meracitas, ad vtriusq; vires nā et si duplā mēsurā vini meri quis bibat quā mellis quod delingat multo tñ fortior fuerit ex melle solo, nisi si aluū turbauerit: nā & multo plus stercoris prodibit.

Fere enarratæ sunt hæctenus facultates medicamentosa, quæ melicrato insunt, nunc quātum vitium habeat vt alimentum, dicit. Vulgarem opinionem dicit fuisse, melicratū,

DE RATIONE VICTVS

potantes plurimum debilitare, & mortem citissima inferre, & ob hanc opinionem, qui se fame necare statuebant, aut quos fortè iudices fame necabant, utebantur solo melicrato, tãquam existente tali, hoc est tanquam citissimè afferente mortem. Verum dicit hoc non omnino ita habere, tametsi enim cibus sit debilissimus, & eo solo homines non possint diu durare, durabunt tamen plus quam nihil capientes, quin etiam quam capientes solam aquã, nisi tñ aluũ turbet, si em̄ turbet multò magis ita faciet breui mori, quam exiguò alimento quod præstat, mortem tardabit. Itaque morientur, qui uterentur ea, citius quàm sola aqua. Aqua sanè ex Galeni sententia nihil nutrit: nihilominus mortẽ tardat, ijs qui nihil cibi capiunt, refrigerando & humectando, tardandoque mortiferam exustionem, & de siccationem, hanc ob causam citius moriuntur nihil capientes, quam solam aquam, & capientes solam aquam, quam melicratum, nisi hoc aluum turbet. Verum exiguum est mulsã cũ sola aqua cõferri: nihil em̄ aliud fit, quã mulsam nutrire aliquid omninò, quantũ verò nutriat, non cõstare possit, nisi cum re aliqua nutriente conferatur, proinde confert illam cum vino, non vinoso, sed albo tenui & oligophoro, & inodoro, cũ eo scilicet quod omniũ minime

nu-

nutrit. De hoc Hippocrates loquutus hæten^o
 nõ fuerat, ego verò dixi, esse diureticũ, & mi
 nimè caput tentare. Hoc vinò dicit mulsam
 aliquatenus esse fortiorem & aliquatenus de
 biliorè, vt scilicet hoc aut illud meracius est.
 Cũ em̄ vinum dilutũ & melicratũ non secũ
 dum se tota sint nutrientia, sed alterũ ob vinũ
 alterũ ob mel quod accipit, cõstat tãto quod
 cunque illorũ fore fortius, quãto meracius, &
 debilius, quanto dilutius. Sed oportet diluci
 diũs dicatur, quæ vini meracitas cũ qua meli
 crati sit conferenda. Si (inquit) bibatur potio
 vini diluti, quæ acceperit vini duplum, quam
 potio alia melicrati mellis, melicrati potio
 fortior fuerit. Vt si quis bibat nouẽ vncias me
 licrati quod habeat mellis vnciã vnam magis
 nutrietur, quã si nouẽ bibat diluti vini, quod
 habeat vini duas, & aquæ septẽ. Vnde cõstat,
 plusquã duplo fortiũs alimentũ, esse mel quã
 vinũ: nisi tñ (inquit) aluũ turbauerit: si em̄ tur
 bat, inanit hac ratione plurimũ. Probat dein
 de hoc quod de nutritione vini & mellis di
 ctũ est, ita habere, quia ei qui acceperit mel,
 prodit stercoris plus, quã ei qui duplũ vini. Vi
 debitur fortasse alicui nõ esse hoc satis idoneũ
 inditiũ, neq; rectè colligi, deciditur inde plus
 stercoris, ergo præstat plus alimẽti: quẽdã em̄
 sunt, quam alia, magis excrementosa, & minũs

DE RATIONE VICTVS

nutrientia, quædã cõtra: vt carnes salitæ boū,
 aut hircorũ, alimēti præstant minùsquam ga-
 linæ carnes, aut ouorũ vitelli, stercoris, tñ
 plus. Certè aliud est præstare alimēti plus, a-
 liud, præstare firmitus & solidius alimētũ. Ple-
 raque em̄ corũ quæ excremēti habēt exiguũ,
 cito nutriunt & multum, tamen non multum
 durat id quod corpori præstant, quia celeres
 corũ sũt excretiones: Ea verò quæ duriora &
 solidiora sunt, alimentũ præstant exiguũ, & fe-
 ces multas, id verò quod ex eis corporibus ac-
 cedit, firmũ est, & diutiùs durat. Videtur er-
 go ex fecũ multitudinẽ nō rectè colligi alimē-
 tũ esse copiosius, sed esse firmitus, atqui hoc sa-
 tis esset, ad id de quo nunc agitur: etsi enim
 ex vino plus accedat corpori quam ex melle,
 si tñ id quod ex melle accedit firmitus sit, diu-
 tiùs etiam durabit qui eo vtetur: diutius enim
 feruabis hominem laborantem, & qui exer-
 ceatur, carnibus bubulis, quã ouis sorbilibus.
 Verũm neque hoc rectè colligitur omnino ha-
 bet plus fecũ, ergo præstat solidius alimentũ.
 Nã olera sunt excrementosa admodũ, & ali-
 menti pauci & tenuis. Quid ergo dicendum?
 certè consequentiã hanc nō esse legitimã, om-
 nino, neq; in omnibus valere, sed peculiari-
 ter in his de quibus agitur, in vino, scilicet, &
 melle. Quia enim mel dulce est aded, cõstat
 esse satis nutriēs, & quia vino crassius est, & fe

ces ex coplures excernuntur, constat, id alimentum quod praestat, esse solidius. Vnde fit ut qui in multa melle utantur, diutius durare possint quam qui duplo vino, ut explicatum est.

Si tamen ptissanae sorbitione utatur, insuper autem melicratum bibat, repletus erit & flatuosus, & visceribus quae circa hypochondria, inutile. Prebbitum quidem ante sorbitionem melicratum, non laedit, ut bibitum postea, sed aliquid etiam prodest.

SI cui multa simul & ptissana accipienda sint, multam praere ceter, iuxta communem sanationem, qua tenuiora, & quae facilius subducuntur, debet ante alia sumi. De qua re libro. 6. cont. mihi disputatum est satis.

Coctum autem melicratum, aspectu quidem valde pulchriusquam crudum, lucidum enim, & tenue, ac pellucidum fit: virtutem autem quam ipsi tribuam, diuersam a crudo, non habeo, Neque enim iocundius est crudo, si contingat mel bonum esse: debilius quidem non nihil est crudo, & stercoris habes minus, quorum nullo, ut emendetur, indiget melicratum. Fere vero utendum est hoc cocto, si mel sit prauum, aut sordidum, & nigrum, & non boni odoris, auferre enim possit concoctio prauitatis horum vitiorum maximam partem.

DE RATIONE VICTVS

Solum cēset Hippocrates vti mulsa cocta, cum mel prauum est, & correctione indiget, vt cum est sordidum, nigrum, & mali odoris: alioqui enim, nihilo præstare coctam cruda, nihil enim aliud concoctionem facere quam detrahare facultatem alendi, facereque infirmiozem, & minus stercoris reddentem, neutrum verò horum correctionem postulare in mulsa, quia tenuiter illi inest vtrūque, cum neque nisi tenuiter nutriat, neq; stercoris multum gignat. Hæc Hippocrates vnde crediderim, vbi mel optimum adsit, non multum interesse cruda an cocta vtaris: Nihilominus arbitror, quadam alia ratione semper esse potiozem cōcoctam, quòd scilicet flatuosa minus sit. Nam quātumuis sit mel optimū, cōcoctione gignit spumam, quæ flatus euidēs inditium est: hūc deponit: ob id cruda, intestinorum tormina multò magis ciet: quod Gal. in cō. aphorismi quadragesimi primi sectionis quintæ dicit.

Oximeles Oximeli autē vocatam potionē multis modis vtilē in his morbis inuenies, etenim sputū educens est, & facilem respirationem faciēs.

Quod oximeli vocatum dicit, nihil refert, neque quidquam Hippocrates innuit potius,

potiusquã si simpliciter diceret oxymeli. Par² batur multis antiquorum ex aqua salsa: nõ video quid inde caperet, neque commoditatis, neque suauitatis. Galeno ex aqua dulci parabatur, atque vt arbitror etiam Hippocrates. Nam sal facultatibus quas illi inesse Hippocrates dicit, multum detraheret. Nam neque sputum bene educunt salsa, neque facilẽ reddunt spirationem. Gal. oxymeli parat, ex mulsã, addens acetum. Oxymeli itaque, vt nomẽ præse fert, accipit mel & acetum, additur verò illi necessario aqua. Sed eius sunt differentia, quoddam enim est simplex, quod nihil accipit, præter aquam mel & acetum : quoddã compositum, cuius multæ sunt differentia, vt sunt multa que cum his misceri possunt. Vt oxymeli scilicetum, & oxymeli ex radicibus, quinque, aut duabus, & quodcunque aliud lerapium accipit acetum. Simplicis etiam sunt differentia, ex quantitate aceri, cuius plus accipit, aut minus. Quoniam verò quæ inde capiuntur, infinitæ sint differentia, rediguntur in tres, doctrinæ gratia, quarum quilibet necesse est habere amplam latitudinem. Est enim oxymeli, dilutum, meracum, & mediocre: vt verò mulsã meraca aut diluta ob mel dicitur, ita oxymeli ob acetum. Mediocre ergo oxymeli est, cuius in officinis est vsus, quod

DE RATIONE VICTVS.

accipit duplum mellis quam aceti, & aquæ quadruplum. Quod aceti accipit minus, quã aquæ quartam, dilutum, quod plus, meracum. Multos vsus esse dicit oxymelitis in his morbis, in acutis scilicet: nam sputum educit facile, & facilem respirationem facit. Quibus sanè videtur solos thoracis morbos respexisse Hippocrates dicens in his morbis: potuerit autem etiam acutos omnes respicere: nox enim dicet alias eius vtilitates, quæ ad hypochondria & ventrem, & renes, pertinent. Spirationem facilem reddit, quia sputum educit: educit autem incidendo & extergendo.

Occasiones autem hoc habet.

Idest non tamen semper vtiliter datur, nã vt habet multos vsus, ita etiam habere potest noxas. Aliquando ergo datur vtiliter, aliquando inutiliter, estque cum dandum & cum denegandum est. His dictis incipit noxas & vtilitates eius dicere, vt inde intelligas, quando dandum sit, & quando secus: primũ autem de meraciori loquitur, deinde de dilutiori.

oximela Quod enim valde acutum, nihil mediocre
lutum faciet ad sputa que non facile exeunt, si enim
nelus educeret, quæ arteriam exasperant: & lubri-
cita.

citatem faceret, & velut dilataret guttur, leniret utique pulmonē: emolliens enim ipsum est. Et si quidem hæc contingerent, magnam utilitatem præstaret: aliquādo verò quod valde acidum est, educationem sputi non obtinet, sed in super viscosum id facit, & lædit: maxime autem hoc patiuntur, qui alioqui lethaliter laborant, & nō possunt tussire, neque excreare quæ continentur. Ad hoc ergo coniectare oportet robur egrotantis, ac si spem habeas, dare: dare autem, si dederis, summe tepidum, & paulatim quod huiusmodi sit, & non large.

QUod valde acutum sit, ad sputa solūm, quæ non facile exeunt, utendum est: nam est magnum vehemensque auxilium, quo proinde, nisi ad rebeles passiones utendum non est. Atqui quoniam huiusmodi est, nihil facit mediocre, ut quæ mediocria sunt auxilia, sed plurimum prodest, aut plurimum nocet. Non dicit ergo, nihil mediocre faciet ad sputa quæ nō facile exeūt, quasi ad ea quæ facile exeūt mediocre aliquid faciat (nam qui possit?) sed quasi ad facile executionem dandum nunquam sit. Datum verò

D E R A T I O N E V I C T V S .

verò, nihil mediocre facit: nam cum malum
 cedit, educit quæ arteriam exasperant, & lu-
 bricitatem facit, & velut dilatat guttur (quia
 cum expurger euacuetque videtur dilatare)
 & lenit pulmonem: & hæc faciens, magnam
 vtilitatem præstat. Aliquando verò nõ potest
 educationem facere, sed plus etiam quam an-
 tea erat, facit viscosum sputum, & lædit pluri-
 mum: maximè autem patiuntur hoc ab oxy-
 melite acerrimo, qui alioqui laborant lethali-
 ter, neque possunt tussire, neque excreare quæ
 continentur, hoc est qui lethaliter laborât, aut
 ob maximam succorum contumaciam, qui ne-
 que à valentissimo medicamento possint seca-
 ri, & elui, aut ob tantam facultatis debilitatè,
 vt neq; tanto medicamine adiuta, possit quod
 excissum sit excreare, vtroque enim casu eue-
 nit magna noxa: si non eluitur sputum, aceti
 qualitate siccescit durefcitque magis, si excidi-
 tur, neque expelli potest, affatim in cauum ar-
 teriæ incidens, suffocationis infert periculũ.
 Ergo vt cognoscas quando dandum tale oxy-
 meli sit, & quando lecus, considerare oportet
 robur ægrotantis, & succorum contumaciam
 atque si his perspectis, spem habeas, fore vt se-
 cari possit & excreari, dare oportet (plurimũ
 enim confert, in ijs quæ difficile educuntur, vt
 in asthmaticis passionibus) sin minus non da-
re

IN MORBIS ACUTIS. III

re tam acre, sed aliud dilutius: non quod dilutius futurum sit satis, vbi meracius non sufficiat, sed quòd etsi non persanet, citra noxã conferat aliquid paulatim. Verum si dederis acetum meracum, hoc est, cum ex dictis coniectaueris dari oportere, dare debes, non largiter potandum vt serapia, neque hyeme calidũ, & estate frigidũ, vt illa, & vt ipsum oxymeli dilutum primo libro accipi iussit: Sed paulatim vt eligmata, & exquisitè tepidum, vt tepore temperetur saporis acuties. Nimirum quæ propter ventrem, aut hepar, aut venas, accipiuntur, largiter epota, frigida aut calida proflunt magis, quia affatim ipsum ventrem incidunt, tepida verò eũ debilitant: quæ verò propter thoracis partes, paulatim accepta & tepida, quia linctũ melius ferũtur in pulmonem, quem tepor emollit, laxatque.

Quod verò parum acutum est, hamectat quidem os & fauces, & sputum educit, & si tim sedat: hypochondrio autem, & visceribus quæ ibi sunt, amicum: siquidem lesiones has quæ à melle sunt prohibet. Nam quod biliosum est in melle corrigit: flatus etiam facit erumpere, & vrinam prorritat: intestinũ autem & partes infernas humida facit, & ra

menta

*oxime
cum pas
ca atat*

DE RATIONE VICTVS.

menta facit. Aliquando autem & hoc praesum in acutis morbis fit, maxime quidem quod flatum prohibet erumpere, sed rursus facit recurrere, ad huc autem & debilitat, & extremorum facit refrigerationem. Hanc solam non uisionem, quae ab oxymelite fiat, quae digna sit ut scribatur.

Nunc narrat, commoditates & noxas, quae contingunt ab oxymelite dilutioni. Humectare dicit os & fauces, id quod faciet, quia sputum educit, & ob haec ipsa sitim sedabit. Nam si febris ardens ob tussim leuiter irritantem sit parum siticulosa, ut in aphorismo dicitur, quanto magis sputi educitio, orisque & faucium humectatio, sitim sedabunt? dictum est lib. primo oxymeli, ubi ingens est sitis, minus conferre quam mulsam, aut aquam solam, nunc uero confertur, quod aceti habet exiguum cum ualde acuto. Sed cur sputum educit? certe quia extergit & incindit. Dicit etiam amicum esse hypochondriis, hoc intellige, plus quam mulsam, quia acetum, laesiones quae sunt à melle, prohibet: quod explicans, addit, quod est biliosum in melle corrigit. Nimirum mulsam, ut alia omnia dulcia, & detinetur in hypochondriis & bilescit, oxymeli autem, acidum cum sit, non habet has noxas: flatus etiam facit e-

rum.

rumpere, quia aceto extenuat, & melle calfacit: Et urinam mouet, tenuis enim est, aperiens, & incidens, potio, quare vias urinæ expurgat, facitque exire multa, quæ detinerentur, adeo, vt & ad trudendos lapides, aut crassos succos, rectè propinetur. Narrat deinde Hippocrates noxas, dicens, intestinum & partes infernas humida facere, hoc est plurimum fluētia, ac diarrhæa laborantia, & ramenta facere quæ quidem per dysenteriam fiunt. Itaque dicit, oxymelitis potu solere intestina irritari plus satis, fierique diarrhæas, ac nonnunquam dysenterias: constat verò hæc merito timeri, quia & à sola multa metaciori fieri solere antea dixit, nedum addito aceto. Aliquando, dicit, illud etiam prauum fieri, in morbis acutis, quòd quidem oxymeli prohibet flatum erumpere, & sursum facit recurrere, & debilitat, & facit refrigerationem extremorum: atqui hæc quidem aliquando leuiora sunt, cum scilicet alioqui homo nullo acuto malo tenetur, si verò acutè ægrotans habet hæc, praua sanè sunt, est enim voluulus vocatus morbus, cum flatu recurrente sursum debilitatur homo, & refrigerantur extrema prædoloris vehementia. Sed quo pacto hæc facit oxymeli, si inter eius virtutes verè dicebatur, flatum facit erumpere?

certe

DE RATIONE VICTVS.

certè proinde nunc adiecit, illud aliquando: innuens scilicet, si quis firmis intestinis sit, neque ad dolendum paratis, oxymeli illi facere ut erumpant flatus: si verò is sit, qui facile doleat euenire solere, ut dolor intestinorum eruptionem præueniat, faciatque vehementer, ut ea adstringant sese, quasi ad exprimendam doloris causam, incipiēteque adstrictione ab humili parte cogatur sursum flatus recurrere, atque fortasse etiam feces secum efferant, & in graviora intestina faciant impingere, vbi dolorem alium grauiorem excitātes, vires prosterant, & extrema faciant refrigerari. hanc solam læsionem notatu dignam ab oxymelite dicit nasci solere, alias enim præ hac esse leuiores.

Constat verò ut hæc læsio & alia etiam quæ ante hanc dicta est, ab acerrimo oxymelite fieri possent, magis etiam quàm à mitiori (nam ob acetum præcipuè fiunt) verùm scribuntur hæc ut noxæ ab oxymelite parùm acuto, quia hoc etiam potest hæc facere, non solū quod valde acutum est. Noxa enim quæ valde acuto tributa est, puta posse magis viscosum sputum reddere, & prohibere excreationem, ab illo solo fieri potest, non etiam à mitiori, ut hæc.

Exiguum ergo huiusmodi potum nocte, & ieiuno ante sorbitionem propinare conuenit. Verum & longè à sorbitione nihil prohibet bibere.

ANtea dictum est hoc oxymeli in aliis acutis, dandum hyeme calidū, estate frigidū in morbis thoracis tepidum semper: nūc horam exhibendi docet. Ea est & quæ aliorum serapiorum mane aut vesperi ante cibos, aut si post cibos dandum sit, longè ab illis, non enim tam longè abesse à cibus necesse est datū ante eos, quàm post. Quia si præeunt elabuntur relictis in ventriculo cibus, sin autem consequuntur, miscentur cum eis, vitiantque, & cibi medicameniosas vires detrahūt serapiis. & serapia cibos faciunt vitiosos: euenitque quod Hippocrates libello de alimento dicit. Medicamentum in alimento pessimum.

Iis autem qui solo potu cibantur sine sorbitionibus, ob hoc non est conueniens, semper, & per totum vti hoc, præcipuè autem propter rasuram, aut exasperationem intestini, nam existenti sine stercore magis vti que fecerit, maxime, accedente vasorū inanitione. Deinde autem & mulsa vim amisserit. Si igitur vtile esse videatur ad totum morbum, multo

DE RATIONE VICTVS.

hoc potu vti, exiguum acetum oportet infundere, vt solum agnosci possit: ita enim lesiones quas natum est inferre, minime inferet, & quibus oportet prodesse proderit.

OB hoc, hoc est ob dictas noxas, etiam si quis videatur solo potu, sine sorbitionibus, indigere per totum morbum, nō expedit, vt solo oxymelite semper & per totum morbum vtatur, quia cum intestinū sine stercore sit, & vasorum ad intestina pertinentiū vacuitas, facillime læset rodens intestina, ac radens. Sed neque seruari quisquam poterit cum solo oxymelite quantūuis sit acute egrotaturus, tamen si antea dictum est, multos ægros seruari solere cum sola mulsa, atque adeo felicissimè cedere, & oxymeli ex mulsa fit, tñ cum oxymelite solo non ita seruari quisquam possit, quia mulsa admistione acetamittit vim. Acidum enim parum aptum est nutrire, dulce aptissimū: dulci enim accidit esse grato partibus, & trahi, & affigi: habet etiam pinguitudinem quandam: Acido verò contraria insunt, nam neque affigitur, neq; verò alia affigi valde sinit. Hinc fit vt vsu dulciū pinguescāt corpora, acidorū extenuētur. Ergo oximeli minus nutrimenti prestat quā mulsa, nisi crassius multo sit, & mellis accipiat multū,
 atque

atq; aceti exiguū. Vt igitur eo solo quis per totum morbuū vtatur, nō est idoneū. Quare si vtile esse videatur, ob extersionē & incisionē, & vires alias medicamētosas, ad totū morbum multo oxymelite vtī, oportebit illud parare ex mulla exigua admodū aceto infuso, vt tantū agnosci possit. Nā ita quā minimè ledēs, pderit

Vt autē in summa dicatur, aciditates ab aceto, biliosis magis quā melancholicis cōferūt amara enim dissoluuntur, & in pituitosa mutantur, eleuata ab ipso. Nigra verò fermentatur, eleuantur, & augentur. Efferens enim nigra est acetum.

Quia oxymeli à mulla solū differt aceto, enarratis aceti facultatibus, velat in summa, dicuntur oxymelitis vires. Proinde de aceto ediferit, dicens, biliosis magis quā melancholicis conferre, non autē q̄ vtriusq; conferat, & his minūs, vt hæc oratio videbatur in innuere, sed quod illis vtile, his noxium sit: amara enim ab acidis dissoluuntur, & in pituitosa mutantur. Non sanè quod possit bilis in pituitæ naturam, & substantiam redire (nam qui possit?) Sed amara ab acidis dissolui dicuntur, quia cohibentur, attemperantur & cohercentur: in pituitosa verò mutari, quia biliosa corpora, eia dorum vsu

abeunt in pituitosa, bile gignenda pauciori,
 & pituita pluri: vtrunque autem fit ob acido-
 rum frigus. Biliosus ergo, his de causis est vtile
 acetum, melancholicis verò noxium, quia ni-
 gra fermentantur, eleuantur, & augetur ab
 aceto, nimirum acetum est melancholice con-
 gener, atque ita est vt quoddam illius formen-
 tum, quod cum ea permixtum, eleuat, tumefa-
 cit, augetque: auget sanè eum succum proprie
 ob naturam quam habet frigidam & siccam,
 magis autem & citius ebullire faciès: velut mu-
 stum in dolijs, cum ferbet augetur vsque dū
 per summum regurgitat. Ita ergo est acetum
 efferens nigra, vt ferbore effertur mustum, &
 maza fermento. Hinc fit vt melancholici ace-
 to plurimum angantur, æstuante melanco-
 lia, more perturbati, & spumantis maris, &
 proinde in tumorem attollente hypochon-
 dria, & in caput affatim elata. Non tamē quia
 acetum interiùs acceptum aduersum est me-
 lancholicis, sit etiam & exteriùs ad motum.
 Qui potius melancholici hypochondriaci,
 & lienosi, fetu aceti accerrimi iubantur, & lie-
 nosi medicamentis admisceri debet semper
 acetum: neque sanè solum prodest, vt quod
 penetrare faciat, vt quidam putant, sed etiam
 quòd perse illis affectionibus medeatur. Nā
 quæ penetrationis gratia solùm admouentur,

nunquam debent admoueri sola, sed admista alijs, quæ deduci debeant, at verò hypochondriaci iubantur solo aceto acerrimo, quia exterius admotum non penetrat ea copia, qua possit per venas cum melancholia deduci, & eam fermentare, sed qua possit siccandò resolueri, & refrigerando ardorem atræ bilis extinguere, & adstringendo, partes roborare. Ecce ergo vt biliosis vtile, & melancholicis noxium sit acetum. Ita verò (quanquam minus) sit & oxymeli. Quid verò pituitosis? an noxium est oxymeli, an vtile? certè ob mel, vtile: ob acetum partim hoc partim illud. Nam qua refrigerat, noxium est, & pituitam auget, qua incindens, est vtile, cum sit pituita viscosa. Ergo pituitosis merum acetum dandum haud est, quia plurimum refrigerat, sed neque oxymeli, quod aceti accipiat plurimum & mellis exiguum. Sed quod huiusmodi, detur biliosis, quod mellis accipiat plurimum & aceti exiguum, pituitosis. Quin etiam expediens sit pro pituitosis parari ex melle, pro biliosis ex saccharo, quod vocatur in officinis serapium acetosum simplex. Melancholicis verò neutrum congruit.

Mulieribus verò omnino inimicum ma

DE RATIONE VICTVS.

nota *gis quam viris acetum, Vteri enim dolorem in- fert.*

Mulieres omnes sciunt se aceto plurimū lædi, ea verò præcipuè quæ vteri præfo- cationi sunt obnoxia, & quibus fluūt mēstruæ euacuationes, & quæ à partu nondum sunt ex purgatæ. Nam euacuationes ex vtero cessare facit, & præfocaciones affert maximas, & con- uulsiones ex vtero. Hæc verò facit, dolorē vte- ri inferens; infert verò dolorem vteri, sua mordacitate & frigore, quibus vtero utpote neruoso & exangui, nocet. Quare non vtero solū, sed eadem ratione, & intestinis, & ventri- culi ori, & nervis omnibus, inimicū sit, lædat- que etiam viros, verū mulieres multò magis, quia præter alias omnes partes habet insuper vteros qui ab aceto lædi possint. Sed qua ratio- ne dolorem vteri faciat acerū diximus, ut aut per dolorem reliqua mala faciat, oportet dica- mus. Conuulsiones facit ob mordicationē cō- patientibus nervis cum vtero, quia is est ner- uosus: præfocaciones verò facit, cohibens san- guinis efluxum, faciensque eum sursum ferri, ac ita vterum reuelli sursum. Cohibet verò sanguinem dolorem faciens, eadem proisus ratione qua diximus, mordendo intestina pro- hibere flatum erumpere, & recurrere sursum,

atque ita voluulū vocatum morbu facere. Ni-
mirum vterus ex mordicatione dolens cōpri-
mit sese, & ea oscula quibus in eum instillat
sanguis, qui oclusis osculis & compresso ute-
ro sursum repellitur, & ita pericuiolam affert
prafocationem. Hanc ob causam mulieribus
quibus menstrua flūint, aut quæ vterinis pas-
sionibus soleant tentari, acidum serapium dā-
dum non est, atque omnino, raro est dandū
mulieribus.

*Aque autem potui in acutis morbis aliud
nullum habeo opus quod attribuam, neque e-
nim tussim lenit in perineumonicis, neq; spu-
tū educit, sed minusquā alia, siquis semper a-
que potu utatur. Exigua verò aqua si inter o-
xymeli, & melicratū sorbeatur, sputū educit,
propter mutationē qualitatis potuū: inūdatio
nē enim quandā facit: alioqui neque sitim se-
dat, sed irritat, biliosa enim biliose nature, et
hypochōdrio prava, & pessima, et biliosissima
et vires maximē prosternēs, cū in vacuū fue-
rit ingressa, et lienē augēs et hepar, est, cū exar-
serint, et fluctuat ac supernat: it: tardi enim trā-
situs est, quod sub frigida & cruda sit: et neq;
deiectiones faciens, neque vrinam mouens:*

DERATIONE VICTVS.

lædit autem nõnihil & ob hoc, quòd sine stercore est natura. Si autem & pedibus frigidis aliquando bibatur, omnes has lesiones magis faciet, in quancunque ipsarum magis inclinauerit.

nota

DE aquæ delectu, & quibus notis, quæ melior, & quæ deterior sit, agnoscat, scripta sunt sparsim multa ab Hippo. & à Galeno, præcipuè autem ab Hippo. libello de aëre locis, & aquis, vbi non solum vt sit in examé vocáda ipsa aqua perse docetur, sed vt ipsi fontes vnde scaturit. Porro ab aliis autoribus dicta de hac re sunt multa, cõtrouersung; de plurimis circa aquam est, quibusdam probantibus maximè omnium pluuias quasi tenuissimas, & calore velut elixatas. Alijs has ipsas omnium maximè vituperantibus, quasi omnium malignarum qualitatum participes, vt ex rebus omnibus, etiam nocentissimis, & sordidissimis eductas: porro aliis autore Plinio, probantibus ante alias omnes puteales, quasi expurgatissimas, & per terrá percolatissimas. Aliis has censentibus omnium maximè crassas & crudas ac flatuosas. Aliis quorú sententia maximè probatur ab hominibus, præferentibus his omnibus fontanas & fluuiales.

Ego

Ego sententiæ Hippocratis & Galeni, atque adeò veritati consonū esse cēseo, pluuias æstiuas quę cū tonitruis. & procelis descendūt esse omnium optimas aquas, quòd hæverè, nō ex crassis vaporibus, & abundantia humidī ascendentibus, sed ex tenuibus, vix vi caloris extractis, conflatae sint, alias vero quę cum magna oppacitate crassis nimbibus descendūt, & caliginosæ sunt, omnium pessimas, sordidas, malarum qualitatum particeps, & faciliè putrescentes: porrò puteales quę dulces sunt, & ex proximo fluuio, aut fonte deriuari cognoscuntur, esse etiā ipsis fluuialibus aut fontanis meliores, nisi terra quę inter puteos fluminaq; aut fontes interest, aliena aliqua qualitate participet, si verò putei aquę vt plerunq; fit, ex abisso illo aquarum qui sub terra vbiq; est procedat, certè crassissima sit, & maximè cruda. Præstat ergo quoniam optima Pluuialis non sine nimia curiositate possit comparari, & putealis e fluuio raro occurrit, & habet id periculi quod ex terra diximus, vt fontana aut fluuiali, quę optima erit oppido quę incolemus: cū præcipuè id virtutis quod est in pluuiali æstiuæ, elixatione possis fontanæ, & id quod puteali, repositione longa, fluuiali tribuere. Nimirum & repositione expurgatur aqua, & elixatione insuper extenuatur, fontanæ

DE RATIONE VICTVS.

tanæ verò non possunt seruari repositæ quantum fluuiales. Quin & præter elixationem, quæ ex fontibus sublimibus, & soli expositis, indeclue versus orientem solem, aut meridiè fluit, cõcoctior meliorq; aqua esse solet, quã quæ ex opacis locis in cõtraria loca decurrunt. Verũquia tâta est aquæ ab aqua differentia, fontanæ à fontana, fluuialis à fluuiali, & putealis à puteali, vt multæ fontanæ & fluuiales plerisque putealibus sint deteriores. Satiùs profectò sit ipsam per sese aquam, dimissa erupendi è terra conditione, proprijs notis explorare, & vbique locorum ea vti, quam ibi natura optimam parauerit, siue per terram defluat, siue è fonte scaturiat, siue hauriatur è puteo. Optima est quæ simplicissima & tenuissima, simplicitatem agnosces, quòd sapore, colore & odore maximè vacet: tenuitatem, quòd cito caleseat, & refrigeretur, vt in aphorismo dicitur. Melius enim & exactiùs signum hoc reperies, quam quod ex pondere. Verũ quæ hoc loco dicuntur ab Hippo. non de hac aut illa, sed in cõmune de aqua potabili dicta sint, nã optimæ etiam aquæ congruunt. Sed audiam⁹ quæ dicit. Aquæ potui (inquit) in acutis morbis nullũ aliud opus habeo quod attribuam, hoc est aqua nihil aliud præstat corpori quã esse potũ, esse autẽ potũ nihil est aliud quam esse
 vehi

vehiculum alimenti, ut libello de alimento dicitur. Obijcies hoc loco quod sexto epid. sect. 4. dicitur aqua esse vorax, hoc est cibi appetentiã excitare, & quæ Gal. nono methodi de copioso frigida aqua potu, quã plurima prædicat. extinguere scilicet febres ardentes, si tēpestiuè & ab idoneo homine accipiatur, ab eo scilicet cui neque cruditas, neque interna vlla inflāmatiō, neque præcipuè alicuius partis debilitas, neque nimia corporis macies sit. Hæc enim non solius potus, sed medicamenti optimi esse videntur opera. Verũ quod vorax esse dicitur, non ad morbos acutos pertinet, sed ad sanorum victum, hic verò dicit, in morbis acutis. Quod de febrium ardentium extinctione diximus, facile declarat Hippo. hic non denegare aqua. Virtutes primas, hoc est eas quæ secundũ primas qualitates insunt (non enim negabit refrigerare & humectare) sed secundas & tertias. Nã neque incindit neq; extergit, neq; aliud huiusmodi facit, quod ad secundas facultates pertineat: nã neq; astringit neq; laxat, neq; trahit, neq; repelit nisi refrigerando, ac proinde neque tulsim lenit, neque sputũ educit, neque aluum laxat, neque urinas mouet, neque aliud quidquam facit quod spectet ad tertias, nam neque sudorem elicit, neque lac gignit, neque denique alia facultas illi tribuitur, quam alimentum vehere, &

DE RATIONE VICTVS.

refrigerare ac humectare: refrigerando verò
 & humectando extinguit febrem. Exigua ve-
 rò (inquit) aqua, si inter oxymeli & melicratū
 sorbeat, sputum educit, propter mutationē
 qualiratis potuum. Hoc est si is qui vititur ox-
 melite, aut mullā, inter hæc aliquādo sorbeat
 exiguum aquæ, augebit etiam aqua execratio-
 nem, non quidem quòd aquæ id sit propriū,
 sed quòd, quia expers est facultatum omniū,
 facilè accipit vires omnium quibus cum mis-
 cetur, aut quæ in ea coquantur, aut maceran-
 tur. Epota ergo inter mullam aut oximeli, in-
 undationē facit, cōmouetque alium potum,
 ac cum eo miscetur, & fusilitatem auget, &
 proinde excreationem. Quapropter consul-
 tum est asthmaticis & alijs omnibus qui tho-
 racis passionibus laborant, cum excreandi tem-
 pus accessit, potionem augere, & inter medi-
 camentosa, aquam letiam dare, detur verò ad
 hunc vsu tepida aut calida. Addit, alioqui
 neque sitim sedat, sed irritat. Videtur innuere
 nisi cum oxymelite aut mullā bibatur, non se-
 dare sitim. Mirum verò si cum .i. libro dice-
 ret valde siticulosus non dandum oximeli, sed
 mullam aut etiam aquam, quasi omnium ho-
 rùm minimè oximeli, & aqua maximè sitim
 extinguat, nunc dicat aquā ab oxymelite, aut
 mullā accipere, sitim extinguendi, vim, maxi-
 mè

me cum nuper damnauerit mulsam, vt bilio-
 sam. Certè illud, alioqui, non refertur ad pro-
 xima, quasi dicat, nisi inter oxymeli aut mul-
 sam bibatur, sed ad ea quæ antea dixerat,
 quasi diceret neque tussim lenit, neque sputū
 educit, & neque id quod illi videtur esse ma-
 ximè proprium, hoc est sitim sedare, in omni-
 bus præstat. Nam biliosa est biliosæ naturæ,
 & cui est biliosa, non potest sitim extinguere,
 sed irritare potius. Sed quo pacto est cuiquā
 biliosa aqua, quæ bili tantopere est contra-
 ria, frigida cū sit & humida? Non certè quod
 ea ipsa in bilem mutetur (non enim potest) sed
 quod bilis inundationem faciens, ipsam quo-
 dam modo augeat, faciatque hæc & illac re-
 dundare, velut sanè qui in vinum aquam in-
 fundit, vini facit esse plus, diluti scilicet. Ni-
 hil profectò magis experimento cognitū, quā
 eis qui nimia abundant bile, aquæ potu oris
 amaritudinem augeri, nimirum diluta effun-
 ditur ad os vsq; bilis: irritabitur ergo talibus
 ab aqua sitis. Sed quo pacto emendabitur a-
 qua ab hac noxa? non certè admistione falsi,
 amari, aut dulcis, hæc enim potius sitim auxe-
 rint, sed admistione acidi: hoc enim obsistit bi-
 lis amaritudini, & pituitæ fallugini, si quæ e-
 tiam in lingua est. Admistione ergo multæ ni-
 hilo magis extinguet sitim aqua. Admistione
 ergo

DE RATIONE VICTVS

tamen modici aceti, aut etiã modici oxymeli
tis, minus siticulosa erit. Nam etiam si oxyme
li solum, quam aqua sola sit magis siticulosum
ob mellis copiam, fieri tñ potest vt exiguũ oxy
melitis cũ multa aqua, magis sitim extinguat
ob aciditatem, quã sola aqua. Nã & vinũ val
de dilutũ sedat sitim, magis quam sola aqua
sape, etiã si merum quã aqua est magis siticu
losum. Hypochondrio ergo (inquit) praua est
& pessima, & biliosissima, & vires maximè
prosternens cũ in vacuũ fuerit ingressa, & lie
nem augēs, & hepar cũ exarserint, & fluctuat,
ac supernatat: tardi eĩn transitus est, quod sub
frigida ac cruda sit. Hoc est hypochõdrio pes
sima est, quia est biliosissima, quare illorũ ca
cochymiam auget, et si in vacuum quod inter
viscera & peritoneum ibi est incidit, vires pro
sternit, vr in hydropicis, & in tumorem attol
lit hæpar & lienem cum exarserint, quia non
permeat, sed fluctuat ibi, & supernatat, illa
verò viscera ab inmanente aqua intumescũt,
præcipuè cum exarserint multa bile, quam
aqua auget. Nõ permeat autẽ, quia est frigida
& cruda, quæ verò talia, sunt tardi motus. Ob
id neq; dejectiones facit, neque vrinas mouet,
quia manet diu. Lædit autem non nihil & ob
hoc quòd sine stercore est natura. α'κοπρω
id est, sine stercore: ¶ dici quidam interpretan
tur,

tur, quòd stercoreis deiectionē nō faciat, mihi
 verò non videtur id ferre nominis eius pro-
 prietas, sed significare, aut intestinum quod
 vacet stercore, aut cibum ex quo stercus nul-
 lum fiat. Hic de aqua dicitur, significat ergo
 ex aqua nullum stercus gigni, & ob hoc ipsum
 non nihil lædere. Sed quæ læsio fiet quod sine
 stercore sit? Galenus interpretatur, quia sine
 stercore est deiectionē non facere, quasi Gal.
 his verbis causam reddat qua non facit deje-
 ctiones. Sed qua deiectiones non faciat, exi-
 gua causa est esse sine stercore. Multa enim ster-
 coris habent plus & deiectiones faciunt minus,
 etiam quam aqua, vt vinum nigrum & cras-
 sum Susceptor ergo, vt antea dixit, oxymeli læ-
 siones maiores inferre intestino ἀκο' πρὸ
 ε' οὐτι id est vacuo à fecibus, quia feces mu-
 niunt intestina, ita nunc, aquam lædere non-
 nihil quia sine fecibus est, magis quam læde-
 ret si feces aliquas gigneret, hæc enim muni-
 rent intestina. Videbitur fortasse falso dicere
 Hippocrates non facere deiectiones, quia mul-
 tiseuenit potu aquæ solui ventrem. Verum
 id nō euenit ob facultatē aliquā solutiuā, quæ
 aquæ insit, sed quia refrigerādo & humectā-
 do vim retinēdi in intestinis lædit. Tādē dicit,
 aquā, si bibatur frigidis adhuc pedib⁹, hoc est
 ante q̄ paroxysmi incrementū satis, præserit, &

DE RATIONE VICTVS

caloriam descēderit ad pedes, dictas oēs lasio-
nes magis facere, ad quamcūque earum is qui
accipit inclinauerit, & paratus sit: alijs enim le-
dit pectus, alijs hepar refrigerat, alijs intestino-
rum infert dolorem, alijs extinguit naturalem
calorem, prohibens recalescere, vt quisque sci-
licet hoc aut illud pati paratus est.

*Suspicienti autem in his morbis capitis gra-
uitatem fortem, aut mentis percussione, o-
mnino abstinenendum est à vino, aqua verò in
huiusmodi vtendum est, aut aquosum & al-
bum omnino dandum est uinum, & omnino
sine odore, & post illius potū, aquæ parum in-
super bibendum. Ita enim robur vini minus
percutit caput, & mentem. In quibus autem
eorum præcipuè aquæ potu vtendū, & quādo
multo admodum, & quādo mediocri, & quā-
do frigido, & quādo calido, alia quidē alicubi
antea dicta sunt, alia in ipsis occasionibus di-
centur. De alijs autem potionibus, vt quæ ex
hordeo, & quæ ex virgēi herua fit, & quæ ex
vua passa, & quæ ex vua expressæ recemē-
tis, & extritico, & ex cnico & myrti granis,
& malo punico, & alijs, vbicunque incidere
occasio*

*occafio vrendi ipsis, fcribetur iuxta morbum
ipfum, vt & de alijs cōpofitis medicamentis.*

Colliget fortaffe quispiam, ex ijs quę de vi
ni laudibus, & aquę noxis, dicta sunt, o-
mnibus agrotis, siue lōgis siue acutis mor-
bis teneantur, quin & omnibus qui bene va-
lent, vt edum esse vino, aqua verò sola nullis.
Atque aded Galenus videtur huic suspitioni
fauere, qui lib. 7. methodi ita scripsit, constat
autem Hippocratem non in diarijs modo fe-
bribus, verù etiam minacutis, ex his quę de
acutorum victu prodidit, vinum dare: at in
sexto Epidemicon, siue ipse sit, siue Thesalus
eius filius, vinum calidis temperamentis in-
terdicit: idque non modo cum febricitant,
sed etiam per sanitatem. Quippe in calida na-
tura, suadet, tum refrigerationem, tum aquę
portionem, tum quietem. Nisi fortè copiosius
vrendum esse aqua quam vino eiusmodi na-
turis suadere eum dixeris, vt nonnullis pla-
cet. Hęc Gal. quibus, librum hunc de ratione
uictus, tertium præcipuè quem habemus in
manibus, & locum ex sexto Epide. sectione
quarta citans, dicit, Hippocratem & beneua-
lentibus & febricitantibus, etiam acute, dare
vinū, præter eos qui calida natura sunt, quib⁹
solis denegat. Quãquã ne hoc quidē alij enar-

DE RATIONE VICTVS.

ratores ferre volunt, sed contendunt dare Hippo. Iis quoque vinum, sed minus quam aquam. Ex his verò fieri videtur, vt in nullo morbo denegandum sit. Si enim in febre, multo magis in alio quo vis morbo detur, atque si in acuta, multo magis in alia quacūq; Sed & rationi videtur consentaneū, quia vinum robur auget, concoctionem, & vacuationes oēs, iubat: aqua nihil horum facit, & insuper lædit multis modis. Morbus autem omnis virtutis robur desiderat, & omnis qui ex materia pendeat, concoctione aut euacuatione, aut vtro, que soluendus est. Omnis igitur morbus gaudebit vino. Huic suspicioni occurrit nūc Hippocrates, dicens, in quibus abstinendum à vino est, ob pericula quæ ab illo impendeāt, & vt edū aqua, quòd etsi virtutes nullas habeat, neque aliud quidquam sit quā potus, tamen neque noxas habet illas, ob quas vinum est periculosum. Vbi suspitio est, in his morbis acutis, fortis grauitatis capitis, aut percussione mentis, omnino (inquit) abstinendum à vino. Constat verò si ob immitentis suspicionem, ob præsentem capitis grauitatem multo magis abstinendum esse, atque eadem ratione & ob conuulsiones, & resolutiones neruorum. Nam caput, & spinalem medullā, & neruos, pariter lædit. Non solum autē ob hæc, sed &

ob

ob febris magnitudinem, & ob fluxiones abstinendum à vino est. Nam febres auget calidū cū sit, & fluxiones etiam auget. Ob hanc em̄ causam in recētibus vlceribus iubet vti aqua. Ergo in febre acuta, quæ magna sit, præcipuè si cum inflammatione consistat, est abstinendum à vino. Sed si hæc ita habent, profectò iam videtur, vix vnquam in acuto morbo posse habere locum vini potus, atque in cronico etiam rarò. Nam quotus quis morbus acutus, sit sine inflammatione interna, aut febre magna, aut capitis dolore, præsentis, aut qui timeatur, aut metu delirij, aut conuulsionis, aut raptus materiæ in partem aliquam principem? vel diuturnus, sine fluxione in partem aliquam, aut neruorum resolutione? Itaque habet vinum commoda maxima, & maxima pericula, vt qui hæc respiciat nunquam eo vti audeat, qui illa, vtatur semper. Quid ergo agendum? Certè extimanda pericula, & commoda, & vt illa erunt graua, aut hæc necessaria, ita dandum vinum aut aquam ægrotantibus, siue acutè, siue cronice: exempli gratia in perineumonix initijs, rarò dari vinum oportet, quòd antequàm vacuatum corpus sit, periculum augendi fluxionē, & inflammationē, & raptus materiæ in caput, est maximū, necessitas verò educendi sputū, nondum maxima.

DE RATIONE VICTVS

vacuato verò iam corpore. & capite firmo, & sputo coctu difficili & contumaci, dare licet vinum, quod concoctionis, & excretionis necessitas urgeat, & pericula fluxionis nō admodum immineant. Quod si vtraque indicatio videatur vigere, & alia ex parte necessarium, alia ex parte non sine periculo, vinum esse videatur, deligendum aliquod tunc temporis est vinum, debilissimum, vt quod aquosum & album, & odore vacās, illud enim commoditates vini me diocriter præstabit, & pericula non valde inferet. Correctione præterea vtēdū ad hoc est, vt ad alia omnia quæ vehementia sunt, vtī solemus. Corrigitur maxima noxa à vino, ea præcipuè quam infert capiti, hausta aqua frigida mox ab epoto vino, vt cohibeat eius vapores: hauriatur verò pauca, ne vini commoditates omnino tollat. Sed est alia ratio qua vtīmur, cum ægrotis, & ab aqua, & à vino, timemus: vtī scilicet decoctis quarundam rerum, & aquis medicatis. Siue enim desideretur sputi eductio, siue copiosa mictio, siue dejectio, siue in totum corpus distributio, est certe decoctum quod præstare possit, non minus strenuè, quam vinum. Solam arbitror illam virium celerem reparacionem, quam præstat vinum, nulla alia potione æquè suppleri posse. Atque ita cum pericula

vini

vini multum vrgent, nihil est aliud, quod nos vino vti cogat, quàm debilitas, ob hanc verò quibusuis alijs repugnantibus, omni in morbo vinum concedimus, maximam autem oportet consuetudinis rationem haberi, vt consuetis vti mero, raro, & nisi ob magna pericula omnino denegemus, consuetos, aqua nunquam nisi ob maximam necessitatem vino vti cogamus, consuetis diluto, tollamus ob mediocres timores, in quibus autem (inquit) eorum præcipuè aqua potu vtendū, & quādo multo admodum, & quando mediocri, & quando frigido, & quando calido, partim antea dictū est, partim dicetur in ipsis occasionibus, hoc est in singulorum morborum curationibus. Mihi verò dictum est copiosius in commentarijs. Ex alijs verò quæ Hippocrates addit, constat Hippoc. & vetustissimis medicis, multorum potuum, siue serapia vocare velis, siue secus, fuisse vsum. Contra ac quidam scioli putant, qui vt nimis studiosi veterum græcorum videantur, solis mulsa & oxymelite vtuntur. Hippocrates verò meminit medicinalium potionum, ex hordeo ex tritico, ex heruis, ex vua passa, & ex vua recrementis, ex cnico, ex granis myrti, ex malo punico, & quasi pauca nominauerit, addit, & alijs. Quæ quid aliud sint

DE RATIONE VICTVS

quam nostra serapia, modo parandi fortasse exiguum quiddam differentia? atqui quasi hæc valde simplicia sint præalijs quibus utebantur, dicit, vt & de alijs compositis medicamentis. Vtebatur itaque antiqui plurimis portionibus, & omnigenis, simplicibus, compositis, & compositoribus. Loquutus tamē est de dictis quatuor, vt de simplicibus, aut omnino exiguam habentibus compositionem, & ad vitum acutorum pertinentibus, de reliquis loquuturus in singulorum curationibus, quas se scripturum deinceps pluries iā pollicitus est, siue id quarto libro qui mox sequitur, præstiterit, siue aliquo alio qui non extet.

*Balneum verò in multis morbis opem tul-
rit vtentibus, ad aliquos quidē assiduè, ad ali-
quos autem non. Est autem cum minùs vtend-
dum est, propter malum apparatus hominũ.
In paucis enim domibus parata sunt instru-
menta, & qui ministrent, vt oportet. Si au-
tem non perbellè labetur, lædetur sanè non pa-
rum. Nam & tugurio sine fumo opus est, &
aqua larga, & copioso balneo, & non valde
largè affuso, nisi sanè ita opus fuerit. Et ma-
gis*

gis quidem non fricari, si autem fricetur, calido ipso vti, & multiplici magis quam quis existimet, smegmate. Et affundere non pauca, & celeriter diffundere. Breui quoque via ad solium opus est, ad facilem ingressum, & ad facilem egressum. Esse autem & eum qui lauatur moderatum, ac tacitum, & nihil ipsum facere, sed alios & perfundere, & fricare. Et multam temperaturam aquæ paratam esse, & infusiones celeres fieri, & Spögijs vti pro strigili, & non valde siccum inungere corpus. Caput quidem siccari oportet quam maximè possit, & ab spongia extergi, & non refrigerari extrema, neque caput, neque aliud corpus. Neque recens accepta sorbitione, neque potu, labari, neque sorbere neque bibere cito post balneum. Magnam quidem partem tribuere oportet aegrotanti, si sanus valde amicus balneorum fuerit, & consuetus labari. Appetunt enim magis hi, & iuuantur loti, & leduntur non loti.

Videtur præter institutum adscriptam esse hoc loco tractationē hanc de balneis, non est tamen omnino. Nam cum de aquæ

DE RATIONE VICTVS

differeret, & eius duplex vsus sit, alter in po-
 tione, alter in lotione, ac de primo haectenus
 dictum sit, haud sit valde parergon, ad secun-
 dum tantisper diggredi, maximè cum tā fre-
 quens fuerit antiquis balneornm vsus, vt in re-
 bus pertinentibus ad victum haberentur. E-
 rant verò, vt nunc quoque quibusdam vrbi-
 bus, duplicia balnea, quaedam communia
 omnibus, quaedam priuata, & quae vnus-
 quisque sibi parabat domi: porrò communia
 duplicia, quaedam naturalia, quaedam arte fa-
 cta: arte facta & communia, habebant qua-
 tuor cellulas, primam in ipso aditu plenam
 aëre calido, quo exuebantur: secundam aqua
 calida, tertiã frigida, quibus immergebantur:
 quartam rursus aëre calido, quo indueban-
 tur. Porrò balneari potest quispiam secundū
 totum corpus, diciturque id balneum vniuer-
 sale, aut secundum partem aliquam, dicitur-
 que particulare, vt cū caput lauamus, aut cru-
 ra, aut manus. Rursus balneum, siue commu-
 ne, siue priuatum, siue naturale, siue arte fa-
 ctum, siue vniuersale, siue particulare, esse po-
 test simplex ex aqua dulci, aut compositū, seu
 medicamentosum, vt salsum nitrosum, sulphu-
 reum, aut aluminosum, aut decoctione herba-
 rum, radicum, aut rerum aliarum paratū. Cō-
 stat hic Hippocratē de simplici balneo solū
agere

agere, nam de solius aquæ lotionē. Constat quoque in balnea communia solum abire eos qui bene valent, aut duci eos qui ægrotāt chronicè, qui enim ægrotant acute, vt perineumonici, aut pleuritici, domilabantur priuatis balneis iusta lectos, proinde Hippocrates de priuatis agit hic, quāquam quædam dicit in commune ad omnia balnea pertinentia. Nam commendat in primis balneum in commune, quod utilissimum sit, & opem ferat vtētibus in multis morbis. Merito sane est ad multa vrile: nā humectat, coquit, & laxat, & inde medetur arescentibus, morbos maturat, euacuationes manifestas promouet, insensibiliter euacuat, & lassitudines doloresq; soluit. Neque tamen omnibus vtendum balneo est, neque æquè omnibus, sed ad aliquos quidem assidue, ad aliquos rarò, ad aliquos omnino vtendum non est balneo, adhibitis quibusdam distinctionibus, quas decimo li. methodi exprofesso Galenus scripsit, Eæ sunt, Qui cruditatibus laborāt aut nimia quorūcunq; prauorum succorum redundantia, aut multitudine siue quæ ad vires, siue quæ ad vasa dicitur, aut inflammatione aliqua interna, aut citra hæc fluxione aliqua periculosa, hi omnes ad balneum ducendi non sunt: neque sane alij, in in vatione, vel in incrementō paroxysmi, neque ante inclinationem. ci-

D E R A T I O N E V I C T V S .

era hæc autem ad plurimos morbos est maxi-
 mè opportunū remedium balneū. A dvtendū
 verò pluries aut minus, præcipua consideratio
 præter necessitatē quæ ex affectione pendeat,
 est, qua consuetus sit balneo aut desuetus ho-
 mo. Verùm hæc Hippo. ipse docebit. Cū ad o-
 mnia auxilia quibus medici vtuntur, necessa-
 ria sint instrumēta idonea, & idoneus appa-
 ratus, ad rē rectè peragendā, tñ ad balneū mul-
 to magis, & multo cum maiori periculo care-
 re re quapiā ad apparatusū pertinēti, possit, qui
 balneo vtitur, quā qui quodcūque aliud auxi-
 lium suscipit: & apparatus balnei, est multo
 minus paratu facilis. Nā quo quis sanguinē mit-
 tat, aut expurgetur, aut clysterē recipiat, nun-
 quā deest, tñ quo balneetur, raris domibus est
 Proinde Hippo. apparatusū totū describit, dicit
 q̄; nō semel, siquid desit, abstinendū à balneo
 esse, etiā si alioqui putetur futurū vtile. Est autē
 (inquit) cū minus vtendum est, propter malū
 apparatusū hominum: in paucis enim domibus
 parata sunt instrumēta, & qui ministrent vt o-
 portet (cōstat eū loqui de priuatis Balneis) si au-
 tē non labetur perbellè, id est nulla re ad opti-
 mū apparatusū necessaria deficiēte, lædetur non
 parum. Nimirū balnea, vt, si rectè quis eis vta-
 tur, sunt utilissima, ita siquid desit, periculosa.
 Describit deinde apparatusū necessarium &

quæ

qua à ministris agi debent, dicens, nam & rurgurio sine fumo opus est (fumus enim replebit caput mordēte spiratione) & aqua larga ac balneo copioso (ad immergēdū scilicet corpus ac si quæ corporis pars extra balneū relinquatur, perfundendū) & nō largè (inquit) affuso, nisi sanè ita opus fuerit. Quod vt intelligatur, scire oportet, quosdam esse balneandos blandiùs, quosdam vehemētiùs, aut (vt ita dicatur) duriùs. Qui blandius labantur, non largiter & vi quadā affussa aqua, sed parcius, & velut tantū admota labantur, ipsi quidem nihil agētes, ne vociferantes quidem, sed omnia peragentibus ministris, neque fricantur, neq; strigili siccantur, sed ad motis spongiis, aut linteis: & per breuē viam ducuntur ad solium aquæ, estq; (nequid laborent) facilis aditus & exitus balnei: labātur verò ita, qui cū magna extenuatione, vt hectici, labantur, aut ægrotantes morbo acuto, vt perineumonici aut pleuritici, aut ardente febre laborantes. Neutri enim horum laborare plurimum possint. Alij in balnea descendunt, robusti adhuc, neque ægrotantes acutè, sed ob morbosos quosdam apparatus, aut diuturnas passiones. Hi duriùs labantur, nam aqua in eos largè & violenter infunditur, & ipsi met sese labant, & manibus fricant: longa

DE RATIONE VIC T V S.

an breuis via ad balneum sit, facilis an difficilis aditus & exitus, nulla cura est: & fricantur in balneo (fortiter præcipuè qui ob scabiem, aut lepram, aut denique vitium cutis labantur) smegmate aliquo, seu medicamento exteriorio, aut fricatorio, vt sapone, aut furfuribus, aut fabacea farinaceaua farina: quibusquidè medicamentis qui debiliores sunt non debèt vti, sed lotionè sola, & inunctione ex oleo.

Quòd si simul cum desiccatione corporis aut morbo acuto accedat affectio aliqua cutis, aut ob sorditiem cutis ex ceratis aut cataplasmatibus quibus quis antea sit vsus, opus sit deterfitione quapiam, ea fiet moderate pauco smegmate, & eo diluto, vt pro sapone, eius spuma ex aqua. Et id quidem abluetur à cute cito superfusa aqua. Enarremus ergo nunc verba eoredeuntè vnde egressi sumus. Loquitur de balneandis per acutos morbos, quique tractandi sunt blandiùs, proinde dicit, & non valde largè affuso, nisi sane ita opus fuerit (hoc dicit quia sunt alij qui tractandi sunt durius, nequis existimaret nullum esse aliter balneandum, quàm hic dicitur) & magis quidem non fricari expedit, si autem fricetur, ob sordes scilicet cutis, aut eius aliquod vitium, vti oportet smegmate calido, & multiplici, hoc est multa aquæ in ipsum infusione factò multiplici,

ci, itaque diluto plusquam quis existimet, ut
 ita vires amittat: calido vero actu, ut, remissis
 etiam viribus, possit extergere, nã & sola ipsa
 aqua calida abluat & extergit: Et affundere
 non pauca & celeriter diffundere, hoc est post
 quam smegma dilutum & calidum admoue-
 ris, non permittere diutiùs ibi consistere, sed
 affusa insuper in corpus non pauca aqua, cele-
 riter diffundere, ac dissoluere. Breui quoque
 via ad solium opus est, & ad facilẽ ingressum
 & facilem egressum. Esse autem & eum qui la-
 uatur moderatum ac tacitum, & nihil ipsum
 facere, sed alios perfundere & fricare. Hæc
 omnia, ne ille laboret: quæ addit, ne alia ratio
 ne lædatur. Multam temperaturam aquæ pa-
 ratam esse, hoc est habere ad manus copiam
 aquæ variè temperatæ, ne desit tepida & pau-
 lo calidior & frigidior, ut erit opus. Hoc autẽ
 fit, paratis calida & frigida seorsum, & infusis
 ut res exiget, si balnei aqua calidior quàm o-
 pus sit, esse videatur, infusa frigida: si videa-
 tur fieri iam frigidior, infusa calida. Et infusio-
 nes (inquit) oportet celeres fieri. Sed quo pacto
 cū antea prohibuerit largiter affundere, nunc
 iubet celeres infusiones fieri? Si enim licet ce-
 leriter infundere, certè & cum impetu infun-
 detur, ita autem nihil prohibet & copiose in-
 fundere. Certè hic rectè mihi videtur Gal. in-

D E R A T I O N E V I C T V S .

terpretari, celeres dici, infusiones crebras. Ni-
 mirum cum aegroti qui labantur, raro toto cor-
 pore sint submersi, necesse est in partem cor-
 poris, quæ extra est, aquam infundi, ne autem
 pars nuda, destituta ab aqua, alteretur ab aëre
 oportet crebras & citra intermissionem fieri in-
 fusiones. Et quoniam hæc corpora blã dius tra-
 ctari, neque fricari debent, spõgijs oportet uti
 prostrigili. Nimirum in balneis uti solebant
 strigilibus duris, ex lapide, aut metallo quopiã
 aut durissimis lignis, ad extergendas sordes. In
 his verò quos duriter fricare timemus, siccare
 debemus corpora ad motis solum spõgijs, aut
 linteis, neque his summè siccare oportet, sed
 nondum valde siccum inungere corpus, oleo
 scilicet communi quo in postrema balnei par-
 te utebantur, ne recens rarefacta à balneo, læ-
 derentur ab aëre corpora. Verum etsi reliquũ
 corpus exactè siccari, nihil interest, caput sic-
 cari debet quam maxime possit, & spongia ex-
 tergi, quia liquid humoris in capite relinqua-
 tur, catarrhi inde excitabuntur, qui in omnibus
 huiusmodi morbis sunt periculosissimi. Eadẽ
 ratione caueri debet ne refrigerentur extre-
 ma, neque caput, neque reliquũ corpus. Hæc
 de apparatus ad balneũ necessario. Dicit mox
 quãdam pertinentia ad balnei horam: Neq;
 oportere mox ab accepto cibo, uti balneo, ne-
 que

que mox à balneo, accipere cibum. Quia siue recens accepto, vtaris balneo, siue antequam motus balnei conquieuerit, accipias, cibus distribuetur intempestiue, & coquetur malè, naturali calore cum sanguine versus cutem euocato. Neque solum à balneo totius corporis abstinentium ab accepto cibo, sed & partis cuiuspiam. Non enim mox ab accepto cibo vtendum capitis aut hypochondriorum irrigatione in quibus morbis ijs vtimur, nisi raris quibusdam passionibus, vt cum caput irrigamus conciliandi somni gratia, tunc enim à cœna vix deborata labamus, nimirum, vt id ipsum fiat, quod in aliis ægrotis timemus, repleatur scilicet caput. Eadem ratione licet ardescētibus dare, vix dum à balneo egressis, quin & in ipso balneo lac, aut succum alium humectantem, & mutationis facilis. Quia enim mutationis facilis est, non lædit etsi properet distribui, & cito multumque distributum imbuit corpus penitius, humectatque magis. Tandem dicit, magnam partem tribui oportere ægrotanti, hoc est plurimum agendum iusta illius consuetudinem, si sanus valde amicus balneorum fuerit, & consuetus labari. Apperunt enim magis hi, & iubantur loti, & læduntur non loti. Itaque qui consueti sunt labari, aut toto corpore, aut capite, aut cruribus, non nisi

DE RATIONE VICTVS.

maximis causis sunt ab ijs. lotionibus omnino arcendi, quod si affectio perse non impedit, sunt etiam labare cogendi. Vnde redarguitur quorundam vulgarium medicorum religio, qui ne manus quidem calida permittunt agrotis labare, neque mutare lineas tunicas, neque syndones lecti, etsi inunctionibus maxime maculauerint, sed multos mūd:rici affuetos, sorditie conficiunt.

Congruit autem omnino magis in perineu monijs, quàm in febris ardentibus, etenim mitigat dolorē lateris, pectoris, & dorsi: spiritum maturat, & educit, & facilem respirationem facit, & lassitudines soluit, emollit enim etiam articulos, & cutem extremam: et vrinas ciet: & capitis grauitatem soluit, & nares humectat, bona igitur balneo tot sunt, quibus omnibus est opus. Verum si in preparatione deficiat vnum quiddam, aut multa, periculum est, vt balneum non prosit, sed magis ledat. Vnum enim quodcunque ipsorū magnam lesionem affert, non preparatum à ministris, vt opus est.

INcipit dicere in quibus affectionibus profuit, & in quibus lædat balneū: quāquā ego di

xi iam antea ipsa necessitate enarrandi priora verba, coactus hanc tractationem antevertere. Dicit congruere in perineumoniacis magis quam in febribus ardentibus. Quia calidum cum sit & humidum, maturat spiritum, & educit, atque ita tollit dolorem lateris, pectoris, & dorsi, quæ pars posterior thoracis est. Quæ omnia ad perineumonias sunt apprimè necessaria. Sed cur ad perineumoniam meminit doloris lateris? suspicor hic perineumonias vocare non pulmonis solum inflammationem, sed omnem intra thoracem consistentem, ob commune accidens difficilis respirationis, ac proinde usum esse voce multitudinis, dicentem, in perineumoniacis. Sed dices, si rectè antea diximus atque ex Gal. sententia, utendum non esse balneo in ijs quibus multitudo, aut magna cacochymia, aut ad fluxiones magnus apparatus, aut inflammatio interna, quo pacto possit congruere perineumoniacis, cui certe ea omnia adsunt? Non profectò antequam fluxio cessauerit, & maxima pars copiam missione sanguinis, ac fortasse etiã phatmaco, euacuata sit, & tumor subsidere inceperit: tunc enim fluxionis periculum desit, & concoquendi ac excreandi necessitas instat. Cum itaq; inflammatione in parte aliqua interna consistente balneum denegat Gal. equum est intelligere, ante inflammationis inclinationem. Voco aut nunc in-

DE RATIONE VICTVS.

clinationem inflammationis, eã quæ est ipsius
 tumescentiæ. Tunc ergo vtilius est perineumo-
 nicis quam ardente febre laborantibus: nõ q̃
 his quoque vtile non sit si tempestiuè suscipia-
 tur, puta magna parte excrementorum vacua-
 ta, & succis iam coquẽdis, sed quod plures vti-
 litates perineumonicis præstet. Illis enim reli-
 quias succorum inuenis coquit, calorem tẽpe-
 rat, & quasdam euacuationes, si fiant, promo-
 uet: his, præterea & sputum maturat, & edu-
 cit, & spirationem facilem reddit, mitigat do-
 lores pectoris, & laterum, & dorsi. Dicit dein-
 de Hippo. alias balnei laudes, quæ non ad pe-
 rineumonicos solum aut febribus ardentibus
 occupatos pertinent, sed incommune dicun-
 tur. Soluit scilicet lassitudines, nam emoluit ar-
 ticulos & cutem extremam laxat. Quare siue
 spontaneis siue non spontaneis lassitudinibus
 quis teneatur, nulla ratione melius sibi pro-
 spiciet, quàm balneo, nisi tãta multitudine aut
 cacochymia teneatur, vt opus sit prius mittere
 sanguinem aut expurgare. Velut si quis ex lon-
 go itinere lassatus veniat, si multitudine se sen-
 tiat laborare, bene fecerit mittens sanguinem
 prius deinde balneo vtens, aut si simul bilis a-
 liquid quod notatu dignum sit collegerit, ali-
 quid etiam ante balneum accipiens, cibi leuio-
 ris, qui aluum leuiter subducat, vt casia fistu-
 laris.

laris. Si autem nihil horum habeat, balneo recreabitur: quòd si neque tantam multitudinẽ cacochymiam uel sentiat, ut illis euacuationibus cogatur uti, neque tam exiguam, ut in balneum audeat ingredi, in ea hæsitatione, satius sit abstinere ab utrisque & à victu attemperãte & quiete sola, remediũ petere. Ita & qui sponte lassatum se sentit, ac proinde morbum timeret, nisi multitudinem aut magnã cacochymiã sentiat, & alioqui labari consueuerit, balneo se possit præseruare, alioqui manifestis euacuationibus debet uti, præcautionis gratia: uterque tamen si multitudine aut magna cacochymia laborans balneũ ingrediatur, morbos inde sibi fecerit, in quos fortasse alioqui non incidisset: plenus, fluxiones multas, atque ita fortasse periculosas inflammationes: cacochymus, rigores mox, deinde & febres putridas. Vnde fit, ut cum lassitudine phlegmonosa nunquam sit in balneum eundem, sed secundum venam prius, cum tensua aliquando, cum ulcerosa autem sæpius, semper autẽ quibus dictorum nihil magnopere subsit, & cõsuetudo sit labandi. Addit Hippo. & urinam ciet: quæ uerba aut seorsum accipi possũt, aut quasi ea uerba antea dictorũ causam cõtineãt. Nã balneũ urinã ciere potest, & urinã ciẽs, lassitudines soluit. Nã ut aphorismo. 74. sect. 4.

DE RATIONE VICTVS.

dicitur, vrina multa & crassa in febris quas lassitudines committantur fieri solet, & libera re ab abscessu in articulos. Eadem ratione soluet lassitudines, & faciet plurimum ad articulorum emollitionem. Ciet vero balneū vrinā laxans vias, & liquans succos, atque ita faciēs exire, siquid obturat. Eadem ratione prodest etiam mulieribus quibus menstrua non fluūt, ob viarum angustia, & vterorum densitatē, & succorum crassitiem, atque adeo multas quæ his causis non concipiunt, ad cōceptiones reddunt idoneas. Capitis etiam grauitatem soluit & nares humectat. Constat verò narium humectationem desiderari, in iis solū, quibus sicce sunt plurimum: quibus si caput doleat, consentaneum est, narium humectatione solum iri. Nā euacuabitur doloris causa. Humectantur verò quæ sicce erant nares, cū quod crudum erat coquitur, quod concretū liquatur, quod siccū humectatur, quod adstrictū laxatur. Hæc verò facere natū est balneum. Vt ergo pectoris dolorem soluit, educens sputum ita tollit dolorē capitis, humectans nares. Hęc omnia bona præstat balneum, verum est periculosum auxilium, vt antea etiam dictum est, siquid eorum quæ ad apparatus pertinet, de sideretur.

Minimè autem tēpestiuum est labare quibus aluus humidior est quā conueniat, verum neque quibus sistitur magis quā conuenit. Non est soluta prius, neque eos quibus vires languent, labare oportet, neque fastidiosos, aut nauseabundos, neque eructantes biliosum: neque quibus ex naribus sanguis fluit, nisi fluat minus quā oportet (nosti autē opportunitates) si verò minus quā expedit fluat, labare siue totum corpus plusquam alia iubet, siue solum caput.

GAL. intelligit non oportere labari eos quibus aluus humidior sit quā cōueniat, quia excrementa rapiuntur in corpus, & sistuntur deiectiones: Ego verò non ob hoc solum (sæpe enim hanc ob causam labare oporteret, eos quibus est diarrhæa, vt cessaret scilicet) sed quia si succorum vitiosorum plus est, quā vt à balneo reuelli versus cutem possit, magis soluetur aluus liquatione succorum, & laxatione humectationeq; intestinorum, & vasorū quæ ad illa pertinent: sin autem tam exiguū excrementorum iā restat, vt à balneo distrahi possit, fatius sit iā iam sponte cessaturam diarrhæam dimittere, quā ob rem minime necessariam, corpus totū vitare. Sed neque quibus sistitur

R 3 magis

DE RATIONE VICTVS.

magis quã conuenit balneum concedit: addens verò: Et non est soluta prius, causam aperit. Nimirum quibusdam est alui adstrictio quę succedit copiose alui solutioni, vt plerumque expurgationi ex pharmaco. Tunc nihil est incommodi, si quis balneo vtatur, sin autẽ non prægressa euacuatione, adstricta sit, plurimũ fecum, & sordium continerit. Diximus autẽ antea pleno alimentis ventre labandum non esse, quanto minus, pleno excrementis. Labare igitur tales non oportet, nisi aluus sit soluta prius. Nimirum si illos ad balneum ducere aliqua ratione cogamur, debem⁹ clystere prius excrementa subducere, vt admittendum sanguinem solemus facere. Neque eos (inquit) quibus vires languent, labare oportet. Nimirum auxilium hoc euacuatorium est non instrenuẽ quapropter vires desiderat quibus feratur. Nõ est autem q̄ medicus contēnat, eam euacuationẽ quæ balneo agitur, quasi exiguam, & minimẽ dignam mentione, mihi enim contigit videre ex vna longiuscula, & cum vehementioribus superfusionibus facta, lotionẽ in balnei aqua, sordium & lentæ pituitæ & crassæ, et quæ non videri solũ, sed in longum etiam trahi digitis & palo poterat, plus eo quod per copiosissimam missionem sanguinis duci solet, haud

nota

haud abfimile ei quod in pelui, ex venæ fectione in talo, apparere confuevit. Itaque viriū rationem habere oportet. Nō tamē proinde hecticos à balneis arcebumus, fed pro virium ratione lababimus, plus aut minūs, blandius aut durius, atque aliquos quidem nullatenus. Neque fastidiosos, inquit nec naufeabūdos nec eructātes biliofum, nimirū hæ notæ funt caco-chymie magnæ, per quā negauim⁹ labari oportere. Neq; quibus (inquit) ex narib⁹ fanguis fluit nifi fluat minus quā oportet: fi verò minus quā expedit fluat, labare expedit: fiue totū corpus vtilitatem capiat à fanguinis fluxu, plus quā ab alio quopiam auxilio, vt qui multitudine toto corpore laborant: fiue caput folum, vt quibus id folum plenum eft. Huius caufa haud dubie eft, q; balneum promouet fluxionē fanguinis, liquans illum, & laxans venarum oscula. Cōstat verò hoc intelligi de balneo aquæ calidæ aut tepidæ. Immerfio enim in frigidam, fiftit fanguinis fluxiones, quod mulieres quotidiano experimento didicerunt, ac proinde frigidæ occurfum, cum menftrua illis fluunt, reformidant. Nos quoque frigidæ infufione, & partibus quibusuis corporis in frigidam demiffis, fcimus fluxum fanguinis ex naribus fifti folet, atq; adeo vndecūq; fanguis fluat, ad motio frigidæ proderit, præterquā

DERATIONE VICTVS

si ex interna parte fluat, ac præcipuè si ex pul-
mone, tunc enim: refugiens versus cor sanguis
fieri potest vt circa pulmonem magis redun-
det. Verum calidum balneum omnes sangui-
nis euacuationes auget, & proinde vitadū est,
nisi cū euacuatio est opportuna, neque tū pro-
cedit satis pro indigentia. Dicit per parenthe-
sim, nosti autem opportunitates: quasi dicat,
occasions sanguinis euacuationi opportunas,
non est præsentis loci scribere, sed ex aliis te
scire oportet, ex operibus scilicet quibus decti-
sibus agitur, & bonæ ac malæ iudicationis cō-
ditionibus. Sunt verò multa ad hanc rem per-
tinētia, sparsim scripta in aphorismis, progno-
sticis, & epidemiis, ac fere aliis omnibus Hip-
pocratis libris.

*Si igitur apparatus sint conuenientes, &
ægrotus bene suscepturus sit balneum, labare
oportet quacūque die, eos autem qui balnea a-
mant, etiam bis in die labans, nihil errabis. Vti
autem balneis, qui totis ptissanis vtantur, mul-
to magis contingit, quam qui succo solum vtū-
tur, contingit autem & his aliquando: mi-
nime autem ijs qui vtuntur solo potu: est
autem cū & his contingit. Coniectare au-
tem oportet, ijs quæ antea scripta sunt:
qui*

quibus, in singulis victus modis, balneum sit futurum vtile, & quibus, non. Eos enim qui magnopere indigent aliquo horum bonorum, quæ balneum facit, & in quibuscunque balneum prodest, labare, quibus autem nullius horum est necessitas, neque vllum est ipsis signorum, ex quibus labari confert, non oportet labare.

Citra conuenientem apparatus labandū non esse, etiam si res alicui balneū poscat, & consuetudinem hominis, in hac consultatione maximum habere momentum, dictū iam antea non semel est. Illud nūc addit, multo magis audendum esse labare eos quibus demus totam ptissanam, quam quibus cremorem, & quibus hunc, quam quibus solum potum. Quòd vt suspicor, eadem causa dicitur, qua prius iusserat cauere à balneo, eos quibus vires languent. Nimirum vt debilitatos timeamus euacuare, ita etiam eos qui tenuissimo virtutis victu, quia metus est ne nō possint vtrumque ferre, & euacuationem & inedia, atque hac causa nonnunquam, venam secturi, vel etiam in ipsa sectione, pycrocholis cibi aliquid damus, alioqui non daturi, melius censes,

A 5 sentes,

DE RATIONE VICTVS

fentes, vt certè est, in ijs quibus inedia sola nõ
 est futura satis ad persanandum morbum, &
 metus est, ne non possint vtrunque tollerare,
 inediam propter euacuationem, quam eua-
 cuationem propter inediam dimittere. Ra-
 rius itaque ferre poterunt balnea, vtentes solo
 potu, quam succo, & hoc, quam qui ptissana.
 Atque aliquando ob balneum dabitur suc-
 cus, cui alioqui daretur solus potus, & ptissa-
 na, cui daretur solus succus. Fieri nihilominus
 potest, vt is etiam qui solo potu vtatur balneo
 indigeat, & sustinere possit, ob robur virium,
 & morbi breuitatem. Itaque in omni
 victus modo, est qui balneo vti de-
 beat, & qui secus, distinguetur
 autem ex ijs quæ
 dicta sunt.

LIBER QVARTVS.

AVSVS autem fit, cum siccata Venula in aestiuo tempore trahūt in se ipsas serossas & biliosas humiditates, & febris multa detinet, & corpus ab ossaria lassitudine detentum, delassatur, ac dolet. Fit autem plerunque ex longo itinere, & siti longa, cum resiccata Venula serossas & calidas fluxiones trahunt.

*causae
q̄ h̄i trahit*

Magnopere dubitabat Galenus, si hic liber quartus, Hippocratis an non, quia sunt in eo multa quæ, & sententijs & verbis, illius viri esse videantur consona, multa etiã q̄ nullatenus. Mihi in hac hesitatiõe certũ est, vt soleo, libri enarratiõem aggredi, quasi Hippocratis sit, & si quid omnino indignum occurrat, admonere. Incipit nunc Hippocrates præstare tractationem, quam pluries antea pollicitus est, de singulis morbis acutis & eorum curationibus, atque omnium primo agit
de

DE RATIONE VICTVS

de febre ardente, dicens imprimis essentiam & modum quo gignitur, deinde eius signa, postremo curationem. Nosse autem oportet nomen causi, siue ardentis febris, non ob partem aliquam affectam inditum esse, neque ob speciem aliquam succi, sed ob magnitudinem & qualitatem ipsius caloris, quod scilicet sit multus, mordaxque toto corpore. Itaque febris ardens est, per quam totus homo vri videtur. Fieri potest ob inflammationem aliquam internam, vt hepatis, pulmonis, ventriculi septi transversi, mesenterij, aut alicuius intestinorum: vel citra affectum vllius partis. Quæ ex partis inflammatione est, nomen aliud habet quam ardentis febris, nam ab inflammatione potius dicitur quam à febre, vt perineumonia hepatitis, aut pleuritis: Quæ citra omnem partis affectum, fit vrës febris, causus propriissimè appellatur. Constat verò talem continuam esse. Nam intermittens, non potest addeò vrere, cū intermissione corpora recreentur: Neque sanè talis ex quibuscunque succis nata sit fieri, sed ex ijs solùm, qui vri plurimùm & vrere possint, ij sunt bilis flaua imprimis, post hanc verò & salsa pituita. Itaque exquisitissima febris ex bile syncera fuerit. Est verò ea febris non semper æquè acuta, nam neque ipsa bilis syncera, æquè acris, sed vt hæc & pl⁹ & mi-

nota

causa

videns

& minus acris, ita illa & plus & minus acuta, vt quædam vel vsque ad quatuordecimum prorrogentur, quædam non vltra primū quaternarium. Porro quædam harum ex procatartice causis nascuntur, vt longa mora in sole, longo itinere, aut exercitatione nimia, siti quæ pertinaciter tolerauerit: quædam sine his, interius incipiente putredine cientur, vt scilicet aliæ omnes febres putridæ. Constat hic Hippocratē præcipuè agere de causo acutissimo exactè, & qui à causis externis incipiat. Ex ijs verò quæ dicit, præstabitur nobis ansa, quæ de alijs causis, aut aliter genitis desiderantur, addendi. Fit (inquit) causus, cum siccate venulæ, æstiuo tempore, trahunt in se ipsas, serosas, & biliosas humiditates. Venulas vocat, capitales venas & arterias, quæ in carnibus & toto corporis habitu sunt. Hæ ante alias exhauriuntur & siccantur, cum quis aut longum iter agit, aut longam trahit moram in sole æstiuo, siccata verò suggunt ex alijs, suggunt verò ante alia ichores, seu tenues aeriū succorum partes: nam extrahentur hæ facilius, vt tenuiores: & demittentur facilius ab alijs, vt mordatiores: gignentur verò multæ (vt hac quoque causa facile trahantur) vrendo corpore. Sunt verò biliosæ, & serosæ humiditates in venis, quod in vlcerebus, sanies aut ichor: excrementitius

causæ
febris
causæ
siccantur

DE RATIONE VICTVS

Succus, tenuis bilis & feri particeps. Histratis ad exiguas venulas, incipit totus corporis habitus aequè ardere. Constat verò nō ex his, quæ ad carnes tracta sunt, solis, pendere febrem (alioqui esset intermittens) sed ardere simul incipiente toto corpore, comburitur bilis in magnis arterijs, ardetque pariter totus homo, interi^o & exteri^o, idq; maximè ac pprisimè causus est. Fit verò hoc æstiuo tēpore, tūc enim exuri maximè euenit: non quidē eo solū tempore, quo ortis iam pleyadis non dum ortus est arcturus, sed si antea etiam, aut postea, eueniat magum esse calorem. Nam quod ad considerationes medicas attinet, temperie definiuntur tempora, melius quam mensium numero, aut astrarum exortu. Sed neque ita necesse est causum sub æstiuo sole fieri, etli tunc temporis plerunque fiat. Non sunt enim semper congruentes tempori morbi, neque solus aēr nostra corpora afficit, possuntque alijs causis fieri, vt causus ex vini meri potu, & acrimia esu, etiam tempore frigido. Verūm Hippocrates eius meminit generationis causi, quæ & frequentissima, & talium causarū, æstiuū scilicet temporis, itineris longi, & sitis longæ. Narrans quæ accidunt ita affecto, dicit, & febris multa detinet. Videtur autem hoc

hoc frustra dictum. Quid enim aliud est, causus, quam febris multa? Calor ipsa febris est, verum quia tangibile quiddam & sensui occurrens est, induit rationem signi, agnosciturque febris tactu, quam dignotionem vocamus ex essentia propria. Calor itaque qua præter naturam afficit ægrotantem, febris est, quam tactum medici, signum. Cum ergo dicit, febris multa detinet, iubet vt calore vt signo. Et corpus (inquit) ab ossaria lassitudine detentum, delassatur. Galenus lassitudine vlcerosa commentatur teneri hominem, sequitur quod consentaneum videtur, autoris verba dissimulanter præteriens (nisi fortè aliam habuit in suo codice lectione, quæ nunc nõ extet) mihi verò ea, quæ mox addit, declarant, Hippocratem hoc signum scribere, non vt causi per se (non enim est) sed vt ita geniti, ex longo scilicet itinere, aut nimia exercitatione (nam eadem est ratio) qui enim his causis defatigati, in causum incident, ostocopon, seu ossium lassitudinem, necessatio patientur: quia ossium ligamenta ad articulos, & capita musculorū, ob insignem laborem, allicient ad sese ichores, plus quam aliæ partes, vnde & in ipsas membranullas, quibus vestiuntur ossa, qui-

lassitudinem
ostocopon

DE RATIONE VICTVS

quibus periositi nomen est, imbibentur. Hinc verò fiet meritò ostocopos. Igitur quasi declaret, in quibus ardentibus febribus ea lassitudo sit, addit, fit autem plerumque ex longo itinere. Addit rursum, & siti longa. Sitim nunc ponit in causis, paulo postponet in symptomatis, neque mirum, vtrunque enim est. Multi enim febre sunt correpti, quia sitim plus satis sustinuerunt, moxque orta febris, sitim facit. Velut metus & mestitia diu durantia, melancholiam afferunt, quam ortam deinde sequuntur. Nosse verò oportet, quæ huiusmodi sunt in morbis, symptomata inquam & causæ simul: vt quo ad fieri possit, illis occurramus. Quæ enim causa non dum ortum malum potuit facere, ortum iam augere poterit. Vt ergo curamus melancholicos à metu & mestitia semper arcere, ita febricitantes ardente febre, non admodum debemus permittere sitim pati.

Fit autem lingua aspera, & sicca, & nigra valde, & circa ventrem mordetur et dolet: deiectionesque liquidæ & pallidæ sunt, & sitis fortes insunt, & vigilia, quâdoque verò & mentis emotiones.

HAEC sunt signa febris vrentis, quorum omnium causæ ad exustionem, & bilem referuntur, Vrens enim calor facit linguam siccam & nigram, & siccitas asperam. Meritò verò febris ardens in lingua maximè sese prodit, quia ea pars exposita est aëri, q̄ expiratur ardēte febre calid⁹, & crebro tarhitur ac red datur. Vt enim febris major est, ita respirandi vsus major, quare & respiratio major, ce lerior, & crebrior, & calidior, & quo hæc ma gis habet, eo linguā magis siccat. Ita fit vt lin guæ siccitas referat febris vehementiam, præ terquam quod & fulgines excipit, ex pulmo ne, ventriculo, hepate, & capite. Nigra etiam lingua fit exustione, vt & res alia. quæcunque humoris alicuius particeps, nigrescit fumo eb ducta, quin & vt linguam arietinam sicut bu bulam, videmus igne exustam, nigram fieri. Verum oportet scire aliquando nigritiem lin guæ non fieri exustione, sed nigri succi redun dantia. Nam & Hippocrates. 6. epid. dicit, ni gram linguam significare melancholiam, cō stat verò in ardente febre non ob melanco liam esse linguam nigrā, sed ob linguæ ipsius exustionem, tamen si omnibus flauastione in atram abit, antè tamen quam in melanco liam abierit, bilæ adhuc pleno homine, fit lin gua nigra in ardente febre. Duplicem itaque

DE RATIONE VICTVS.

causam habere potest, linguæ nigrities, humorem nigrum, vel toto corpore redundantem, vel in oris partes abscedentem: aut ingentem ardorem. Distinguitur hoc ex adiunctis. Si simul est lingua sicca & aspera, exustionem significat: sin autē citra hæc est nigra, succi speciem. Sites fortes, & vigiliæ, caloris & siccitatis esse, morsus & dolores oris ventriculi, & mētis emotiones, & dejectiones liquidas, & pallidas, esse bilis, vētriculū, aut caput, affligētis aut per intestina resurgitās, resest notissima. dicēs ved mētis emotiones addidit quādoq; quia in febre ardēte, quæ nō ob cerebri inflammationem aut septi transversæ sit, emotio cerebri non est perpetua, vt sitis & linguæ siccitas, asperitas, ac nigrities, sed quandoque accidens: nimirum est paraphrenitis, in febris exacerbationibus accidens, & in remissionibus conquiescens. Vbi dicit, dejectiones liquidas & pallidas, constat nomen illud ω'χρα' generatim accipi, vt & ruffa & flaua eo nomine contineantur. Quia consentaneum est, dejectiones ardente febre laborantium esse intentioris coloris quam quæ bene ualentium. Horū verò dejectiones esse ruffas in prognostico dicit Hippo. Ergo ita affectorum fuerint flauæ: hæc de symptomatis

lingua
nigra

& signis

& signis dictæ febris. Contingit autem dubitare, qualia sint hæc signa. Nullum enim eorum esse videtur pathognomonicum, & proprium, ut carete eo morbus non possit, sed omnia esse videntur è genere superuenientiũ, aut absidentium. Nam lingua sicca aspera & nigra valde, & vigiliæ & mentis emotiones, superuenientia esse videntur, quandoquidem non ab ipso primo febris insultu hæc apparêt, sed cum iam increuit. Morsus & dolor circa ventrem, & dejectiones liquidæ & pallidæ, videntur esse absidentia, nullo enim febris tempore fiunt necessario, & quocumque tempore possunt fieri. Iam verò sitis fortis, neque ipsa videtur à principio febris fieri, sed cum iam est magna: sed neque postquam ad magnum incrementum febris venerit, & ardentis nomen iam meruerit, necesse est sitim adesse fortem. Nam ut in aphor. § 4. sect. 4. dicitur, quibus sicca tussis parum irritanter in febribus ardentibus, hi nõ ita valde siti ulsti sunt. Porro sectione prima primi epidemica narratur constitutio quædam, febrium ardentium, per quas, ut ipse narrat, non sitiebant, quam profectò non tussiebant. Porro quam plurima exempla occurrunt, illo opere, febri-citantiũ febribus acutis, qui non sitiebant. Videtur tamen oportuisse describi febrẽ signis proprijs

DE RATIONE VICTVS

proprijs & pathognomonicis, ex ijs enim quæ
 abesse possunt, nõ potest teneri certa notitia.
 Certè Hippocrates non tam distincte confue-
 uit tradere morborum signa, & singula gene-
 ra seorsum, ac Gal. & post illum alij. quia et si
 omnium bonorum fuit parès, & omnium je-
 cit velut fundamenta, tamen non omnino ex-
 coluit neque diggesit. Quid enim faciendum
 fuisset posteris? verum vt vtilium nihil omi-
 sit, ita quædam non satis distinxit: velut nunc
 syndromem, seu concursionem scripsit signo-
 rum febris ardentis, non quidem pathogno-
 monicorum tantum, sed quorundam etiam
 assidentium, non quoruncunque, sed eorum
 quæ ei morbo sunt maximè familiaria. Nam
 assidentia quædam sunt maximè communia,
 & quæ multis accidere possunt æquè, & cum
 morbo nihil habent peculiare: quædam, quæ,
 et si propria omnino non sint, sunt tamen mor-
 bo familiaria. Vt aluum solutam esse, aut ad-
 strictam, caput dolere, aut crus, & quid vis a-
 liud tale, omni feбри generali potest asside-
 re, quanquam nihil habet magis cū hac
 quàm cū illa febre, aut hoc magis, quàm cōtrariū:
 morsus oris ventriculi, & dejectiones biliosæ.
 In assidētīū sunt gñe, quia quacūq; febris ar-
 dētis parte possunt fieri, neq; vlla parte neces-
 sario fiunt, verū fiunt sæpe in ea febre, & eius
 naturā maximè sequūtur, ac proinde illi fami

liaria sunt, & hæc nõ fuit à ratione alienũ in signorũ syndrome ponere. Vigilia ac mentis emotiones superuentia signa sunt, verũ superuentium etiam est duplex genus, quædam enim quibusdam morbis tardius, quædam citius superueniunt, & quæ cito superueniunt proxima esse videtur pathognomonica. Velut mētis emotio quæ phrenitidi & inflammationi septi trāsuerſi est pathognomonica, omni febrī malignè auctæ solet superuenire, tñ caulo exquisito superuenit citiùs multo quam alijs febribus, ac peruigiliũ citiùs etiã. Lingua sicca, aspera, & nigra, & sitis, pathognomonica esse videntur, quia à principio febris fiunt, & ipsam morbi essentiã sequuntur, etsi non à principio sunt hæc magna, sed cum ipsa febre crescunt. Neque sanè ardentis nomē meretur febris, aut quã hæc habeat. Verũ scire oportet, pathognomicorũ etiã esse duplex genus, quædam enim ita sunt propria morbo, vt nulla ratione ab eo tolli possit, vt deliriũ à vera phrenitide, dyspnea à perineumonia: quædã per sese sequuntur ipsã inorbi essentiã à principio, & cũ eo crescunt, possunt tñ quibusdã alijs accedētibus affectib⁹, aut symptomatis impediri, velut pulsus durus pleuritidis, si cũ ea perineumonia coniūgitur, tēperatur, atq; adeo nonnũquã etiã tollitur, atque

Signa
 et non
 nota
 nota
 nota

DE RATIONE VICTVS

adeò corrupto in parte sensu, possit tolli dolor, manēte affectione. Huiusmodi est fitis in causo, accedēte cōtulsī tēperari potest, & alienata mēte, aut extincto in parte sensu, cessare potest. Nihilominus cui hęc oīa signa aderūt caus⁹ erit, & cui erit hic, aderūt ea, aut eorū plēraq;, aut eorū quēdā valde inerūt, vt et si pauca ad sint, tñ intēsiōe incendiū in gēs significēt.

Huic aquæ, mulseque coctæ, & aquosæ, quantum voluerit, bibendum dato: Quod si amarum fuerit os, vomere confert: & aluū subluere. Verū si ad hęc non aperiatur, lac a sinæ coquens purgabis. Salsum autem nihil neque acre offerre, non enim suffert. Sorbitionē verò donec extra iudicationes fiat, non dabis.

Constat Hippo. hic earū solum febrīū curationem instituire, quæ acutissimæ sint exactè, neq; durare possint, diutiùs quā quatuor, aut quinq; dies. Nā dicit sorbitiones verò donec extra iudicatiōes fiat, nō dabis. Itaque loquitur de ijs qui sola aqua, aut mulsæ, possint trāsigere usque ad iudicationes, de quibus antea, de mulsæ agens, dixit: qui igitur vitur melicrato sine sorbitionibus pro reliquo potu in his morbis, in multis aget prospere, & rarò infelicitè. Verum hic victus nullis potest

poreft esse fufficiens, qui vltra primum qua-
 ternarium fint agrotaturi. His iubet aquã so-
 lam, aut mulfam, eiusque quantum voluerit,
 & nullam aliam forbitionẽ, nihilque falſum,
 neque acre, atque ſi os amarum ſit facere vt
 vomat, atque aluum ſubluere clyſteribus, aut
 aſinino lacte. Verũ in hac curatione ſunt que-
 dam digna animaduerſione. Imprimis neque
 aqua neque mulſa videtur talibus ſatis ido-
 nea, vtraque enim antea eſt damnata, quaſi
 bilioſis ſit bilioſa, eos verò qui agrotant exa-
 ctè acutiſſimè, conſtat eſſe bilioſos. Porrò lac
 quodcunque videtur fore his noxium, quia vt
 in aphoriſmo dicitur, malum eſt febricitanti-
 bus, præcipuè quibus bilioſæ alui egeſtiones
 in febris acutis, dictũ verò eſt nuper in his
 eſſe ſolere deiectiones liquidas, & pallidas,
 quæ ſanè bilioſæ ſunt. Præterea ſi expurgandi
 vim habet id lac, male videtur antè iudica-
 tiones præberi, cum cruda mouenda non
 ſint, & vt Galenus in huius ipſius libri co-
 comentarijs dicit, euacuationes ſint con-
 trariæ concoctionibus. Præter hæc eſt ani-
 maduerſione dignum, nullã hic miſſionis ſan-
 guinis mentionem fieri, cum in ardentiffimis
 febris nullum excogitari remedium maius
 poſſe Gale. qui Hippo. veſtigijs tantopere in-

DE RATIONE VICTVS.

stitit, affirmet. Certè his, neq; aqua, neq; mul-
 sa, dantu, vt medicamenta, sed pro victu vt di-
 ximus, quia qui tam acutè febricitant, non in-
 digent alio alimento. Et vtraq; causa, quia in-
 quã, tã acutè febricitant, & quia biliosi sunt, da-
 tur eis mulsa aquosa. Nimirum hæc, quã me-
 rior, nutriens minus est, & biliosa minus.
 Neq; sanè vt est morbus acutior, ita semper
 est homo biliosior, sed præter ipsam acutiem,
 & constitutionem febris, est opus alijs signis,
 quibus agnoscas, quã sit biliosus. Nam multi-
 tudo succi, etiam biliosi, facit nõnunquam ad
 morbilõgitudinem, paucitas ad breuitatem,
 & cum exustione ad acutiem. Proinde Hip-
 pocrates addit, quòd si amarũ fuerit os, quasi
 non semper amarum sit, neque semper qui ita
 febricitat sit biliosissimus, & cum amarũ non
 est, dari debeat aqua & mulsa, cũ verò est, sa-
 tius fuerit pro aqua dare poscam dilutissimã,
 & pro mulsa oxymeli, aut etiam acetosum di-
 lutissimum. Atqui melicratum in pycrocho-
 lis solum vituperatum est antea: pycrocho-
 li verò præcipuè dicuntur, quibus os est amarũ.
 Tribuit itaque Hippo. mulsam, quibus amarũ
 non est os, tribuit verò coctam, quia minus
 est flatuosa, flatu verò intestinis stercore va-
 cuis, & nullo alio cibo vtentibus, esse posset
 noxius. Fortasse etiam quia minus nutrit
 quam

quàm cruda, & aquæ vicinior est. Sed hoc leue est, quia, vt ipsemet dixit, non adeo nutrit cruda, vt indigeat aliquando, vt hoc emendetur. Datur ergo coctâ, quia minus flatuosa.

Quare cum nunc coctam esset daturus, & vitaturus crudam, non oportuit fortasse prius dici, tam exiguum interesse crudam an coctam quis daret, si mel esset bonum: nam etsi sit optimum, censet nunc coctam dari. Censet verò dari, quantum voluerit ægrotus, quia leuissimi nutrimenti est multa, vt vnciatim detur sola. Potus verò in ardentissimis febribus non debet esse parcus, quia in hoc febris genere, ex magnitudine caloris periclitatur homo, magis quàm ex re vlla aliâ. Ponimus enim febre esse citra inflammationem vllam partis internæ, neque aliud, quam maximam & ardentissimam. Præcipuus igitur scopus fuerit attemperatio. Quapropter in hac febre, magis quàm in vlla aliâ, agendum est ob ipsam intemperie & minus ob causam. Proinde maiori licentia vtendum est potu: atque vt crescit febris, crescere licentia debet: cunque vt crescit febris crescant concoctionis notæ, fiet vt oportet, vt aquæ potus liberior sit, cum concoctio succi iâ processit, & euacuationis tempus iam instat. Lac his non admodum expediens est, omniũ tũ eius generũ, optimum est asininũ, quia ma

DERATIONE VICTVS

ximè serofum, ac proinde attemperans, & expurgans maximè. Verum si a fininum lac optimum, quia serofum, melius erit solo sero vti.

Hippocra. verò fortasse a finino lacte vti voluit, vt sorbitione nutriente simul & expurgante vteretur, & alioqui minime noxia. Expurgatione insigni Hippocrates non vtitur (ea enim periculosissima est in hoc febrü genere) sed pro ea vtitur clysteribus, & facili alui subductione, iuxta id quod libello de expurgantibus medicamentis ipsemet scripsit, ita dicens.

Quicumque igitur à febribus fortibus corripitur, his medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris: sin minus, saltem non intra quatuordecim dies. Carnes enim eorum & ventres, cum calidi sint, medicamentum assument, & nihil depurgantur, et febris maior fit. Et rursum: Quapropter in febribus vehementibus, medicamenta purgatoria exhibere non oportet. Verum si alicui opus fuerit, infusum per clysterem exhibere potes, quotiescūq; volueris. Hoc enim minoris periculi est. Sequutus itaque hic cōsiliū hoc, medicamentum verè expurgans nō tribuit, neq; tamen omnino abstinet ab aluum subducentibus. Quia bilis redundans facile educitur, & magno cū periculo detinetur interius: Concoctione verò in his febribus min⁹ opus est, quā

in alijs. Quæ enim exquisitè ardēs est, ex bilis
 vstione magis pendet, quàm ex cuiusquam succi
 putrescentia: ad ea verò quæ vrūtur, non vt ad
 ea quæ putrescunt, concoctio desideratur, sed
 attemperatio. Concoctio enim putrescentiæ
 est contraria, non vstioni. Sed vt putrescentiã
 concoctio, ita vstionem cohibet attemperatio.
 De missione sanguinis Hippocrates hic nihil
 dicit, dicturus tamen est paulo post, in omni a
 cuto morbo esse ea vtendum, si adsit robur,
 & florens ætas. Posse verò robur adesse ita fe-
 bricitanti, multo maius, quam multis alijs diu
 turnis passionibus affectis, in quibus mittitur,
 dubium non est, & à me est monstratum lib.
 7. controuersiarum, vbi indicaui esse in fe-
 bribus ardentibus nonnunquam vtilem, vel vsq;
 ad deliquium animi ductam, quia pariter est
 & euacuans & refrigerans auxilium. De his
 quæ Hippocrates docet, hæc nosse oportet.
 Sed quoniam ille solum eam ardentem fe-
 brem curat, quæ primo quaternario finiatur,
 sunt autem plurimæ quæ vltra secundum pro-
 ducuntur, non erit in vtile me à cõmentatio-
 ne liberum, rationem curandi febres ard-
 entes breui nunc perstringere, & febris hu-
 ius peculiarem methodum docere. Ea est,
 in intemperiem ipsam intueri, multo plus,
 quam in vlla alia febre, ac proinde aquæ
 potu

*Optima
 recepta*

*curatio
 febris
 accepta
 Metu*

D E R A T I O N E V I C T Y S .

potu largius vti, & aërem attemperare irriga-
 tione, fontibus, & stratis foliis, & ventilatione
 & siquid aliud homines excogitauerint. Cibi
 quoque qualitas huc spectet. Procuretur ta-
 men in primis frigida inspiratio: Procuratur
 præter dictam aëris attemperacionem, admo-
 tis naribus, & ori, quæ aërem ingrediẽtem re-
 frigerent: aut frigidis quibusdam, vt aqua, aut
 polca, aut lactucæ filio, peponis væ frustulo, o-
 re detentis. Hæc enim omnia recreat faculta-
 tem, sitim sedantia, & feбри obsistunt, inspira-
 tionem temperantia. Est verò hoc omnium
 quæ hac intentione fiunt utilissimũ, quia pro-
 pius quam alia omnia accedit ad cor. Vtigi-
 tur pulmonis intemperies omnium citissimè,
 afferre potest corporis ariditatem, ita eius at-
 temperatio maximè ab ea præseruare, huc et-
 tiam spectant frigidorum cordis epitematum
 admotiones, & balnea aquæ frigidæ. Verum
 etsi in attemperacione est curatio hæc, magis
 quàm vllius alterius febris, non tamen est in
 ea sola. Nam neque intemperies, etsi sit maxi-
 ma, est nuda, sed pendens ex bile: studendum
 ergo est illius euacuacioni, ad quam natura
 non æque adminiculatur à principio, atq; po-
 stea. Proinde attemperantibus non tanta licẽ-
 tia vtendum à principio, ac postea quàm con-
 coctionis quædam notæ (tenues enim notæ in
tam

tam biliosis morbis sunt satis) apparere incipiant. Tamen si enim non coquatur bilis synce-
 ra quæ vritur, vt alii succi qui putrescunt, ta-
 men natura ceca hos quoque retinet, tentatq;
 coquere, atque cum id non potest, demittit,
 deponitque tunc in vrinas quasdam nubecu-
 las, partim ex bile victa, partim ex cibis. Tunc
 ergo ad attemperationem in his conuerti pos-
 sumus tam audacter, vt omnia quæ dicta sunt
 tentemus, & embrocis inunctionibusque fri-
 gidis vtamur, atque adeo nisi homo vinosus
 valde fuerit, vt repugnet consuetudo, aut in-
 flammationem aliquam internam habeat, aut
 sit naturali calore debilis, aut insignem habeat
 partis cuiuspiam nobilis debilitatem, cogendus
 sit ad copiosissimum frigidæ potum. Ita enim
 fit vt extinguatur febris, atque bilis vomitus
 succedat, ab aqua quam ventriculus non pos-
 sit capere, aut deiectio humida, ab ea quam
 intestina recipiant, aut copiosus sudor, ab ea,
 quæ à calidis corporis partibus affatim rapia-
 tur. Missionis sanguinis duplex est occasio.
 Nam & primis diebus mittitur, vt bilis ali-
 quid cum sanguine exeat, & minus subsit in ve-
 nis sanguinis, qui procedente alteratione bi-
 lescat: mittitur etiam postquam febris venic
 ad summum, si virtus constat, & dictorum a-
 liquid desit, vt minus dari possit copiosus a-
 quæ

patet
 quod ad
 rationem
 febri
 entis

missionis
 sanguinis
 quæ ad
 quando

DE RATIONE VICTVS.

quæ potus: Tunc vetò mittitur vsque ad deli-
 quium animi, vt simul & euacuetur causa, &
 refrigeretur corpus. Expurgationis etiã est oc-
 casio duplex, à principio enim si os amarũ sit,
 & biliosũ aliquid in intestina inclinet, vtendũ
 vomitione ex aqua (siquid ex frigida timeas) te-
 pida, & clysteribus mediocribus; aut etiam ci-
 bo aliquo leui (si plurimũ videatur redundare)
 vt mercurialis decocto, castæ medulla, dia-
 pruns vocato, sero magna quãtitate accepto.
 Et alioqui, si surgeat materia, quacũque die v-
 tere expurgatione; Nũquam tamen in hac fe-
 bre, ex scamonio, aut id recipientibus medica-
 mentis, aut denique aliis quæ acerrima sint,
 sed ex mediocribus, vt rhabarbaro, ex serolac-
 tis, aut serapij rosari multarum infusionũ, mo-
 mento. Præter has autem occasiones expurgã-
 dum non est, antequam exactus sit summus vi-
 gor. Sed neque expurgatio secunda hac occa-
 sione tentanda est, si iudicatio sufficiens ante-
 celsit, neq; missio sanguinis illa postrema, si in-
 stantis iudicationis apparent notæ ac de me-
 dicamentis sane videretur dictum satis (nõ enim
 multa eorum copia est in hanc curationem in-
 summanda) nisi quæ symptomata intercurrãt
 quibus propria curatione occurrere opus sit,
 vt si capitis dolor, peruigilium, aut delirium,
 cogat oxyrrhodinum capiti admouere, aut
 som

somniferum aliquid propinare: aut partis cuiuspiam alterius dolor, anodinum admouere: aut ob aliud quiduis, aliud aliquid facere. Ceterum quod ad victum attinet, non potest cū sola aqua, aut mulla, vsque ad summū vigorē ægrotus trāsigere, nisi febris quatuor solū dierum fore prænoscat, quædam verò ardentium attingunt etiam quatuor, decimum diem proinde dandum est aliquid præterea, plus aut minus, vt longior aut breuior est futura febris, quidquid autem detur frigidum & humidum sit, aut saltem non calfaciens neque siccans. Si igitur quatuor dierum sit futura febris, vtetur homo sola lactuca cruda, aut cocta, aut malo punico: Si verò septem, tota ptissiana, aut pulli carnibus: & vesperi solo iusculo, aut lactuca, fere sine vlllo pane: Si quatuordecim bis potest gustare pulli carnes, aut semel has, & ptissianam totam, aut copiosam lactucam cum pane. Licet his omnibus concedere melopeponem, pruna, & alia huiusmodi.

victu
in caus

Atque si ex naribus fluxerit sanguis multus
soluitur passio, atque si sudores super-
ueniant critici legitimi, cum vrinis albis
& cras-

DE RATIONE VICTVS.

*& crassis, & leuibus subsidentis: atque si
abscessus aliquis fiat. Si vero absque his solua
tur, recidua rursum erit infirmitatis, aut cox
æ, aut crurum dolor accidet & spuet crassa,
si sanus futurus est.*

Nomine abscessus video Hippocratem va
riè admodum vti, nonnūquam enim si
gnificat apud illum, omne illud in quod
morbis aliquis abit, vsque adeo vt, & permu
tationes febrium in alias febres, vocentur ab
scensus, vt cū dicit abscessus in quartanā fiet:
aliquandō significat abscessum succorum in
vnā aliquā partem, vt cum dicit, absces
sus expectatur ad articulos. In hoc genere
sunt dolores omnes, & tumores partium qua
rundam, qui ex aliis morbis fieri solent, succis
in quasdam partes decūbentibus. Horū ab
scensuum quidam intra ipsos fines morborum
acutorum, aut saltem decidentium ex acutis,
qui ad quadagesimum vsque produci solēt,
fiunt & soluantur, vt parotydes quæ in ipsis a
cutis febribus fieri solent, & quædam erysipe
lata, ac quidam etiam phlegmones. Quidam
autem diuturni abscessus solent ex morbis acu
tis manere, adeo, vt quidam annui, quidam
multorum annorum sint, quidam etiam toto
vitæ tempore durent. Vt scirrhus aliquis he
pat

patis, aut lienis, coxæ dolor, podagra, aut chy-
 ragra, quidam etiam claudi manent, aut cæci,
 aut parte aliqua resoluti, aut aliud huiusmodi
 habentes. Hoc loco abscessus nomine priores
 solum intelligit, vt ita dicamus, breues & acu-
 tos abscessus. Nam cū dixisset, atque si abscef-
 sus aliquis fiat, addit, si verò absque his solua-
 tur, recidua rursus erit infirmitatis, aut coxæ
 aut crurum dolor, quasi hæc abscessus nō sint
 aut quasi non sint, quales ij, quos ille abscessus
 nomine, nunc intelligit. Diximus missionem
 illam sanguinis copiosam, non esse faciendā
 cum crisis signa apparēt, neque expurgationē,
 cum præcesserit. Nimirum in hoc febris gene-
 re magna est habenda ratio iudicationis, quia
 fieri sæpe solet: Acuta enim, multo magis quā
 diurna iudicantur. Verum non omnes iudi-
 cationū modi æque congruunt omnibus mor-
 bis, sed quidam quibusdam. Proinde nūc do-
 cet modos, quibus solui solet sponte, & per iu-
 dicationē, dicta febris. Fluxum sanguinis ex
 naribus, & sudores dicit ad eam soluendā esse
 accommodatissimas iudicationes, quia scili-
 cet ex venis & arteriis toto corpore consisten-
 tibus, calidos succos optimē ex hauriunt. Ne-
 que tamen hæc vteunque fiant, solvunt mor-
 bū, sed si vt oportet bonas iudicationes fieri,
 legitimē scilicet, & cum signis concoctionis. Le-

DERATIONE VICTVS

gitimè fieri intelligo iudicationes, quæ diebus
 decretoriis fiunt, & in indicibus præmonstra-
 ta. Nam iudicationibus, non minus mori so-
 lent homines, quàm liberari, interimunt enim
 quæ male fiunt, liberant quæ benè. Fiunt au-
 tem benè, quæ legitimè vt dixi, & cum signis
 concoctionis, quæ per febres in vrinis præci-
 puè spectari debent. Vrinæ verò coctæ sunt,
 quæ subsidentias habent albas crassas, & le-
 ues. In prognostico dixit, æquales: hic tacuit:
 fortasse quia æqualitas nō potest vnica inspe-
 ctione considerari, sed secundum tempus est.
 Hic dixit crassas, quod illic non dixerat. Ni-
 hil refert. nam necesse est, albas leues & æqua-
 les concoctione factas, statim esse crassas, cum
 concoctio crassitiem pariat. Quæ ergo opti-
 mæ soluantur, ardentes febres, ita soluantur.
 Non tamen omnes soluantur optimè, quæ ab
 hac solutione deficiunt, solent solui ab abscessu,
 vt parotide, bubone, aut exyspilate. Euenit
 verò nonnunquam febrem solui, & nihil
 horum fieri, aut nihil horum benè fieri: quæ
 solutio, tuta non est, quia causa intus ma-
 net, ac propterea recidua fit, aut absces-
 sus aliquis diuturnus, vt coxæ dolor, si febris
 causa ad inferna potius, & sputa crassa, si ad su-
 perna inclinauerat. Si sanus (inquit) futurus est
 quasi dicat, alioqui sanus non fiet. Sed dices,
 si ni-

et morbo
 regio -

si nihil horum fit, homo sanus non fiet, si hæc
 fiunt soluitur passio, nihil ergo debet medicus
 facere, sed expectare solum ut ægroti sponte
 sanescât. Certè sæpe multo paucioribus opus
 esse quam medici faciant, non nego, non ta-
 men omnino res est permittenda naturæ, ac
 multo minus in acutis, quæ facilem habent,
 in hanc, & illam partem, mutationem, & cum
 non omnino tuto videtur res procedere, bene
 facit artifex, euacuationes interponens, quæ iu-
 dicationum vicem suplere possint. Itaque cu
 dicitur soluitur passio si hæc fiunt, & his opus
 esse, si sanus futurus est, intelligere debes, si spõ
 te, & non artis opera sanus futurus est, Potest
 enim ars iudicationes anteuertere: & citra iu-
 dicationes, & priores abscessus soluta febre,
 anteuertere recidivas, & abscessus diuturnos.
 Porrò nosse oportet, etsi præcipuas iudicatio-
 nes febris Hippocrates recensuerit, non ta-
 men recensuisse omnes quæ fieri possunt: Sol-
 uuntur enim nonnunquam, etsi minus tuto,
 fluxu alui. *et morbo reperiis*

Causi genus aliud, alius soluta, sitis magna,
 lingua aspera, & sicca, salsa. *Urina defectus*
 vigilia, refrigerata extrema.

DERATIONE VICTVS.

Hic caufus ex falſa pituita fit, proinde minus ardens febris eſt quam prior, diuturnior tamen, & ſolutu difficilior, ac proinde non minus periculofa. Dicitur febris ardēs ob accidētia quæ habet cōmunia cū priori, ſiſtim ſcilicet magnā, linguæ aſperitatē, & ſiccitatē. Nō tamen eſt, in hac etiam, nigra, ſed alba & falſa, ob pituitā ſcilicet ralem. Vigiliam etiam affert, quia etiam ſi ſubiecto frigida & humida eſt omnis pituita, falſa verò putreſcētia eſt facta, calfaciens & ſiccans. In falſæ pituitæ redundantia fieri ſolent diarrhœæ, ac nō nunquam etiam dyſenteria ob corrodentem ſalis qualitatem (nam & in clyſteres hac cauſa ſolet infundi ſal) & quibus hac cauſa dyſenteria, aut diarrhœæ ſiūt, ſolent fieri diſſuria, hoc eſt difficiles miſtiones, aut vrinæ defectus. Nā ſi diarrhœa plurimum fluit, hoc ipſum eſt ſatis vt vrinā minuatur: ſi autem dyſenteria fit, eādē ratione fit vrina, quæ alioqui etiam falſa eſt, valde nunc falſa & mordax, vnde ſtranguria fit, homine nitente aſſidue, & guttatim demittente vrinā. Refrigerata verò extrema fieri dicit Galenus, non ſemper in hac febre neq; à principio, ſed cū euenit: cū ea eſſe internam aliquam, eamque magnam, inflammationem. Mihi verò videtur, ſi res ita intelligatur, ſignum hoc, non ſolum non eſſe patho-

gno.

gnomicū, sed neque superueniens, neque assidens familiare, sed superueniens per accidēs. Non minus enim potest cuiuscūque alteri febris accedere interna inflammatio, quā huic, nequ; minus potest accedere huic aliud quiduis, quā inflammatio interna: quasi in signis huius febris ponas podagricos dolores: possunt enim superuenire. Proinde ergo aliud quiddam intelligo quod huic causo accidit, ob succi speciem, potius quā priori. Nimirum habet quotidie febris hæc exacerbationem, ea, etsi à rigore horrore, aut insigni frigore non incipit, quia intermittens non est, tamen ob crassitiem, & cruditatem succorum, incipit à quodam tempore carnium, & anhelitus, & pulsus cōstrictione, quā vocamus annotationem compressam. Hoc vocat frigus extremorum, quod febris huius proprium est, etsi non inseparabile. Continget fortasse tibi his auditis dubitare, cur non omnis febris ex pituita, sit huiusmodi. Dicunt enim medici pituitā putredine salsam fieri, pituita m̄q; putrescentem febrem facere, & citra putredinem nunquam: omnis ergo pituita febrem faciens, salsa fuerit: Certè non est, sed putrescit sæpe pituita non fiens salsa, & sæpe fit salsa, non faciens febrem, ac nonnūquā salsa prius facta, putrescit denuo & febrem facit. Sed quo pacto hæc, si putredine fit salsa?

DE RATIONE VICTVS.

Quidam dicunt, mistione etiam amari succi, fieri posse pituitam falsam, quod certè fieri nõ possit, nisi quàm minimum sit quod admisceatur amari, tam minimum, autem cum tã multa pituita, haud multum videtur posse ad corporis affectiones, quas ex falsa pituita oriri videmus. Sed hoc habeat vtrũq; . Nulli sunt qui negent, putrescentia fieri solere pituitam falsam, etiam cum non fiat febris, quare dubitatio vtriusq; occurrit. Mihi videtur, pituita quadam putrescentia posse fieri falsam, sine febre quadam etiam febrẽ facere: velut bilis, vstione aliquando abit in atram, febrẽ non faciens quod in maniacis, euenit aliquando vstione facit febrem, nunc antequam in atram abierit, nunc etiam postquam abiit. Causa ergo est in modo putrescendi, & vrendi. Nimirum vt lignũ cum lente vritur, nulla flamma in cineres paulatim abit, si verò celerius vratur, flammã ex se producit conspicuam, ita est quadam putrescentia lenta pituitæ, quæ nullam febrem mouens, eam facit crassiolem & falsam, & quẽdã vstio bilis quæ citra febrem etiam eã facit terream, & atram. Qua causa, non semper, quæ falsa fit, mouet febrem, dictum est. Sed cur, quæ febrem mouet pituita, non semper falsa fit, nondum est dictum. Ligna enim etiã cum magna flamma vsta, abeunt in cineres. Certè huius

*causa
v falsa
vstio
vstio
vstio
vstio
vstio*

huius causa est in materia, quædam enim pituita est ad aquam solam pertinens, & terræ minimè particeps, quæque etsi putrescat falsa non fit, vt plurimæ aquæ lacunares: quædam est etiã terræ exhalationis particeps, & proinde facile falsescens, vt & marina. Pituita itaque, non quæcunque, sed talis, putrescentia falsa fit: putrescentiam verò esse, vel ex iis quæ in nostris corporibus, cum falsis abundant, experimur, licet agnoscere: pessima enim cacochymia est ex falsa pituita, & capilorum decidencias, pessimos lichenas, vlcera cacoethe, & multa alia galico morbo similia, facit: super putrescens vero (vt ita dixerim) acutius, causos affert, habentes quæ diximus.

alia ca
sa pito
te fals

Hic nisi sanguis ex naribus fluxerit, aut abscessus circa collum fiat, aut crurum dolor, & spuat sputa crassa (hæc autem adstricta albo fiunt) aut coxæ dolor, aut pudendi luor, non iudicatur, & testiculus intentus, iudicatorius.

Solutiones spontaneas huius causi secundi, commemorat Hippocrates. Considera autem, plurimum euacuationum meminisse in superiori causo, in hoc verò pluriù abscessu.

DE RATIONE VICTVS.

Nimirum quò morbus ex calidioribus, & tenuioribus pendet, eo ad euacuationes est paratior, quò ex contrariis, eò ad abscessus. Hic proinde fluxus sanguinis solum meminit, quàm & alui fluxus possit opitulari, ac fortasse etiam sudor. quàm quàm sudor in hoc minus quàm in priori: alui fluxus non minus, quin vt ego arbitror, aliquantò plus, quia crassa ad euacuationem quæ per inferna agitur, sunt magis accommodata. Quin etiam hinc colliges alui fluxionem posse liberare ab hac febre, & præseruare ab abscessibus. Nam dicit. aut abscessus circa collum fiat, aut crurū dolor, & sputa crassa. Hæc autem adstricta aluo fiunt. Ergo aluus soluta, faciet, vt hæc non fiant. Sed qua ratione? certè non alia, quam euacuando succos, qui in eas partes erant abscessuri: illi verò erant, qui febrem fecerant (alio qui abscessus illi febrem non soluerent) ergo fluxus alui potest febrem illam soluere. De reliquis abscessibus quomodo fiant, dictum nuper est. Liuor pudendi fit, pituitosis succis in illud incumbentibus: Atqui profecto nonnunquam liuor verus fit, isque significat partis mortificationem, quæ nonnunquam euenit ob succi malignitatem, atque ita nonnunquam à malignis febribus partiū amissiones fiūt: Nonnunquam verò ex pituita fit color quidam albi-

albidus, quodam modo in liuorem, inclinans: atque quibusdam hic succus absumitur, quibusdam inde in testiculum deriuatus, eum in tumorem attollit: quin etiam quibusdam illaeso pudendo, tumescit testicalus.

Sorbitiones tractorias da.

Galenus valde heret, non intelligens, quas possit vocare Hippocrates sorbitiones tractorias. Nam sorbitiones vocauit toto hoc opere, eas solum quæ nutrimenti gratia capiuntur, illæ verò tractoriæ quæ sint? tractorium enim medicamento esse videtur, sorbitio verò alimentum. Mihi non videtur absurdum, sorbitiones etiam vocari medicamenta quæ sorbendo accipiuntur, etiam si hactenus de cibis sorbilibus id nomen dictum sit: medicamenta verò tractoria sunt quæ vim habent expurgandi: itaque consulit ita affectos expurgare. Quid ergo? mox est expurgandum hos, ardente adhuc plurimum febre, succis non antea extenuatis, neque laxatis vijs? non certè. Sed et si Hippocrates nihil aliud dicat, quàm sorbitiones tractorias da, tu debes intelligere, seruatis omnibus præceptis, quæ ad rectè peragendam expurgationem pertinent. Hippocrates

DE RATIONE VICTVS

verò significat tibi, in hac febre plura agenda esse propter causam, quam in priori, vt propter intemperiem, pauciora. Itaque vacuandum plùs, attemperandum minùs: ac proinde expurgationis maior vsus est quam in priori, pharmaca verò sint phlegmagoga.

In acutis autem passionibus sanguinẽ mittes, si fortis appareat morbus, & qui habent, vigenti sint ætate, & robur ipsis adfuerit,

CVM sanguinis missionis in neutro causo Hippocrates meminisset, quia à neutro expetitur per se, cum vterque ex cacochymia fiat, alter biliosa, alter pituitosa, fieri tamen debeat in vtroque ante expurgationem, si vires ferant, vel vt expurgatio agatur meliùs: dictis ijs auxilijs quæ peculiariter vtriusque causi esse videbantur, nunc de missione sanguinis, quæ commune omnium magnorũ est, agit. Quasi diceret, etsi in neutrius causi curatione meminimus missionis sanguinis, tamen agenda ea est in vtroque, quia in omni acuto oportet sanguinem mittere, si morbus appareat fortis, & qui eum habet, sint in vigenti ætate, & robur ipsis affuerit. Hos vocat scopos mittendi sanguinem Gal. de quibus à me etiam, est fusiùs scriptum. 7. lib. cont. indicatum verè atque vtiliter admodũ dici hos scopos, non solũ quòd
line

sine his missio sanguinis agi nunquam debeat,
 sed etiam quod his presentibus agi semper
 debeat. Huius vero summa causa est, quod
 omnis magnus morbus, desiderat magnū ali-
 quod auxiliū, nullū autē est auxiliū magnum,
 quod non agatur multo melius missio prius
 sanguine, quā nō missio. Nam siue expurgā-
 dum est, siue diureticis utendum, siue fortiter
 fricandum, siue in partem quampiam reuelen-
 dum, siue calfaciendum, refrigerandū, secan-
 dum, aut vrendum, vacuatis venis agetur me-
 lius, quā plenist. Quod si quando dimittitur
 sanguinis missio & aliud quidpiam agitur, id
 certē fit vel quia euenit corpus satis vacuum
 esse, aut quia times ne facultas non possit su-
 stinere, & missionē sanguinis & reliqua auxi-
 lia: perinde autem est vacuum satis esse cor-
 pus, aut si non est aded, sanguinem mitti. Nō
 enim negabis catochymiam petere expurga-
 tionem: etiam si ea uti desinas, quod diarrhœa
 anteuerterit. Ita si cui per morbum magnū
 venam eras lecturus, ex naribus fluere antici-
 pavit, aut aliter vacuum fieri corpus, non mit-
 tes sanguinem, missum tamen putabis, neque
 negabis proinde sanguinem mitti in omni
 morbo magno. Certē ad ipsam de scopis
 doctrinam, non opus fuisset dicere in om-
 ni morbo acuto, non enim in acutis so-
 lum, sed & in diuturnis mitti debet,

nota

DE RATIONE VICTVS

si vires ferunt, & morbus vehemens est. Dicitur enim vehemens qui aut ob magnitudinē essentiæ propriæ, aut partis naturam, aut ob malignitatem inferit periculum, constat verò id in diuturnis etiam accidere, cum ex illis moriantur multi. Verum Hippocrates dixit, in acutis passionibus, quia de iis erat sermo institutus. Cum tamen dixisset in passionibus, acutis, haud erat opus addere, si vehemens appareat morbus: nam à morbo acuto non potest abesse vehementia, cum in ratione acuti sit, ob celeritatem inferre periculum: sed voluit Hippocrates etsi de acutis solum esset sermo, communes omnibus morbis scopos mittendi sanguinem docere. De quibus, hæc me dixisse nunc sit satis, si quis ea coniungat, cum ijs quæ loco citato ex controuersijs, diximus.

Si igitur angina sit, eligmatis purga, siue aliud quodpiam pleuriticorum, si autem debiliores videantur, & plus sanguinis detraxeris, clystere vti per aluum tertio quoque die, vsque dum in tuto sit egrotus, & fame indigeat.

NON erat hic locus agendi de pleuritide neque de angina, vt pote propria loca a-
libi

libi habentibus. Nam de illa actum iam satis
 est: de hac, agetur postea proprio capite: inter
 possuit tamē ea, ut exempla acutorum, in qui-
 bus mittendus est sanguis: & transgressionē,
 ad dicenda mox, faciens, addit, ut sit in eis à
 sanguinis missione expurgandum. Nimirum
 catalogum est facturus mox, acutorum in qui-
 bus utraque euacuatione opus est, dicturusq;
 quo ordine sint facienda. Nunc itaque dicit,
 si angina sit, siue aliquod aliud pleuriticum,
 mittendum esse sanguinem (hoc dicit per infi-
 nuationem) atque à misso sanguine expurgan-
 dum: si verò plus sanguinis detraxeris, quàm
 ut eo detractò sustinere possint expurgatio-
 nem, quod debiliores esse videantur, abstine-
 bis ab expurgatione, vterisque clystere per al-
 uum, tertio quoq; die, aut fortasse singulis die-
 bus, aut aliter, ut res exiget. Hoc enim exem-
 pli gratia dicitur. Durabit autem hæc alui
 subductio, usque dum in tuto sit ægrotus, &
 fame indigeat: hoc est, usque dum ægrotus in
 morbi inclinatione sit. Nam constat eodem
 tempore eum dicere ægrotum in tuto esse, &
 fame indigere. At verò in tuto nullus ægrotus
 est, usq; dū morbus manifestè inclinat (in
 omnibus enim alijs tēporibus mori potest) in
 eodem ergo tēpore dicitur fame indigere: cer-
 te quia tunc primum indiget cibus (nam prius
 for-

DE RATIONE VICTVS.

sorbitionibus aut potionibus agendum est) at-
 que ad cibos capiendos indiget fame, id est ci-
 borum appetentia. Nimirum quibus cibo
 non est opus, neque fame opus est. Quare ego
 ijs quos tenuiter cibari volo, non admodum
 curo appetentiam prouocare. Sæpe enim ta-
 libus noxia est, quòd in cibi quantitate delin-
 quant. Itaque iubet Hippocrates perseuerare
 in clysmatum vsu, vsque ad morbi remissionem
 manifestam. Dices, videri, quod nunc dici-
 tur, pertinere ad errata: quia dicit, si debilio-
 res sint quia plus sanguinis detraxeris, in his
 verò morbis qui ad spiritalia membra perti-
 nent, non debet vsque ad debilitatem ma-
 gnam missio sanguinis produci, quia oportet
 ad thoracem perpurgandum seruari faculta-
 tem, etiam animalem: hæc verò labascit mul-
 tò citiùs, quàm naturalis. Certè hoc ita est, ne-
 que tamen de erratis nunc agit: Nam etsi mis-
 sio sanguinis vsque ad deliquium animi duci
 non debeat, potest tamen duci vsque dum ex-
 purgationem non possit sustinere, ne scilicet
 ab expurgatione, post missionem sanguinis fa-
 cta, in deliquiũ agatur, in quod missione san-
 guinis actus non sit. Timeri enim debet deli-
 quium in his à quacunque euacuatione, ma-
 gis quàm ab expurgatione Dixit Hippo. obiter,
 si angina sit eligmatis purga, quasi ex ipso an-
 gine

ginę & pleuritidis nomine, in memoriã venerit quiddã eis morbis peculiare. Eligma vocatur quod linctui est aptũ, vt serapiũ crassiusculũ, neq; dilutũ. Ad hepar eĩ, & totas venas, ac arterias, ad caput & renes, ac denique partes alias lögè ab ore positas, dilutis vtimur, vt penetrent: non dilutis, solũ vtimur ad ventris affectiones, & asperæ arteriæ, ac pulmonis: verũ neque ad hæc eodem modo, sed ad ventrem affatim deglutiendo, ad arteriam lingendo, vt & gula quã cum arteria vnita est, delinatur, & aliquid etiam defluat ita acceptum in arteriam, itaque maximè eligma vocetur, ab accipiendi modo, quod ob arteriã accipitur.

Inflammata hypochondria non spirituum interceptione, septi transversi intentiones, aut spirituum protēiones, orthomnea sicca, quibus nõ subest pus, sed ab spirituum interceptione passiones hæc fiunt. Maximè autem hepatis dolores, & splenis grauitates, & alij ardores, & supra septum transversum dolores, & morborum collectiones, non possunt solui, si quis primum tēret expurgare. Sed venæ sectio in talibus principalis est. Deinde autem clysteribus agendum, nisi magnus & fortis morbus sit, alioqui postea opus est expurgatione.

DE RATIONE VICTVS.

tionem. Indiget autem securitate, & mediocritate, expurgatio, post missionem sanguinis.

Quandoquidem in omni morbo magno, constantibus viribus & ætate, mitti debet sanguis, & expurgatio, quæ leuis non sit, magnum auxilium est, ac proinde nisi in magno non faciendum, constat cū expurgatione est opus, mittendum quoque esse sanguinem, si possit facultas vtrumque bene ferre, cū autem non potest vtrumque, sed alterum solum faciendum est, tunc idea morbi & succi consideranda, quæ perse in hoc aut illud magis inducat. Nam etsi omnibus magnis, quibus expurgatio est necessaria, utilis etiam est missio sanguinis, tamen non omnibus est missio sanguinis principalis, sed quibusdam ea, quibusdam expurgatio: nimirum morbis qui ex multitudine pendent missio sanguinis, qui ex cacochymia, expurgatio principalis est: remedium scilicet, quod per se à tali morbo expectitur, & quod maximè illius causam potest extirpare: ita quoque si morbi partim ex multitudine partim ex cacochymia pendent, vtrâque euacuatione indigent, principalis autem est hæc, aut illa, vt in hoc aut illud inclinat morbi causa. Sanguinis missio, in quibus vtrâque euacuatione est opus, præire debet, quia vt diximus,

mus, omnium, quibus ad eam rem uti possis, optimum præparat ad expurgationem. Maxime autem id obseruandum, in quibus missio sanguinis est auxilium princeps. Quia cum in alijs utilis sit admodum missio sanguinis ante expurgationem: in quibus autem ipsa per se indicatur: non solum utilis est, sed, ut quis dixerit, solui non possunt, si quis primum tentet expurgare. Dico autem, solui non possunt, non quod necesse sit omnino immedicabilem fieri morbum quencunque talem, si quis per imperitiam primum purget, sed quod magno pere erretur, & non tantum non leuetur morbus, sed grauior fiat, aliquando quidem catenus, ut hanc ipsam ob causam moriantur ægroti. Igitur facit Hippocrates nunc catalogum morborum acutorum, in quibus missio sanguinis principale auxilium est, dicitque mittendum esse sanguinem ante expurgationem deinde expurgandū si res exigat aut clysteribus agendum, si id videatur esse satis. Interim utilissimam quandam animaduersionem tradit ad expurgationem post missionem sanguinis agendam. Continentur verò (si quis rectè consideret morbi omnes huius catalogi, in inflammationum genere, aut multitudinum ad vasa. Nam aut inflammationes sunt, aut cōuulsiones, angustięve quorundam

DE RATIONE VICTVS

dam partium, ob multitudinem succorum ad
 quasdam partes collectorum, quod omne ge-
 nus vocat συσσωμασιν seu collectiones, con-
 curfusve succorum. Nam, inquit, inflamma-
 ta hypochondria non spirituum interceptio-
 ne, hoc est, hypochondria tumida & dolentia,
 non ex flatu ibi Concluso, Sed ex phlegmone.
 Constat si proprie inflammata sint, non tu-
 mere ex flatu, quare cum dixisset inflamma-
 ta hypochondria, frustra videtur addidisse,
 non ex spirituum interceptione, sed Hippo. lo-
 quitur sepe vulgariter, & vt rem magis expli-
 cet, non curat exacte loqui. Addit, Septi trans-
 uersi intentiones, hoc est, distentum esse se-
 ptum transversum præ quadam conuulsione
 ex repletionem. Addit, aut spirituum proten-
 tiones orthopnea sicca. Galenus intelligit di-
 ci hic morbos duos, spirituumque proten-
 tiones esse, quem solet vocare spiritum offenden-
 tem. Mihi vero videtur protensiones spiri-
 tuum, hic dici ipsam orthopneam, quoniam,
 autem orthopnea non semper fit ex repletionem
 vatorum, & partium circuncirca asperam arte-
 riam, & pulmonem consistentium, sed aliquan-
 do ob multitudinem crudorum collectorum in
 ipsa aspera arteria aut ob pus in thorace quæ
 ad eos desiderant sanguinis missionem, explicat
 quæ orthopneam intelligat addidit, orthopnea sic-
 ca, quibus non lubest pus, sed ab spirituum inter-

ceptione passiones hæc fiunt. Nimirum quæ ex crudorum redūdātia fit orthopnea, nō est sicca omnino, sed succus versatur in aspera arteria, & aliquid educitur, suppuratio etiam difficultatem respirationis facit vt in prognostico dicitur, verum ea notas alias habet quibus dignoscatur, neque omnino sicca est sed cum excreatione. Quæ ergo sicca est, neque ex pure fit, sed ex spirituum interceptione, id est respirationis angustia & stricture fit, fiet ex multitudine partium inter thoracē, & tumore velut phlegmonoso, eorū quæ circūstāt pulmonē, & asperā arteriam: nisi fortè ex tuberculo aliquo crudo fit, id vero nō breui, & in morbis acutis, sed lētè multoq; tēpōre incidit. Quæ igitur in acutis morbis fit, vt dictū est, causā habet quā diximus. Adducor verò vt censeā, spiritutū, p̄tensionis & orthopneæ nomine, nō duas, sed vnicā affectionē significari ipsis Hippo. verbis. Dicit em̄ ἡ πνευμάτων προςόσεις ὀρθοπνοίας ξηρῆς dixisset em̄ ὀρθοπνοίᾳ ξηρῆ καsu nominādi His dictis, addit. Maximè autē hepatis dolores, & splenis grauitates, & alij ardores. Sed hæc verba quid aliud significāt, quā hypochōdriarū inflāmationes? quæ em̄ hypochōdria, nisi hepar & liē? quæ autē eorū inflāmationes, nisi quæ doloribus, grauitatibus, & ardoribus significantur? Quorsum ergo cum dixisset inflāmata hypochōdria, nunc dicit, maximè au-

DE RATIONE VICTVS

rem hepatis dolores, & splenis grauitates, &
 alij ardores? an frustra repetit? non certè. Sed
 vt significet, cum inflammationes omnes, &
 multitudines ad vasa ingrauescant, si quis cu-
 rationem incipiat ab expurgatione, tamè eas
 inflammationes quæ in hypochondrijs consi-
 stunt omnium maximè lædi, peculiari quadã
 causa, quia scilicet sunt in via ipsa per quam
 excrementa quæ expurgatione euacuãtur, ex-
 trahuntur. Hinc euenit, non tantum non au-
 ferri id quod intentum inflammatumque est,
 sed etiam augeri quam maximè, atque de his
 (eadem autem ratio est & consistentium in
 ventriculo, intestinis, & mesenterio) præci-
 puè, dixeris verè solui non posse, si quis primũ
 tentet expurgare: euadunt enim semper fere
 ab expurgatione intèpestiua incurabiles. Do-
 lores etiam supra septum transuersum in hoc
 genere morborum ponit, pleuritides arbitror
 intelligens, quoniam verò non omnes inflam-
 mationes, neque alios ex multitudine morbos
 nominauit, vt tu omnes intelligas, addidit, &
 morborum collectiones, quas diximus Hip-
 pocrati vocari $\sigma\upsilon\sigma\phi\omicron\sigma$. Hi (inquit) morbi
 solui non possunt, si quis primũ tentet ex-
 purgare, sed venælectio in talibus principa-
 lis est, quia hi morbi fiunt ex affluente aut re-
 dundant.

dundante sanguine, quapropter perse indicant mitti sanguinem, qui ex sola pendent multitudine, nulla alia euacuatione addita, qui verò cum cacochymia quapiam, ut fit plerunque, à selecta vena expurgatione uti plus aut minùs ut res exiget. Quod ut explicet, dicit, deinde autem (post missionem scilicet sanguinis) clysteribus agendum, nisi magnus & fortis morbus sit, alioqui (hoc est si fortis & magnus morbus sit) postea (quam scilicet sit missus sanguis) opus est expurgatione. Duo vero in hac dictione difficultatem ingerunt. Primo, si sanguis non est mittendus nisi ob morbum magnum, quomodo dicit, nisi magnus morbus sit, quasi posset non esse magnus in quo sanguis mittatur. Deinde cur dicit si magnus & fortis sit, opus est expurgatione, cum ipsemet Hippocrates dicat. lib. de medicamentis purgantibus, quicumque à fortibus febris corripuntur, his medicameta purgantia dare nō oportet. Hęc ita cōponuntur. Non dicit nisi magnus morbus sit in quo sanguis mittatur, sed nisi magnus sit, postquam sit missus. Fit enim saepe ut morbus magnus praesens, cuius gratia mittitur sanguis, extingatur, aut obtruncetur, vel futurus, interceptatur. Porro dicit expurgatione

nota

DE RATIONE VICTVS

esse opus si morbus magnus sit aut fortis, non
 eatenus vt purgationes fieri prohibeat, sed ea-
 tenus vt solis clysteribus non cædat. Quod
 enim dicit nihil est aliud, quam in morbis in
 quibus missio sanguinis est principale auxi-
 lium, indigent tamen aliquatenus expur-
 gatione si facta expurgatione morbus ma-
 neat adhuc fortis, vt scilicet adhuc de-
 sideret auxilium magnum, expurgabis: sin
 autem maneat exiguus, vt auxilium tantum
 non petat, vteris clysteribus. Non tamẽ expur-
 gandum est incautẽ post missionem sangui-
 nis: indiget enim mediocritate & securitate.
 Hoc est, mediocriter faciendã, vt securẽ fiat,
 detrahendumque magnitudini expurgatio-
 nis, ob euacuationẽ, quæ antecessit. Cum e-
 nim aliquando aggredieris expurgare, non an-
 tea lecta vena (sit verò id cũ iuxta morbi spe-
 ciem videtur expurgatio esse principalis, &
 times ne non possit homo vtrunque bene fer-
 re) certẽ largiùs vacuare poteris. Nam etsi ad-
 mittendum sanguinem maiori virtute opus
 est quam ad expurgandum, maiori tamen
 adhuc est opus ad vtrunque, quare dimisso
 altero, licet alterum largiùs agere, & altero
 progressò, oportet alterum agere parciùs. Eã-
 dem autem ratione, & ob id quod futu-
 rum, oportet priori auxilio modum pone-
 re.

re. Velut si is qui mittit sanguinem, ex affectionis specie intelligat, non posse, post missionem sanguinis, expurgationem deuitari, ob hanc ipsam causam, oportet sanguinem partius detrahere. Nimirum oportet hæc omnia temperare vt ferri possint, & indicationibus à causa, quo ad poterit satisfiat.

Quicumque autem ea quæ inflammata sunt, in principio morborum, statim tentant soluere expurgatione, eius quod intentum, inflammatumque est, nihil adimunt, non enim cedit quæ cruda est passio: ea vero quæ repugnant morbo, & sanitatem faciunt, colliquant: corpore autem facto debili, morbus vincit. Cum autem morbus corpori præualuerit, quod tale est curationem nõ admittit.

Dixit morbos scriptos antea, solui non posse, si quis in principio, non prægressa missione sanguinis expurget. Causam nunc reddit, indicans, plurimum errare eos qui inflammationes partium aliquarum, statim in principio cõnantur, medicamento expurgante soluere. Nimirum morbi priores omnes, in inflammatione cõsistunt aut plenitudine ad va-

DE RATIONE VICTVS

fa, cui lassitudo phlegmonosa accedit, est que
 proinde, ea etiam vt quardam inflammatio.
 Cum ergo indicatum erit, inflammationes nō
 posse expurgatione in principio facta solui,
 reddita erit causa, qua dicti morbi, ita curari
 nō possint. Dicit itaque expurgationē in prin-
 cipio factā, nihil de eo quod intentum & in-
 flammatum est, adimere, quia passio illa, cru-
 da cum sit, non cedit. Nimirum succus ille, est
 inculcatus, atque intrusus, quare non extrahe-
 ritur, euenietque quod solet vbi succus, cuius
 gratia datum est pharmacum, non cedit, li-
 quescent scilicet sanæ partes, & succi vtilis,
 quo fiet vt debilitato corpore, & morbo nihil
 imminuto, morbus superior euadat. Quod ve-
 rò tale est (hoc est cum morbus longè superat
 corporis naturam) curationem non admittit.
 Similis etiam est ratio qua neque citra phleg-
 monas (quanquam profectò de solis inflam-
 mationibus sermo est nunc Hippo.) in febri-
 bus putridis expurgatio fieri debet, antequā
 succus cōcoctus sit. Nimirum succus crudus,
 quē natura retinet, difficilè extrahitur, extra-
 huntur verò pro eo boni succi, & spiritus, & li-
 quantur partes. Sed de expurgatione, quate-
 nusq; expectāda concoctio sit, aut non sit, in
 controuersijs & aphorismorum commenta-
 rijs, dictum est satis. Quod de inflammatis
parti-

partibus dicit, venit nunc perpendendum. Mirum enim si Hippocrates prohibet, in inflammationis omnis principio, expurgatione vti, cum ipsemet antea, visus sit, in quadam pleuritide, pro missione sanguinis, expurgatione vti, atque adeo cum paulo post dicturus sit, oportere quosdam ita affectorum, ante diem quintum expurgare, atque adeo, cum nihil tantum certum firmumque apud medicos sit, quam non esse localia remedia admouenda, antequam toti corpori prospiciatur, missione sanguinis si multitudine, expurgatione, si cacochymia laboretur, fiant verò multae inflammationes ob cacochymiam, & pleuritides, perineumoniaeque, biliosae, & pituitosae. Neque enim satis esse videtur, ne expurgatione utamur, inflammationibus incipientibus, nihil eius quod intantum inflammatumque est expurgatione adimi posse, nam neque vlcereis quidpiam expurgatione tollitur, nihil autem magis necessarium, vbi vlceratam corpus, est cacochymum. Certè non in omnibus inflammationibus aequè vitanda est expurgatio, cum non in omnibus eadem, parique causa, dicatur esse noxia. Sed in istis quae in ventre, mesenterio, aut hypochondriis, consistunt, peculiaris quaedam, eaque maxima causa est, quam diximus: propterea in eis nunquam expurgandum est ante inclinatio-

D E R A T I O N E V I C T V S .

mem: neque quidem medicamento forti ante integram solutionem. In inflammationibus etiã cerebri incipientibus, eis præcipuè quæ cū delirio, & quadam conuulsione incipiunt, aut etiam imminēt, paratæ cito iacipere, expurgantur cum periculo: quia vt dicit ipsemet Hippocrates calfaciunt caput expurgantia pharmaca, calor vero pharmaci superueniens caloris febris, facit maniam. Hanc ob causam, ego in lethargo, aut phrenitide, expurgandi necessitatem, si quæ apparet, clysteribus aut saltem in dicamentis non calfacientibus, supleri velim: atque si quæ sunt aliæ inflammationes peculiâres habentes ex pharmacis noxas. In aliis vero, tunc solum est abstinendum ab expurgationibus, cum id incommodum quod Hippocritet potest incidere, puta vt partes sanæ, succique boni coliqueſcant, aut corrûpantur: id vero non incidit, nisi cū sana sunt corpora, vt in aphorismo dicitur, quæ male ferunt medicationes. Cū igitur homo in inflammatione quapiam est correptus, alioqui nō cacochymus (fieri vero id pot ob multitudinem, cū partis cuiuspiã labore aut debilitate) expurgandum in principio non est, nihil enim fiet aliud, quã quod inflammationi detrahatur nihil, corpus aut colliqueſcet, sed aut nūquam, aut postea quã succus in parte ob oppilationē, & in corpore ob febrē,

*non omni
of 3 num
onij gra
ym gah
h u m d e n
wah set ve
d d m e t*

repperit aliquam infectionē. Alioqui multæ
 occasiões sunt expurgādi in inflāmationū prin-
 cipiis: cum scilicet corpora valde cacochyma
 sunt, atq; ex mali succi fluxione inflāmatio
 accepit initiū præcipuè si nondum cessauit flu-
 xio: In talibus enim præseruationis, & reuul-
 sionis gratia, incipitur ab expurgatione, quin
 etiā, sine hac male proceditur ad localia, quo-
 rum tamen vsus à principio esse debet.

*Fieri autem aliquem repente sine voce, ve-
 narum interceptiones faciunt, si benevalenti
 hoc accidat sine occasione aut alia forti cau-
 sa. Venā igitur secare oportet in brachio dex-
 tro internā, & detrahere sanguinem, secūdu
 habitū & atate in ita ratione plus aut minus,
 coincidūt autem plurimis ipsorū hæc, rubores
 faciei, oculorum immobilitates, manū distē-
 tiones, dentium stridores, pulsationes, maxilla-
 rū adductio extremorum refrigeratio, spiri-
 tum per Venas interceptiones cum dolo-
 res prius fuerint facti, nigra bilis & acriū
 fluxionum, influxus fiunt, dolet autem in-
 teriora is qui mordetur, morsæ autem &
 valde sicca factæ venæ, & intenduntur: &
 phlegmone occupata trahunt quæ influunt.*

Vnde

Quis qm
 in. Jam
 quom
 ad can
 antecede
 ten. ve
 sione et
 tu atru

Alig
 tūfo

DE RATIONE VICTVS.

Vnde corrupto sanguine, & spiritibus nequeuntibus peruadere vias qua in ipso secundum naturam sunt, refrigerationes etiam sunt ab statione, & vertigines, & aponia, & capitis grauitas, & conuulsiones, si iam in cor aut hepar, aut venam peruenerit, inde epileptici fiunt, aut paraplectici, si in continentis locos inciderint fluxiones, & ab spiritibus non potentibus exire, siccata sint. Verum oportet talibus prius fouendo, statim in principijs secare venam, dum adhuc eleuati sunt, omnes qui affligunt spiritus, & confluxus: opportuniora enim sunt auxiliis. Et reficientem & iudicationes contemplantem, expurgare, nisi leuia sursum fiant: inferna autem aluo, nisi subducatur clystere, a sine lac coctum da, & bibat, non minus quam duodecim cotylas, si autem robur etiam habeat, plusquam decem & sex.

DE multis passionibus nunc vnico capitulo agit, quas omnes vno aponia nomine, ab accidenti communi accepto, comprehendit. Nimirum aponia, id est voce destituti repente, sunt, & apoplectici, & epileptici, & cata-

Sonia
100-

& cataleptici & caro affecti, & multi vertiginosorum, & paraplecticorum, & qui per syncope[m] cadunt, aut iam extremo langore tenentur, itaque ad aliquod horum genus pertinet, affectio eius, qui voce destitutus repente sit: nisi, ob vitia instrumentorum respirationis, vocis, aut sermonis, ea eniat, vt ex angina, aut vulnere magno thoracis, aut neruorum recurrentium læsione, aut siquid aliud est huiusmodi. Verum de angina acturus est paulo post, nunc de prioribus illis passionibus agit, quarum generationem & causam videtur mihi, iuxta antiquissimum dogma, ad spirituum immobilitatem, & venarum interceptionem referre. Neque verò proinde quippiam dicit, quod aperte falsum sit, aut quod medicæ arti obsit, sed quæ explicare liceat magis, ex ijs quæ Galenus, & posterum alij inuenerunt, & inuentis addiderunt. Non enim, etsi Hippocrates omnium bonorum nobis autor fuit, proinde sperandum est inuenite apud illum omnia, à primis ad postremas vsque causas deducta, & placitis, quæ longa secula, & multorum labores, vera esse indicauerunt, omnino conformia. Scripta enim ab illo, vt & ab alijs omnibus autoribus, necesse est esse multa, iuxta conditionem temporis. Si enim tunc temporis philosophia ipsa erat in incunabulis, & vix dū
à vul-

DERATIONE VICTVS.

à vulgi sermonibus, & confusis philosophare incipiētium placitis, recesserat, qui poterat de morborum essentia & causis, tam constans & certa esse opinio, quàm nunc est? hæc dixerim propter eos, qui videntes ab Hippocrate hic aut alio quopiam suorum operum, scriptum quidquam quod ab ijs quæ nunc in scolis circumferuntur, discrepet, etiam si rectæ ægrotantium curationi nihil detrahat, mox dubitant sit ne Hippocratis liber, quin etiam aperte negant, atque, si quid discrepare videtur à Galeno, perturbantur, nullam rationem habentes temporis, quo quisque scripserit Gal. certe nō ita facit, qui vel in huius loci commentatione iubet nil mirari tantum lactis ab Hippocrate ægroto tribui, id enim fuisse vetustissimis consuetum. Mihi videor melius facturum, si hic & vbi vbi alibi, iusta quæ dogmata dicantur singula explicem, & si quid distinctius attulerunt tempora, addam. De sede facultatis animalis non arbitror erat tam certa ac firma medicis sententia, quàm nunc est, quâquam eam in cerebro esse, ex Hippocratis sententia contendat Galenus. Video tamen illum, lib. de morbis virginum, fatuitatem ad cor refferre. Porro lib. de flatibus dicit. Nihil eorū quæ in corpore sunt, magis conferre ad prudentiam quàm sanguinem atque cum is in habitu naturali cō-

sistit

sistit, consistere & prudentiam, sanguine ve-
 rò permutato prudentiã concidere. Qui verò
 ad sanguinis corruptionē refert dementiam,
 potiusquã ad cerebri intemperie, certè in cor-
 de potius, aut vena caua, aut septo transuerso
 (in his enim omnibus, atq; aliis quã multis præ-
 terea partibus, fuerunt philosophi qui pone-
 rēt) sensus & sapiētiæ principiū collocabit, quã
 in cerebro. De sanguinis quoque natura, an sic
 calidus perse, an à corde calorem accipiat, ex
 Hippocratis sententia non satis cōstat. Nã etsi
 lib. de natura humana, calidã & humidã eius
 naturam esse dicit, tamen lib. de corde dicit,
 sanguis enim nō est natura calidus, sed cale-
 scit: multis autem videtur natura calidus esse.
 Porrò de spiritibus, antiquissimorū plurimi,
 eã habuerunt opinionem, vt ipsissimã animã
 esse opinarentur, quòd videretur spiritus esse,
 quod in animantibus moueatur perse, & per
 quod reliqua moueantur: quam plurimi vete-
 rum animæ definitionem statuebant. Galenus
 si quam de anima sententiam sequi fuisset au-
 sus, videretur mihi in hanc fuisse venturus:
 verum quia ausus non est, spiritum instru-
 mentum præcipuū animæ esse affirmat. Hæc
 quorsum nunc commemorauerim, statim in-
 telliges. Agit, vt dicere cæperam, Hippo. de
 repentinis illis casibus, quibus homines voce
 destitu-

DE RATIONE VICTVS.

destituti cadūt, dicitque eas passiones fieri ob
 venarum interceptionem. Venarum nomine
 intelligit venas & arterias vt plerunque anti-
 quissimi. Quid vocet venarum interceptionē
 mox explicat, dicens, cum dolores prius fue-
 rint facti, nigræ bilis & acriū fluxionum influ-
 xus fiunt, dolet autem interiora is qui morde-
 tur, morsæ autem & valde sicce factæ venæ,
 & intenduntur, & phlegmone occupatæ, tra-
 hunt quæ influunt: vnde corrupto sanguine, et
 spiritibus nequeuntibus peruadere vias, quæ
 in ipso secundum naturam sunt, refrigeratio-
 nes etiam fiunt ab statione. Stationem spiri-
 tum intelligit: hoc est, ipsum, non peruadere
 spiritus, per vias quæ secundum naturam sunt
 in sanguine, hoc est, per ipsum sanguinem, qui
 naturaliter peruius est spiritibus: desinit verò
 peruadere corrupto sanguine, hoc est concre-
 to coagulatoque, vt solet extra fusus, aut in cor-
 poribus demortuis vbi coagulatur quia non
 penetratur ab spiritu: sinit penetrari, quia mul-
 titudine obturantur viæ, & ipse inculcatus de-
 fescit. Itaque interceptio venarum, est inter-
 clusio earum, tāta, vt prohibeatur spiritus per
 sanguinem delatio, quæ necessaria est, & ad
 ipsius sanguinis, aut calorem omnino facien-
 dum, aut augendum, & ad deferendam per
 corpus facultatem vitalem, & naturalem ca-
 lorem

lorem (tamen si enim vitalis facultas, illustratione potius communicatur, quam spiritu nunquam tamen sine spiritu) atque proinde & ad omnes actiones quæ nobis sunt secundum naturam. Cum enim omnes facultates quæ singulis partibus insunt, communi influxu à corde, velut à quodam mundi huius exigui sole foueantur: necesse est spiritum vitalium per venas imperu intercepto, & sensum & motum cessare, non per se, sed cōpatiente cerebro. Fit interceptio venarum, aliquando ob redundantiam solam in toto corpore, vt nihil aliud esse videatur affectio, quā non posse iam tantum sanguinis à venis capi. nā etsi congestio illa repente non fit, tamē cū ad summum (si quod tamē esse summum potest) peruentum est, quæcūq; leuis causa exagitet, commoueat, aut turgere faciat (velut cetera flatu) effert in caput, facitq; in eo venas & menyngium sius intumescere adeo, vt compressum cerebrum, mouere sese intra craneum non possit, & eius ventriculi cōpressionē obstruantur. Nam nō minus quod exterius incidens comprimit, quàm quod interius conclusum obturat, obstructionem facit (hunc modum generationis apoplecticarum passionum docet Hippocrates lib. de flatibus) fit etiam aliquando venarum interceptio, ob sanguinis corruptionem in partē quāpiam com-

DE RATIONE VICTVS

mora fluxione, velut præcipuè cū atrabiliario,
 aut bilioso admodum sanguine abundante, par-
 tes inter hypochondria & cor morderur. fit em̄
 aliquādo, vt motus fluxionē, & fluxio motum
 augeat, vsq; dū venis nō capiētib⁹, interceptio
 fiat, & inde si incōtinētes, locos inciderint fluxio-
 nes, hoc est in p̄ximas partes, & ad sympathiā
 cū his paratas, refluxū sint fluxiones, vt in cere-
 brū, fiunt vertigines, epilepsia, apoplexiæ, aut
 (si in quosdā nervos inciderint) paraplexiæ: sūt
 itaque hæc ita affectis, ex hepate, aut caua vena
 aut locis circa cor, aut etiā alijs hypochondrijs,
 nō aliter ac mulieribus quibus menstrua defe-
 cerunt, fieri solere, ex vtero, in cor seu præcor-
 dia, regurgitate illo sanguine, qui venis iuxta v-
 terū nō capiatur: cōstat verò, q̄ & inde in cere-
 brū aut nervos, passionē trāsmittere oporteat
 si epilepsia, aut apoplexia, aut catochus, aut alia
 his cōgener passio futura est. Vbi dicitur, &
 ab spiritibus penetrare nō potentibus, fuerint
 siccata, in codicibus antiquissimis sine ὕπω
 hoc est ab legebatur. Nā Gal. velut corrigens
 dicit, satius autē foret vt cum ὕπω legeretur.
 constat verò quandoquidem ille cēsset melius
 fuisse vt ita legeretur, non legi ita in suo codi-
 ce, sed deinde libranos sequutos Gal. censurā
 illam particulam interposuisse. Ego verò cen-
 seo, melius esse lectionem hanc, quā nunc ha-
benus

bemus, emedari secundum lectionē antiquissimam, legique, nō ab spiritibus, sed spiritibus penetrare non potentibus fuerint siccate. Nā nomen hoc siccatae, duobus modis dicitur in hac ipsa oratione, primo loco, vbi ita est scriptum morse autem & valde sicce factae venae dicitur de venis, significatque crudis inflammationibus occupatas, velut antea sicca pleuritide vocari dicebamus, eamque cruda est. Secundo loco, vbi dicitur, spiritibus non poteritibus exire siccate sint, dicitur de fluxionibus, hoc est, cum sanguis ipse quo per fluxionem venae repletæ sunt, siccatus fuerit: siccatur verò sanguiscū cōcrescit, & fluxilitatē amittit: coagulatur verò nō ab spiritibus qui nō penetrant, sed per se obque suas fibras, vt dicit Arist. cū spiritus nō penetrāt. Itaque ab spiritibus penetrantibus funditur, coagulatur verò per se, illis nō penetrantibus. Porro cōstat vbi dicit Hippo. cū dolores prius fuerint facti, nigre bilis, & acriū fluxionū influxus fiūt, nō eo dici q̄ semp fluxiones, quas dolor cōmouet, incipiāt à nigra bile, aut acribus fluxionibus, sed q̄ in ijs qui ad dictas passiones, ob tales naturas parati sūt. nā quib⁹ cōtrarij sūt apparat⁹, & cōtrarię fluxiōes indictas partes fiūt, vt pituite, aut aque, hydropes, & a pepsie fieri solēt poti⁹ q̄ dicti casus. nā et si apoplexia & epilepsia, & hemiplexia, & vertigo, ex pituita et

DE RATIONE VICTVS.

fieri solent, non solum ex melancholia, tamē
 fiunt ex pituita in ipso cerebro primario egro
 tante congesta potius: ex atra bile autem hūc
 sæpe per consensum cum locis dictis, velut &
 melancholica passio cū hypochondriis. Paraly-
 sim videtur Gal. semper referre ad pituitā,
 verū si apoplexia potest fieri a melancholia,
 vt certè potest, cur non & hemiplexia? quod si
 hæc cur non & cuiusque particulae resolutio?
 Proinde ego nunc Alexandri sententiā potius
 probauerim, qui paralytim ex melācholia fie-
 ri docet. Nam etsi melancholię crassa pars ad
 terram pertinet, estñ succus valde serosus. vn-
 de contingit ab ea neruos multos partim ob-
 strui, facultateque priuari, partim emoliri.
 Sed de essentia & generatione horū hæc sunt
 satis. Signa dicamus & curationem, sermonē
 resumentes. Eorum qui fiunt a phoni ex vena-
 rum interceptione, quā nihil aliud quā mul-
 titudo sanguinis ad vasa facit, hæc sunt notæ.
 Repente fiunt tales. Nam etsi multitudo pau-
 latim colligitur, tamen breui momento, post-
 quā iam capi vix potest, vel flatu aliquo agita-
 ta, distendit vasa, facitque interceptionē ve-
 narum. Porro accidit beneualēti, quin etiam
 cum videtur athletico esse habitu, & ad sum-
 mū sanitatis attigisse. Nam reliquæ aphoniz,
 quæ aut ex primaria cerebri passione ob pi-
 tui-

uitosofos succos, aut consensu cū hypochondrijs ob melancholicos, cacochymis valetudinarijsque multo antè hominibus eueniūt. His verò cum optime valere viderentur, & crassissimi nitidissimiq; effēt, fiūt aphonie, sine occasione vlla (quidā enim ex occasione obmutescunt, vt ex terrore, aut tristitia vehementi, quibus malum non incipit à venarū interceptione, sed ab ipso animi motu, perquē spiritus intra cor se cōtinentes, partes alias destituūt) atque sine alia forti causa, vt quidā fiunt aphony repente, ex ictu aut casu, caro correpti, ob cōcusionem subseidentibus in sese vētriculis cerebri: qui paulo post solēt ad sese redire, nisi tū occasio magnū inuenerit in corpore apparatus. Ita enim sepe ab occasione incipiēs, in apoplexiam aut syncopē incurabilē, finitur malū. Verū citra hæc, cū sano, quiq; non soleat animo linqui, repēte accidit aphonia, ex venarū interceptione est ob sanguinis multitudinē, coincidunt verò his (vnde apertius cognoscas) rubores faciei, & ulationes (maximæ scilicet ac cōspicue circa tempora, cū malū adhuc incipit) & oculorū immobilitates, manuum distētionēs dentium stridores, & adductio maxillarū, quæ omnia conuulsionis ex repletionē sunt. In postremo verò, etiā refrigerationes extremorū, & tūc tendūt iā in apneā & asphygiā) & spirituum

+ paralēsi in frumantoy. *id est sine motu et sensu respirandi. id est sine respiratione.* *Aphonia id est sine loquela naturalis.*

*id est
voce*

DE RATIONE VICTVS.

tñū per venas interceptiones. Sed dices quor-
 sum cū in venarū interceptione morbi essen-
 tiam posuisset, nūc rursus eius meminit interfi-
 gna? certè antea meminit interceptionis vena-
 rum, vt causæ aphonix, nūc vt causæ refrigera-
 tionis extremorum, atque ita nō est inutilis re-
 petitio, quæ noui aliquid docetur. Affectiones
 verò hæc, cū per consensum cū hepate, vena ca-
 ua, aut corde, aut etiā cum totis hypochondriis
 fiunt, dignoscuntur, signis passionis primariæ
 quæ antecessit, & cacochymix quæ in corpore
 est, vt cū post diutinā melancholiā hypochondria-
 cā, aut morsus oris vetriculi, aut cardialgiā, aut
 alia huiusmodi fiunt. In curatione priorū cōsu-
 lit Hippo. venā secare, in brachio dextro inter-
 nam, & detrahere plus aut minus secundū ha-
 bitū & etatē inita ratione: In aliorū curatione
 dicit, fouere primū, deinde sanguinē mittere,
 postea ad expurgationē per superna aut infer-
 na, vt res exiget, cōuerti. Quādoquidē ad ve-
 narū interceptionē referūtur passionēs vtręq;
 cōstat vtrisq; opus esse, vt misso sanguine laxē-
 tur. Verū ad priores multo magis, quæ à multi-
 tudine oriūtur sola, quā ad posteriores, quæ
 nascūtur etiā à mala qualitate. In brachio dex-
 tro secare iabet, quia cū neutrius lateris est pas-
 sio, sed cōmunis, latius est ex dextro, quo vasa
 sunt secundū naturā ampliora, & sanguis abun-

dārior, quā ex sinistro vacuare. Quidā mittūt sanguinē ex utroq; brachio simul, & in magna totius corporis plethora. meo iudicio, nihil de errāt: verū si ex altero, ex dextro certē mittendus est. Quodd internā venā iubet secare, est a nimaduersione dignū: videtur em̄ secāda potius secundū legē rectitudinis externa & humeraria. Certe in aphonis quę per cōsēsum cum partibus circa septū trāuersum sūt, recte mittetur ex interna, velut etiā in melācholia hypochondriacamittitur, etiā si melācholia morb^o cerebri est: Squia cū partē mittētē agnoscim^o cū mittētē quā cū recipiētē, satius est rectitudinē seruare: Velut etiā, cū ex vtero cōtingūt hęc passiones, mittim^o ex talis: Verū in passionibus apoplecticis, quę ex sanguine toto corpore redū dāte & caput occupāte, fiunt, nō videtur ex interna mittēdus, nisi forte, quod possit etiā obstrūcta esse arteria aorta circa cor, esseq; malū syncope poti^o quā apoplexia, aut utrūq; , neq; id satis cōstare posse videtur: aut fortasse quā nō caput solū sed totū corp^o multitudine & venarū interceptione laborat. Sed neque obhascausas ex interna, sed cōmuni mitti deberet, id que nisi tātopere res vrgeret in capite, sed quā vrget certē ex externa semp mittim^o, nisi forte cū ea nō est satis idonea secari, tūc. n. mittim^o vnde cūq; quare illud internā, tateriectū arbitror,

nota

et cap
sua

DE RATIONE VICTVS.

est hinc
onict
nre
 nisi forte hic quoq; , vt aliis q; busdā locisiā ostē
 dit, internavena dicitur Hip. quę magna & sub
 cute latens: quosignificato, perinde erit iubere
 ficari internā, ac si magnā diceret. Quòd verò
 iubet secundū habitū & atate mittere his san
 guinē, rectē facit, cum enim venarū interce
 ceptione laborēt, sepe mittitur eis sanguis iacē
 tibus, etiā cū asphygia, quare in tāta oppressio
 ne, nō est, q; pulsū velis metiri mittēdi sangui
 nis quantitātē: hoc verò in vtrisque; obseruandū
 est, velut illud etiā, quod de secundis dicit,
 in vtrisque; seruari oportet, vt talibus scilicet
 mittamus sanguinē fouendo prius. Oportet e
 nim fouere antequā venā seces calido & laxā
 te aliquo, caput aut hypochōdria, quacunque
 maximē parte concretionē sanguinis esse su
 spicatus fueris, aut etiā toto corpore in balneū
 calidū demisso, vt liquatus melius fluat. Sta
 rim ergo à fomento, aut interfobendum, san
 guinem mittere. Id quod conferet, si agatur,
 dum adhuc eleuati sunt, omnes qui affligunt,
 spiritus & confluxus: hoc est, dum adhuc san
 guis, spiritu nondum destitutus, ferbet, tumi
 dulque neq; iam cōcretus est: opportuniora e
 nim tūc sunt auxiliis, cū vero iam subsedit illa
 elatio, & intumescencia succorum, & sanguis
 iam concretus est, non effluit, etiam si vena
 seccetur: nec v'lo remedio locus est.

Atque

Atque ita nullum desperatæ sanitatis majus inditium contingere in omnibus aphonijs potest, quàm sectis venis sanguinem non effluere. Hactenus vtrisque aphonijs cōmunia sunt omnia: reliqua quæ ad expurgationem pertinent, earum solùm quæ ex fluxionibus atrabiliarijs, & acribus. Postquam (inquit) venam secueris, reficere oportet, & iudicationes contemplantem expurgare. Reficere scilicet debes vires, vt poteris, si ad sese redierit satis aliquid cibi capere iubens si non satis, iusculi aliquid per gulam demittens: deinde contemplaberis iudicationes, hoc est euacuationes, si quæ sunt quæ sponte fiant, seu loca in quæ humores sponte videntur inclinare. Dicit ergo, & contemplatentem, expurgare nisi subleuentur sursum hoc est pharmacum dare alui subdutorium, nisi humores quasi leues facti seorsum videatur repere in os ventriculi, tunc enim mouere potius vomitum erit ex vsu, obseruantibus nobis præceptum duccendi quo vergit natura. Si verò inferna aluo expurgatio sit agenda, tentandum est, an clystere satis euacuetur, & cum ei non videbitur cedere, dandum est medicamentum subdutorium. Hippocrates dat lactis asinini cotylas duodecim, aut si constant vires etiam decem & sex. Quod lac, omnium profectò est,

DE RATIONE VICTVS

in capitis affectionibus, minimè noxium, & alui subductionem accommodatissimum, & minimè concreescens, nihilominus habemus iam multo maiorem medicamentorum copiam, & alia ad hos vsus longè commodiora, in illa penuria qua ad huc laborabat medicina, vtebantur antiquissimi perpaucis, nonnullis quidem vehementissimis cum periculo, alijs etiam debilissimis vtebantur, quantitate maxima vt possent aliquid, velut lacte. Errant verò plurimi medicorum huius seculi, qui lacte asinae, aut sero, vtuntur quãtitate exigua, vt quinque aut sex vnciarũ, medicamenta quidem accipientes à vetustissimis, dosim à serapiorum vsu, quo fit vt cum subducendi aluum causa dant, spe cadant, & nihil videantur facere. ego sanè propino lactis asinae, aut seri sextarium, aut sexquisextarium: quantitate vetustissimorum nunquam tentauĩ vtĩ, si quĩ enim bene copiosèque purgandi causa dari visum est, ad aliquod nostrorum medicamentorum confugi, vt ad hyerae aliquam speciem, earum præcipuè quæ ex colo chinthyde cõponuntur. Eæ em̃ optimæ sũt ad dictas affectiões.

Cynanche autem fit, cum ex capite fluxio multa & lenta hyeme aut verè in Venas iugulares fluxerit, & fluxionem ampliorem propter

pter amplitudinem traxerint. Quando autem frigida & glutinosa existens obstruxerit, tunc spiritus vias, & sanguinis obturans, coagulat proximum sanguinem, & immobilem, ac stabilem facit, cum frigida natura sit, & obturare idonea: ob hoc suffocantur lingua liuescente, & rotunda, & reflexa, ob venas quæ sub linguam eunt. Secta enim vna, quam quidam vocant columbellam, utraque ex parte apparet vena crassa. Cum igitur plene ipsæ existentes, in ipsam linguam innitentur, raram existentem & spongiosam, obsiccitate ea violenter accipiens humidum quod ex venis, ex lata rotunda fit, ex bene colorata liuida, ex molli autem dura, & ex bene flexili malè flexilis, ut celeriter strangulet, nisi quis cito succurrat.

Hippocrates indifferenter vocat anginam nunc cynanchem, nunc synanchem, utque ad eam non processit, ut potest, ad paracynanchem, & parosynanchem. Vocat vero alicubi anginam quancunque cervicis affectionem quæ strangulet, ut etiam vertebrae vel colli luxatio dicatur angina. hic vero inflammationem solum eius loci, quæ strangulatio-

DE RATIONE VICTVS.

nis periculum afferat, anginam appellat. Cō-
 siderat eius differentias ex materia, nonnun-
 quam enim fluxio est frigida pituitosa & cras-
 sa, ex aqua cum sanguine in loco collecto fit
 inflammatio œdematodes: nonnunquam est
 biliosa, aut salsa, fitque inflammatio tūc quo-
 que mista: huic differentię quæ ex materia ca-
 pitur, mox accedit quæ ex parte accipi solet.
 Nam plærunque tenuis & calida fluxio, præ-
 teriēs venas maiores, impingit in intimas cer-
 uicis partes: crassa & frigida, penetrare non
 valens, hæret in venis iugularibus externis, &
 circa partes, tum ceruicis, tum oris, conspicuū
 tumorem facit. Hippocrates primo percurrit
 modū, quo ex pituitosa & crassa fluxione an-
 gina gignitur, mox apponit eius curationem,
 deinde adijcit quæ ad fluxionem calidam es-
 pectant. Cynanche (inquit) fit cum fluxio mul-
 ta & lenta (nam de hac specie anginæ loqui-
 tur primum) fluxerit ex capite (quia id mem-
 brum maximè pituitosum est, & obsublimen-
 positum & rectitudinem, continuitatem, &
 viciniam, maximè accommodatū demittere
 fluxiones in ceruicem) hyeme aut vere. Quia
 hyemi admodum congruentes sunt pituitosæ
 fluxiones, sequitur autem, quod ad morbos at-
 rinet, ver conditionem hyemis, & autumnus
 æstatis. Ne tamen proinde intellige, horum
quip

quidpiam esse in eius anginae essentia, aut finitione. Potest enim fluxio pituitosa fieri etiã ex toto corpore, aut ex pulmone, & alijs quoque anni temporibus, rarò verò fit nisi ex capite hyeme aut vere. Hippocrates ergo simul docet modum quo fit, & quo tempore quaq; ex parte maximè fieri soleat. Fluxio itaque inde venit in venas iugulares, quæ quidem duplices sunt, externæ & internæ. Magnæ quidẽ illæ, externæ verò, majores, & quæ fluxiones has maximè recipiunt, & propter amplitudinem, ampliorem fluxionem trahunt. Itaque & caput ob peculiarem naturam mittere, & venæ iugulares ob amplitudinem copiosè recipere natæ sunt. Hinc fit vt tam assiduè hominibus hæc fluxio crescat vsque ad anginam. Quando autem (inquit) frigida & glutinosa existens obstruxerit, tunc obturans vias spiritus, hoc est arterias, & sanguinis, hoc est venas: coagulat sanguinem proximum, hoc est, eum qui in proximis eo loco vasis continetur, & immobilem ac stabilem facit, cum frigida natura ea fluxio sit, & obturare idonea. Hæc, & omnia quæ ad tumorum præternaturã generationem spectant, secundũ antiquata dogmata dici videntur: si quidem spirituum vias nominat torsum, quasi aliæ sint quàm sanguinis, quod quidẽ erasistrati lectæ videtur confor-

DE RATIONE VICTVS

forme: deinde & intumescenciam partiū videtur referre ad spirituum cum sanguine interclusionem, quanquā non ad spiritus, sed ad solū sanguinē spectare generationē phlegmonis Gal. lib. de Tumoribus præternaturā probat. Ego de his rebus nō admodū laboro apud antiquissimos autores, vt dixi, modo ex eorū dictis, nihil medendi ars lædatur, velut certè hic nō læditur. Siquidē siue arteriæ spirituum, & venæ sanguinis, viæ sint, siue vtræque sanguinis: ac sine interclusionē solius sanguinis, siue eius cū spiritu inflāmetur pars, eisdem auxilijs merito occurreret. Arterias certè vias spiritus vocari, nō est dissonū, etsi em̄ solius nō sint sed cū sanguine, sunt tñ illius maximè: nā & venæ sanguinis vias dicere nemo recusat, etsi defferūt cū eo etiā spiritus. Porro spiritus interclusos: augere partis præter naturam affectæ, tumescenciam, non est valde improbabile, etsi eam non solius spiritus esse constet, sed succi, quem in principio dices esse malè vasis contentum, crudum, & flatuosum. Verum horū placitorum quæ ad physiologiam spectant decisionem, aliunde peti velim, hoc enim opus ad curationem spectat, & victum. Ob hoc dicit, homines ita affectos, suffocari, & fieri eis linguam liuidam rotundā, & reflexam, vt scilicet

cet omnibus qui laqueo aut manibus aut ut-
 cunq; aliter strangulatur. Nimirū quia ut qua-
 cunque parte quæ laqueo constringitur, replē-
 tur intumescuntque venæ, ita hîc quoque: re-
 pletæ verò, & intumescentes, contrahuntur,
 contrahuntque linguam, & ita faciunt reflexam,
 & rotundam. Intumescencia enim linguæ
 repletionis est, flexura, est cōuulsionis. Ve-
 lut enim opera musculorum reflectimus in-
 trorsum linguam, ita musculis eisdem conuul-
 sis reflecti contingit. Conuulsionem verò fa-
 cit repletio aut inanitio. Cum ergo lingua re-
 flexa simul & rotunda apparebit, duplex no-
 ta erit repletionis circa ea loca: cum verò re-
 flexa quidem, non tamen rotunda, sed gracilis,
 ac velut salita, qualem nuper in quodam
 qui breui mortuus est, vidimus, conuulsionis
 ex inanitione esse videtur. Itaque his rotunda
 & reflexa ob multitudinem fieri poterit. Lio-
 ré verò venæ oēs repletæ sanguine accipiunt.
 Intermoritur enim sanguinis splendor, ubi
 est inculcatus, & malè perflabilis. Explicat
 verò Hippocrates quæ sint his venæ, dicens,
 ob venas quæ sub linguam eunt. Eas vulgo
 nunc vocant leoninas. Secta enim (inquit) v-
 na quam quidã vocât columnelã (ea est glãdu-
 la illa oblonga, quâ gargareonē etiã dicimus
 quæ

DE RATIONE VICTVS

quæ à superno palato in caput asperæ arteriæ
 impendet vtraque ex parte apparet vena
 crassa. Non hoc dicit, quòd ad huius mor-
 bi curationem secari debeat gargareon (non
 enim debet) sed velut ex dissectione indica-
 esse ibi dictas venas. Nimirum ex venis iugu-
 laribus externis, procedunt duo insignes ra-
 muli, tendētes in gargareonē, qui inde sub lin-
 guam reflexi, in eam insumuntur. Cum igitur
 (inquit) plenæ ipsæ existentes, in ipsā linguā
 raram existentem & spongiosam, innituntur,
 id est velut in ipsam innitentes feruntur, inse-
 runturque, ea (lingua scilicet) ob siccitatē (quā
 ex calore igneo conquisiuit) violenter accipiēs
 humidum quod ex venis venit, repletur tota
 secundum proprium corpus, & fit ex lata ro-
 tunda, & ex bene colorata liuida, ex molli au-
 tem dura, ex bene flexili male flexilis. Vnde
 celeriter strangulet, nisi quis cito succurrat.
 Succurrendū itaque huic malo præpropere,
 quia vtget symptoma, ad eò vt etsi à materia
 pendeat pituitosa expectare diu non possit,
 quin aut soluatur mox aut hominem iugulet.
 Sed dices, cur cum antea dixerit, linguam fie-
 ri reflexam, nunc reddens eius rei causam, di-
 cit, fit ex molli dura, & ex bene flexili inflexi-
 lis? videtur enim oportuisse dici cur esset re-
 flexa, non cur inflexilis. Duorum alterum li-
cer

cet coniectare, aut primo loco legendum esse pro ἀνκακμωτομένης, ἀκαμωτης, vel οὐν ἀνακαμωτμένης id est non volubilis: ita ut utrobique legatur inflexili, & ita redditur sensus longè facilior, cur enim fiat lingua dura dicit apertissimè, inflexilis verò fiet quia dura: aut (si hoc minus placeat) preteriri causam, qua fit reflexa, dici verò fieri inflexilem, quia omnia quæ præternaturam reflexa sunt, necesse est esse inflexilia in contrariam partem.

Sectionem venæ à brachijs faciens, & eas quæ sub lingua sunt, secans & curans eligmatis, & gargarizare calidis iubens, & caput radens, & ceratum capiti & collo circumponens, & lanis obuoluens, & spongijs mollibus, aqua calida expressa fouens. Bibat autem aquam & melicratū non frigida, Succum autem præbere, cum à iudicatione in tuto iam fuerit.

BReuulsimè, perinde ac optime, tradit Hippocrates rationem curandi dictâ affectionē, & per capita omnia quæ agēda sūt. Ea sunt venæ sectio, eligma, gargarismus, fomentū capitis & cervicis, & cibus. Nihil quidquam omisit, nisi fortè alui solutionem, quam etiam in acutissima, & quæ quatuor dierum sit, sci-

DE RATIONE VICTVS

mus aliquādo vilem esse solere, præcipuè cū pituitosa est affectio, qualem nunc Hippocrates descripsit. Constat verò ex dictis, expurgationem post missionem sanguinis faciendam

esse, cuius Hippocrates primò, vt principis in hoc morbo auxiliij, mentionem facit, dicens, sectionem venæ à brachijs faciens, & eas quæ sub lingua sunt secās. Eo ipso ordine, quo sūt scriptæ sectiones hæ, fieri debent, prius enim

quæ à brachijs, vt quæ plus habeat reuulsionis, deinde quæ sub lingua, vt quæ ad euacuationem proximè accedat. Secāda est in brachijs

externa, quia pars affecta supra clauiculas est.

Bene autem dicitur in brachijs: non enim ad dextra, magis quam ad sinistra, malum hoc pertinet, cum affecta pars sit in medio sita, nisi fortè rarò, cum ad eius particulæ alterum latus videtur magis inclinare, quod partes externe ceruicis, aut interni oris declarant. Si igitur

in alterum latus incubuit malum, in brachio è regione posito secetur vena, sin autem non, vt plerunque euenit, alternatè secetur in vtriusque.

Nam præter dicta, affectio hæc, vt quidā rectè monent, non tam sustinet copiosam missionem sanguinis, quam petit repetita & crebra. Quia ab ea quæ ad deliquium animi inducat, periculum est, ne materiam sese introsum versus cor colligat, & in medio in-

terci

nota

tercipiatur à pulmone, & facta perineumonia ex angina, homo moriatur. Ex brachijs ergo alternatè fundendus est sanguis, sed crebro, & quoties affectio peret, & homo sustinere poterit: postea ad sectionem venarum sub lingua maxima cum vtilitate acceditur. Nam & Hippocrates id nunc docet, & vix est yllus medicus, qui id non cognouerit experimento, & ratio sanè suadet. Si enim in harum repletionem suffocationis periculum rectè reijciebatur, harum euacuatione, maximè ac celerrimè, ab eo periculo homo liberabitur. Curans (addit) elegmatis, & gargarismatis: non dicit qualibus, sed formam solùm medicamenti edocet. Nimirum vt ad intestina clysteres, & ad ventriculum vomitoria, & ad cerebrum errhyna, ita ad fauces gargarismata, & ad asperam arteriam pulmonem & thoracem eligmata sunt accommodatissima: quia hæc maximè attingere possunt affectam partem. Quæ enim deglutiuntur, faciè præterlabuntur in ventriculi fundum. aut intestina, neque circa vias spiritus herentia, neque in eas penetrantia vel exiguum quiddam. Sint autem, & gargarismata, & eligmata, qualia exiget affectio: adstringentia quidè valde & repercutientia, nunquam: quia quæ

DE RATIONE VICTVS.

talia sunt, etiam reddunt respirationem difficili-
 lem, & excreationem prohibent, atque pericu-
 lum est, ne fluxionem repellat in pulmonem:
 modice tamen adstringentia in principio sint,
 velut diamoron pro elegmate, & hoc ipsum
 pro gargarismate dilutum aqua rosarum aut
 plantaginis. Accipiat vero aliquid incinditis
 & extergentis velut oximelitis ut materia len-
 ta & crassa esse videbitur: breui autem (nam
 & breuis totius morbi constitutio est) muta-
 tio fiat ad facilitantia sputum, & coquentia,
 ac modice resoluentia, ut ad mullam, aut de-
 coctum caricarum, aut passularum, & serapiu
 capilorum veteris: aut ad resoluentia, & edu-
 centia potentiùs, ut ex prassio, hysopo, salua,
 siue serapia siue decocta. Quin & idonei pul-
 ueres illis admisti accipiuntur: velut certè qui
 ex canino fit stercore, omnium optimè huius
 affectionis resolutionem facit. Quiuis autem cor-
 datus intelliget, non me hæc omnia nominasse me-
 dicamenta ut quæ sola sint idonea, sed ut quæ
 nunc succurrerint ex ingenti sylua, eorum, quæ
 methodum rectè tenenti, componi possunt,
 intuenti semper in præsentem affectionem.
 Verum dixit Hippocrates gargarizare calidis
 iubens, non quidem referens nomen calidis
 ad gargarismatum facultatem (licet enim ali-
 quando ut diximus uti facultate frigidis) sed
ad

ad phantasmam, seu sensum. Itaque iubet in angina nihil in os assummi, nisi actu calidum, aut saltem tepidum. Nam etsi ventriculo & hepatis æstuantibus, sæpe occursum frigidum potus congruit & quorundam ciborum tamen thoraci & spiritus vijs, inimicus est. Calida enim laxant, faciunt sputum, coquantque & tussim leniunt: frigida contraria præstant. Quod si is qui angina tenetur, ad eum calidum expiret, & tanta siti teneatur, ut occursum frigidæ collutionis citra noxam sustinere posse videatur, licebit fortasse aliquando dare modicè frigidum, tamen tunc quoque videtur fore latius, ore & naribus frigidæ æquæ admotis, spirare, quia sitim ex pulmone melius solatur aer quàm aqua. Itaque per rarum non erunt ore capienda calida. Hanc ipsam ob causam dicit paulò post bibat aquam & melicratum non frigida. Addit, Et caput radens, & ceratum capiti ex collo circumpones. Meminim⁹ Hippo. hic de ea solùm angina agere, quæ fit, copiosa fluxione veniente ex capite. Succurrit ergo capiti, ut parti primario affectæ, & mittenti. Cera quidem capiti nisi deraso, rectè admoueri non possunt: esse autem in hac affectione debent, siccantia, & euocantia potenter, qualia innumera esse possunt. Gal. ut constat quinto methodi, & tertio secundum genera cerato ex stercore columbino, aut ex euphorbio, utebatur:

DE RATIONE VICTVS

non tamen diu admora sinebat, sed post tres horas sublatis, lababat caput. Nos perinde fieri suademus, sint verò balnea seu embrocæ facultatis etiam diggerentis, & roborantis, pro capite. Nam pro gutture & proximis ei partibus sæpe erit satis vti spongijs mollibus aqua calida expressa. Sed rogabis, si ceratum nõ solum ad mouendum capiti est, sed collo etiam circumponendū, quæ pars superest, quæ spongijs foueri possit? Gal. capiti soli admouet ceratum, Hippocrates vult collo etiam circumponi, & præterea foueri spongijs ex calida aqua: quod duobus modis videtur præstari posse, aut diuersijs partibus ceratum & spongiam recipientibus, aut eisdem sed diuersis temporibus: primùm quidem, vt si posteriori ceruici ceratum, & anteriori spongias admoueas: secundum, vt si postquam ceratum detraxeris, post tres aut quatuor horas ex quo admoueris, aqua calida in spongia foueas. Et fieri quidem ex vsu vtrunque possit. Si enim defluere sentiatur humor per posteriorē ceruicem, & eius partis tentionē facere, in gutture autem recepta affectio non sit adedò contumax, rectè feceris capiti, & posteriori ceruici, admouēs ceratum, & gutturi spongias: sin autem ea etiam quæ in gutture consistit, desideret fortem resolutionem, vt interiùs canno ita

pellu-

possumus exterius columbino stercore uti, amouebimus verò, & alternatè utemur tū eorum spongijs ex aqua. Cætera quæ ad victum spectant, vnicam animaduersionem desiderant, puta dici hæc de angina, quæ primis quatuor aut quinque diebus sit inclinatura. Iabet enim solis aqua & melicrato uti, & ne succū quidem ptisanæ gustare, antequam à iudicatione homo in tuto sit, hoc est antequam morbus iā sit in inclinatione: cōstat verò si diurnior affectio futura sit, & tardiùs inclinatura, fieri non posse, ut homo cum tam tenui victu durare possit.

Cum in æstiuo, & autumnali tempore, ex capite fluxio calida fluxerit, & nitrosa utpote à tempore acris & calida facta: mordet autem talis existens, & exulcerat, & spiritu replet, & orthopnea simul fit, & siccitas multa, & quæ videri possunt, gracilia apparent, & tentionem habent tendonum posteriorū in ceruice, & videntur tetano distēti esse, & vox obrupta est, & spiritus exiguus, & spiritus retractio densa & violenta simul fit. Hi autem vlcus habent in arteria, & pulmonis ardorem, non potentes inducere aërem, qui extra est talibus nisi in externas ceruicis

Angina
cum
reperi
filiu
m

DE RATIONE VICTVS

partes vltro feratur, grauior ac ineuitabilior affectio est ob tempus, quia à calidis & acribus.

Alteram, & eam quidem omnium grauissimam anginae speciem describit nunc, cui duo hæc accidant, & ex bile fieri, & tenere internam atque in alto latentem gutturis partem. Vtrius horum desit, acuties & periculum erit minus, siue inquam ex alio mitiori succo pendeat, siue attingat externas, & quæ videri possunt, siue intra siue extra os, partes. Nam acris succi species exurendo, & siccado, & exulcerando, cum minori etiam tumore auget magis lesionem: loci verò angustia, cum tumore etiam minimo, strangulat. Huius itaque morbi essentia est in phlegmone erysipelatode, exiguo quidem (nam magnum is locus ne horam quidem potest sustinere) sed tenente internum guttur. Causa est succus calidus, cuius duæ sunt species, biliosus enim & acer est, aut pituitosus & salus: potest ex toto corpore, aut ex vna aliqua alia partium nobilium venire, in guttur plerumque destillat ex capite, ut etiam de pituitoso antea dictum est. Symptomata verò sunt quæ Hippocrates narrat. Quorum quædam pathognomonica, quæ

essentia

causa

in pto nota

quædam superuenientia sunt. Non enim necesse est affectio perueniat vsque ad spiritus retractionem, densam & violentam, sed cum in malum exitum morbus festinat. Cõstat præterea hanc anginam congruere æstati, vt prior congruit hyemi atque quoniam æstati, etiã cõgruere autumno, qui sequitur in morbis gignēdis æstatis conditionem. Sed vt antea monuimus, anni tempus nõ est in vllius morbi essentia, quia quiuis morbus quocunque tempore fieri potest, etsi quidam quibusdam magis cõgruant. Itaque dicit hunc morbum fieri æstate & autumno, fluxione à tempore facta calida, non quòd necesse sit ita fieri, sed quòd sæpe fiat. Fieri verò potest fluxio calida à prauo victu, etiã alio tempore. Fluxionem verò calidam esse, necesse est omnino, si hæc species angina, de qua nunc differitur, futura sit. Dicit itaque cum in æstiuo & autumnali tẽpore ex capite fluxio calida fluxerit (idest biliossa) & nitrossa (si scilicet pituitossa est) vt pote facta à tempore calido & vrente, acris & calida (acris scilicet si biliossa est, atque, etsi biliossa non sit, tamen calida, falsa aut nitrossa: vel, quod maximè fit, partim biliossa & acris partim pituitossa & falsa, nitrossauæ) mordet autem talis existens, & exulcerat: Addit & spiritu replet, quod quidem dicitur iusta anti-

D E R A T I O N E V I C T V S .

quatum dogma; cuius nuper meminimus, pu-
 rantium tumorem phlegmosum fieri interclu-
 sione spirituum cum sanguine. Itaque dicit spi-
 ritu replere partem, quia phlegmonem gignit.
 itaque morsum, vlcus, & phlegmonem, facit
 ea fluxio. & ea quidem angina in phlegmone
 habet essentiam, talis autem, in phlegmone cū
 morsu & corrosione in parte abdita, à tali flu-
 xione. Hinc fit orthopnea, ex angustia scilicet
 & siccitas multa (oris scilicet, quia siccans ad-
 modum est causa) & quæ videri possunt par-
 tes, graciles apparent, hoc est nullum tumore
 præter naturam habere videntur. Et tentione
 habent tendonum posteriorum in ceruice, &
 videntur tetano distenti esse, & vox obrupta
 est, hoc est inter loquendum interrumpitur
 eis sermo, & spiritus est exiguus (quia non pos-
 sunt nisi exiguum trahere, non potest autem
 thorax dilatari nisi pro ratione eius quod tra-
 hitur, cum interius sit expeditus & capax) &
 spiritus retractio densa & violenta, hoc est tho-
 racis intro reuocatio violenta, qualis fit per spi-
 ritum vocatum offendentem. Hæc omnia cō-
 stat conuulsionem minari, quæ sanè à fluxio-
 ne adeo maligna, merito timetur. Fiet verò
 cum distillabit non inguttur solum, sed & in-
 tendines ceruicis, & radices neruorum qui
 in septum transuersum, & musculos interco-
 stales

stales veniunt, imbibetur. Sed, vt diximus, hæc non omnibus, sed lethaliter affectis, superuenient. Hij (inquit) habent vlcus in arteria, & pulmonis ardorem. Cur habeant vlcus, dictum est, cur habeant ardorem, nunc dicit, quia scilicet, non possunt inducere aërem externum, atque ita neque refrigerium inde capere. Talibus (inquit) nisi, in externas ceruicis partes vltro feratur, grauior, & ineuitabilior affectio est (quàm prior scilicet species anginæ) ob tempus inquit, quia à calidis & acribus. Non quidem quia a calidis & acribus eo tempore, grauius enim esset a calidis & acribus in hyeme. Sed periculosior est, quia à calidis & acribus, fit verò a calidis & acribus, ob tempus. Ergo periculosa quia à calidis & acribus, per se, quia tali tempore, per accidens. Quod verò dicit, nisi in externas ceruicis partes vltro feratur, consonum est ei quod in prognostico dicitur. Quibuscunque faces & ceruix simul rubuerint, hæc anginæ diuturniores sunt, & ex ipsis maximè euadunt, si & ceruix & pectus ruborem habuerit, & erysipelas non intro recurrerit. Vbi legimus, & pulmonis ardorem; habent græci codices lectionem duplicem, in quibusdam enim legitur.

DE RATIONE VICTVS.

καὶ τοὺς πλεῖστον ἀμπλαῖται, idest pulmonis habent repletionem: in aliis ἀμπραῖται idest exuruntur. Constat tamen secundā hanc esse legitimam, & veterem lectionem, quippe quā Galenum in suo codice habuisse, ex causa quā in commentatione reddidit, facile intelligitur.

Si febris corripiat veteri stercore non sumbeunte, aut ei qui cibum paulo ante acceperit siue cum dolore lateris, siue sine eo, quietem agere oportet, vsque dum descenderint priores cibi in aluum. Potu verò utatur oxymelite. Cum autem ad lumbos grauitas deuenit, clystere uti per inferna, aut purgare pharmaco. Cū autem purgatus fuerit, cibare sorbitione primum, & potu melicrato, deinde cibus & piscibus coctis, & vino aquoso ad noctem pauco, interdium autem melicrato aquoso. Cū autem flatus graueolentes prodierint, aut glāde aut clystere utendum, sin minus cessare, propinantes oxymeli, donec decenderint in aluum: deinde clystere subducere. At si vacuo ventre febris ardens superueniat, si tibi videatur pharmaco uti bene habet intra tres dies
non

non expurgare, sed vel quarto. Quum autem expurgaueris sorbitionibus vteris obseruans febrium exacerbationes, vt nunquam exhibeas cum sunt, aut futurae expectatur, sed vbi desierunt, aut quieuerunt, & quam longissime à principio. Pedibus autem frigidis, neque potum, neque sorbitionem, neque aliud quippiam huiusmodi da. Verum maximum hoc esse ducito, obseruare donec valde calidi, facti sint. Atque tunc quod vtile est tribue. Plærunque enim est signum futurae exacerbationis Febris, pedum frigiditas. Si verò in hac occasione tribueris omnia, plurimū errabis, morbum enim augebis non parum. Cum autem febris desinit, pedes contra calidiores fiunt reliquo corpore. Augetur enim refrigerans pedes accensa ex thorace in caput remittens flammam. Toto autem calore acerbatim sursum accurrente, & ad caput exhalante, merito pedes frigidi fiunt, excarnes & nervosi natura cum sint, adhuc autem cum longè absint à locus calidissimis, refrigerantur, collecto calore ad thoracem: & rursum eadem ratione, cū soluitur febris, & in tennes partes dirimitur,

DE RATIONE VICTVS.

ad pedes calor descendit. Hoc igitur tempore, caput thoraxque ipsorum refrigeratur. huius causa dandus cibus, q̄ cum pedes frigidi fuerint, necesse est calidum esse ventrem, & multo fastidio plenum, & hypochondrium intantum, & iactationem corporis ob turbationē interiolem, & eleuationem mentis, & dolores, & trahitur, & vomere vult, & cum praua vomuerit, dolet. Calore autem descēdente in pedes, & vrina exeunte, etsi non sudet omnia desinunt. Hoc igitur tempore oportet sorbitionem dare, alioqui pernitiōsa fuerit.

Quidam neotericorum hoc loco desinūt hunc librum commentariis prosequi, reliqua Hippocratis non esse affirmantes, quibus Galenus ita faciendi præstitit ansam, utpote qui & ipse, partim ut falsa, partim ut inutiliter repetita, partim ut inepte confuta, omnia fere quarti huius libri, refutat. Mihi verò non is est animus, sed omnia, ad calcem vsque libri enarrare: neque enim recte consideranti tam indigna Hippocrate visa sunt mihi, quàm Galeno, qui non in hoc opere solum

lum, sed in aliis multis, multa reiecit immerito. Non nego longiusculam hanc orationem, quam nunc præscripsimus, nihil continere noui, sed repetitionem esse, quorundam quæ in primo libro scripta sunt, sed si omnes repetitiones, vel inutiles, essent reiiciendæ ab autoribus, Deus bone quam multa ab scriptis Aristotelis, autoris alioqui, & breuiloci, & methodi causa commendatissimi, reiicerentur. Non sunt reiiciendæ tamen, quimpotius familiarissimæ sunt bonis omnibus autoribus, & ad disciplinas accommodatissimæ repetitiones, operibus iam ad finem properantibus, præcipuè si prius dictis aliquid addatur lucis: velut certè nunc fit. Non enim repetit vtcunque, sed quædam dicit apertius quorundam etiam reddit causam. Verum quoniam repetitiones sunt, non adeo longis indigebunt commentariis, sed breui enarratione. Dixerat primo libro, si nuper pasto cuiquam, & alui onere haud quaquam purgato, febris, vel cum dolore, vel sine dolore, incaperit, à sorbitione tantisper temperandum, donec cibum ad infernam intestini partem descendisse, coniectatum sit, oxymelite in potu vtendum. Et paucis interpositis dicit. Si verò non subiit vetustus cibus, ei qui recentem acceperit, si fortis fuerit, & atas

vigens

DERATIONE VICTVS.

urgens, clystere vti, sin autem fuerit debilior, glande vti, nisi sponte exierit bene. In hanc ipsam sententiam dicit nunc. Si febris corripiat veteri stercore non subeunte, aut ei qui cibum paulo antè acceperit, siue cum dolore lateris, siue sine eo, quietem agere oportet vsque dum descenderint priores cibi in aluum, potu verò vtatur oxymelite: cum autem ad lumbos grauitas deuenit clystere vti per inferna, aut purgare pharmaco. His duobus locis eadem sententia continetur, nimirum cui cibus recens non descenderit, aut vetustus in intestinis abunde hēserit, non esse offerendū mox alium cibum, neque aliis auxilijs instandū, sed conandum esse prius quàm offeratur alius, vt prior descenderit (idque fieri potū oxymelitis) atque adeo si fieri possit, vt ex intestinis subducatur, idque fieri clystere aut glande: sed quod primo loco dixit, vel cū dolore vel sine dolore, nūc adiecit, siue cum dolore lateris. Nimirum de dolore lateris primo quoque loco differebatur. Quod primo loco dixit, à sorbitione tantisper temperandū hic dicit. quietem agere oportet, vt mihi videtur, significantius multo, non enim à cibo solū ob sacietatem & albi repletionem temperandum, sed & à missione sanguinis, & aliis multis auxilijs. Quare melius dicit quietem agendum

dum. Quod primo loco dicit, donec cibū ad infernā intestini partem descendisse coniectatū sit, nunc dicit, ex symptomate accipiēs significationem, cum autem ad lūbos grauitas deuenit. Nimirū dolor grauens in lumbos descendens, significat in infernam partem crassas cibi partes decubuisse. Verū quia hoc non solum ob feces fieri solet, sed ob malos etiam succos qui morborū causæ sunt, in infernas partes incūbētes, & id cū fit nō clyster solū, vt ob feces, sed expurgatio etiā per pharmacū desideratur, quanquā primo loco iusserat cui non subiit vetustus cibus clystere aut glande solū vti, hic addit, clystere vti per inferna, aut purgare pharmaco. Nimirū cui ad lumbos grauitas deuenit, si id ob feces factum sit, clystere si ob succos qui morbos pariunt, pharmaco indiget. Rursum paucis quæ ad victum eorū qui pharmacū acceperunt pertinent interpositis, repetit Hippo. Hæc ipsam sententiā, vt primo lib. scripta est, dicens, Cū autē flatus graueolentes prodierint, aut glande aut clystere vtēdum, sin minus cessare, propinātes oxymeli, donec cibi in aluū descenderint, deinde clystere subducere. Nimirū flatus graueolentes, significant feces in aluo putrescentes, tūc ergo vtendum clystere aut glande, si fortis sit ægrotus, clystere, si debilis, glande. Sin minus, (di-

D E R A T I O N E V I C T V S

cit) hoc est si nondum decenderint ad aluum;
 cessare, hoc est, vt primo libro dixit, à sorbitio
 ne tantisper abstinere, propinantes solum oxy
 meli, hyeme calidum æstate frigidum, vt an
 tea etiam dixerat, deinde clystere subducere.
 Itaque hæc omnia in eandem sententiam di
 cta sunt, & licet alia ex aliis explicare. Cetera
 etiam, quæ de victu expurgatorû dicuntur hic,
 dicta sunt primo libro. Ibi enim ita scripsit. Po
 stea verò mane potiones dandum, vesperi ad
 cibos transeundum. Nunc in hanc ipsam sen
 tentiam dicit, cum autem purgatus fuerit, ci
 bare sorbitione primum & potu melicrato,
 deinde cibus & piscibus coctis, & vino aquo
 so, ad noctem pauco, interdium autem melicra
 to aquoso. Nimirum lautiorē cœnā instituēs
 dicit, cibus, idoneis scilicet, vt ouis recentibus,
 aut pullis galinaceis, vt vnum autem cibum e
 xempli loco nominans, dicit, & piscibus coctis
 & vino aquoso, ad noctem pauco: Instituens
 verò potionem mane propinandam, dicit, in
 terdiu autem melicrato aquoso. Obiter mo
 net Hippocrates quidam ad tempus expur
 gandi spectans, dicens, At si vacuo ventre fe
 bris ardens superueniat, si tibi videatur phar
 maco uti, bene habet intra tres dies nō expur
 gare, sed vel quarto. Huius causa paulo infra
 hoc ipso libro dicetur, constabitq; ex ipsis au
 toris

coris verbis, prohiberi expurgationem primis diebus, & vix vnquam in illis appareat concoctio. Nam primus impetus februm acutarum est quatuor dierum, vt in prognostico dicitur non est ergo expurgandum ante quartum, ne sine concoctione expurgetur. Constat verò ad monitionem hanc non tollere alia artis præcepta, & scilicet ne tunc quidem expurgandum sit semper, sed cum natura non valet perfectè iudicare, atque quòd antea etiam expurgare liceat, si turgēt materia. Nam medicari oportet in valde acutis, si materia turgēt, eadē die, quia tardare in talibus malum est. Verū cum Hippocrates dicat, at si vacuo ventre febris ardens superueniat, si tibi videatur pharmaco vti, aperte insinuat, plenitudinem ventris pharmaci vsum prohibere, conandūque esse, vt cōmunis vocata materia, quæ in ventriculo & alio contineatur, euacuetur prius, quā ad pharmacum perueniatur. Reliqua omnia dictionis huius, pertinent ad horam exhibendi cibum, continentque nihil aliud, quā quod in aphorismo dicitur. In accessionibus abstinere oportet, nam cibum dare noxium est. Præterquam quòd hic explicat, quā accessionum partem maximè cauere oporteat, nēpe ipsam inuasionem paroxysmi, qua solent frigere pedes, & reliqua extrema. Itaque repetit hic

DE RATIONE VICTVS.

quod primo loco dixerat his verbis, Cū quidē pedes frigidi sint, abstinere oportet à sorbitionis exhibitione, præcipuè autem à potu abstinendum: cum autem calor ad pedes descenderit, tunc dare, & putare plurimum posse occasionem in omnibus morbis præcipuè autē in acutis. Eandem hanc sententiam edisserit nunc, & multo fusiùs, reddens omnium causas. Verum cum dicit, cum autem expurgaueris sorbitionibus vteris, obseruans febriū exacerbationes, ne intellige, non esse obseruādas, nisi cum quis expurgauerit, semper enim, & ante & post expurgationem, in victus institutione, ea regula teneri debet, sed solum trā sitionis gratia dixisse, cum autem expurgaueris. Quæ verò dicit per sese sunt aperta satis, præterquā q̄ primo libro satis enarrata sunt. Postrema dictionis verba indigent consideratione. Vbi dicit, calore autem descendente in pedes, & vrina exeunte, etsi non sudet omnia desinunt insinuat his verbis, quod & res habet, in singulorum paroxysmorum solutionibus, euenire, quod & in totius morbi iudicatione solet, puta laxari poros, & vias per quas euacuantur excrementa, & naturam ad euacuationes conuerti, cōtra in principiis adstringi, & retineri omnia. Sed in totius morbi principio & fine, fit id secundum totam morbi

bi materiam, in accessione quacunque, secundum portionem quãdam. Ut ergo totus morbus (acutus maximè) magna aliqua euacuatione iudicatur, ita accessio quacunque euacuatione quadam, plerunq; quidem sudore, sed & citra sudorem aliquando, vrina exeunte, & euacuacione insensibili per cutem facta. Vrina verò plerisque in remissione paroxysmi redditur liberius, & succo qui febrem facit magis tincta, in inuasionem, aut retinetur, aut redditur tenuior & aquosior. Quod apertè indicat retentionem quæ in principio agitur, & remissionem quæ in fine. Non fit autem ea remissio solum per vrinam, sed versusquaque proinde & insensilem euacuacionem etiam augeri est necesse si non sudatur: verum apparet multo magis in vrina, vt in euacuacione euidentiori. Quibusdam autem aliis aluus tunc laxatur, aut vomitus succedit, quibus morbi causa inclinatur in ventrem.

Quibuscunque autem semper aluus in febribus humida est, his insigniter pedes calfaciens & tegens ceratis & fascijs obuolvens animaduerte ne sint frigidiores reliquo corpore. Calidis autem existentibus, calfactionem nullam adhibe, sed conserva ne refrigerentur,

DE RATIONE VICTVS.

potu autem vti quam paucissimo, aqua frigida, aut melicrato.

REmisse admodum intelligit Galenus ac cum eo alij enarratores, Hippo. nunc docere rationem curandi profluuiū alui ex frigore pedum orti. Ridiculum enim, si de acutis cum continua febre morbis agens, ad alui fluxum ex frigore pedum diuertat, traditurus curationem, & facilimam & vulgo cognitam. Hæc cum ita interpretentur, merito censent tam leuem, & intempestiuam præceptionem Hippocratis non esse: Verum longè aliud agit Hippocrates. Nimirum cum tractationem de singulis morbis acutis in hunc quartum librū destinauerit, & de quibusdā antea egerit, perstat persequi alias acutorum species, persequitur autem species, non tam exactè quàm posteriores, eas quæ ex propriis differentiis accipiuntur, sed more vetustissimorum modos quosdam potius morborum, ex quorundam insignium symptomatum concursione acceptos. Nam vt initio operis monuimus, eo seculo non venerant morborum differentiæ ad tã exactam partitionem: Nos verò vtraque ratione frui volumus, in praxi enim veteres hæc obseruationes, sæpe erunt vtiliores exacta recentiorum argutia. Quid ergo sit quod velit

Hippocrates iam dicamus. Quibusdam acutè febricitantium accedit pro fluxu alui perpetuum. Qui sanè casus difficilis est, & periculosus. Maligni enim morbi suspicionem facit quæcunque euacuatio assidua, quæ à principio assidet: quia euacuationes superuenire oportet suo tempore, non à principio comitari. Ita sunt quædam febrium pestilentium, quæ sudatoria vocantur, quod per eas assiduè sudent ægroti, cum exolutione tamen virium, & nulla conferentia: Ita etiam pestilens constitutio, quæ superioribus annis, in Hispaniæ quædam partes grassata est, neque adhuc cessauit, cum alui pro fluxu inuadebat. Nimirum malignitatis morbi, & magnæ affectionis facultatis est, intempestiue vacuari, nam cum morbus mitior est, aut facultas minus grauiter afficitur, tenet natura familiarem sibi ordinem, retinendi, ac coquendi, antequam euacuet. Verùm à principio, ac continenter fundi venenosorum excrementorum est, præcipuè si notæ aliæ graues accedant, vt langores, nullæ conferentiæ, & malignæ qualitates eorū quæ euacuantur, & grauiata symptomata. Vt nunc, qui cum febre continua habent continuum etiam alui fluxum, hac ipsa causa agnoscuntur grauiter ægrotare, siue diarrhæa siue dysenteria is fluxus sit. Maligna

DERATIONE VICTVS.

enim causa morbi significatur, quæ instigat, & langor facultatis, quæ non potest ferre. Verum si accedit frigus extremorū, multo maior malignitatis est iā significatio. Nam vtrique causæ attestatur ea frigiditas, nimirū maligna putrescentia succorum in visceribus, aut vlcera, vel inflammationes magnæ, doloresvq̄ graues intestinorum, hæc omnia, calorem ad interna cogunt accurrere, & destituere externas partes: porro calidum ipsum, quo est debilius, eo a leuiori causa cogitur ad internas partes accurrere, & externas deferere. Itaque frigus extremorum & debilitati, & malignitati attestatur. Hoc casu maxima cautio est, omni ratione curare, vt calor quacumque ratione reuocetur, & partes quacumque arte in calore aliis partibus æquali, contineantur. quare frictionibus, ceratis, fasciis, & quibusuis alijs calorificis ad motis. Nam etsi frigus illud pedum, causa nō est morbi, sed signum malum, & symptoma, tamen tollitur, reuocatione caloris, spirituum in quā, & sanguinis: nihilque magis ex vsu est, quā ea reuocari. Quia nihil est quod magis noceat, quā ille in interna concursus, quia inflammationes & alias omnes viscerum affectiones auget, & ipse calor, constipatione illa, sibi ipsi suffocationis causa fit. Itaque tollere frigus pedum conamur, non ob ipsum frigus

frigidus, sed ut hæc violenta calidi delatio ad interna, prohibeatur. Nihil ergo majori studio agendum in omni febre maligna, quæ ad lypitiæ genus referatur. Quin etiam, & quacunq; alia occasione, etiam leuiori per morbum extrema frigeant, concalescentia eorum, ex usu est. Nam & in febris intermittens in uasione calfactio extremorum paroxysmos contrahit. Sed nunc de malignis & acutissimis febribus sermo est, in quibus expedit, si pedes frigidi sint, calfacere: Si verò calidi sint, nullam calefactionem oportet pedibus adhibere, quia si fluit aluus copiosè calidis pedibus, non interna inflammatio, aut illi similis affectio, sed vehementia febris, & colliquescentia significatur. Constat verò hanc admotione calidorum auctum iri: neque tamen proinde oportet frigida admoueri pedibus, ne calor vrens in interna repellatur (in colliquantibus enim febribus, corpori quod est inter inguina & alas, melius admouentur frigida) quare neque calefaciendum neque refrigerandum tunc temporis est, sed conseruandū, ne refrigerentur. Potu autem (inquit) vri quā paucissimo, aqua frigida aut melictato, iusta phrasim qua toto hoc libro usus est, videtur hoc de cibo dici, ut significetur nullo alio cibo vtendum esse toto morbo, quam aqua,

DE RATIONE VICTVS

aut multa. vnde constat apertissimè, cum agere de morbo, qui sit exactè acutissimus, & intra quatuor dies iudicandus, qualis profectò fuerit, cui ob malignitatem morbi cum alui profluuio, à principio pedes frigebunt, non tamen cui ob frigus pedum aluus fluet. Sed præterquam quod iuxta morbi cōstitutionem rectè hoc dicitur vt de cibo, vt de potu etiam intelligi debet. Nimirum in profluuijs alui exiguo potu vtendum est, quia cum largo copiosius fluet: Verùm in his quæ cum ingentifebre fiunt, periculum est ne potu destituti, magis colliquecant: proinde suppleri hoc qualitate debet, atq; is qui datur, frigidus actu dari, atq; si sit eius copia, niue refrigeratus. Rectè ergo consulit vti potu quam paucissimo, quia morbus est laxus, frigidus, quia ex colliquescentia corporis: aqua sanè, si flux⁹ sit biliosus: multa, si ex salsa pituita. Hanc eandè rationè potus instituendi, teneri cēseo in stranguria, quæ ex ardore vrinæ initium caperit. Tutius enim mordacitas emendabitur qualitate, quàm quantitate, hæc enim vrinæ etiam quãtitatem auxerit, ac proinde & laborem.

Quibus in febribus aluus humida, & mēs turbata, & multi ex talibus flocos auferunt, & nares scalpunt, & pigre respondent ad interrogata-

terrogata, ipsi autem ex se ipsis nihil dicunt congruens. Videntur itaque mihi talia melancholica esse. Talibus igitur ita se habentibus, si alius humida fuerit ac colliquans, videtur mihi, sorbitiones frigidiores & crassiores prodesse, & potiones sistentes, vinosiores magis quam adstringentiores.

Cognosci ex modo delirandi, speciem succi, ob quem deliretur, non est nouū. Nā illæ scripsit desipientiam cum risu esse securissimam, quia ut dicit Galenus, sanguineæ affectionis est. Ut igitur desipientia cum risu, ex sanguine esse cognoscitur, ita quæ cum taciturnitate, & tetricitate, agnoscitur esse ex melancholia. Est verò melancholia succus, qui omnium maxime mentem tētat, quod vel inde agnosces, quod is solus, citra cerebri phlegmonem, & citra febrem, putatur posse facere delirium perpetuū, redūdans solū, aut agitatū. Constat verò, agitatū quā quietū, meritò magis tentaturum mentem, ita enim copiosius transmittent in cerebrum nigri vapores. Ut igitur citra febres, sola melancholiæ redundantia, delirium solet facere, ita per febres, etiam sine inflāmate, quòd si inoueatur, cum minori etiam redundantia

DE RATIONE VICTVS

via id faciet. Cum igitur febricitanti alius est
 humida, & mens turbata, & sunt pigre respō
 dentes, & ex se ipsis nihil dicentes quod op
 portunum sit, & congruens, scire licet melan
 choliam esse in homine, & huc esse dirigen
 dum consilium curantis: idque siue phreniti
 cus sit, & deliret perpetuò, ac ipse alui fluor
 perpetuus sit, siue aliquādo accedens: siue tūc
 deliret solūm, cum alius fluit, & cum ea sisti
 tur redeat ad mentem. Vidimus enim non ita
 pridem, ægrotantem, cui cum alioqui mente
 constaret, cum alui instaret fluxus, mens tur
 babatur, & delirabat, vt diliriū accedens, in
 stantis deiectionis medicis significationē pre
 beret, neque fallerentur: esse autem hoc me
 lancholicum constat, quia nullus alius succus
 sola agitatione delirium facit. Sanguis enim
 & pituita nō nisi cum in cerebro creant phleg
 monas, bilis etiam putrescens toto corpore lo
 let deliria facere in maximis febrium incre
 mentis: melancholia verò etiam citra putres
 centiam mittens vapores in cerebrum, atque
 ita loco mora solum, & affluens. Itaque omnia
 huiusmodi sunt melancholica. Si cum febre
 diliratur perpetuò cum taciturnitate & mesti
 tia, necesse est sit duorum alterum, aut phre
 nitis melancholica, aut complicatio febris cū
 melancholia, mania vq: Si verò deliret nō per
 petuo

peruò, sed cum fluit aluus, motio melācholiæ faciet deliriū, si sine febre id accidat melācholiæ mitioris, si verò cum febre, vsta, & quæcū colliquescentia generetur, vt in ægrotante fiebat cuius memini: colliquescebat enim pariter, quod deiectionum graueolentia declarabat. Talibus igitur (inquit) ita se habentibus, si aluus humida fuerit & colliquans, videtur mihi sorbitiones frigidiores & crassiores prodesse. Nimirum in omnibus qui ita delirent, melancholiæ euacuationi intendendum est, si verò atrabiliariæ & colliquantes deiectiones esse cognoscantur, tunc attemperacione magis agendum, & colliquescentiæ oblistendū. Vtendum ergo sorbitionibus frigidis & crassioribus, vt ptissanæ & amyli, frigidis quidē vt temperetur ardor, crassis vt hebetetur mordacitas. Sed dices, videri Hippocratē loquutum inæptè, cum posuerit aluum esse humidam, dicens, quibus in febribus aluus humida, ac deinde dixerit, si aluus humida fuerit. Verūm intellige non esse legendum seorsum, si aluus humida fuerit, ac colliquans (humidā enim esse posuerat) sed coniunctim, si humida ac colliquans fuerit. Nam etsi plærunque cum aluus est humida, & cum febre ita deliratur, soleat deiectio esse colliquans, fieri tamē potest vt etiam non sit, sed ex mitiori melancholia

choliam sine colliquescētia: Quare oportet alia
 signa adhibere, ac ex illis considerare, an col-
 liquans deiectio sit, vt si corpus ardeat, exte-
 nuetur, languescat, graue olentes deiectiones
 sint. Si enim hæc non sint, iuuabis euacuatio-
 nem melancholiæ, auxilium inde sperans, si
 verò sint, ad sorbitiones frigidiores & crassio-
 res conuerteris, his enim cessabit colliquescen-
 tia, atque cum ea etiam cessabit profluum
 illud noxium. Sisti enim debet, cū colliquet,
 atque ita potiones sistentes esse debent, non
 tamen adstringentes. Nimirum quæ sistunt,
 duplicia sunt: quædam adstringēdo id faciūt,
 quædam citra adstrictionem, occurrēdo flu-
 xus causæ. Velut si fluat aluus ob acrimoniam
 aut saluginem succorum, quæ extergent tol-
 lentes quod intestinis hæret, solent sistere, &
 sorbitiones obtundentes eas qualitates, vt quæ
 sine sapore crassæ sunt velut maza multa ge-
 nera: Si ob ardorem vrentem, aqua niue re-
 frigerata potest sistere aluum: si ob multitudi-
 nem succorum influentium in aluum, in par-
 tem aliam deriuantia, vt diuretica solent al-
 uum sistere: quin & expurgantia sæpe sistunt
 aluum, affatim vacuata copia, & siccata aluo.
 Tot sunt, modi sistentium sine adstrictione,
 quæ sane sistentia sunt ex accidenti: sæpe ta-
 men opitulantur multo tutius, quam quæ ad-

stringunt. Hæc enim vbi materia euacuata
 non est, maximè si ea quæ interiùs manet est
 maligna, periculifissima sunt. Nam detenta
 lædunt, ac magna ex parte manere diu non
 possunt, sed, vt quæ vi detinerentur, maiori im-
 petu erumpere solent: & interim partibus af-
 figuntur. Proinde consulit his dari potiones
 sistentes, alia ratione potiùs quam adstringen-
 tes. Velut si aquæ potu vsurus sit, satiùs sit fri-
 gida dulci, aut cum hordeo, aut re alia idonea
 elixata, quam calybeata, aut parata cum ma-
 stice: si vino, satiùs sit vinoso albo (diluto quan-
 tum oportet) vt adurinæ vias & corporis ha-
 bitum auocet, quam nigro & austero, quodq;
 adstringat. Vnde constat Hippocratis senten-
 tiæ esse, in alui profluuijs, albo potiùs, quàm
 nigro vino vti, nisi cum ex intestinorum la-
 xitate malum pendet, quanquã in praxi qui-
 busdam alijs considerationibus est opus, in
 quibus hominis consuetudo, & natura, pri-
 mas tenent partes, sed de hac re rursùm dice-
 tur in huius operis calce.

*Quibus febribus vertigines à principio, &
 pulsus capitis sunt, & vrinae tenues, his expe-
 ctare oportet ad indicationes exacerbandam
 febrem, neque mirarer si delirarent.*

DE RATIONE VICTVS.

SI quæ pars per morbum dolet in eam fiūt
 abtcessus, neque quidem dolor solus id si-
 gnificat, sed eadem ratione, quodcunque
 aliud symptoma debilitatis, aut prauæ affe-
 ctionis. Quare si quis incipiat febricitare cum
 vertigine, & pulsatione vehemēti capitis, et si
 à principio nō videatur febris esse magna, præ-
 dicere tñ licet, nō facillè, neq; sine perturbatio-
 ne soluendam esse febrem, sed exacerbandā,
 timoremque incussuram, præcipuè si etiā sint,
 vrinæ tenues & aquosæ. Nam vertigo & pul-
 sus, significant caput pati, vrinæ tenues raptū
 materiæ in superiora, ab vtrisque ergo, rece-
 pturum caput à toto corpore biliota, significa-
 tur. Vnde constat magnæ exacerbationis pe-
 riculum impendere, ac fortassè etiam delirij.
 Nam quid potius timeas capiti, quā deliriū?
 vt enim vrinæ tenues albæ pessimæ sunt, si ap-
 pareant in delirantibus, ita si signis alijs quæ
 affectionem capitis minentur accedant, præ-
 nuntiant phrenitidem. Itaque cum hæc in ini-
 tijs erūt febrü exacerbationes, quæ sepe cū de-
 lirij fierent, timere oportet. Quin etiam aliquā-
 do in veram phrenitidem permutatio fiet.
 Hæc verò, si non antea euenerint, consenta-
 neum est euenitura ad iudicationes, hoc est in
 tempore iudicationis februm ipsarum. Tūc
 enim natura molitur secretiones, & maiores
 ma-

materiae motus, per quos, quaecunque pars est insigniter debilis, periclitatur, vt scilicet & per turgentiam. Quapropter (vt hoc obiter dicam) consultum arbitror, his, & quibuscunque alijs pars princeps parata est recipere, si fieri possit, paulatim materiam detrahere, neque curare vt seruetur tota ad vnam decretoriam euacuationem, quin potius, ita vt fit saepe, arte iudicationes anteuertere.

Quibus in principio vrinae nebulosae aut crassae, hos purgare, si alia etiam iubent: quibus autem in principio vrinae tenues, ne purges hos, sed si videtur clystere vtere.

NEbulosas & crassas vrinas hic vocat, eas quae coctae sunt: tenues autem, quae crudae. Nam nebulae nomen generatim accipitur praerunquam apud eum, pro omni eo quod in vrinis continetur. Itaque nebulosae sint quae aliquid continent: contra ἀνεφέλη seu nebulae carentes, quae nihil continent. Iam verò crassas simpliciter Hippo. vocare non conuenit, eas quae turbidae sunt & cōturbatione crassatae (eas enim turbidas, aut perturbatas, aut crassas cum aliquo adiecto, vt crassas grumosas, aut coenoclas vocare solet) sed quae pure sunt & crassae. Tales verò aliter non fiunt quam conco-

DE RATIONE VICTVS.

ctione. Quod ergo Hippocrates nunc dicit,
 cōsonum est ei quod, in aphorismo, cocta me-
 dicari oportere, & mouere non cruda. Dicit
 verò in principio, quod nomen constat non di-
 ci hoc loco de vniuersali vocato morbi prin-
 cipio, ac multo minus de primo insultu (neu-
 trum enim horum in putridis esse potest cum
 signis cōcoctionis) sed de paucis diebus à mor-
 bi inuasionem, quasi diceret, quibus breui post
 morbi inuasionem concoctionis notæ appa-
 rent in vrinis, hos breui purgare licet, quibus
 verò non, sed tenues manent diutiùs, hos ne-
 cito purges, neque antequam eæ notæ appa-
 ruerint. Itaque, hoc in principio, idē est quod
 in aphorismo dicitur statim, vbi ita dicitur:
 quibus statim vigor est, statim tenuiter ciba-
 re. Vt enim illic, quia extenuandus victus est
 in vigore, dicit quibus statim, hoc est breui vi-
 gor est, statim tenuiter cibare, ita hic, quia ex-
 purgandum est cocta iam vrina, dicit quibus
 in principio, seu statim, seu paulo post inuasio-
 nem, coctæ apparent vrinæ, statim purgare.
 Dum verò apparent tenues, ne purges, sed si
 videtur deiectione indigere, clystere vtete.
 Constat verò hanc non tollere alias præce-
 ptiones, sed agendum hoc esse, si reliqua om-
 nia consentiāt, alioqui sæpe fiet, vt cum vrinæ
 concoctione non purges, vt si natura tentet iu-
dica-

dicationem, & vt cum vrina tenui purges, vt
 si turgeat materia. *aut vacat quantitate minima
 aut quantitate multa maligna*

Horū cōuenit ita curari corpora, quietem
 agere, vngere, contegi æqualiter, potu autem
 vti mulsa aquosa, & sorbitione succo ptiffa
 næ ad vesperam. Aluum autem subduc in
 principijs clystere. Pharmaca autem ne tri-
 buas his.

○ Primè docet rationem curandi eos, qui
 ob cacochymiam quidem expurgationē
 petunt, tamen ob cruditatem expurgati non
 debent. Procuranda enim, & expectāda con-
 coctio est, atque donec adsit, pharmaca non
 tribuenda. Procuratur verò concoctio, nulla
 ratione melius quàm quiete. Vt enim motus
 iubat distributionem, ita quies concoctionē.
 Inūctiones etiam concoquentes, & vestes, aut
 stragula, æqualiter corpora contegentia, ca-
 lorem naturalem fouent, & coctionem mo-
 uent. Hinc fit vt multi solo decubitu in lecto,
 in loco idoneo collocato, æqualiter stagu-
 lis contacti, à quàm plurimis morbis libe-
 rentur, interim nulla alia re vtentes, quàm
 bono victu. Atqui profectò, si morbus co-
 ctu contumax non est, id solùm est satis,
 si autem est, bene facit inunctionibus co-

DE RATIONE VICTVS

quentibus vt oleo camemelino ad corpus
 totum, aut saltem ad præcipuas concoctio-
 nis officinas. In hunc vsum toleo ego parare
 ceratū ex camemelino cera & crocc. Nihil autē
 contulerint hæc, nisi idoneis, cibo, & potu,
 quis vtatur. Cibus quidem tenuis, concoctu
 non difficilis, & ea hora exhibitus qua opti-
 mē coquatur, vt ptissana ad vesperam data:
 aut etiam caro pulli galinacei exigui, aut vite-
 li duorum ouorum recentium: potus verò,
 multis potest esse vinum, plerisque tamen de-
 negatur, daturque pro eo multa diluta, aut
 decoctum cinamomi, aut aliud huiusmodi.
 Quia etsi vinum concoctorium est non mi-
 nus his, solet tamen febres augere, & mouere
 fluxiones. Constat verò semper debere adhi-
 beri in considerationem, naturam & consue-
 tudinem ægroti, & morbi constitutionem: si
 enim affectio multo tempore videatur indi-
 gere ad concoctionem, fortassè non erit satis
 sola ptissana semel data: si quis vino admodū
 assueuerit, & frigidus vêtre sit, eo vtetur: si quis
 multo iam tempore consueuit prandere plus
 quam cenare, huic cibus ad meridiem nullo
 incommodo dabitur. Certè in hanc regulam
 veniunt hæc omnia, vtendum cibo tenui, qua
 hora & quo potu maximè iubetur concoctio:
 cætera definiunt dictæ considerationes. Dum
agitur

agitur concoctio, à pharmacis quæ totum corpus commoueant, abstinendum clysteribus tamen feces & communes materias, & si quæ cruda in primis officinis sunt, sublucere, optimum est: quia multo citius perficietur concoctio, eorum quæ reliquo corpore sunt, nisi supeditetur illis materia ex ventre. Aliquando autem hæc cruditas detractio, agitur melius vomitione, quibus in ventriculo sunt pituitosa, præcipuè si natura & consuetudo sint his ad vomitionem prona.

Si enim quid circa ventrem moueas, vrina non coquetur, sed sine sudore, & sine iudicatione febris multum tempus durabit.

Prohibuit pharmaca dari, quibus concoctionis notæ in vrina non sunt, nunc reddit causas, exponens noxas, quæ ex intempestiua purgatione nascuntur. Nimirum si intempestiuè ventrem moueas, vrina non coquetur, & iudicationes suo tempore nõ fient, sed vtrisque sublatis, concoctionibus inquam & iudicationibus, febres producentur. Contra prorsus quam vulgus expectat medicorũ, qui cum vrinæ cruditas durat plus quàm velent, mox expurgant, putantes fore, vt quæ

DE RATIONE VICTVS

tantā non superat, minorem factam materiā,
 possit natura melius superare & ante diem iu-
 dicatorium curant vt ægrotus expurgetur, ac
 proinde die sexto plærique, vt scilicet iudica-
 tionem meliùs exsequatur natura. Verum fal-
 luntur, tunc enim solùm redditur euacuatio-
 ne potentior natura supra residuum, cum eua-
 cuatio rectè agitur, & secundum artem, vt cū
 missione sanguinis minuitur multitudo, aut
 expurgatur ob turgentiam, alioqui nihil est
 quod concoctiones & iudicationes magis pos-
 sit impedire. Nam non euacuantur quæ eua-
 cuari oportet, sed bonorum succorum magna
 pars extrahitur, pravi commouentur solùm,
 commotione interturbatur retentio: qua su-
 blata, necesse est concoctionem tolli: sed & su-
 blata hac, tollitur idonea expulsio & iudica-
 tio: quia is est naturalium facultatum ordo,
 vt retentrix concoctrici ministret, & peracta
 concoctione, succedat expultricis opus. Alio-
 qui intempestiuè & tumultuariè, ac proinde
 citra conferentiam, agentur omnia. Hinc fa-
 cilè intelliges (quod non pauci mirantur) cur
 cum tanti fecerint antiqui morborum iudica-
 tiones, ac de illis tam multa scripserint, tam
 pauca nostra tempestate occurrunt. Certè
 quia plærique intempestiuè purgantur, & in-
 tempestiua purgatio tollit tempestiuas iudi-
 catio

cationes.

Sorbitiones autem, cum propè iudicationes fuerint, ne des, si conturbentur, verū cū remiserit, & ad melius processerit. Obseruare verò oportet omnium februm iudicationes, & auferre sorbitiones ea occasione

nota

Conturbationem, initium iudicationis esse, in aphorismo dicitur, his verbis, quibus crisis futura est, nox antè accessionem difficilis. Dicit itaque hoc loco, sorbitiones ac omnino cibos, detrahi debere, cum iudicatur, aut iudicari iam incipiunt, augere verò rursus, cum remiserit morbus, & ad melius iam processerit, finita iam iudicatione, vel saltem finita eius prima parte, quæ in perturbatione est, & procedente iam secunda, quæ in euacuatione, atque inclinante febre. Rectè autè hoc dicitur, ac secundum aphorismum: Cum in vigore fuerit morbus, tunc tenuissimo victu vti necesse est. Incipiunt enim iudicationes fieri, morbo consistente in summo vigore.

Didicerunt autem longè fieri hæc febres, & abscessus habere, si frigida sint partes infer

DE RATIONE VICTVS

na circa aures & cervicem: si autem nō sint frigida, habent alias mutationes. Fluit autem & sanguis ex naribus, & alui his conturbantur.

IN prognostico docet, febres quæ ultra suā constitutionem prorrogantur, solere facere abscessus, quæ verò acutæ cum sint, intra suas constitutiones finiuntur, iudicationibus solui. Nunc vnum quoddam signum scribit febrium prorrogandarum, & abscessus habiturarum, dicens, eas solere longas fieri, & abscessus habere, per quas partes cervicis infra aures, frigida sunt: si autem eæ partes non sint frigida, habere alias mutationes, vt fluxū sanguinis ex naribus, aut alui turbationem. Certè hoc signum cum alijs coniunctum non censo contemnendum: quandoquidem causam habet non leuem. Nimirum febricitantibus solent partes illæ ardere, vt & ijs, qui vino vsi sunt intemperanter, & iratis & exercitatis, ac denique quibuscunque, quavis occasione, corpora inflammata sunt, ob copiosas venas & arterias, quæ per cervicem feruntur. Si igitur, cum homo febricitet hæ partes tepidae sint, cruda, pituitosaque materia, & tardi febris motus, est argumentum. Nisi igitur per alia signi-

significetur mors, sed salubriter affectus esse homo videatur, consentaneum est producendam febrem, futurumque abscessum: si verò hæ partes frigida non fuerint, sed secundum aliarum partium proportionem caleant, quantum agitur in hoc signo, non abscessu, sed aliis mutationibus finietur febris. Illud verò, si autem non sint frigida, maiorem quandam energiam videtur mihi habere posse, ut intelligatur, non solum si non sint frigida, sed si sint calida, ita scilicet ut præ aliis partibus ardere videantur, hoc enim significat alias mutationes ac præcipuè fluxum sanguinis ex naribus, cū significet calidioris & biliosioris sanguinis redundantiam circa caput: secundo loco deiectiones humidæ: hæ enim solent naturali reuulsione redundantias capitis sanare: scilicet ut & surditas, primum quidem fluxu sanguinis ex naribus inbet expectare, deinde verò & fluxu alui tollitur.

Quibuscunque autem febres anxie sunt & hypochondria intentæ, & in lecto non possunt manere in eodem loco, & extrema omnia refrigerata sunt, multa cura, & custodia indigent. Transigere autem hos oportet, offerentes nihil aliud, quàm oxymel aquosum. Sor-

DERATIONE VICTVS.

bitionem verò ne prebe, vsque dum quieueris
 & vrina concocta sit. Decumbere verò in
 domo obscura, & in stratis quam mollissi-
 mis reclinatus esse debet, vt multo tempore
 decubitus eundem tolleret, & quam minimũ
 sciactet. Valde enim vtile est hoc talibus. Su-
 per hypochondrium verò semen lini illitũ im-
 pone, cauens ne cui adhibetur rigeat, esto
 autem exactè tepidum, elixatum aqua &
 oleo.

HÆ febres sunt typhicæ, in quibus ob inflã-
 mationem magnam, quæ obsidet inter-
 nas partes, exteriorum frigus fit. Fiunt au-
 tem quæ nunc describuntur, ob inflamma-
 tionem plurimum intentis hypochondrijs. ijs fe-
 bres acutissimæ sunt necessariò, quia natura nõ
 poterit tantum malum diu tolerare, quare ci-
 to alterutrum exitum habebit morbus: Anxij
 verò & iactabondi fiunt ægroti, & quodd diffi-
 culter spirent, hypochondrijs cohibentibus se-
 ptum transuersum, & quodd facultas in talibus
 valde exoluatur, ac per debilitatem nullum
 decubitus possint retinere: Et ob hanc ipsam
 causam extrema frigida sunt, ac quodd id cali-
 di quodd in eorum corporibus est, ad interna
 colli-

colligitur, dolore & inflammatione tractū. Hos multa cura & custodia indigere, nō est dubiū quia vix vlla erit satis, vt liberentur. Victus debet esse tenuissimus, vt in morbo acutissimo, quare transigere hos oportet, oblato solo oxymelite, & eo aquoso: sorbitionem verò non prebere, vsque ad morbi inclinationem, quæ agnoscitur vrinae concoctione, & symptomatum remissione. Nam in summo vigore, etsi signa concoctionis apparent, tamen symptomata nihilo sunt minora. Vt ergo inclinationē insinuet, dicit, vsque dum quieuerit (anxietate scilicet & inquietudine remittentibus) & vrina concocta sit. Consulit decumbere in domo obscura, & in stratis quam mollissimis esse reclinatum, vt multo tempore eundem decubitus tolleret, & quam minimum se iaceret: valde enim vtile esse hoc talibus. Non solum autem vt ego existimo talibus, qui scilicet lypiria laborant, sed omnibus etiam qui vtrunque periclitantur ex debilitate. Valde enim absummit vires ægrotantium, lumen, & iactatio. Dissipat enim vtrunque spiritus. Proinde in omnibus valde debilitatis cōsultum sit, curare vt decūbant in loco obscuro, in stratis verò mollissimis, nō in omnibus, sed in ijs, qui nō cōsueuerint reclinari in solo, aut durissimo scano: talibus enim dixit

DE RATIONE VICTVS.

nota dixit antea idem autor, causam inquietudinis, & vigiliæ solere esse molliem lectui, ob deturbandam. Verum plerique hominū stratis lectulis vtuntur, & mollioribus delectantur, proinde dixit, & mollissimis stratis debet esse réclinatus, vt quàm minimum se iactet.

Denique huc tendunt hæc omnia, vt deuitetur iactatio, requies verò ægroti procuretur. Super hypochondrium imponi iubet semen lini exactè tepidum, elixatum aqua & oleo.

Quod auxilium quibusdam de causis possit non placere: primum quidem, quòd merè laxans sit, sine adstrictione, quam loci indicatio petebat: deinde, quòd imponatur tepidum, qua etiam causa laxabit, & dissolbet vires magis: postremò, quòd pro tanto malo exiguum esse videatur. Hoc casu constat resoluendi gratia admoueri ab Hippocrate cataplasma, quò respiciens non inidoneum iussit admoueri, quanquam ego adijcerem aliquid absinthij, rosæ, aut mentæ, aut citoneorum, aut rei alicuius alterius adstringentis ob partis indicationem: porrò exactè tepidum, videtur mihi vocare quòd modice calidum, neque dolorem vllum calore afferens. Nam exactè tepida, & nullius caloris participia, vires ventris dissolunt plus, & succum noxium resoluunt minus: sed aut modice frigida, aut modice calida

da, rectius admouentur, vt res exiget. Nam vehementer calida actu, phlegmonas augere possunt, frigidorum occursum primum male sustinent viscera. Porro quod non meminerit valentissimi auxiliij ne mirere, nō enim vt qui omnia ad hanc affectionem accommodata vellet recensere, sed vt qui vnum quoddam eorum, exempli gratia hæc scripsit. Cuidam verò congruet hoc, cuidam aliud valentius. Nā & multa alia huius curationis omissa sunt. Frictionibus enim & fomentis partium extremarum indigent, & cucurbitulis in hypochondriis tum scarificatione. An quia alius vtimur nunc medicamentis potioribus, hoc non est Hippocratis? Non est profecto necesse. Semper enim afferunt secula nouam medicamentorum copiam, & ars materiā, diuturnitate detelcit.

Coniectari verò ex vrinis quod futurum est, si enim crassiores & pallidiores sint, meliores: si autem tenuiores & nigriores, deteriores. Si autem mutationes habeant, & tempus significant, & necesse est morbum mutari, in deteriora, & meliora inæqualiter.

Cognosci ex vrinis multa futurorum res est notissima, inditia autem capiuntur, ex substantiæ modo, & colore, & eo quod continetur.

DE RATIONE VICTVS.

netur. Eius quod cōtinetur, nuper meminerat, coniungens cum substantiæ modo, cum diceret: Quibus in principio vrinæ nebulosæ ac crassæ, nunc substantiæ modum coniungit cū colore. In quocūque horū generū, sunt multæ signorum differētia, bonitatis aut malitiæ inæqualis: quam quidem accipiunt, ex concoctione aut concoctionis vacuitate, quam significāt Hippocrates verò, ne singulas percurrat, optimas solum & pessimas nominat, vt reliquæ intelligantur. In substantiæ modo optimæ sunt quæ crassæ, in colore quæ pallidiores: hæ enim sunt similitæ vrinis sanorum: pessimæ & quæ ab illis longissimè absunt, tenuiores & nigriores. Verum possunt vrinæ qualescunque, æquales aut inæquales esse, inæquales dico eas, quæ mutationes accipiunt secundum tempus, vt nunc deteriores nunc meliores occurrant, & neutrum perseveret. Inæqualitas quidem per sese, neque bona est neque mala, sed in bonis mala, & in malis bona est. Bonas enim vrinæ differentias perseverare, bonum est, malas verò, satius sit non perseverare. Significat verò omnis inæqualitas, tempus, & inæqualitatem morbi. Tempus vocat diurnitatem, & productionem: inæqualitatem, quòd non eundem modum seruaturus morbus sit, periculi aut securitatis, sed per vicissitudines

nunc

nunc territurus sit, nunc spem daturus medicis. Vtrunque verò euenit merito. Nam si inæqualitas in bonis est mala, significabit hominẽ tardius liberandum: si in malis bona, significabit tardius interiturum: iam verò cum diuersi succi significantur, diuersi fient motus, & diuersas præstabunt significationes vicissim, an tequam hunc, aut illum exitum habeant morbi, vt hi aut illi motus præualuerint.

Inconstantes autem febres, vsque dum constiterint, sinere, cum autem constiterint, occurrere victu & curatione conuenienti, secundum naturam habita consideratione.

*non p[er]
datur[um]
vallesin[em]
senten[ti]am*

Inconstantes febres vocantur, ex qua nullo iam figuram certam retinent, neque ad vllum certum genus videntur pertinere: fieri verò solet, vt multo tempore, ac nonnunquã toto quo ægrotatur, inconstantes perdurent, nonnunquam etiam breui incipiunt, constare vero aliquo certo genere. Quid agendum interim sit Hippo. docet, dicens, sinere vsque dũ constant quia scilicet dũ non constant, non agnoscuntur, ignorat verò morbi specie, nõ potest curatio recte suscipi. Satius ergo fuerit
sine

DE RATIONE VICTVS.

finere, quàm aliquid fortuitò ac temere face-
 re. Huc videtur respexisse Auicena, iubens
 eum ignoratur febris species, cibum detrahi,
 quasi satius sit dimittere cibum, quàm temere
 accipere. Dices, videri non satis tutum esse fe-
 bres quòd inconstantes sint, sinere, neque ci-
 bum tribuentes, neque auxilia aliqua adhibē-
 tes. Sæpe enim non vna die, aut duabus tribus
 uæ, sunt inconstantes, sed etiam pluribus, atq;
 adeo vt dixi, nonnunquam fit, vt homo inte-
 reat, aut etiam liberetur, antequam constans
 fiat morbus, aut etiam antequam à medico co-
 gnoscatur. Nimirum etsi non constet morbus
 non cessat tamen is corpora afficere, neque na-
 tura ipsam impugnare. Constat præterea debe-
 re secundum artem quædam agi, etiam cum
 morbus non agnoscitur: siquidem agnoscendi
 occasionem à iuuantibus, & nocentibus ars iu-
 bet accipi. Agis igitur quæ iuuent aut noceât,
 etiam ignorato morbi genere. Nam & Hippo-
 cratem scimus quædam tentandi gratia fecis-
 se. Non igitur semper cōsultum est, dum sunt
 inconstantes morbi, sinere, ac multo minus in
 acutis, quippe qui à principio multum dissi-
 dent, aut cito naturam corrumpentes, aut ad
 solutionem properantes. Hi verò habent rapi-
 dam in alterutram partem mutationem, qua-
 re non nisi cum magno periculo citra curatio-
 nem

nem dimittentur. In longis enim futuris, quia non cum tanta celeritate decertatur naturæ & morbo, consultum fortasse fuerit, si inconstans morbus sit, quam minimum negotium facessentes naturæ, sinere vsque dum cōstet. Agnosci vero potest acuties aut longitudo, ignorata morbi specie. Species enim agnoscitur ex proprijs symptomatis, acuties ex eorum celeritate eo scilicet, quod parum permittatur facultati quiescere, sed magnitudo symptomatum cito urgeat: hoc vero fieri potest, etsi nulla certa symptomatum propriorum syndromes constet. Quid enim prohibet, incerta symptomata, neque vlli speciei propria, continenter multumque urgere? Quis ergo probet, cito periculis aduenientibus, medicum nihil agere? sed sinere ut agrotus perinde se gerat, ac priusquam egrotaret? atque eodē prorsus victu utatur? nemō sanè. Quomodo ergo Hippocrates iubet sinere vsque dum constet, deinde idoneo victu & curatione uti, quasi antequam constet, nihil, neque in victu neque in curatione, permutandum sit? Mihi quidem hoc non omnino probatur, quippe qui sciam, plurimos à medicis non male curatos, sanitati integre restitutos esse, antequam morbi species exactè agnosceretur, qui, si eorum curam medici omnino deposuissent, essent mortui. Et quid

nota

verbis opus est? Quoties in conuentu peritissimi
 morum medicorum, multis diebus, de morbi
 qui curatur essentia controuertitur, & tamen
 interim omnium cōsilio agitur aliquid, quod
 periculum sit in mora, neque morbus, qui-
 cunque is sit, permittat quiescere? Primum
 ergo nunc dici expedit, quæ methodus te-
 nenda sit (tenenda enim prorsus est aliqua,
 neque temere agendum quiduis) cum igno-
 ratur morbi species. Eadem verò erit siue
 affectus locus, siue morbi causa ignoretur.
 Imprimis quidem, etsi species ignoretur, con-
 stitutio consideranda est, etsi enim non ex-
 actè, cognosci tñ tunc quoque aiquatenus po-
 test. Instituendus ergo victus tanto crassior
 quanto longius videbitur homo agrotare: &
 tanto tenuior, quanto acutius. Verum quia
 exactè agnosci id non potest, detur potius
 plus aliquid, ne in cognoscenda constitu-
 tione erraueris. Hoc enim est, dare aliquid
 ob errata. Quod ad auxilia attinet, quan-
 to morbum diuturniorem esse fueris suspi-
 catus, tanto magis expectare oportet, nihil
 aut leue aliquid agendo: tamen in prorsus a-
 cutis, ne diem quidem potes aliquando, si-
 ne magno aliquo auxilio præterire, est plus
 aut minus agendum aut omittendum, vt
 morbus in hanc aut illam partem inclinabit.

Agendi

Agendi tamen aliquid cum morbus ignoratur, hæc sunt regulæ. Vti communibus, & occurrere symptomatis, & in occasione prudenter tentare auxiliis, curare aut agnoscere: ita enim maxime Hippoccratis sententiam obseruabis, vt prosis, aut quam minime lædas. Proderis enim proculdubio, cum omnia quæ præter naturam sunt exactè agnoscens, æquale contrarium adhibueris: sed et si non agnoueris, & dubium proinde sit auxilium, quam minime lædes, communibus vtēs & symptomatis noxijs occurrens, aut tentans moderatè ac prudenter. Voco communia auxilia, quæ multis morbis simul occurrunt, velut si quis tenetur dolore ilis, ignoretur verò sit colli, an renis & vteræ, nihil prohibet clystere vti, & vomitum ciere, & fovere calidis: communia enim sunt hæc his malis, & vtrouis teneatur homo, agenda sunt eadem. Porro si dubites laboret homo quotidiana, an tertiana duplici siue intermittente, siue continua, & robustus & florente ætate sit, quid prohibet mittere sanguinem? nihil sanè: vtrumuis enim sit, mitti debet: sed neque aperientibus vti, & incipientibus prohibet quippiam, medicis aut compositis, ex ijs quibus vterque paratur succus. Mediocria enim vtrique ex

DE RATIONE VICTVS.

tremo contraria sunt. Iam verò clysteribus subducere feces, & cauere horam inuasionis ad capiendum cibum, aut sorbitionem: hæc omnia his morbis omnibus communia sunt. Porro symptomatis quæ vrgent occurrere, nullo in morbo non est vtile. Si enim periclitatur homo ex dolore, aut ex peruigilio, quid opus est examinare qui morbus sit, vt vtaris anodinis, aut somniferis? Tentandi etiam causa licet quædam facere: vt si ignoretur, calida sit, an frigida intemperies, licet admouere vtrauis, si enim prossint, cognita simul & curata sit affectio, si minus cognita quidem. Prudentertamen tentandum, quod quidem sit, nihil summum admouendo, & nisi res cedat, tempestiue desistendo. Ita enim monuit Hippocrates hoc ipso opere, dicens, quod si calorificis dolor non soluatur, nō multo tempore calfacere oportet. Itaque tot modis licet aliquid moliri cum morbus non agnoscitur. Verum quoniam diximus, tanto magis licere sine auxiliis transigere, & donec morbus constet expectare, quanto morbus longior est, & minus vrget, cōstat quid quid agitur morbis incognitis, vrgentiæ gratia agi, non quod optimum sit ita agi, sed quod vitari non possit. Nos ergo respicientes quod necessariū, docuimus quid & quomodo agendum: Hippocrates verò re-

spiciens

spiciens quod optimum, docuit sinere, donec morbi consent, tunc verò occurrere victu & curatione conuenienti, secundum naturam habita consideratione: hoc est habita ratione naturæ, hominis, & morbi.

Sunt autem aspectus multi ægrotantium.

Quare animaduertendum est medico, ne aliqua manifesta causa ipsum lateat, neque vlla earumquæ syllogismo agnoscuntur, neque quæ cunque ad numerum parem aut imparem apparere oportet.

Galeno videtur hæc sententia pertinere ad partem curatiuam, ac nomine aspectus, significari species seu differentias, & nomine ægrotantium, ipsos morbos: itaque verba illa, multi sunt aspectus ægrotantium, significare multas esse morborum species, quas scilicet medicus agnoscere debeat, ac proinde animaduertendum esse medico si recte velit artem exercere, neque morbi species ipsum lateat, neque vlla causa, neque earum quæ procatarthicæ seu manifestæ vocantur, neque earum quæ internæ sunt, neque vlllo sensu, sed ratione solum agnosci possunt: ac præterea scire quæcūq; ad dierum decretoriorum vim pertinent. Nimirū hæc omnia sunt scitu necessaria, vt scias quæ quibus diebus agere, aut non

DERATIONE VICTVS.

agere debeas. Verissima sanè sentētia, sed dura interpretatio, aspectus nomen accipere pro differentia seu specie. Nam differentia generis, vocatur species aut forma, per metaphorā: & ipsa quidem species, quia aspici potest, vocetur aspectus: at vero generis differentiam vocari aspectum, longe petitum est, & duplicē iam continet figuram, quod in vsu nominum magnopere solet. Gal. vituperare. Proinde ego cenleo, hanc sententiam pertinere ad partem prognosticam, accipique nomina propriè dicique aspectus ægrotantium, quæcunque in ipsorum vultu conspiciuntur, velut quæ in oculis, temporibus, fronte, genis, naso, & reliqua facie. Hæc significare posse multa circa ægrotantes, & eorum distinctionem, procedere ex notitia causarum procatharticarum, in prognostico dictum est ab Hippocra. non lōge ab initio, vbi postquā pessimas vultus differentias descripserat, dicit, si igitur in principio morbi facies talis fuerit, & nondum ex alijs coniectari possis, interrogare oportet, nū vigilauerit homo, an alius soluta sit, an fames aliqua ipsum tenuerit: atque siquid horum confiteatur, minus graue esse putandum est, si verò nihil horum confiteatur, scire oportet morti proximum esse. Iuxta hanc eandem sententiam dicit, multos esse aspectus ægrotantium

ex quibus vt rectè præsentiat quod ægroto futurum est, animaduertendum est medico, ne quæ causa manifesta aut non manifesta ipsum lateat, quia quæcunque aspectus differentia, si causam manifestam habet, minus mali significat, sin autem ob ocultas fit, grauior est & periculosior. Commune autem est hoc etiam alijs omnibus signis: Velut etiam, dierum decretoriorum vires agnoscere, quia cū hi dies sint fatales morborum, quibus bona aut mala iudicatione finiuntur, non possis de tempore, quo quis sit interiturus, aut euasurus, certum aliquid præsentire sine eorum notitia.

Maxime igitur numerum imparem cauere oportet. Hi enim dies maximas in alterutram partem afferunt mutationes.

Solere Hippocratem vocare impares, dies iudicatorios, ex aphorismo etiam constat, quo ita est scriptum, nisi diebus imparibus febris reliquerit, solet recidiuare: quæ causa id faciat, cum phirimi eorum pares sint vt quartus quatuordecimus, & vigesimus, præter iudicatorios longorum, qui fere omnes sunt pares, non intelligo, nisi vt in con-

DE RATIONE VICTVS.

trouerſis dixi, principium computandi acci-
pi voluit ex ſingulis ſeptimanis ſeorſum, vt
quatuordecimus ſit ſeptimus à ſecundâ, & vi-
geſimus ab initio tertix ſeptimanæ. Dies iudi-
catorios maximas in alterutram partem muta-
tiones afferre rectè dicitur, ſiquidem eiſdè die-
bus moriantur homines quibus ſalui fiunt.

*Obſeruare igitur oportet primã diem, qua
incepit debilis eſſe agrotus: et doloroſus*

Siquidem numerum imparẽ cauere o-
portet, neceſſe eſt neſſe primam diẽ mor-
bi, hac enim ignorata, vade procedet com-
putatio: noſſe igitur oportet primam morbi,
hanc vt agnoſcas oportet obſeruare primam
diem qua incepit debilis eſſe: non quidem vt
cunquẽ: nam & per neutram diſpoſitionem
fiunt multi debiles: quin & actionum læſio-
nes multæ ſunt ſenſibiles in ea diſpoſitione:
ſed qua incepit debilitatem & læſionem nota-
tu dignam habere, vt iam eſſet agrotus nunc.
Hac in re cum non affuerimus, non poſſumus
nos aliter gerere, quàm fidem habentes agro-
to, & ijs qui ex aſſiſtentibus videbuntur eſſe
prudentiores, ab ea itaque die, qua hac vtentes
coniectura, iudicauerimus hominem cœ-
piſſe eſſe agrotum, nunc computationem exor-
diemur, neque ſanè ſemper ab ea qua vtrui-
que

*cuilibet in ſig-
na qua om-
ni morbus
in ſeſu et
bilis ab
tempore
noſſe do-
retur ſe
conſideratione*

que cœpit ægrotare, sed qua incœpit ægrotare hoc morbo, si enim quis cum morbo aliquo lēto teneretur, correptus est pleuritide, nō cōputabis à die qua ægrot^o esse nūc, sed qua pleuritide ægrotare cœpit, alioqui iudicaretur pleuritis sexagesima, aut si ita fors ferat, centesima. Neque tñ proinde cuiuscunque qui postremo superuenit, morbi computatio esse debet, sed cum non fuerint priorum symptomata. In enixa enim muliere aut vulnerato homine quibus febris superuenit, non ab initio febris, sed partus, aut vulneris computatio est, quia febres rationem habent symptomatum superuenientium: illa verò morborū. Hæc de prima morbi die pro dierum decretiorum computatione nosse oportet.

Cognito principio ex quo & quando. Id enim existimatur esse primum quod nosse oportet. Postquam verò interrogaueris hæc, & consideraueris hæc omnia, primum quidem, caput quo pacto habeat, an dolore vacet, & neque grauitatē habeat in se ipso: deinde, hypochondria & latera, an dolore vacet. Hypochondrium enim, si dolorem habeat, aut tumeat, aut habeat aliquam duritiem, aut siccitatem aut lateris dolor insit, aut simul cū

DE RATIONE VICTVS

*dolore tussicula, aut tormen, aut dolor vētris. Cum autem horum aliquid adfuerit, in hypochondrio quidem maximè, soluere aluum clysteribus. Bibat autem mulsam calidam coctam. Discere enim oportet, cum surgunt an-
linquantur animo, atque si spiritus bonam
tollerantiam habeant. Nosse etiam deiectionem, num vehementer atro colere quid exeat, an purum quales sunt benevalentis deiectiones. Et febris in tertium diem exacerbata: vbi verò consideraueris admodum bene tales tertianos paroxysmos in his morbis, post hæc oportet & alia simul videre, si etiam quarta dies tertiæ simile aliquid horum ipsorum habeat, in periculo ægrotus est.*

DOcet Hippocrates hoc loco optimè, modum quo se debet medicus gerere, accedens ad ægrotum, quæ debet interrogare, & quæ per se ipsum considerare, vti agnoscat & morbi speciem, & affectas partes, & quam periculoso morbo homo conflictetur. Vellem sanè hanc dictionem Hippocratis non breui commentario enarrare, sed dilatare integro etiã libro, hac enim via possem optimè ad totam medicæ artis praxim procedere, coniungens
gens

ges modum inuestigandi quæ sint scitu necessaria (qua in parte video practicos omnes libros deficere) cum ratione curadi. Verū hoc, si deus dederit, mox ac quædam alia præferimus, præstabimus, nunc præsentis libri conditione paucis explicemus. Oportet præfari Hippocratem nunc non de morbis omnibus, sed de acutis agere, quare hæc ratio interrogandi in acutis præcipuè teneri debet. Imprimis oportet interrogare principium ex quo & quando, hoc est occasionem, & procatartica causam qua egrotare cœpit, & diem, ac si fieri potest, etiam horam. Nam causa externa confert multum ad cognoscendum, & affectionem & internam eius causam, & magnitudinem. Si enim quis cœpit dolere ventrem ex potu frigide, nemo suspicetur, ex calidis succis pendere dolorem, consentaneum est enim vnanquãque causam id fecisse, quod nata est facere, atque Hippo. cum quis vulneratus est iubet telum considerare, vt inde capiatur coniectura magnitudinis & figuræ vulneris. Iam verò ignorato principio morbi, non possis dies decretarios obseruare, ac proinde neque tempestiuè curare, neque rectè victum instituere. Proinde didicit, hoc existimatur primum quod nosse oportet. Non tanè primum dignitate

DE RATIONE VICTVS

rate, nam cum minori periculo ignoretur occasio, & quando, quā essentia & causa morbi & locus affectus: sed primū ordine inuestigandi. Rectius enim hic incipitur, quam aliunde. Post hæc (inquit) & hæc interrogabis. Primū quidem quo pacto habeat caput, an dolore vacet, & neque grauitatem habeat in se ipso, deinde hypochondria & latera, deinde venter. Nimirū considerare oportet seorsum partes omnes præcipuas & internas, his enim omnibus bene habentibus, non potest homo grauiter ægrotare. Sunt verò partes omnes, præter brachia & crura quę sunt partes externę & ignobiles, caput, thorax, hypochondriū, & venter. Has ergo partes percurrit, incipiens à capite, inde enim & nobilitatis & ordinis causa rectius incipitur, & hunc tenuit Gal. libris de compo. pharm. secundum loca, quem sequuti sunt omnes proxim scribentes. In singulis partibus oportet considerare symptomata, vt hæc, & morbos, & eorum magnitudinē, & affecta loca & causam nobis indicent. Agnoscuntur morbi species, & locus ex quinque signorum generibus, actione læsa, dolore aut doloris proprietate, positu, excremētis, & proprijs accidentibus, vt Gal. nos docet primo de locis affectis. Ex his ipsis nos docet Hippocrates hic scrutari, & hæc considerare, omnium

mnum verò maximè dolorē. Hoc enim ma-
 ximum, & maximè commune, morbis præci-
 puè acutis, symptoma est, vt non immeritò,
 quasi præcipuum ægrotanti inditium sit, di-
 ctum sit in aphorismo, Vbi dolor ibi morbus.
 Si enim omnis morbus est vlcus, cum vlceri
 fieri sit tam familiaris dolor, certè morbo o-
 mni ex intemperie sit familiaris dolor, & ma-
 ximum sanitatis inditiū sit indolentia, proin-
 de incipit à capite, & inuestigat an doleat, an
 non, & speciem doloris inuestigat dicens, an
 si neque tensuum neque perforantem dolo-
 rem habeat aut pulsantem, tamen habeat gra-
 uiratem, hoc est grauitatis sensum, seu dolorē
 grauantē, an ne hunc quidē, sed omni dolore
 vacet. Oportet verò etiam alias operationis
 læsiones in capite considerare, vt an dormiat,
 an vigilet, deliret an sapiat: ac si dolet, qua ca-
 pitis parte, an etiam toto quod ad positū spe-
 ctat: deinde hypochondria & latera, an dolo-
 re vacēt. In hypochondrio enim (inquit) con-
 siderabis, an habeat dolorem an tumorem, an
 duritiem, quæ pertinent ad qualitates muta-
 tas, an facietatem. Sacietas enim est repletio
 ventricali, cuius fundum in hypochondrio si-
 tum est, & ita eius repletio distentione eius
 partis agnoscitur, præter ructus etiam, & nau-
 seas, quæ etiam considerari oportet. Magni
 verò

dolor

ad cap

ad cap

ad cap

ad cap

ad cap

ad cap

ad cap

ad cap

ad cap

DE RATIONE VICTVS

verò momenti est, in initio morbi cuiusque a-
 cuti facietatem cauere si quæ est plurima enim
 symptomata affert, quæ maioris alicuius ma-
 li speciem referunt, & curationi plurimum
 obstat. Iam verò hypochondria considerare
 in acutis morbis, in prognostico iubet, quo e-
 tiam opere eodem fere ordine signa tradit,
 quo nunc in latere, an dolor insit, & cum do-
 lore tussicula. Nam dolor & eius positus, &
 species, nobis distinguunt morbos intra thora-
 cem, vt pleuritidem & perineumoniam. Tuf-
 sis proprium accidens est spiritualium instru-
 mentorum, considerata verò & alia sunt vt
 præcipuè respiratio, quam paulo post tetigit,
 dicens, spiritus bona tollerantia. Venit dein-
 de ad ventrem, considerans, an tormē, an do-
 lor ventris. Tormen, magnum intestinorum
 dolorem significat, dolor ventris dici possit,
 quicumque ad partem quancunque ibi sitam
 pertineat, siue ad intestina, siue ad vterum, si-
 ue ad vesicam. Cum autem horum aliquid
 adfuerit, præcipuè autem si in hypochondrio
 sit, soluere aluum clysteribus oportet. Hoc di-
 cit, partim curationis, partim dignotionis gra-
 tia: Curationis, quia cum facietas, aut fecum
 detentio, curationi fere omnium acutorum
 obstat, in omnibus ferè, rectè à clystere aut
 glande incipitur: dignotionis, quia, vt paulo
 post

terva

spina
tussis

enter

ste

post ipsemet dicet, tentare an alius gladii aut
 clysteri (eadem enim est ratio) cedat, aut non
 cedat, non parvam potest præstare signifi-
 cationem. In hunc ipsum, vsum iubet, vt bibat
 mulsam calidam coctam. Nam hæc coquit,
 & exterget. Considerare etiam iubet, an cum
 surgūt è lecto, aut caput attollunt è cervicali,
 animo linquantur, an non, & an habeant bo-
 nam spiritus tollerantiam, id est facilem respi-
 rationem, an non. Nam hæc, vt mox ipsemet
 dicet, habent magnam significationem. Est
 verò etiam considerandum, vt habeat pulsus
 articularum, tametsi huius per rarò mentionē
 faciat Hippocrates. Exeūtia post hæc oportet
 considerare, meminit autem Hippo. non om-
 nium, sed deiectionum alui, neque omnium
 differentiarum in his, sed tantum pessimæ &
 optimæ, an scilicet deiectio nigra sit, quæ est
 pessima, an pura seu syncera, vt quæ in sanis.
 Hic longè aliter vritur nomine synceræ, atq;
 in prognostico: illic enim syncera excremēta
 vocat, quæ extrema aliqua qualitate partici-
 pāt, hic synceras deiectiones, quæ mediocres,
 & omnis malignæ qualitatis expertes, quales
 quæ in sanis. Oportet autem considerare etiā
 vrinas, & alias omnes excretiones, & alios o-
 mnes colores, & substantiæ modos, quorum
 in prognostico mētio fit: post hæc, & figuram
 morbi.

deliqua
 um in
 mi et
 pira

pulsus

dejection

vrinas
 Spurr.

DE RATIONE VICTVS.

mox morbi, quæ est in proprijs accidentibus passio-
ota nis, velut an febris exacerbetur in tertiū diē,
 an in quartum, an in singulos dies. Hinc enim
 cognosces febris specie, & causam. Monet ve-
 rō præcipuè considerari debere in his tertia-
 nos paroxysmos, quia ea est acutorum figura
 magna ex parte: post hæc videndum (inquit)
 an quarta aliquid horum ipsorum, dolorum
 scilicet & symptomatum, quæ exacerbationem
 significant, afferat, simile ijs quæ in tertia: hoc
 est, an quarta etiā dies grauis sit, & molesta: si
 enī est, in periculo versatur homo. Huius cau-
 sa est, quia si mox à tertia, quæ ob particulare
 materię motum paroxysmum attulit, quæ
 sublequitur dies leuior nō sit, vt esse solet quæ
 paroxysmo succedit, multa aut acerrima ma-
 teria significatur, & quia quarta dies est, signi-
 ficatur magna morbi acuties, est enim quarta
 index septimæ, intra quam finiuntur qui
 sunt acutissimi. Itaque cum sit duplex ma-
 terię motus, alter particularis qui est in singu-
 lis paroxysmis, alter vniuersalis, cuius articuli
 sunt, mutationes quæ fiunt diebus decretorijs,
 vtrunque iubet animadherere, vt alter indi-
 cet figuram, alter constitutionem totius mor-
 bi: his verò omnibus, & quæ his sunt similia,
 examinatis, nihil deerit ad coniecturam, affe-
 ctionis loci patientis, & humoris, & constitu-
 tionis,

tionis, & periculi aut securitatis: quibus cognitis, nihil errabit circa aegrotos, qui peritus sit methodi medendi, quam in proprijs tractationibus oportet addiscere.

Signa autem, nigra deiectio mortem significat, quæ autem similis est sanæ cum per dies omnes apparet, salutaris.

Nunc, quædam eorum quæ considerare consuluit interpretator, docens quid ex eis coniectare oporteat: essent verò interpretanda omnia, si locum hunc acciperemus dilalandum, ut dixi, quod fieret facile, huc adductis quæ in prognostico & aphorismis præcipue, sed & alijs etiam locis ab eodem Hippo. scripta sunt, sed non est hoc præsentis operis. Niger color non indeiectione soium sed & in omni alia excretionis est lethalis, nisi cum ob causam manifestam, aut bene, exit: ob causam manifestam, ut ob qualitatem recens ingesti cibi, aut cum pharmaco: bene autem exit, cum decretorie, post signa cõcoctionis, & cū bona tollerantia. Quæ autem est similis deiectioni sanorum est salutaris. Hæc enim est regula dignoscendi signa, similia ne sint an dissimilia. Non tamen est contentus Hippocrates ita dicere, sed adiecit, cum per dies omnes apparet, & merito, nullum enim signum adeo

DE RATIONE VICTVS.

bonum, cui, nisi perseueret, possis fidere. Hoc idem est, quod alijs locis solet vocare, æqualo per omne morbi tempus.

Cum autem non obedit glandi, inest autem spiritus bona tollerantia, surgens ad sedē aut in ipso lecto si deliquium animi insit, hæc autem cum affuerint ægroto aut ægrota circa initia delirium futurum existima, intentus etiam sis in manus, si enim tremule fuerint, tali sanguinis abscessum ex naribus futurum expecta. Aspicere autem oportet & nares, an similiter ex ambabus spiritus trahatur, atque si trahatur multus ex naribus, consuevit fieri conuulsio. Si autem conuulsio fiat tali, mors expectanda est, & prædicere est pulchrum.

IVt sit ægrotis clysterē iufundere, aut (vt explicauimus) glandem immittere, non solū curandi gratia, sed etiam vt significatio accipiat inde aliqua: & cōsiderare spiritus tollerantiam, & an linguatur animo surgens à lecto, aut etiam in ipso lecto: nunc docet præfensionem ex his capere, & ex multis quæ ex his signis constare possunt, vnā statuit syndromem. Ea autē, & eius significatio, est l. c.

Si alius ita est suppressa vt non obediat clyste

ri aut glandi, cōstat succos in superioribus partibus redundare. Nam hac eadem causa, in magnis catharris capitis, solet alius sicce cere, & in phreniticis solet vrina, exigua, & tenuis, & alba fieri: Si verò simul adest facilis spiritus, & exargenes ad sedem, aut etiam dū in lecto iacens, linquitur animo, significatur, neque in hypochondrijs immorari, neque septum transversum, neque thoracem occupare (ex omnibus enim his partibus difficulter respiraretur) sed caput repletum esse: inde enim cum quadam vertigine linquuntur animo qui acute ægrotant, multo, aut humore aut crasso vapore, volutato in capite. Significat itaque hæc syndromes redundantiã vergere in caput. Tunc temporis, quid aliud expectes, quam hominem deliraturum? ea enim est præcipua actionum capitis læsio, aut fluxuum ex naribus sanguinem, quæ propria sanguinis vacuatio est? idque delirante aut nō delirante prius homine? aut moriturū cum convulsione? quæ etiam est actionis læsio pertinēs ad caput, vergensque in eius corpus? Cum igitur dictis accedit tremor manuum, fluxus de naribus expectabitur. Nam tremor accidit ob debilitatem, debilitas verò aut est in essentia, aut quòd exigua facultas in partem

quampiam influat. Debilitas in essentia non faceret tremorem in solis manibus, sed & in capite & reliquo corpore, vt in valde senibus, id quod in acutis morbis non est verisimile adesse. Superest vt in brachia exigua facultas influat: quod non fiet nisi ob neruorum, qui à ceruicis vertebris in ea veniunt, obstructionem, aut compressionem: quàm consentaneum est fieri, partibus in ceruice repletis, & sanguine plenis canalibus, sursum eunte. Fieri etiam potest, vt manus tremant conuulsivis motibus (Hippocrates enim, vt sæpe monuimus, omnem talem motitationem vocare tremorem solet) ij verò erunt repletionis, aut irritationis, ob copiam, aut aciem qualitatem sanguinis. Vt cuique igitur hoc habeat, significatur, multum aut acrem sanguinem ferri in caput. Aut ergo, valente facultate & cerebro firmo, per nares expelletur, aut infirmo, fiet vt caput occupetur, & neruorum radices, & conuellatur homo. Hoc verò ita distinguetur. Si tremantibus manibus, aut postquã tremuerint, in naribus nihil erit mali, sed fortasse pruritus quidam, aut tendens dolor, fluxus expectatur, si verò ad eam apertio magna narium & multa spiritus attractio motis earum pinnulis, idque æqualiter secundum ambas nares, conuulsio fiet, & paulo post mors. Nã hoc

hoc fit cum respirationis instrumenta moueri iam non possunt, & proinde apponuntur etiam narium pinnae: neque tunc temporis, nisi perquam exiguum, trahitur in thoracem, sed homine frustra conante respirare, volutatur aër circa nares. Vt verò non possint respirare extrema debilitas facultatis in essentia facit, vel instrumentorum ineptitudo, inflexilitas, & conuulsio. Cum autem hæc breui ac velut repente dictæ syndromi superueniunt, non potest esse facultatis ipsius tabes & in essentia debilitas: superest vt sit conuulsio iam vniuersalis, vnde necesse est moriantur breui. Hoc verò prædicere pulchrum fuerit, vt Hippocrates in prohemio prognostici dicit, quia cum mortuus ægrotus fuerit, putabitur medicus culpa vacare cum prædixerit. Dicit verò ex ambabus naribus similiter, quia si secundum alteram narem solùm fiat ea respiratio, obstructioni naris alterius, ex polipo, aut densato ibi succo, aut re alia tali, imputabitur meritò, exclusis autem particularibus vitijs ipsius nasi, conuulsionis vtique fuerit.

Si autem in febre hyberna lingua aspera fiat, & deliquijs animi existentibus, tali remissio febris fieris cõsuevit. Sed simul hũc ser-

DE RATIONE VICTVS

re oportet, fame, & aqua potu, & mulsæ potu, & succis serua, nihil fidens remissioni febrium. Quicumque autem talia habent signa in mortis periculo sunt. Vbi verò hæc cognoueris, ita prædicere si lubet, contemplatus optimè.

Lingua aspera vi febris facta, ardentem febrem indicat, talem hyberno tempore fieri, longè periculosius est, quàm alia anni parte, quia longius abest à natura temporis, deliquis animi crebris, & non omnino exiguis accedentibus, casus est lethalis, Quia morbus est maximus, tempori valde aduersus, cum facultatis debilitate, & materiæ qualitate maligna. Sed perarum est, ex hac, aut vlla alia, quantunuis lethali (excipio eos quæ quarta die, aut citiùs interimunt) febre hominem mori, quin fiat vlla morbi remissio, vt ijs qui adsunt, atque etiam vulgaribus medicis, videatur agrotus iam habere melius, atque aded nonnunquam putantur in inclinatione vniuersali esse, & promittitur eis salus, & datur copiosior cibus. Hæc prohibet Hippocrates facere, noxium enim est & turpe: Quia re vera non minus periclitantur agroti, cum videntur melius habere quàm antea

rea, nisi re vera melius habeant. Solent enim hæc quæ præter rationem subleuata sunt, malignius redire, & interinere ægrotos, non solum cum melius habere sint visi, sed & cum liberati esse à febre, quinetiam nonnunquam cum, die decretorio, ac cum euacuatione, videantur esse liberati. Vt duodecimus ægrotus primi epidemion, qui cum à septima die, post sudorem videretur euasisse sine febre, vndecima mortuus est. Sed & præter hunc, qui omnium maximè, videtur mihi potuisse medicis imponere, narratur in epidemijs quam plurimi, qui integrum quaternarium manentes sine febre, deinde magnitudine febris periclitati sunt. Itaque est hoc singulare quoddam exemplū, eius quod in aphorismo dicitur, his quæ non secundum rationem leuant non oportet credere, præterquam quod talium incōstantia sunt, & non valde permanere, neque morari solent. Itaque tota ratio fidendi, aut secus, hinc pendet, quod secundum rationem aut præter rationem fiat remissio. Fit autem præter rationem, quod sine causa. Velut nunc, si homo habens febrem hybernā, per quam atrescit lingua, cum deliquis animi, repentè, neque prægressa indicatione vlla, neque concōctione, melius videtur habere, præter causam profectò id

DE RATIONE VICTVS

fit. Si enim leuiter egrotaret, posset habere me-
 lius per paulatinam solutionem, aut iudica-
 tio vlla antecessisset insignis: verum morbus
 magnus & lethalis, citra concoctionem, & iu-
 dicationem nō potuit, verē sedari. Fallax ergo
 est ea remissio, neq; minus periclitatur nunc,
 quā prius: immō plus etiam, quā vt dicitur. 2.
 prædictionū, pernitiōsa sine signis leuātia, mor-
 tem indicant: neq; minus est curandus, & cō-
 tinendus ægrotus in victu tenui, quā prius,
 neque minus prædicendum periculum. Et
 quantō homo videbatur ijs qui aderant me-
 lius habere, tātō honorificentius est medico,
 periculum prædixisse. Quæ ægrotus alioqui
 moriturus meliūs videatur habere, duplex est
 occasio, & duplex causa: Quidā enim qui acu-
 tis morbis conflictantur, & hæctenus fluxioni-
 bus non dum conquiescentibus, quæ in prin-
 cipijs morborum maiores sunt, affligeban-
 tur, nunc factis euacuationibus aliquibus, &
 firmatis in partibus succis, inter dies aliquos
 decretorios, diebus non decretorijs, videntur
 quiescere. Alijs grauissimè iā affectis, & mor-
 ti proximis, quōd penè extinctus naturalis ca-
 lor sit, videtur etiam esse extincta febris. A-
 gnoscere hæc medicus peritus debet, neque
 decipi.

Cum autem in febris terribile aliquid quinta die fiat, vel alius repente humida deiciat, & deliquium animi fiat, aut vocis privatio apprehendat, vel conuellatur, vel singultiat, & circa mustacem & frontem sudores, & cervicem ab occipitio, Qui talia patiuntur moriuntur spirituosissimi, non longe post.

Acutissimi pariter & perniciosissimi sunt morbi, in quibus cito apparent quæ superuenientia signa vocantur, & ea sunt lethalia. Horrendum verò aut terribile dicitur de summe lethalibus. Quibus igitur horrendum aliquid primo quaternario fit, morbus exacte acutissimus, & perniciosissimus est. Finis verò primum quaternarium quartus, & hic, quod ad divinam celestemque causam attinet, afferret iudicationes morborum talium & pericula: verum iudicat raro, quia per paucitalium moventur diebus paribus, & peculiaris materiae motus, qui fit aliquo imparium qui adiacent illi, tertio dico, aut quinto, trahit ad sese iudicationes. Hanc ob causam sæpe fiunt hæc die quinto, quanquam non raro etiam tertio. Ob id ergo dicit quibus terribile aliquid quinta die fiat, moriuntur spirituosissimi, non longè post. Recenset verò vt exempla quadam

DE RATIONE VICTVS.

quæ sunt terribilia, Vt si alius repente humi-
 da deijciat, & fiat deliquiū animi (hæc enim
 est pessima iudicatio sine conferentia & tolle-
 rantia, sed affatim & repente prosternens vi-
 res) Aut fiat vocis priuatio (aphonia enim sine
 manifesta causa siens interuentionem indicat)
 vel conuellatur vel singultiat. Vtrūque enim
 horum ab ardente febre est lethale. Si horū
 quid accidat, significatur mors: si his accedat
 circa mustacem, hoc est sub naso, seu interna-
 lum & mentum, & circa frontem, & ceruicē
 ab occipitio sudor, significatur iam iam immi-
 nere mortem, moriturosque homines non
 longe post spirituosos. Quia talis sudor exolui-
 iam, & expirare innatum calidū indicat. Spiri-
 tuosos vocat Hippo. eos qui spiritu sublimi re-
 spirant, qui toto simul corpore & naribus vi-
 dentur respirare.

*Quibus per febres crura fiunt tuberculo-
 sa, & facta diuturna immanentibus febris
 bus non sunt concocta, & incidit strangula-
 tio in faucibus, tumore nullo circa fauces ap-
 vente, & non sint concocta sed extincta, con-
 sæuit talibus sanguis ex naribus fluere, atq; si
 plurimum fluat solutionem significat morbi,
 alioqui longitudinem, quanto autem minus
 fluit*

fluit tanto deterius & longius. Si autem alia facilia fuerint, expectare tali dolores in pedes, qui si pedem affecerint, & dolorosus permaneat, circum inflammatus, & non leuetur paulatim, peruenient & ad cervicem dolores & in claviculam, & in humerum, & in petus, & in articulum, & hunc oportet tuberculolum fieri. Extinctus vero his, si manus contrahantur, & tremulae fiant, conuulsio talem apprehendit, & desipientia. Certe & phlyzae in supercilijs & rubores tenent, & palpebra altera ad alteram germinat, & dura phlegmone prae-hendit, & tumet vehementer oculus, & desipientia valde crescit. Noctes autem magis significant quam dies ea quae ad desipientiam pertinent.

SI cui est cum febre, tumor aliquis praeter naturam, quacunque in parte, & manente febre euanelcit, timor est ne in partem quampiam humor rapiatur: atque si tumore euanescente, pars alia dolere, vel aliter pati incipit, in eam timere raptum, est rationi consonum. Porro cum humor qui ex parte aliqua in aliam venit, & in ea neque maturatur, neque resoluitur tempestiue, sed immoratur plurimum, inde

D E R A T I O N E V I C T V S

Inde rursus rapiendum aliud, suspitio est probabilis: tuncq; nisi quod aliud certius signum intercurrat, recursurum in eandem partem ex qua venit, merito coniectes, quia eam partem debilem esse constat, cum sit quæ primo laborauerit. Nam futurum esse abscessum, quocumque ex morbo, cognosces (vt in prognostico dicitur) ex morbi ultra constitutionem propriam productione, sine malis signis: Quam autem in partem fiet, qui expectatur abscessus, ex his coniectabis: Primum quidem, si quæ pars per morbum dolet in eam fiet: deinde, si quæ est homini insigniter debilis: Post hæc, si qua ex parte iam ante humor mutatus est, in eam recurret: Postremo si nihil sit horum, in partes adenosas, aut articulos. Exitus autem humorum, qui multos hac & illac abscessus faciunt, optimus esse consuevit, multas in partes dispergi, & in quemcunque abscessum portione aliqua insumpta, ita consummi longo tempore: pessimus verò in principem partem postremo, quæ longo morbo debilitata sit, impingere. Ex his facile intelliges causam omnium quæ in hac oratione continentur, quæ quidem non vt necessario, semperque, sed neque vt casu, ac citra causam perse euenientia, oportet te accipere, sed vt rationem habentia optimam, quam possis ad alia quam plurima transferre.

Quibus

bus igitur per febres crura sunt tuberculosa, & tubercula diuturna iam facta plusquā quis expectaret fore, manente febre extincta sunt, id est euauerunt, non concocta prius: quibus (inquam) hæc acciderunt, & incidit strangulatio in faucibus, nullo circa eas apparente tumore, talibus consuevit sanguis fluere ex naribus. Nam, quia febris manet cum euanescent tubercula, constat ea resoluta non esse, non sunt autem maturata, superest, ut alio succi rapiantur. Si igitur in faucibus apparet strangulatio, indicatur eo capi. Nullus verò tumor circa fauces apparet, non igitur impingunt in eā partem succi (non enim tanta copia acutissimam & grauissimam cynanchem faceret, nullo succo extra laryngem refluxo) sed plenis canalibus sursum per eam partem repere: rectitudo ergo ferendorum succorum, fluxum ex naribus pollicetur, nisi per facultatis impotentiam, & cerebri debilitatem, aliquid grauius incidat: atque si plurimum fluit, solutionem significat morbi. Nimirum ea euacuatio, est decretoria ut signum, & causa, & cum copiose fluit perfecte fit, atque solutionem morbi facit, & significat, alioquin (hoc est nisi copiose fluat) significat, ut alia omnia decretoria non decernentia morbi longitudinem, nisi mors anticipet. Est enim quodcūque tale decretorium per

nirio-

DE RATIONE VICTVS.

nitiosum aut longum, & quanto minus fluit, tanto deterius est & longius, quia tanto est imperfectius & minus iudicans. Proinde vituperat toties Hippocrates stillas sanguinis ex naribus. Si igitur fluit sanguis ex naribus, sed parcissimè, ambiguum signum erit, mortem aut longitudinem indicans. Distingui ergo debet, ut alia omnia ambigua ex alijs signis. Si quæ alia lethalia, aut quod aliud valde lethale accedat morietur paulo post, delirus aut conuulsus, si verò alia omnia facilia fuerint, quod in prognostico dicit, si cætera appareant ut in conuulsiuro, longitudinem & iudicationem difficilem oportet expectare, quare & abscessus alios. Merito igitur expectes humorè eo redditurum, vnde venit, in pedes igitur. Quare tali, dolores in pedes futuros expectes: qui dolores, si pedem affecerint, & pes maneat, hoc est plus solito duret dolorosus, & circuminflammatus, & non leuetur paulatim, ut scilicet solent ita affectæ partes, fient rursus alij abscessus, & repulsis iterum sursum succis, peruenient dolores in clauiculam, humerum, & pectus, & articulum (articulum antonomatice vocat coxam, is enim est magnus articulus) hæ enim partes solent tales abscessus excipere possunt verò excipere & genua, & cubiti, & partes post aures, & aliæ his proximæ, solent

verò

verò sæpe excipere, quæ hic dicuntur partes, atque inter has coxa præcipuè ob magnitudinem articuli: iuxta quam etiam tubercula oriri solent, quod insinuat, dicens, & hunc oportet tuberculosum fieri. Hæc quoque, dolores scilicet dictarum partium, & tubercula, extingui possunt, paulatim iam tandem cõsumptis succis, aut rursus in alias partes conuersis: periculum autem est post tam diuturnam affectionem, ne membra præcipua iam sint adeo debilitata vt recipiant, atque inter ea cerebrum maximè ex articulis paratum est recipere ob rectitudinem. Quod si euenit, accedent signa quæ passionem cerebri significant, vt conuulsio, & delirium, & oculorum morbi: ij præcipuè qui ex crassis succis fieri sunt nati, vt $\phi\lambda\upsilon\delta\alpha\kappa\iota\alpha$ idest pustulæ in supercilijs, & rubores, & extuberantia palpebræ superioris, & phlegmone dura, hoc est scirrhusa. Nam delirium & conuulsio læsiones sunt actionum quæ primo ad cerebrum referuntur: oculus verò tantam rectitudinem & viciniam habet cum cerebro, vt eius mala optime soleat indicare. Dicit tandem, his noctibus magis quam diebus crescere desipientiam. Nimirum cerebri passiones omnes quæ ex succorum in eo redundantia pendent, augentur noctibus, ob somnum

& ob

DERATIONE VICTVS.

& ob ipsam noctem quæ causa est analogæ somno, grauans scilicet caput & succos intro pel lens. Hanc ipsam ob causam euenit morbos oculorum augeri nocte, vt idem Hippocrates docet quinto epidem. non longe à fine. Nimirum oculi laborant cum cerebro, quare cū cerebrum nocte ledatur, necesse est ledi & oculos.

Signa autem multa potius fiunt in numero impari quàm pari, vtrouis autem horum numerorum fiant, perniciosè superueniunt.

Dies impares vocari Hippocrati eos qui sunt iudicatorij dictum est sæpe, accidere verò multo plura signa ijs diebus, quàm non iudicatorijs, manifestum est. siquidẽ hoc non de pathognomicis intelligi debet, cū hæc cū ipso morbo incipiant & permaneant, sed de superuenientibus, quæ sunt salutis aut mortis, aut decretoria, hæc verò vtraq; in iudicatorijs morbi accipiunt. talibus enim accidunt non solum iudicationes, sed & mutationes in signes in melius aut deterius, quæ superuenientibus mutationibus insignibus, concoctionis aut contrarij, aut signis salutis aut mortis, agnoscuntur itaq; signa diebus iudicatorijs superueniunt, potius quàm alijs. Sed quod addit, est animaduersione dignum. Videtur enim dicere,

dere, nihil refferre ad iudicationem, quali die fiant, sed solum qualia signa sint. Siquidē dicit, vtrouis horum numerorum fiāt signa, perniciosi superueniunt. Intelligi certe hoc debet de signis perniciosis, non enim quibuscunque signis superuenit morbus perniciosus, sed solū perniciosis. Itaque dicit, vtrouis numero fiant perniciofa signa, perniciosum morbum superuenire, quasi nihil referat quo numero fiant.

At verò hoc alienum est à veterum sententia, celebratissimū enim est à Galeno, firmiores esse significationes, quæ diebus decretoriis fiant quā quæ aliis, & signa mala tunc esse deteriora, & bona meliora. Atque adeo Hippo. ipse toto opere epidemion in historiis curauit narrare præcipue quæ contēplabilibus diebus fierent signa, quasi illis diebus maiorē habeāt vim. Proinde oportet intelligere, Hippocratē non negare, facere aliquid diem ad significationem, sed asserere, non adeo facere, vt perniciosis, & non accidant die impari, non superueniāt morbi perniciosi: quim potius, vtrouis numero fiant signa pernitiola, superuenire morbos perniciosos: quia signa pernitiola, etsi ob diem possint plus aut minus talia fieri, tamē quia perse sunt talia, semper sunt talia: quia quod inest perse alicui semper inest. Igitur signa pernitiola vtrouis die fiant, significāt mor-

DERATIONE VICTVS

bo: perniciosos.

Hos si ab initio purgare volueris, ante diē quintum facito si murmurauerit venter, sin minus, à medicamentis abstineto. Si autem murmurauerit, & deiectiones biliosae sint, scamonia subpurga mediocriter. Quod verò ad aliam curationem attinet, quam minimū offerretum cibos, tum sorbitiones, vt melius habeant, nisi decimam quartam fuerint egres si.

Hoc ad curationem omnium acutorum morborum videtur mihi pertinere, nihil enim est aliud, quā quod in aphorismis genetatim dicitur. Nam quod illic dixit, Inco hantibus morbis siquid videtur mouendum, hoc hic, hos si ab initio purgare volueris. Nimirum voles purgare, cum videtur, atque tūc inco hantibus morbis, hoc est ab initio facies. Videri autem debet, cum materia turget, neque solum cū vere ac propriissimè turget, hac & illac reciproce actam, sed vtcunque succi quicquid non sint, & ex parte in partem ferantur præcipuè cum feruntur versus ventrem: nam quo vergit natura succus per loca conferentia eo oportet ducere. Itaque murmurare ventrē & deiectiones biliosas apparere non propriissimam

firmam; turgentiam tamen quādam significat
 ferri enim bilem sponte versus ventrem. Cū
 ergo hæc apparent, merito voles ab initio
 purgare. Debes verò id facere cito. Nam me-
 dicari oportet in valde acutis, si materia tur-
 get, eadem die, tardare enim in talibus malū
 est. Hic non de valde acutis solum, sed de a-
 cutis omninò agitur, neque de turgētia exqui-
 sitissima, proinde eadem die fieri, neque per-
 petuum, neque necessarium, illud tamen fir-
 mum ratūque sit, non esse cunctandū, sed ubi-
 visum fuerit ab initio purgare, faciendum ci-
 to. Nunc hoc cito definit, dicens faciendum
 intra primum quaternarium. Satis enim festi-
 natur cum intra primum morborum impetū,
 qui quatuor dierum est, sit. Itaque dicit, ante
 diem quintum, hoc est intra primum quater-
 narium. Constat vero hoc, & primo, & secun-
 do, & tertio, & quarto, fieri posse: ratò verò vl-
 tra hos fieri debet, quia in acutis plarumque
 mox à primo quaternario firmantur succi,
 & retinentur concoquendi. Proinde intra
 hos dies, si dicta signa affuerint, purgare o-
 portet scamonia, quia bilem subducit. Con-
 stat verò quòd & alio quocunque cholago-
 go, nominavit autem hoc vt nobilissimum,
 Non oportet autem vehementem hac occa-
 sione fieri purgationem, quia cum biliosa

DE RATIONE VICTVS.

sint excrementa & sponte sua ferantur in al-
 uum mediocris sufficiet, & in vehemēti erit
 periculum super purgationis. Vt ergo melan-
 cholicos iubet vehemēter, ita biliosos medio-
 criter purgari. His intra primum quaternariū
 actis, quod ad reliquam curationem attinet, à
 quinta vsque ad quatuordecimā oportet quā
 minimum offerre, tum cibos, tum sorbitiones
 vt aegroti meliùs habeant. Sed dices videri de
 esse plurima ad talium curationem, ac proin-
 de doctrinam hanc admodum mancā. Certe
 non est, sed aperte aut per insinuationem, to-
 ta acutorum curatio perfectè traditur, & ea
 optima, atque Hippo. dignissima. Quod vt in-
 telligas. Scias duas esse occasiones præcipuas,
 vtendi auxiliis magnis, & nobilibus, in acutis
 morbis: prīncipium, cum adhuc multitudine
 laborat corpus, & succi nondum sunt firmati:
 & inclinationē, cū iam concoctione perfecta,
 vis concoctrix cedit expultrici. Reliquis tem-
 poribus, quæ inter hæc sunt, melius est quietē
 agere. Tunc enim natura nullis euacuatiōni-
 bus adminiculatur, quia retentioni & conco-
 ctioni studet. Hæc ergo tu debes iubare quies-
 cens. sit autem hoc quiescere, nihil aliud quā
 curare vt victus recte instituat, & obserue-
 tur. Quod vt doceat, dicit, quam minimum
 offerre cibi & potus, hoc est, vt, præbens id cū
 quo

nota

quo possit durare, et si quid errati casu incidat sustinere, prebeas quā minimum (his etiam tu adiunge alias omnes considerationes ad victū probe instituendum necessarias) nisi decimā quartam fuerint egressi. Nomine decimequarta intelligit diem decretoriū cuiusque morbi. Merito verò si nominatim dicenda dies quæpiam fuit, huius potius meminit, quia est finis acutorum maximè communis. Itaque perinde est dicere, nisi decimam quartam fuerint egressi, ac si dicet, vsque dum inclinare ceperint, tunc enim & redeundum ad euacuatoria est, nisi sponte iudicentur, & augendus cibus, & si quid intemperiei partibus hæsit, corrigendum.

Cum febricitanti decima quarta die aphonia accesserit, nō consuevit solutio cita neque morbi decessio fieri, sed tempus significat cum autem apparuerit hac die, diuturnius coincidit.

Aphoniam quatuordecima die accidentē, *est sine* significare dicit morbi longitudinem, ac multo magis cum ea die contingit, quàm cum vlla alia. Intelligi autem debet hoc si reliqua omnia promittant salutem. Nam cum aphonia per febres continuas sit signum adeo lethale, si quod aliud ex lethaliibus ei accedat,

DE RATIONE VICTVS.

significabit citam mortem, si autem nullum, tardius aut liberabitur aut morietur, ut facultas magis aut minus constabit. Ponit verò nunc Hippocra. aphoniam solam, merito ergo intelliges nullo alio lethali accedente. hæc verò significat ita quia signum lethale est, & quodcūque tale, cui reliqua omnia renuunt, significat longitudinem. (Itaque & in quocunque alio lethali, eadem ratione prædicendi, uti possis) præcipuè verò in die decretorio, quæ tali die significationes omnium signorum firmiores fiunt. Inter decretorios verò quatuordecimo maximè apparentia diurnitatem significant, quia acutorum exacte is vltimus finis est. Si igitur exactis omnibus acutorum finibus, incipiunt longitudinis signa de nouo apparere, maior significatur productio, quàm si prius apparuissent.

Cum febricitanti lingua quarto die conturbate loquitur, & aluus egerit biliosa humida, talis delirare consuenit. Sed oportet obseruare quod succedit euenientibus.

Perturbata loquela in febribus acutis cum alui egestione biliosa, significat bilem redū dare, & incaput effecti. Nam cum perturbate

bate loqui possit quis, ob mentis perturbatio-
nem citra corporalē vllam passionem linguæ,
aut ob laxitatem ipsius linguæ penitus irriga-
tæ pituita, aut etiam ob bilem pungentem,
& conuulsoriè facientem linguæ musculos
moueri, accedens deiectio biliosa, in bilem
potius iubet eius passionis causam reijcere,
nulla cum sit potior ratio agnoscendi speciē
succorum, qui in corpore redundant, quàm
ab exeuntibus: redundante verò in corpore
bile linguam titubare, eius lationem signifi-
cat in caput. Quòd verò id quarto die eueniat
ob diei iudicatoriam naturam prognosticum
confirmat, & quòd tam cito mutatio ea in de-
terius fiat, significat magnam morbi acutiem
hinc verò quid superest aliud, quàm vt phre-
niticus homo fiat & deliret? nisi valde firmam
habeat virtutem, quæ à cerebro vehementer
repellens, aut in alium copiosè retrudat, aut
per nares emittat, antequam malum firme-
tur in phrenitidem? atqui quoniam potest
ita fieri, Hippocrates qui si quis animum ad-
uertat, vel prudentiam ad res gerendas nos
semper docet, non vult, vt mox feramur
præcipites in prognosticum, affirmantes, fu-
turum vt deliret. Sed oportet (inquit) ob-
seruare, quod succedit euenientibus. Eue-
nientia vocat nunc, signa superuenientia,

D E R A T I O N E V I C T V S .

cuiusmodi sunt, loquella illa perturbata, & fluxus alui biliosus oportet obseruare quid his succedat, ipse enim decursus, quod futurū est indicabit. Itaque prudentiæ gratia, oportet dictis signis non omnino fidere, sed adiungere eis alia, quæ posteriùs superuenient. Nā si deliraturus sit, aluus supprimetur, ac fortasse vrina reddetur tenuior, & stillæ sanguinis fient, & rubri oculi, instabiles, aut inconniuentes, & venabitur muscas, & ex taciturno loquax, aut ex loquaci fiet taciturnus aut quædam horum fient: Sin minus, aluus fluet copiosiùs, loquella fiet expeditior, & cætera omnia inclinabūt ad sapientiam.

A Estiuo & autumnali tempore, in acutis sanguinis destillatio repentina contentionem & magnam inflammationem circa Venas, significat, & in posterum diem vrinas tenues futuras, atq; si ætate florescit, & corpore exercitato, aut bene carnosus, sit, aut melancholicus, aut ex potu manus tremula, bene habet desipientiam prædicere aut conuulsionem, atque si paribus diebus superueniant melius, in indicatione verò perniciosum, nisi multus sanguis effusus viam redundantia, fecerit

cerit per nares, aut per sedem, aut abscessus, aut per mutationes, aut dolores hypochondriorum, aut intestes, aut in crura. Costis autem his, via patent sputis, & urinae crassae leues & albæ.

Sæpe vituperavit Hippocrates in Epidemijs præcipuè, & protheticis, stillas sanguinis ex naribus per febres cõtinuas, præcipuè verò die quoriam decretorio accidentes: nunc quam affectionem significant docet, dicēs, significare σιγτοίην και φλεγμασίην, interpretantur plerique, robur & ardorem, obscuram & difficilem reddentes sententiã: nihil enim significat minus hoc signum quam robur, lethale cum sit. Sed σιγτοίην significat tentionem, φλεγμασίην ardorem, cõstat vero ardore cum tentione venarum significari affectum in eis phlegmonosum, quali venæ tenentur, laborante homine lassitudine phlegmonosa. Itaque dicit stillas sanguinis è naribus, fieri cum sanguis redundat in venis capitis circa nasum, & ob malignam qualitatem, vel quod per facultatis expultricis debilitatē, longam moram illic trahēs inflammet ipsas venillas & earum oscula, quæ inflammata mi-

DE RATIONE VICTVS

nus iam possunt deponere, quia ob tentionē
 fibrarum, minus potest facultas niti, irritantur
 verò assidue, & eam ob causam destillatio fit
 crebra, nulla tamen copiosa effusio. Hæc affe-
 ctio æstiuo & autumnali tēpore fieri solet, qui-
 bus scilicet temporibus morbi acutissimi &
 periculosissimi. Verè enim fluxus sanguinis
 boni & copiosi consueuerunt fieri, tentanti &
 maligni æstate & autumno potiùs, cum febres
 acutæ, & facultates languidæ sunt. Atqui, etsi
 hic lethalis casus sit, nō proinde nō fiet, vt mul-
 ti ex eo conualescant. Neq; enim lethale dicit,
 quod solis morituris inest, sed ex quo mori so-
 lent multi, etsi plures etiam liberentur. Proin-
 de hic casus tres exit⁹ habere potest, pessimū,
 vt qui ita ægrotat cum delirio aut conuulsio-
 ne moriatur: optimum, vt soluta phlegmone
 venarum, & roborata virtute, copiosus tandē
 aliquis ex naribus fluxus fiat, aut repulsus ex
 supernis, qui per eas partes exire non potuerit,
 per hæmorrhoidas exeat, aut mulieri per ute-
 rum: mediocrem, vt abscessus aut permutatio-
 nes faciat. Abscessus dicitur collectio humo-
 ris in partem aliquam: permutatio, est morbi
 in morbum mutatio, euenit eidē rei esse utrū-
 que, cū superueniente abscessu soluitur mor-
 bus prior. Vtrūvis accidere potest in hoc mor-
 bo,

bo, soluta enim, aut non omnino soluta febre, possunt succedere dolores hypochondriorū, multitudine succorum eo collecta, aut abscessus possunt fieri in testes, aut in crura, ita etiā in coxam, aut alios articulos, aut partes laxas. Porro hi abscessus possunt manere durati & incurabiles, ut saepe factum vidimus, aut solui paulatim, materia cocta & euacuata per sputa, aut effusione multae urinae crassae & albae. & leues: nam velut quibus speratur abscessum futurum ad articulos, liberat ab abscessu urina multa, crassa & alba facta, ita quibus abscessus est factus, eius solutionis fit causa. Dicuntur verò hic crassae leues & albae, non quae crassitiae mediocres, habentes albas & leues subsidentias, sed quae crasso lacti similes, tales enim sunt quae a crassis succis corpus purgant, & quae pro fluxu sanguinis, qui in morbi inijs defecerit, solet postremò superuenire, ut aphorismo citato dicitur qui est 74. sectionis quartae ex tumore testiculorum expectabis potius sputa, ex hypochondrijs aut cruribus utrunvis: nam ut secundo Epid. dicitur tussis sedat testium tumorem. Hos exitus cum habere possit, proposita affectio: pessimū maximè timebis in iuuenibus, & corporibus plenis, exercitatione bene nutritis, & bene carnosiss & in

DE RATIONE VICTVS

nota atrabiliaris, & vinosis, quibus ex potu vini solent manus esse tremulae, vt extremè senibus, nam iuuenes ob caliditatem temperamēti acutiùs ægrotant, & periclitantur magis à raptu humorum in caput, bene carnosì, periclitantur ob copiam sanguinis, & caliditatem naturalem: atrabiliarij, omnium maximè sunt parati ad deliria ob humoris naturam, sed & ad conuulsiones, ob siccitatem & duritiè nervorum: iam verò vinosi, & temulenti, omnium maximè periclitantur delirare & cõuelli, quacunq; ex causa. Sunt enim eis mens & nervorum genus maximè læsa. His igitur deliriũ timebis & conuulsionem, quibus nihil erit horum, abscessus meliores. Significationem stillarum malignarum, auget vrina, die sequenti reddita tenuior, quia vt in phreniticis, ita in paratis delirare, vrinam aquosam reddi, susceptionem auget, fit siquidem succis sursum euntibus. Proinde dicit significare in posterũ diem vrinas tenues futuras, non ita quidem vt necesse sit, post stillas mox fieri, sed quod soleat, nimirum eadem causa quæ stillas fecit, nata est tenuitatem vrinæ facere, raptus scilicet succorum in superna.

nota Febri singultuose, succum silphij, oxymeli, dascum terens potandum da: & chalbanũ

*in melle, & cyminum in eclegmate, & succū
 prissanæ sorbendum. Euadere autem huius-
 modi non potest, nisi sudores decretoriū, &
 somni æuales superueniant, & Urinæ fluxe
 rint crassæ & acres, aut in abscessum firme-
 tur. Nux pinea & myrrha in eclegmate. Po-
 tandum verò his da oxymeli per quam exi-
 guum, si autem siticulosi vehementer sint, a-
 quam hordei.*

FEbris singultuosa non est, cui singultus ali-
 quando accedit, neque cui in extremo, iā
 vitæ constituto homini, (ita vt sit) superue-
 nit, sed quam à principio ac semper, aut sem-
 per fere committatur. Hanc Galenus & eo
 iuniores, non ponunt in differentijs febrium,
 sed ponerent in tractatatione de febribus cū
 accidentibus. Accidente enim quodam di-
 stinguitur ab alijs: verum veterrimi qui par-
 titiones morborum non deduxerant ad tam
 exactum, multas differentias statuebant du-
 ctas ab accidentibus, velut febres sudatorias,
 & febres laboriosas & huiusmodi. Esse febrē
 hanc grauem & periculosam, inde intelliges,
 quòd Hippocrates dicit, euadere autem qui
 ita est affectus non potest, nisi superueniant su-
 dore s

DE RATIONE VICTVS

dores decretorij, & reliqua. Causa autem est,
 quia necesse est abundet multus malignusque
 succus, isque imbibitus in membranis ven-
 triculi, qui per sese periculosus est, accedente
 verò continua & acuta febre, magnam etiam
 copiam subesse toto corpore, ac præcipuè cir-
 ca internas partes, significat. Nam singultus
 ille ab inanitione non erit (vt fortasse qui post
 dies multos, confecto iam ab ardente febre,
 superueniret) cum ab initio febrem cõmitte-
 tur, ac multò minus à flatu (dissolueretur em̄
 ab ipsa febre (cum toto morbi tempore perse-
 ueret, superest vt eam habeat quam diximus
 causam, & vt ob id febris periculosa, & cura
 tu difficilis sit. Docet verò hic Hippocrates
 non omnem curationem: nam frictionum, vo-
 mitionum, & clysterium meminisset, ac si res
 exigeret, etiam missionis sanguinis: sed eam
 præcipuè curationis partem, quæ ad hanc fe-
 brem maximè accommodatur, & ab ea, quæ
 talis est, indicatur, nimirum à propria causa
 singultus: ea consistit in vsu potionũ, & ecleg-
 matum resoluentium, & discutientium vehe-
 menter, & extrahentium, ac extergentium, vt
 partim extracti deterfique succi ex membra-
 nis vomantur, aut deiciantur: partim discussi
 vehementer, exsudētur, aut mictione reijcian-
 tur. Huiusmodi sunt succus silplij, & puluis le-
mini

minis dauci, potus ex oxymelite, velut si vtriufque dragmæ semissem des, ex oxymelitis vncijs duabus aut, tribus, cū decocto aliquo ad eandem rem accommodato, vt fortè cum decocto calaminthæ, vt tenuior reddat potio: & eclegma ex melle despumato cum galbani & cymini momento: habemus etiam multa alia in officinis, quibus hoc casu rectè vtemur, velut serapium ex menta aromatizatum, aut ex absinthio amaro (ponticum enim vi extergendi caret) cum diatri^{ων} pipere^{ων}, aut diacalaminthes, aut dialpolitico. Quin etiam censeo hoc casu theriacæ, & mitridatici, esse salutarè vsum, ac fortasse etiam erit vtilè, hos ad sudorè cogere decocto ligni sancti, cum rebus stomaticis parato. Nam vt dicit Hippocrates liberari non possunt, nisi sudoris decretorij, hoc est copiosi cum bona tolerantia & conferentia (quæ significabunt tibi somni æquales, id est placidi, non interrupti) & vrinæ fuerint crassæ, hoc est multitudine succorum perturbatæ (non enim profectò crassæ & mediocres, vt quidam interpretantur) & acres, hoc est mordaces, vt ipse agrotus morderi se sentiat (indicat enim hoc, acrium aut salforum euacuationem) aut in abscessus firmetur malum, vt scilicet solent

DE RATIONE VICTVS.

alij morbi graues & difficiles à quibus homines euadunt. Cum ergo sine his euadere non possint, hæc si non fiant, facere oportet, vt ab eodẽ Hippo. 6. Epid. dicitur. Eadem intentione iubet Hippocrates dari eclegma ex nucibus pineis, cum mirrha, quod parari potest ex ipsis nucibus cum totis spherulis pineis, aut ex nucleis nucum pinearum, incoctis in melle, immisso puluere mirrhæ, quem possit recipere, ne sit omnino abominabile. Efficacius est, quod ex exiguis, & resinosis spherulis paratur, pollet vehementi extersione. Vfus huius medicamenti præcipuus est ad thoracis morbos, quibus vehementi extersione est opus, vt procedere sermone videbim⁹, vt suspicer, velut etiam Gal. casu incidisse verba hæc in hunc locum, alioqui scribenda prius aut posterius, in disputatione de thoracis morbis. Quamquam & ad singultientem vetriculum, sit hoc non parum vtile, ob extersionem. Scimus enim resinam bene expurgari ventris membranas. Reliqua huius orationis pertinent ad victum. Dat enim pro cibo sorbitionem ex ptissana, vt scilicet in alijs acutis febribus, daret verò, arbitror, Hippocrates non simplicem ptissanam, sed paratam cum anetho, aut porro, aut re alia incendendi vim habente, vt solitam esse parari antiquitus author est Gal. pro potu
dat

dat oxymeli per quam exiguum, valde scilicet dilutum, ne acutum mordeat ventriculum alioqui singultientem, & ut sit potui idoneum. Si verò sint agroti valde siticulosi, ferre nõ poterunt potum oxymelitis (auget enim sitim ut lib. 3. dicebatur) quare tunc dare iubet decoctum hordei, quod sitim aliqua ex parte soletur. Fuerit verò expediens, hordeum in aceto pramacerare, aut aceti tantulum adijcere, quia sitim sedabit strenuius, & incinet pariter ac exterget, atque ita, magna ex parte, cū dictis medicamentis conspirabit, oblistens tamen ardori, ne is plus quam ferri possit, augeatur.

Perineumonica autem & pleuritica ita oportet considerare, an acuta febris sit, & dolores lateris, aut alterius aut vtriusque, atque an doleant, cum spiritus sursum fertur, & iussus insint, & sputa educantur ruffa vel liuida, aut tenuia, & spumosa, & florida: atque si quid aliud diuersum his habeat, præter ea quæ didicimus. Ita oportet deducere. Si dolor sursum penetrauerit ad claviculam, vel ad mammam, & brachium, secare oportet venam internam in brachio, quacūque parte dolor sit, secundum eam, auferre verò secundum corpo

DE RATIONE VICTVS

ris habitum, & anni tempus, & etatem, & colorem: ampliusque confidenter, si acutus sit dolor, vel ducere vsque ad deliquitum animi. Deinde post hæc clystere uti. Si verò sub thorace dolor sit, & infestauerit valde, aliu plenitico subpurga, in medio autem purgationis nihil da, post purgationem autem oxymeli. Pharmacum autem dabis quarto die, tribus primis diebus clysterem submittere, atque si non leuetur ita, subpurga, custodia deinde sit vsque dum sine febre fiat, & septima dies sit, deinde si in tuto esse videatur, primium cremorem exiguum, & tenuem, & melle conditum, præbe, si verò reuocetur facile & facile spiret, & sine dolore sint latera, paulatim crassius & plus, & bis in die.

Repetitionem facit Hippocrates, multorum quæ dicta antea sunt, neque sanè proinde censendum est, absurdam tractationem esse, & Hippocrate indignam. Nā multis repetitionibus vtuntur etiam probatissimi autores, maximè cum ad finem iam properat disputatio. Neque sanè hæc repetitio quæ in manibus est, sit omnino inutilis, nam et si pluraque

raque dicta antea sunt, quæ ad agnitionem & curationem perineumoniam & pleuritidis pertinent, quædam tamen non inutilia adduntur nunc, quæ fuerant antea prætermissa, multa alia dicuntur aliter, quæ intelligere erit ex usu, vt quæ partim idem, partim diuersum aliquid contineant. Imprimis hic quoque, velut & in secundo libro, videtur mihi perineumoniam & pleuritica vocare, non exquisitam solum & perineumoniam & pleuritidem, sed nothas etiam, ac denique dolores quoscunque, qui videantur latera aut thoracem obsidere. Nam, vt sæpe monui, non erat eo tempore ducta morborum partitio ad tam exactum, neque medicina adeò recesserat ab empirica, vt solis pathognomonicis signis definirent, sed syndromas facerent signorum, coniungentes cum pathognomonicis etiã alsidentia: & superuenientia. Velut nunc perineumoniam aut pleuriticam passionem esse dicit (hæc à se inuicem interim non distinguens) si acuta sit febris, & dolores lateris, aut alterius, aut vtriusque (speciem doloris non definit) atque si doleant cum spiritus sursum fertur, & tusses insint, & sputa educantur, ruffa vel liuida, aut tenuia, & spumosa, & florida hoc est

Ec. a. rubi-

DE RATIONE VICTVS.

rubicunda, aut variegata, aut aliam præter dictas differentiã habentia. Hæc est syndrome quam hoc loco describit. Constat verò, sputa huiusmodi neque perineumonia neque pleuritidi esse pathognomonica, sed vtrique superuenientia. Sed miretis, cur dicat, an doleat cum spiritus sursum fertur, fertur enim spiritus sursum in expiratione, solent verò pleuritici dolere multo magis in inspiratione cum dilatatur thorax. Intelligendū verò est Hippocratem hic loqui, de dolere, qui sentitur tussiendo, qui magnus esse solet, fit verò tussis expiratione vehementi, proinde dolorem tussis, dicit fieri in latione sursum spiritus. Post syndromen accedit ad curationem, quam nō exorditur à fomentis vt lib. 2. fecit, sed prætermisiss his, quæ tentandi gratia admouebantur, à missione sanguinis & ex purgatione, adhibens eandem distinctionem dicens, Si dolor, sursum spectet, mittendum sanguinem ab interna vena cubiti. Explicat nunc multò magis qua ex parte, dicens, quocunque latere dolor sit, eo esse mittendum sanguinem. Superioribus annis cū velut e cimmericis tenebris exeperunt Galeni & Hippocratis opera emergere, plurimum altercatum est medicis, qua ex parte sit secāda pleuritica vena, quoniam Auicena, & alij fere omnes arabes

bes ex contraria secandâ contendunt. Verùm iam omnibus ferè ventum est in sententiam græcorum, secatur quæ iam vbique in brachiolateris affecti. Quantitatem mittēdi sanguinis lib. 2. definiuit coloris mutatione, nunc corporis habitum, anni tempus, & regionem, & colorem hominis, iubet considerare: quod inconstantia, quin & contradictioni, imputat Celiſus Aurelianus, verùm fallitur. Nihil enim repugnans continent hæc loca, quin potiùs deficeret fortasè aliquid doctrinæ, niſi hæc illis adderentur. Non enim profectò omnes ſuſtinent vſque ad mutationem coloris miſſionē ſanguinis, neque pleuriticis omnibus eadem quantitate poteſt detrahi, ſed cum Hippocrates iubet mitti ſanguinem vſque ad mutationem coloris, ſi fieri poſſit intelligit, quosdam enim priùs vel examinaueris, tunc ergo considerare debes omnia quæ ad hominis naturã & res non naturales quibus vtitur, ſpectant, vt in ea omnia reſpiciēs alteri plus alteri detrahas minus. Iubet verò Hippocrates non horrere copiam, ſed audacter hoc in morbo ſanguinem fundere, eadem exhortatione vſus eſt libro ſecundo, dicens, & non cunctari ſanguinem confertim auferre. Tamen ſcias, vtranque in partem medicos peccare poſſe, etiam in hoc morbo. Multi enim qui confertim va-

DE RATIONE VICTVS

euati cito moriuntur, vacuati parcius, lente liberarentur. Quare hanc ad copiosam missionem sanguinis exhortationem, ego velim temperari, eatenus saltem, vt vsque ad deliquium animi hoc in morbo non ducatur, etsi id iubeat Hippocrates. Nam tamen non probo sententiam eorum, qui nunquam eosque esse ducendam missionem sanguinis contendunt, tamen in pleuritide, & perineumonia, & alijs thoracis morbis, quibus excretio sit necessaria, fieri debere vnquam, nego. Quia in his parcendum multò magis est animali facultati, quam in alijs, qui à sola naturali coquuntur, & iudicantur. Itaque exhortationem hanc hætenus temperatam volo. Post missionem sanguinis iubet clystere vti, quod quidam iuniorum sequuti, nunquam antè missionem sanguinis, sed ab ea semper vti iubent clystere: quos plerique alij derident, dicentes antè esse vtendum. Verùm si quis quæ Hippocrates hoc opere scripsit attente legat, intelliget facillè, neutrum esse agendum perpetuò, sed sua occasione vtrunque. Ipse enim primo libro multis docuit, et si pleuritis quæ non sit omnino leuis, missione sanguinis aut expurgatione curanda sit, nihil tamen esse prius agendum, si satietas aliqua in ventriculo sit, quam vt descendat, atque

que cum descenderit, quàm vt euacuetur cly-
 stere, aut glande. Hic verò, quâsi nulla tol-
 lendi facietatem, aut redundantiam in intesti-
 nis, necessitas sit, sed propria solum materia
 morbi sit vacuanda, iubet sanguinem prius
 mittere, mox clystere vt, vt si quid bilis agi-
 tatione sanguinis secretum sit, aut à natura
 reddita fortiori expelli paret, clystere subdu-
 catur. Itaque ob materias communes & ea
 quæ in aluo collecta continentur, rectius inji-
 citur clyster ante missionem sanguinis, ne
 vacuandis venis diducantur, ob propriam
 verò morbi, & quæ ex venis sit conuocan-
 da, post missionem. Vtrum autem potius
 agendum sit res ipsa iudicabit in occasione.
 Porrò cum aluus nimis sicca est mollire eam
 prius clystere oportet ne missione sanguinis
 magis siccescat, quod procedente opere ab
 ipso autore dicitur. Hactenus de missione
 sanguinis, de expurgatione agit deinceps,
 dicens, Si verò sub thorace dolor sit, &
 infestauerit valde, aluum pleurítico sub-
 purgabis. Vt libro secundo monuimus
 quandoquidem illic dixit, si eas quæ sub
 septo transuerso sunt partes dolor affecerit,
 hic verò, si sub thorace dolor sit, con-
 stat non de verè pleurítico eum agere,

Et + quan-

DE RATIONE VICTVS

quanquam pleurifici appellatione, sed de eo
 cui in hypochondrijs sit primario dolor, simul
 verò cum ijs doleant infernæ costæ: neque de
 his vtcunque, sed cum venter murmurauerit:
 iubet enim hos expurgari ante diem quintū,
 iuxta illam præceptionem, acutis morbis cō-
 munem, quam antea scripsit, dicēs, Hos si ab
 initio purgare volueris, id ante diem quintū
 facito, si venter murmurauerit. Igitur his quo-
 que, si venter murmurauerit, pharmacum da-
 re iubet quarto die. Sed cur quarto, potius
 quam tertio, secundo, aut primo? Certè, vt
 possis tribus primis diebus vti clysteribus, &
 eadem ratione, serapijs, quia fortassè hæc erūt
 satis, vt corpus expurgetur, possisque ita phar-
 macum deuitare: sin minus, saltem corpus præ-
 parauerint, fecerintque fluidum. Quarto igitur
 dare iubet, nō quod necesse sit eo die sem-
 per dari, sed quòd si res citius dare non cogat:
 satius sit tribus primis corpus præparari, & sa-
 tis sit dari antè quintum. Cætera pertinent ad
 victus rationem, quã tenere debet, is qui phar-
 macum acceperit. Dixit secundo libro, mox
 esse sorbendam ptissanam ab accepto phar-
 maco, neque insigniter minori quantitate quã
 consuetam est, hoc hunc repetit, adiicitque,
 quòd & illic dictum est, in medio purgatio-
 nis nihil esse dandum, post purgationem verò
 dandum

dandum esse oxymeli, pro medicamento scilicet alimento, ut tantillum nutriat, usque dum liceat cibis firmioribus uti, & reliquos succos qui expurgationi non cesserunt, excreare faciat.

Custodia (inquit) sit deinde usque dum sine febre fiat, & septima dies sit. Hæc custodia quæ dicit, ad victum spectat, estque quod iubet, ut custodias ægrum sine ullo alio cibo usque dum septima sit, & fiat homo sine febre. Nimirum ponit hæc fieri in pleuritide acutissima, & cuius constitutio sit septem dierum, alioqui craffiori cibo sit opus ut æger sufficiat. Quamquam & usque ad septimum traducere ægrum solo oxymelite, censet Aurelianus esse nimium, & parum humanum, qua in re non nihil illi concesserim, & non nihil iusculi, aut etiam fortasse pulli exigui dari ægroto, permiserim, sed neque Hippocrates hoc præcipit quasi omnibus perinde faciendum. Non enim is erat, qui unquam aliquam victus rationem omnibus pleuriticis congruere, existimaret, nulla neque naturæ neque consuetudinis ratione habita: sed neque ad eum multi fortasse sunt quibus solum oxymeli gustare conveniat, per exiguum tamen sit si quid ultra detur usque ad septimum. Deinde si in tuto (inquit) esse videatur, soluta scilicet febre, primum cremorem exiguum & tenuem melle conditum (quia pectoralibus omnibus
mel

D E R A T I O N E V I C T Y S .

mel vtiliter admiscetur)prebe, atque si facile reuocetur. Hoc est conualescentia vt oportet procedat, quòd inde agnosces quòd facile spiret, & sine dolore sint latera, paulatim dabis crassius & plus, & bis in die.

Si verò non facile liberetur, potionis minus, & sorbitionem exiguam, cremoremque tenuem, & semel, qua hora melius degit. Co-

gnosces autem ex Vrini. conuenit autem sorbitionem offerre his . Ex morbu non antea quàm Vrinas & Sputa concocta videris facta. Si verò purgatus multa deiecerit, necesse

est dare, minimum autem & tenuissimum, non enim poterit dormire per Vasorum inanitionem, neque similiter coquere, neque iudicationes expectare . Verum vbi crudorum

coliquationes factæ fuerint, & que renituntur reiecerit, nihil obstabit . Cocta autem sunt sputa, cum sunt similia puri, Vrina autem subsidentias habentes subrubras, velut grana orobi.

C Vm purgatus iam sit homo, & tempus

constitutionis morbi præterierit, velut in hoc morbo diem septimam, siquidem à indicatione recte habeat, & vt oportet conualeſcat, licet, Cibum paulatim augendo dare vsque dum ad consuetum per bonam valetudinem victum reducat: si verò non facile liberetur, sed vt fit nonnunquam malum vltra suam constitutionem producat, aut cum videretur iudicatus, denuo recrudescat, oportet rursus ad tenuem victum hominem reducere, dareque potionis minus, & sorbitionem exiguam, cremoremque tenuem, idque semel in die, ea hora qua melius habet. Sane hoc commune est morbis omnibus, circuitus aliquos exacerbationum habentibus, quia in paroxysmis cibum dare noxium est, vt in aphorismo dicitur: illud verò est notatu dignum, quòd Hippocrates, docet ex concoctione vrinæ & sputi horam leuissimam, velut inclinationis paroxysmi, cognoscere. Dignosci enim totius morbi tempora signis concoctionis, passim legas apud Hippocratem & Galenum, sed tempora singulorum paroxysmorum, nescio an alibi vt hic. Est verò res & verissima & quotidiano experimento confirmatissima, velut toto morbo excrementa mutationem quandã

reci-

DE RATIONE VICTVS.

recipiunt motum alterationis totius materiae referentem, ita & singulis circuitibus quandam aliam recipere illi similem. Nimirum in initio inuasionis excrementa retinētur, & corpora densantur, atque portio materiae, quae eius diei febrem accendere aut augere incipit, cruda inuictaque est, procedente paroxysmo alterationem suscipit, & funditur, & laxantur sensim corpora, vsque dum in inclinatione iudicatio quaedam particularis fit. Itaque tempora singularum accessionum valde similia sunt temporibus totius morbi. Hinc fit, vt vrina, quae rigente adhuc aut horrente corpore colligitur, difficile reddatur, & tenuior crudiorque appareat, quam pro totius morbi statu, quae vero in inclinatione ea iam redditur facile, & indicat concoctionem quantam praesens morbi status ferre potest: ita etiam si quae sputa redduntur egro, in initio inuasionis supprimuntur, & thorax constringitur, & passio recrudescit, tussisque premit arida, in inclinatione rursum redduntur facile & concocta, itaque praeter mutationem quae refert totum morbi motum, singulis paroxysmi s circuitum quandam facit ipsa materia, quem refferunt excrementa. Sed & praeter paroxysmos etiam ex ipso vietu nascitur quotidie quaedam alia excrementorum mutatio, nimirum quae summo mane excunt

ex eo n̄ concoctiora solent apparere, quòd longius à cibo absint homines & q̄ somnus nuperrime antecesserit: quæ vesp̄ericiudiora cōtrarias ob causas; hinc fit vt malint medici cōtemplari matutinas vrinas quam vesp̄ertinas, & eas quæ initio inuasionis colliguntur contemplari recusent, nisi in hoc ipsum, vt typum ipsum agnoscant, inde enim agnoscitur frigiditatis, rigoris, aut horroris hora, quòd tenuior & minus infecta colore exeat, quàm aliis horis.

Ex contrariis igitur agnosceretur hora inclinationis. Velut & in pleuriticis aut perineumoniacis passionibus, qua facillima sentietur esse inclinatio, ea putabitur inclinationis hora, quæ & ad cibum capiendum est accommodatissima. Hac igitur dati volens dicit, qua hora melius degit, cognosces autem ex vrinis. Conuenit autem sorbitionem offerre his ex morbis non antea quam vrinas & sputa concocta videris, quantum scilicet ea die apparere possunt. Ita que idem profus docet nunc, dicens non ante dandam sorbitionem quam concocta hæc videris, & libro primo cum diceret nō antequam calor ad pedes descenderit. Hanc esse legitimam huius loci enarrationem, intelleges primum ex verbis, deinde & ex re ipsa. Dicit enim ἐν ὁμοτέλει αὐτῶν βέλτιον διαγινώσκειται ὁ χρόνος τῆς νόσου, & die ho-

DERATIONE VICTVS

ra dici posse, de morbi tempore nō posse. Præ-
 terea dicit non esse dandam sorbitionem vs-
 que dum concoctæ videantur vrinæ, quòd si
 de ea concoctione quæ vniuersalia morbi tē-
 pora significat, intelligatur, falsum profecto sit
 Nam sorbitionem augere, cum madescit os
 iusserat, dare tamē exiguam tenuem & semel
 ante id tempus non prohibuerat. Intelligit er-
 go de ea concoctione vrinæ & sputi, quā quoti-
 die affert inclinatio. *parb. v. b. v. s.*

*Si vero purgatus multa deiecerit, necesse
 est dare, minimum autem & tenuissimum
 non enim poterit dormire per vasorum ina-
 mitionem, neque similiter coquere, neque
 iudicationes expectare. Verum vbi colli-
 quationes crudorum factæ fuerint, & quæ
 venitebantur reijcerit, nihil obstabit.*

Dixerat libro secundo sorbitione in me-
 dia cibos dare non conducit, at vbi pur-
 gatio desierit, tunc sorbitio detur, sed
 consueta minor, deinde liberalius perpetuo
 exhibetur, si & dolor cessauerit, & nihil al-
 iud obstiterit. Hoc idem est quod præsen-
 ti loco docet. Nimirum non esse dandam

sorbitionem copiosam mox à purgatione ut
 medici Cnidi j faciebant, ac vulgares medici
 nunc faciunt, quasi vasorum inanitionem co-
 piofa refectione volentes rependere, & ut illi
 dicebant exæquare, sed dandum tunc tenuis-
 simum & minimum, quia ægrotus minus sus-
 tinere poterit: considerandum verò, non
 quanto quisque indigeat, sed quantum ferat.
 Reddit nunc pulcherrimam causam, qua ci-
 bum, nisi paucissimum, ferre non poterit,
 quia cum somnus humectationem quandam
 cerebri desideret, per vasorum inanitionem
 dormire non poterit, ac proinde neque simi-
 liter ac priusquam inaniretur, coquere, ne-
 que iudicationes, hoc est integras solutiones
 morborum, & concoctiones, expulsionem-
 que succorum qui in corpore resisterunt, expe-
 ctare. Dices uideri hoc quod dicitur absur-
 dum, cibus enim datur ut possit homo dura-
 re donec morbus concoquatur, quo pacto
 ergo faciet, ut non possit iudicationes expe-
 ctare? Certe nisi detur necessarius cibus, durare
 non potest, sed neque si cibo obruatur. addi-
 dit, deinde liberalius perpetuo exhibeatur, si
 & dolor cessauerit, & nihil aliud obstiterit,
 nunc explicat, quando nihil obstabit, dicens,
 ubi colliquationes crudorum factæ fuerint, &

DE RATIONE VICTVS

quæ renitebatur reiecerit, nihil obstat cibos
 felicitè augere. Vocat colliquationes crudorū
 concoctiones & effusiones, cum scilicet quæ
 cruda renitebantur, neque reijci poterant cō
 cocta iam reijciuntur. Ita vocat, quia cruda
 sunt lenta & velut concretionem habentia, cū
 coquantur lentorem deponunt, & ideo ma
 gis fluunt.

Cocta autem sunt, sputa quidem cum sunt

albas. Similia puri, urinae autem habentes subsiden
 tias subrrubras, velut grana orobi.

Sputum concoctum puris habet conditio
 nes, quæ album & lenè est, & non valde lē
 tum, non tamen iam esse verum pus debet. ci
 tra suppurationes enim, coquitur saepe peri
 neumonia & pleuritis. Urinae optimè coctæ al
 bas potius subsidentias habent quàm subrru
 bras, sed & quæ subrrubras habent, modo ha
 beant lenes & cum bono substantiæ modo
 infusura, concoctæ sunt, secundo post illas lo
 co. Nam & in aphorismis & in prognostico po
 nit tales Hippocrates in bonis & concoctis: in
 aphorism. quidem dicens, quibus septima fu
 turum est iudicium, nubeculam rubeam quar
 to die apparere: in prognostico dicens subrru
 bras cum subrrubris sedimentis diuturniores
 esse quàm quibus subsidentia albae sint, sed

eas etiam valde salutares. Quare cum Hippocrates orobo dicit similes esse subsidentias, colore solum intelligit, quod scilicet subrubra sint, nam si substantiæ etiam modo intelligeret, ut subsiderent quædam velut spherulæ subrubræ, nihil significaret minus, quam coctionem esset enim vsti sanguinis, aut corrosi, renis. Verum colore solo referens orobum, est concoctionis, etsi non perfectæ. Quare suspicor cum Galen. in commen. apho. 76. sectionis quartæ dicit sedimenta similia orbis fieri sanguine vsto, non admodum vsum nomine orobo- similis iuxta Hippocratis consuetudinem sed secundum imaginationem propriam.

Nihil autem prohibet & ad alios laterum dolores tepesfactoria apponere, & ceræ romata, inungere autem crura & lumbos calido, & pinguedine inungere super hypochondrijs autem lini semen cataplasmas si forma imponens vsque ad mammæ.

ALios laterum dolores vocat, eos qui ex flatu, aut frigida intemperie fiunt, ad quos dicit utendum tepesfactoriis, non quod ad veras pleuritides non sit utendum etiã talibus, sed quod non solis ut in his, sed missione

DE RATIONE VICTVS.

etiam sanguinis, aut expurgatione. Porro videri possint hæc remissa esse medicamenta, si quidem ad has ipsas passiones, saculis ex milio & sale utebatur antea. Certè intentione diuersis medicamentis vti iubere, quæ tamen ad idem genus pertineant, longè præstantius est, quàm vno aut intentione æqualibus, scientibus nobis vt plus aut minus vrget malum, augendas aut minuendas eorum vires, raroque æque vrgeri vel duo. Inungere crura & lumbos in laterum doloribus, videtur aliquibus ineptum, inungendum enim aut sola latera, aut totum corpus. Sed Hippocrates hac in parte respexit, solere refrigerationes plerunque ab his partibus incipere, & inde in viscera & ventres transmittere, quam ob causam optima cautio est, in ventris aut laterum frigidis morbis, pedes & crura pannis calfacere.

Vigente autem perineumonia, auxilium non habet nisi expurgetur. Atque prauum si difficulter respiret, & vrinae tenues sint & acres, & sudores circa cervicem & caput sint. Hi enim sudores prauis, ab æstu & robore & violentia morborum. Nisi vrinae multæ & crassæ prodierint, & sputa conco-
sta

Etā venerint, quodcunque autem horum sponte venerit, soluit morbum.

Perineumonia quæ quod ad essentiam & propria accidentia attinet, vigere videtur, non expurgatur autem excreatione, lethalis est, & remedium nō habet, nisi urinae multæ & crassæ prodierint, & sputa concocta venerint: nimirum expurgari contingit pulmonem per renes, per arterias quibus pendent ab arteria magna, vt docet Galenus. 6. de locis affectis. Si igitur sputa venerint concocta & copiosa, per euacuationem visceri propria soluitur morbus, sed etsi non veniant adeo copiose, per urinam solui potest. Interponit Hippocrates notas perineumonix in perniciem tendentis, dicens, prauum si difficulter spiret, & urinae tenues sint & acres, (quia vrinis tenuibus non expectatur remedium à mictione) & sudores circa ceruicem, & caput sint. Hi enim (inquit) sudores prauisunt, ab æstu, & vi morborum facti. De his sudoribus hoc idem scriptum reperies in prognostico, in quod edita iam sunt nostra commentaria.

Perineumonia eclegmā. nucem pineam, galbanum in melle atico. Abrotonum in oxy

Ff 2 melite:

DE RATIONE VICTVS.

melite: piper: heleborum nigrum ferue factum etiam pleuritico in principio dolenti potu datur. Bonum autem etiam panacem in oxymelite ferue factam & percolatam potu dare. Et hepatis, & septo tranuerso circundolentes, & quæcunque oportet in aluum, aut in vrinam in vino & melle: quæ autem in aluum cum aquoso melicrato potandum copiose prebe.

Diximus nuper eclegma quod ex nuce pinea & Galbano paratur, perineumonicis aut suppuratis vt le esse imprimis, quamquã Hippocrates singulis laborantibus dari iuberet. Abrotonum, & piper, & panax in eodem genere medicamentorum sunt, & eodẽ modo prodesse possunt, quia scilicet calida & sicca, & tenuium partium, ac proinde discutientia, mouentiaque, aut sudores, aut vrinam. Abrotoni semen orthopnicis conferre, & panacis succum pleuritidibus, Dioscorides proprijs capitibus tradidit, eadem ratione proderunt hæc potu data, & hepaticis, & septo tranuerso circundolentibus, quibus scilicet in hepate aut septo phlegmones, aut aliæ succorum collectiones sunt: nimirum digerendo potenter, atque sudores aut vrinam aut vtrunque mouendo: hæc ratio curandi pleuriticos, potio.

potionibus vehementer discutientibus, non
 admodum est in usu nostris medicis, quippe-
 qui post missionem sanguinis, & inunctiones,
 & mouentia sputa, & quæ ad has intentiones
 pertinent, nisi excreent agroti, desperant ser-
 uari posse, ad nullam aliam transeuntes cura-
 tionem. Scio tamen quendam, cui homo qui-
 dam vulgaris nescio quid huiusmodi in potu
 dedit, copiosissimo sudore excitato, seruatum
 esse breui, & thoracem laxatum, & sputum red-
 ditum facile, cum septima iam esset dies, &
 nihil cœpisset excreare, & pene iam strangula-
 ri præ respirandi difficultate, periclitaretur.
 Idioteque etiam qui empiricè quorundam cura-
 tionem aggrediuntur, exsudatoris curant pleu-
 ritides, sæpe cum optimo successu. At qui pro-
 fecto ratione non caret. Quare cum misso
 sanguine & appositis fomentis, & datis ecle-
 gmaticis, parum cedit pleuritis, uti suaserim
 succi panacis aut seminis abrotoni; dragma,
 ex mulla aut etiam vino, ut discutiatur. Helle-
 borum etiam nigrum feruefactum iubet po-
 tu dare pleuritico in principio: hoc sane ad
 expurgandum, si expurgatione opus sit: quod
 antea dixerat, si sub thorace dolor sit dare hel-
 leborum, idque quarto die, aut omnino ante
 quintum. Cum iusserit dare quædam admo-
 uendam aluum, quædam ad urinam docet quo

DE RATIONE VICTVS.

ex liquore quodcunque dari debeat: quæ ad-
mouendum vrinam ex vino & melle: quæ ad
aluam, ex mulla copiose diluta. Quia vinum
deducit in vrinæ vias, mulla aluam mouet.
Tenenda nobis in mistionibus aquarum cum
serapijs hæc regula est, vt similibus faculta-
tum aqua ad quoduis serapium deligatur, ni-
si quid aliud eorum quæ de ratione componē-
di medicamenta nobis scripta sunt, maioris vi-
deatur esse momenti.

*Dysenteria quæ cessauit, abscessum vel
tuberculum aliquod faciet, nisi in febres aut
sudores, & vrinæ crassæ & albæ & leues
apparuerint, vel in tertianas, vel in varices,
vel in testiculum, vel dolores in crura, vel in
coxam confirmetur dolor.*

Intelligere debes dysenteriam magnam,
quæ ex magno corporis apparatu, non ex
procathartica aliqua causa trahit ortum.
Alioqui, non mirum in soluat absque vlllo
abscessu. Intellige etiam, si cessauit repente,
paulatim enim & longo tempore, ipsamet dy-
senterica euacuatione potest mali succi co-
pia consummi. Verum cum magnus mor-
bus repente cessat, permutationis in aliud
malum

malum est certa coniectura . Ita si magna dysenteria repente soluetur, fiet permutatio in hoc aut illud, vt erit mali succi qui redundat species. Crassus enim tuberculum potius aut varices in cruribus vel in testiculo, quam vocant varicosam herniam, vel firmatum in crura aut coxam dolorem faciet, tenuis potius febres, maxime tertianas, Fieri etiam poterit permutatio non in alium morbum, sed in aliam euacuationem: velut dysenteria in sudores & vrinas crassas. Proinde dicit, futurum tuberculum aliquod, aut tubercula multa, nisi in febres fiat mutatio, succis qui fluebant in intestina, manentibus in venis & putrescentibus ibi, aut in sudores & vrinas crassas albas & leues, quales scilicet liberare solere ab abscessu aphorism 74. quartae dicitur.

In febre biliosa ante septimum diem, cum rigore morbus regius superueniens soluit febrem, sine rigore autem si superueniat praeter occasiones, perniciosum.

DERATIONE VICTVS.

Non hæc dicit quòd morbus regius cū rigore superueniens non soluat febrem, nisi fiat ante septimum, sed quòd post septimum fiens, etiam sine rigore potest esse bonus, nisi hypochondria obduruerint, vt dicitur aphorism. 64. sectionis quartæ. Itaque quia dictum est. 62. eiusdem sectionis, quibus in febribus morbus regius ante diem septimū accidit, malum, quasi exceptionem nunc scribēs dicit, etiam si ante septimum fiat in biliosa febre, si fiat cum rigore, posse vtiliter fieri, & morbum soluere: si vero superueniat sine rigore præter occasione, (ἐξω τῶν καιρῶν, id est præter opportuna tempora, hoc est intempestiuè. Sūt verò occasiones aut opportuna morbo regio tempora, si septimo, nono, aut vndecimo, aut quatuordecimo fiat) perniciosum. In aphorismo profecto scripserat simpliciter malum, hic verò augens significationem, dixit lethale seu perniciosum. Rigorem genus quoddam iudicationis feбри ardenti congruentis esse constat, siquidem. 52. dictæ sectionis dicitur, qui à febre ardente tenetur rigore superueniente liberatur. Ergo regium morbum, cum rigore fieri, significat eum decretoriè fieri, cum autem ita fit, vtilis sit, & soluat morbum.

quoniam

Quoniam verò rigor non quacunq; fiat est bonus, neq; regius morbus cum rigore bonus quacunq; die fit, sed decretoria. Si enim vt 29. apho. eiusdem sectionis dicitur, quibus in febris sexto die rigores fiunt difficilè iudicium sequitur, certè etsi cum rigore morbus regius fiat die sexto, morbum non soluet, sed si die decretorio. Ac ne tunc quidem necessario, nam nisi febris deficiat aut remittatur, & ægrotus iã debilis sit, certè rigor ipse lethalis est, vt dicitur 46. atque erit nihilominus & morbus regius cum rigore. Sed si rigor sit qualis maximè solet esse decretorius, vt qui die decretorio ægro nondum debili sit, & cui succedit euacuatio aliqua idonea, vt sudor, aut copiosa euaporatio, aut vomitus, cum hoc si morbus regius fiat, etiam si antè diem septimum solbet febrem. Oportet igitur cum hac sententiola, alias omnes quæ de ea re in aphorismis scriptæ sunt iungere, vera vt sit, nõ est autem ineptũ, aliarum ex alijs eiusdem autoris sensum, & legitimam enarrationem, accipere: neque quòd aliæ alijs indigeant, falsæ aut futiles centeri debent.

Lumborum tetanus, & in melancholicis per venas spirituum interceptiones cum fuerint,

DE RATIONE VICTVS

rint, sanguinis detractionem soluantur: cum
 autem obtendines vehementer in anteriore
 partem reuelluntur, & circa cervicem, & fa-
 ciem sudores, à dolore commorsis, & sicca-
 tis, tendinibus qui ad caudam pertinent, qui
 crassissimi spinam continuant, qua maxima
 enata copula ad pedes vsque finiuntur, huic
 si neque febris neque somnus superuenerit,
 subsecutaque vrina coctionem habentes ve-
 nerint, & sudores decretorij, bibere vinum cre-
 ticum vinosum, & polentam coctam edere,
 & cerato inungere, & contegere crura per-
 luendo vsque ad pedes calidis irrigationibus
 in pelui, & brachia vsque ad digitos inuolue-
 re, & spinam à ceruice vsque ad coxam mol-
 li pelle peruncta pinguedine & cera, vt ante-
 riora etiam contineat. Et intermissis fomen-
 tis que per vtriculos, calidam aquam infun-
 dere, & circumtendens linteolum, in lecto i-
 psum iacere fac. Aluum verò ne moueas nisi
 glande, si longo tempore sine deiectione fue-
 rit, atque si bene tibi id successerit, sin minus
 mei ~~modi~~ radicem terens in vino odorato & dau-
 cum potu da manc ieiuno antequam madefece-

*ris, atque cito post hæc farinam coctam repi-
dam edat multam, & Vinum cum Vollet le-
ne temperatum bibat, atque si tibi processerit
in melius, sin minus prædicere.*

Feri potest immobilitas, aut difficilis mo-
rus partis cuiuspiam, conuulsioni similis,
ob tentionem, & phlegmonosam venarum
affectionem. Cum enim venæ aut arteriæ que
per partem quampiam decurrunt ita sunt af-
fectæ, musculos quoque phlegmonosa lassitu-
dine afficiunt & proinde partes flecti nō pos-
sunt, faciuntque velut symptoma conuulsio-
nis, quanquam reuera ea affectio, multitudo
potius ad vasa, aut lassitudo phlegmonosa
partis est quàm conuulsio. Fieri hoc si qua
alia in parte in lumbis maximè potest, quippè
per quos decurrūt maximavena & arteria, quã
quã lūbi sæpe cōuulsioe vera afficiūtur, & que
à neruis motus incipit, potius quã à venis. Et ea
cōuulsio est nūc tetanus (cū scilicet in nullam
partē flecti possūt) nūc emprosthotonus (cū in
anteriorē inclinant) nūc opysthotonus, cū in
posteriorē. Ea inflexilitas quæ in lumbis ob ve-
narum repletionem fit, necesse est sit tetanus,
seu potius tetano similis: nam inflexilitas ve-
narum æquè prohibebit flecti antrorsum &
retrosum: quæ ob neruos humore occupa-
tos,

DE RATIONE VICTVS.

ros, fieri possit tetanus, emprosthotonus, aut
 opisthotonus, vt anteriores aut posteriores
 aut vtrique erunt occupati. Verum sunt iuxta
 lumbos, nerui quidam insignis magnitudinis,
 quatuor ortum ducentes à quatuor foramini-
 bus ossis sacri quę vtrinque sunt, collocati in-
 ter lumbos & os quod cocyxem vocāt seu cau-
 dam, qui paulò post exortum coeunt conflan-
 tes maximum quendam neruum qui decur-
 rit per femur, & antequam genu attingat fin-
 ditur rursus in tres bene magnos qui decur-
 runt vsque ad extremos pedes. His humore
 tumefactis euenit sæpe lumbos atque adedò to-
 tam spinam trahi ac conuelli. Necessè est au-
 tem eam conuulsionem esse emprosthotonū,
 decurrunt enim illi nerui per anteriora femo-
 rum & crurum, necessè est ergo ad crura an-
 terosum adduci corpus. Hatum palsionum,
 tetani inquam ob venarū repletionem, & em-
 prosthotoni obtendines hos, seu neruos mo-
 tus, curationes, nunc docet: Primę quidem cu-
 rationem in sola sanguinis missione esse, me-
 ritò dicens: Secundę verò in alijs quibusdam,
 quæ mox enarrabo. Verùm dicit, lumborum
 tetanus per venas, spirituum interceptiones cū
 fuerint, non quasi diuersas affectiones nomi-
 nās, sed vt affectionem & causam apperians,
 quasi diceret, Tetanus lumborum qui fit per
tantam

tantam venarum repletionem, vt spiritus interceptiantur: hoc enim est maximè repletionis. Dicit verò, in melancholicis, nō quòd hic affectus in solis melancholicis desideret missionem sanguinis, sed insinuans in melancholicis hoc maximè solere fieri, non quidem in quibusuis, sed ijs qui sūt ex sanguineis. Nimirum sanguinei cum ijs sanguis, aut errore vitus, aut atate crassescit, melancholici fiunt, & his maximè fiunt venarum obstructiones magnæ, quia multo abundant & crasso sanguine. Sed descriptionem secundè affectionis enatremus nūc, deinde curationem. Cum autem (inquit) ob tendines (id est ob neruos motus) in anteriorem partem reuellantur (nimirū ob illos tendines non possunt reuelli aliter) & circa ceruicem & faciem sudores fiunt (hoc non conuulsionis cuiusque sed magnæ & molestæ) dolore commorsis & siccatis tendinibus qui ad caudam pertinent. Morderi dolore dicit, ipsum dolere, non enim necesse est vt dolor sit mordax, siccatos vocat haud dubiè duriores factos: nam hic nullatenus agi de conuulsione à siccitate ratio curationis indicabit. Ergo dicit fieri circa ceruicem & faciem sudores, prædolere & distentione neruorum, dicit pertinere ad caudam, quia oriuntur iuxta caudam vt explicui: Qui crassissimi cum
 sint,

DE RATIONE VICTVS.

sint, spinam continuant cum cruribus. Sunt
 verò hi qua maximè enata copulæ (neruos vo-
 cat nunc copulas quod vt dixerat, continent
 seu copulent partes partibus) ad pedes vsque
 finiuntur. Ea pars est vt diximus os sacrum
 inter vertebrae lumborum & ossicula cauda.
 Sed curationem huius affectionis aggredia-
 mur. Quæ resoluerendi & laxandi gratia exte-
 rius admoueri iubet, siue balnea siue iniunctio-
 nes, siue pelles, siue lintea, omnia quidem iux-
 ta communem & ab omnibus medicis rece-
 ptam indicationem, resoluerendi humorem qui
 nervos replet, dicuntur, quanquam alij vehe-
 mentioribus vti videantur, atque ad eò frictio-
 nibus, & rubrificantibus, & cucurbitulis. Ve-
 rùm hæc omnia ad eandem pertinent inten-
 tionem sola maioris & minoris differentia di-
 uersa, & est quidem locus nunc maioribus
 nunc minoribus, pro morbi magnitudine, &
 ægroti natura. Quod etiam mouendi sudorè,
 aut urinam, causa, dat, & probo & recipio,
 modo tempestiuè, neque adhuc valde multis
 & crassis succis, fiat. Sed hæc videntur suspe-
 cta.) Quod missionem sanguinis tacet (cum in
 omni magna, etiam cacochymia si vires ad-
 sint commendetur.) Quod vinum vinosum
 det in neruorum conuulsione (cum nulla vini
 noxa

noxa maior esse putetur quam quòd conuul-
 siones afferat, atque a deò ipse Hippocrates te-
 stetur ebrios conuulsos mori) Quòd expurga-
 tionem prohibeat in morbo pendente ex ca-
 cochymia. Certè sanguinis missio optimum
 initium præstat curationi huius conuulsionis,
 cum in toto corpore subest plenitudo, verùm
 quia non est auxilium peculiare huius morbi,
 neque ab specie eius causæ indicatur, potuerit
 Hippocrates eam præterire, neque proinde in-
 telligendum est prohibere, nõ enim præcepta
 peculiaria tollunt vniuersales regulas, est au-
 tem dictum antea, generatim in omni morbo
 magno constante virtute & ætate florente mit-
 tendam esse sanguinem. Vinum haud dubie
 detur conuulsione laborantibus cum pericu-
 lo, neque video quid pro auctore respondere
 possim, nisi fortè dari vt ad oculorum dolo-
 res, cum scilicet corpus totum vacuum iam
 sit, fluxio cessauerit, & id quod est in parte,
 sit valde impactum. Quanquam tunc quo-
 que in conuulsione velim potionem aliam medi-
 camentosa, potiùs quàm vino extenuari, &
 digeri crassos succos: fieri tamen potest non-
 nunquam, vt nulla meliùs quàm vini aga-
 tur: cum scilicet naturæ & consuetudini
 hominis congruit, & firmata iam passio
 est, neque fluxionis nouæ vllum pericu-
 lum

DE RATIONE VICTVS

lum se insinuat. Quod expurgationem prohibeat, non video quæ causa sit, nisi fortè timet, vt trahantur excrementa in affectam partem. ob eius viciniam cum recto intestino, aut vt tracta peli non possint, quod muscoli ab dominis qui inde recipiant ueruos, iubare deiectionem non possint. Vidi enim ego hoc, non ita pridem, in quodam ægroto, cuius ctura immobilitate & conuulsione tenebantur, & cū exurgere vix vi è lecto, possit, manifestè traheretur secundum lumbos in anteriorem partem, ille dies multos niti non poterat musculis abdominis, ac proinde neque deijcere, neque deiciebat quidē omnino, nisi alius eius ventrem comprimeret quadam ligatura, quæ ex fascijs, referentē figura & positu ipsos musculos, ego machinatus sum. Tunc sanè ille ægrotus non sine periculo acciperet vehemens pharmacum, traherentur enim in ventrem plura quam deijci possent, & immanentia, in proximas partes & malè affectas imbiberentur, tamen præter hanc musculorum affectionem, nihil esset potius medicamento expurgante, pro redundantis humoris specie, sed & debilibus quoque musculis, adhibita arte, vt deiectio fiat expurgatione leuiori, & repetita est opus, vt tractio quidem nulla fiat maior quam deiectio, excrementa verò euacuentur paula-

paulatim, quo sanè modo ego dictum ægro-
 tum curavi. Dicere ergo possimus Hippocra-
 tem prohibere expurgationem fortem, idque
 non in omni convulsione, sed ea per quam
 musculi abdominis afficiantur, vt per dictum
 Emprossthotorum fieri solet. Quod ad dictas
 igitur dubitationes attinet, hæc occurrunt,
 nunc auctoris verba percurramus. Huic (in-
 quit) si neque febris neque somnus superue-
 nerit, subsecutæque vrinæ coctionem habent-
 es venerint, & sudores decretorij, vinum cre-
 ticum vinosum, & reliqua. Non sanè hæc di-
 cit quòd si hæc superuenerint, aliter curandi
 sint, sed quòd hæc superuenientia solent sol-
 uere convulsionem, ita vt alia curatione opus
 non sit. Perinde est ergo ac si diceret, hæc af-
 fectio febre superueniente soluitur, aut etiam
 superueniente somno cui succedant concoctæ
 vrinæ, aut superuenientibus sudoribus decre-
 torijs. Hi enim euacuatione, febris resolutione,
 somnus cui tales vrinæ succedant, conco-
 ctione possint convulsionem curare. Si nihil
 horum superueniat curatione & multis auxi-
 lijs est opus. Primum iubet vinum creticum
 vinosum, quasi nunc dicas è sancto martino,
 quod quo casu conferre possis dictum a me
 iam est, & polentam coctam edere, hanc non
 vt medicamentum, sed alimentum minimè noxij

DE RATIONE VICTVS

loco dat. Nimirū erat in vsu antiquis id edu-
 lium. Deinde cerato inungere. Id ceratū pos-
 sit esse simplex ex cera & oleo, aut composi-
 tum, vt quod ex oleo vulpino, aut laurino, aut
 ex castoreo paretur, aut polinem aliquem præ-
 ter oleum & ceram accipiat, vt origani, aut
 labédulæ, aut castorei, aut sulphuris, aut alte-
 rius rei acris & resoluētis facultatis: Contege-
 re crura, pannis scilicet, laneis aut lineis, aut
 pellibus: perluendo vsque ad pedes calidis ir-
 rigationibus in pelui, aut aqua scilicet sola,
 aut decoctis heruarum aut radicum, aut alia-
 rum rerum medicamentosarum. Et brachia
 vsque ad digitos inuoluere, & spinā à ceruice
 vsque ad coxam molli pelle peruucta pin-
 guedine & cera: emolliendi scilicet neruos
 causa. Potest verò esse inūctio hæc etiam, sim-
 plicior aut medicamentosa. Debet verò ita
 inuolui vt anteriora etiam contineat inuncta
 pellis, vt ampla scilicet sit pellis neque solum
 posteriorem spinæ partem, sed latera &
 anteriorem etiam partem corporis conti-
 neat, nisi viscera, quæ ad anteriores spe-
 ctant partes, id fieri prohibeant. Et intermit-
 tens fomenta, quæ per vtriculos, calidam aquā
 infundere, & linteolum circuntendere, & in
 lecto hominem collocare, vt per quietem &
 contactum corpus meliùs medicaminibus
frua-

fruat. Aluum verò (inquit) ne moueris nisi glande si longo tempore sine deiectione fuerit, alioqui, ne glande quidem moue. Quatenus & quo casu verè hoc dici possit explicuimus: Atque si bene tibi successerit. Hic haud dubie desunt verba aliquot, dicendum enim fuit, atque si bene tibi successerit, bene habet, peractaque ita fuerit curatio: Sin minus (inquit velut ad vltima veniens iam auxilia) modi radicem terens in vino adorato, & daucum potu da, mane ieiuno antequam madereris, balneo scilicet aut inunctione. Non constat quid sit modus: verum fuerit herua aliqua, dauco facultate similis, calida scilicet & sicca, & tenuium partium, mouens sudorem & vrinam fortiter. Hac eadem intentione parari possunt potiones ex valeriana, aut ex seseli, & ex innumeris alijs, vt etiam ex ligno guaiaco, aut zarza parilla vocata, aut china radice, quæ data vt hic præcipitur ieiunis summo mane multis diebus, absumendo excrementa, & mouendo dictas euacuationes, persanare hanc affectionem possint. Atque post hæc, cito farinam coctam tepidam edat multam, non adeò vt grauet, sed vt pro corporis alimento satis sit, & bibat vinum cum volet, hoc est

DE RATIONE VICTVS

si videbitur ob naturam & consuetudinē ho-
minis, bene temperatum: non enim datur nūc
vt medicamentum, velut nuper, sed vt potus
familiaris. Atque (inquit) si hac ratione tibi
res ceder bene, sin minus prædicere oportet
immedicabile esse malum, & à curatione de-
sistere, multi enim medici ridiculi fiunt, du-
ras iam & immedicabiles affectiones, conan-
tes denouiri.

*Morbi autem omnes solvuntur, aut per os,
aut per aluum, aut per vesicam, aut alio ali-
quo tali articulo. Sudoris autem species com-
munis omnibus.*

MORBI qui non sunt omnino exigui non
solvuntur tuto sine euacuatione aliqua
manifesta, aut abscessu, nisi raro in pue-
ris: quorum quia insensilis euacuatio longè ma-
ior est quam adultorum, morbi solvuntur, vt
Gal. testatur, aliquando per somnū altiore
citra euacuationem manifestam. Proinde di-
cit Hippocrates morbos omnes (pédentes scili-
cet ex materia, & magnos) solui aut per os, aut
per aluū, aut per vesicā, aut alio aliquo articu-
lo, hoc est aut per abscessum (nimirum in arti-
culos solent abscessus fieri) aut per sudorem.
Quoniam verò euacuationes, per os, aluum,
aut

aut vesicam, morbis quarundam partium videntur esse peculiare, quæ per os ventri superiori, quæ per aluum inferiori, & cavæ parti lecoris: quæ per vesicam, renibus & gibbæ parti hepatis. dicit, sudores partes omnes æque respicere, quia versus quaque fieri possunt, & communes esse morbis omnibus. Constat nõ his solùm poris solui posse morbos: nam & fluxu sanguinis ex naribus, & ex utero, & hæmorrhoidibus solvuntur multi. Verùm Hippocrates videtur meminisse euacuationum genere naturalium, & etati omni communium. Nam fluxus sanguinis nullus est naturalis præter menstruum, qui non est omnium ætatum, sed quarundam.

Helleborum autem dare oportet quibus à capite fertur fluxio. Qui cunque autem ex abscessibus, aut phleborrhagia, aut ob intemperantiam, aut ob aliquam aliam fortem causam, suppurati fiunt, ne des helleborum his, qui huiusmodi sunt. Neque enim proderit. Atque si quid patiat, causa videbitur esse helleborus. Si vero dissoluatur corpus, aut dolor sit in capite, vel implantur aures: aut nares, vel sputum: aut genarum gravitas, aut corporis moles maior solita, quodcunque horum

DE RATIONE VICTVS

contigerit, neque ex potibus, neque ex Venere, neque ex merore, neque ob curas, neque ob vigilias, etenim si aliquā harum habeat causam, ad hanc oportet dirigere curationem.

Ε'λλεβοριζειν seu helleboro vti apud Hippocratem, vt alijs locis monui, non solum est helleborum propinare, sed omnino vti expurgatione, ita verò loquebatur quia helleborus erat nobilissimum medicamentorum expurgantium, quibus ea tempestate vtebatur. Narrat ergo nunc, quibus dari debeat, & quibus non: non sanè omnes, sed quasdam dispositiones recensens. Primum (inquit) dari debere quibus à capite fertur fluxio, siue in thoracem, siue in ventriculum, siue in partem aliā feratur. Intellige verò non quancunque leuiculam fluxionem, multæ enim excitantur leui occasione, & cessant iponte breui: sed fluxionem diuturnam, & magnam. Talis haud dubie excrementorum redundantiam significat in capite, quod gignat, vel in toto corpore, quòd in caput mittat. Neque sanè minus, si fluxio à nuda capitis intemperie inceperit, ea enim ipsa intemperies, excrementa con-gesserit vel aliunde recipere fecerit, à quibus ipsa iam intemperies mutuò conseructur. Por-
rò si

rō si dissoluatur corpus, vt eneruarum esse vi-
 deatur, & grauitate loco moueat, aut do-
 lor capitis sit, non qualiscunque, sed grauis,
 magnus, & diuturnus: vel impleantur aures,
 vt quibus repletis auditorijs potis sit grauis
 auditus, aut nares, vt ijs qui obturatis nari-
 bus difficulter respirent, vel sputum, hoc est
 sputi instrumenta, pulmo scilicet & asperæ
 arteriæ impleantur, aut accidat genuum gra-
 uitas, hoc est dolor grauis genuum, aut ea-
 dem ratione aliorum articulorum, aut corpo-
 ris moles maior solita, vt euenit ijs qui intum-
 escunt præter naturam, quodcunque ho-
 rum contigerit helleborum dare iubet: quia
 hæc omnia excrementorum redundantiam
 indicant, Verùm addit, neque ex potibus, ne-
 que ex venere, neque ex meliore neque ob vi-
 gilijs neque ob curas processerint. Nimirum
 ex vino sæpe fiunt hæc, corporis dissolutio, gra-
 uitas capitis, & surditas, & affectio corizæ si-
 milis, quin & venæ tument, & tota corpo-
 ris molles, & expectato solum tēpore soluē-
 dæ crapulæ euanescent. Ex venere etiam
 quidam hæc patiuntur omnia, laborantes
 penuria magis quam redundantia, atque
 etsi quam maximè malis succis sunt, sunt
 tamen etiam debiles, vt helleborum non susti-
 neant.

DE RATIONE VICTVS.

neant, sed refectioe potius indigeant, & purgatione per epicrasim: Ob curas etiam, merorem, & vigalias, languent quidam grauati capite, loco vix se mouentes, respirantes cum angustia, qui conciliato somno, solatijs, & hilariconuictu, aut, ad hæc ipsa, loci mutatione, magis indigent, quam alia curatione: ob hæc dicit, Etenim si quampiam harū habeat causam, ad eam oportet dirigere curationē. Sed quibus dari helleborū prohibeat, onatremus. Suppuratis, hoc est pus intra thoracem habentibus dari prohibet, siue ex abscessibus ruptis sit suppuratio facta, vt quibus ex pleuritide, aut perineumonia: siue ex phleborrhagia, vt quibus ex hemoptoyca passione: siue ob intemperantiam in victu, nimirum qui intemperanter viuūt congerunt multam puritatem in lateribus, quæ partim ibi genita, partim è capite aut toto corpore influens, ibi putrescit, ab itq; in pus, vt primo lib. de morbis ab Hippocrate dicitur. Non enim necesse est, vt qui suppuratione laborat, pleuriticus fuerit, aut perineumonius: fieri enim potuerit suppuratus ob redundantiam excrementorum, quam intemperantia victus pepererit, vt diximus, aut ob fontem aliam causam, vt ob vulnus, aut plagā contudentem. Vt unque denique factus sit homo suppuratus ne des, inquit, helleborum, neque

neque enim proderit, atque siquid deinde patiatur grauius, causa videbitur esse helleborus. Galen. alios quidem suppuratos expurgati medicamento non iubari fateretur, eos vero qui ob intemperantiam sint facti, negat. Videtur enim, cum eorū morbus à crudorum cœperit multitudine, ab expurgatione debere incipere, curatio. Mihi verò etsi à multitudine cœperit malum, vbi iam, suppurati sint facti, & tabescere cœperint (quod mox succedit) nequaquam videntur iubari posse, sed alias euacuationes molindas, vt ex creationem facilem, & emunctionem, si à capite malum cœperit, alui verò solutionem, virandam. Hæc enim non solum pharmaco quod petse vim habet calfaciendi & siccandi, sed sponte etiam facta periculosa est, ijs qui tabescunt, vt in aphorismo dicitur, atque adeo ei qui tenetur à perineuromia, aut à pleuritide cum ad suppurationem res vertitur. Ex thorace enim quam minimū trahitur in aluum, & succi crassi qualis pus est nihil, & interim deijcitur virus. Aliquāto maior spes est in purgatione peryrinas, ob arterias quibus ex magna renes pendent, omnium autē optima eius morbi solutio est, puris facilis & copiosa excreatio.

DERATIONE VICTVS

*Dolores ex itinere, laterum, dorſi, lumbo-
rum, coxæ, & quacunque respirantes dolent
occafionem aliquam habentes, ſepius enim
conſueuerunt dolores ex crapula & cibi in-
ſtantibus in lumbos & in coxam venire, qui-
bus talia fuerint vrinæ difficultas accedit, ho-
rum iter cauſa eſt corixæ itē & raucedinis.*

Dvas affectiones memorat, quæ à duabus
cauſis præcipue fieri & augeri conſueue-
runt, vrinæ difficultatem & catharros,
quæ à magna aſſiduaque ex itinere defatiga-
tione, & à multo cibo & potu naſci ſolēt. Cer-
tè nihil experimento magis notum eſt, quàm
eos qui ad horum utrūvis ſunt parati, itinere
& voracitate lædi. Iter quidē præcipue diffi-
cultatem vrinæ ſolet facere, quia diſtributionē
inordinatam facit excrementorum, per quam
in anguſtas vias impingunt quædam craſſa, in
eas præcipue quibus vrina redditur, quia ſiue
pedes, ſiue æques, iter agat quis, plurimum ſe-
cundum renes & veſicam laborat corpus, &
concutitur. Accedit quod qui iter agunt vſq;
ad defatigationem, intempèſtiuè mouentur
mox à cibo, ob quàm igitur cauſam pueri cal-
culis veſicæ & aliis ſtranguriis obnoxij ſunt,
ſiunt etiam & ij qui non habent motui & cibo
certas, deſtinatasq; horas, led victu vtuntur ru-
mul-

multuario, ut qui iter agunt. Voracitas catarrhos videtur potius nata facere, mittuntur enim è partibus in partes, quæ in singulis redūdant. Verum & hæc facit strangurias, & defatigatio ex itinere catarrhos, suntque dictæ passiones quodammodo analogæ, & eisdem de causis natæ fieri, & eisdem hominibus. Nam voracitas replet crassis, & angustarū viarum parit obstructions, & hæc præcipue est puerilium morborū causa: exercitatio nimia non replet, sed distribuit nimis, & ita quæ per naturales meatus erāt euacuāda, rapi facit in caput, thoracē, aut partes alias, cietq; pro naturalib⁹ effluxibus, fluxiones præter naturā. Nō autē facit hæc iter quodcūque, neq; quæcūq; satietas, sed iter quod vsq; ad defatigationē, & voracitas quæ vsq; ad corporis repletionē processerūt. Defatigationē ex itinere indicāt dolores laterū, dorsi lūborū, aut coxæ, aut quorūdā, omniūue horū repletionē ex voracitate dolores inter respirādū, ex inflatione quā crapula, & cibi fecerint, oborti: qui dolores nō solū secūdū hypoehondria & thoracē, sed secūdū lūbos etiā & coxas, aliquādo sentiri cōsueuerūt. quib⁹ igitur, inquit, talia fuerint, vrinæ difficultas accedit, aut magnus catarrhus, quia ut & satietas: iter est horum causa, stranguriæ scilicet & corizæ & raucedinis.

DE RATIONE VICTVS

Quaecunque verò à dietis pluxima quidē
 quibus, vt cōsuetudinem victus mutauerit præ
 cipue, declarat. Etenim quicumque non soliti
 prandere pransi sunt, tumor magnus ipsis ven
 tris, & dormitatio, & plethora. Si autem su
 percoenauerint, aluus turbabitur. Cōfert autē
 hos lotos dormire, excitatos autem deambula
 re lente crebros circuitus, atque si vētrem exo
 nerauerit, cœnare, & bibere vinum paucum,
 sed meracius, si verò non exonerauerit ven
 trem, inungere corpus calido, atque si sitierit,
 vino aquoso albo aut dulci potu requiescere: si
 autem non, dormiant amplius & requiescāt.
 Cetera verò similiter ac qui ex crapula, vi
 ctus eis instituatur.

Quandoquidem neque idem victus omni
 bus congruit, neque eodem modo o
 mnes leduntur ab eisdem erratis in victu
 sed quo victu hic leditur ille iuuatur quāma
 ximè, præcipuaque causa huius differentia in
 cuiusque hominis consuetudine statuitur, di
 cit, quaecunque à dietis, hoc est à victus muta
 tionibus contingunt mala, maxima quidē ex
 parte quibus declarat, vt consuetudinem qui
 bus mutauerit. Vtitur ad hanc rem exēplis qui
 bus

bus secundo libro probauit, seruari debere cōsuetudinem, vt, inquit, qui non soliti prandre pransi sunt, conquerruntur fieri sibi tumorē magnum ventris, & plethorā, eius scilicet parvis, & dormitationem: illud ob copiam solito maiorem ciborum, qui quod prior cibus non bene & vt solet descenderit, etiam superne detinebitur: hoc ob copiam vaporum qui in caput ex pluri cibo solito, ascenderint. Quod si supercœnauerint, alius ipsis turbabitur. Neq; sane hæc sit maxima noxa quæ ex cibo recenti, bis iam ingesto, antequam prior coctus sit, & descenderit, fieri possit, sed etiam minima, turbatione enim alui solui possit satietas. Fieri vero possint febres diariæ aut putidæ, vt quisque paratus sit, catarrhi, vt nuper dicebatur, & difficultas vrinæ, capitis grauitas, grauiasomnia, vertigines, iufforum visis similia, quin & apoplecticæ etiam passiones. Proinde Hippocrates non censet hos victus errores contemni, sed mox apponit, quæ sint agenda ei, qui ita deliquerit. Confert (inquit) primū hos, qui scilicet præter consuetudinem pransi sint, lotos dormire. Ego sanè haud intelligo, balneum vllum a multa cibi ingestione laudari, nullum enim non est noxium, siue calidum siue frigidum, pleno ventre, sed Hippocratem secundum hominum consuetudinem, qui la-

DE RATIONE VICTVS.

uari mox à cibo consueuerunt manus & ora, inuentem, mox à cibo eundum esse dormitum dixisse, confert hos lotos dormire, hoc est mox ac sint loti, quod mox ab accepto cibo fit dormire. Sunt quidam qui ob gulæ & oris vetriculi angustiam, tempore quodam indigent vt cibus resideat, qui ob hanc causam nō mox sed post paulo dormire debent: Alij etiā quia vertiginosi sunt, aut capitis grauitatem patiuntur expectare debent vt vapores nonnihil extenuentur: Alioqui nihil mali est, si quis mox à cibo dormiat, somnus verò debet esse longus & in loco obscuro & temperato, ita enim optimè occurritur noxis diurni somni. Excitatos iam (inquit) oportet lente deambulare crebros circuitus, hoc est vt deambulent læte, sed citra intermissionem. Non enim qui cibo anguntur, cogendi sunt concitato cursu moueri, aut aliter laborare, vt videtur vulgo, sed quiescendum, aut lente mouendum est: alioqui ardet caput, & thorax, cogitur laborare, & respirare difficulter, & ita alliciunt in sese copiam crudorum excrementorum. Si lenta illa & crebra inambulatione homo ventrem exonerauerit, licebit cœner, atq; adeo debet cœnare, ne vt prandium citra cōsuetudinem interposuit ita cœnam præter consuetudinem intermittat & errata longius producantur & noxx, & biberere

bere vinum paucum sed meracius, vt melius
 cœna coqui possit, & minus grauetur homo:
 si verò non exonerauerit ventrem, cœnam ne
 accipiat, non enim bene capietur ventre, sed
 quiescat & inungatur oleo, hâc enim esse opti-
 mam rationem procurandæ coctionis ipse an-
 tè docuit, dicens pannis contegere quietem a-
 gere & inungere. Atque si sitierit (inquit) bi-
 bat vinum aquosum & album aut dulce, vt si-
 tim soletur, & deinde requiescat & dormiat.
 Dat album aquosum aut dulce, quia utriusque
 est vinum debile, & minime siticulosum, dul-
 ce præterea aluum mouet, vt antea dicebatur
 Verum cum dicit si sitierit intellige multum, vt
 non possit dormire, alioqui satius sit vt somno
 sitim extinguat iuxta id quod in aphorismo di-
 citur, quicumque noctu bibere appetunt si su-
 per dormierint non sitient. Si igitur non sitie-
 rint, aut non multum, dormiant, inquit, am-
 plius & requiescant, nullo scilicet tunc potu
 accepto. Cætera (inquit) similiter instituantur vi-
 ctus, atque ijs qui ex crapula laborant. Sed
 quæ sit reliqua ebriorum procuratio præter so-
 mnum longum, mox dicit: ea est, vt postquam
 satis multum dormierint, sorbeant iusculum
 aliquod, quod cuique erit iocundum, vt mox
 explicabitur.

DE RATIONE VICTVS.

Quæ verò à potionibus, quæcunque aquo-
siora sunt, tardius penetrant, & circulo acta
morantur circa hypochondria, & in vrinam
non decurrunt. Hac autem potione plenus qui
est, nullum opus acute exequetur, quæcunque
corpori composito euenit vi & celeritate per-
ficere. Maximè autem requiescat vsque dū,
cum cibus concocta fuerint.

Cum cœpisset loqui de erroribus in cibo
capiendo, occasione arrepta ab ijs quæ di-
xit de crapula, interponit obiter noxas,
quæ ex nimio potu contingunt, & eorum qui
potu læsi sint procurationes. Imprimis quidē
agens de potu aquo siori, deinde de meraciori.
Quæ aquo siora sunt tardius penetrant, cir-
cunfluitantia morantur in hypochondrijs, &
in vrinam tarde decurrunt, eadem ratione ne-
que facile excludantur. Hac causa qui tali po-
tu pleni sunt, tument, & ægre se mouent, neq;
ad vllum eorum operum, quæ vt exequantur
homines, indigent vi aut celeritate, sunt expe-
ditissimi: nulla autem ratione hi melius se ab hoc
malo expediunt, quàm quiescentes vsque dū
cum cibus coquendis absumantur portiones.
Nam si quis cursu, aut lucta, aut labore alio, cu-
ret aquosum potum inde deturbare dolores
patie-

patietur inanis partis & tormina intestino-
rum.

Meraciora verò & austeriora palpitatione in corpore, atque in capite pulsum efficiunt his bene erit si superdormiant, calidūque quippiam sorbeant, eorum quæ ipsis sunt suauissima. Ieiunium autem malum ad capitis dolore & crapulam.

HÆc est procuratio ebriorum, quam nuper dixit congruere ijs, qui insoliti essent pransi. Ea est dormire vsque dum solvatur crapula, deinde cibum aliquem forbilem calidum accipere, quicumque gratus homini sit, modò sit boni succi, & nulla insigniter noxia qualitate affectus. Sed mireris Hippocratem dicere meraciora & austeriora. quasi eadem vina sint meraca & austera, cum sint tam diuersa, vt austera sint nonnunquam etiam frigida, vel saltem ad alia vini genera. Certè, aut abusive vtitur nomine austeri, austera vocans quæ vehementia & fortia, etsi sint acria, aut duplicis generis vini meminit ob duplicem noxam, quòd scilicet austera vt minus calida & crassiora, flatibus repleant, & palpitationibus: meraciora vt calidiora caput tentent, & pulsum in eo faciant, pulsum scilicet vehementem arteriarum, qualem Hippocrates simpliciter

DE RATIONE VICTVS.

solet pulsum appellare. Quòd dicit ieiunium
 malum est ad capitis dolorem & crapulam,
 videtur dictis repugnans. Nam dixit, eandem
 esse procurationem ad crapulã, & ad eos qui
 plus solito, aut qua hora non consueuerunt,
 ingesserunt cibos, constat verò his nõ esse no-
 xium ieiunium: neque ergo ijs qui vino se re-
 pleuerint. Certè Hippocrates non dicit acci-
 piendum esse ebrijs cibum in ipsa ebrietas,
 sed malum esse si quis postquam dormitũ sa-
 tis est, & soluta crapula, hominem in ieiunio
 contineat, neque det sorbitionem aliquam io-
 cundam calidam. Nam cum ex æstu vini su-
 per sit ventriculus atidior, ieiunio aresceret ma-
 gis, & redirent denuo symptomata prioribus
 similia. nam ieiunium, vt mox dicitur, sympto-
 mata facit similia ijs quæ à vino, pulsum enim
 intemporis, & capitis dolorem, & ardorẽ,
 præcipuè in pycroholis. Igitur has ob causas
 malum est ieiunium ebrijs, postquam soluta
 iam sit ebrietas, constat verò quòd & ijs qui
 pransi sunt cum non soferent, postquam con-
 fecta iam videatur esse satietas, sorbitio aliqua
 talis congruat.

*Quicumque verò semel in die cibum acci-
 piunt, vacui & impotentes sunt, & mingunt
 calidum præter consuetudinem, vacua ha-
 bentes*

bentes vasa . Fit autem os & salsum & amarum, & tremunt in omni opere, & tempora contenduntur, & cœnam non possunt concoquere, vt si pransi essent . Hos autem oportet bibere minus quam consueuerunt, & humidiores mazam pro pane, & olera, lapathum, aut maluam, aut ptyisanam, & betas, bibere autem secundum cibi quantitatem, Vinũ quantum videatur esse moderatum, & aquosius, & à cœna deambulare exiguum, vsque dum vrinæ fluxerint, & mingant, vtantur autem, & piscibus coctis.

HÆc omnia dicta & enarrata sunt secundo libro huius operis, & quæ pertinent ad noxas quas affert, intermissus præter consuetudinem cibus, & quæ ad procurationem eius qui ita deliquerit. Quod illic dixerat, oportet cœnam minorem facere quam consueuerit, neque siccam, sed modi humectantioris, explicat nunc exemplis dicens, humidiores mazam pro pane, & olera, lapathum, maluam, & betas, aut ptyisanam, vtantur autem & piscibus coctis. Nimirum sunt hæc omnia tenuia & humida. Quod de potu dicit, videri possit repugnare, cum ijs quæ

DE RATIONE VICTVS.

libro secūdo dixerat. Illic enim ita est scriptū:
 Et post hæc bibere non aquosum: hic dicit, &
 aquosius verum intellige, vt ibidem explicui-
 mus illic eon prohiberi aquosum, sed aquosio-
 rem quā pro cibi quantitate, hoc est aquosio-
 rem, quā vt cibi coqui possint. Hic ergo iubet
 aquosius dari, quā soleat homo bibere: illic
 prohibet dari aquosum a deo, vt coquere ho-
 mo non possit. Quòd de deambulatione post
 cœnam, videtur vulgus hominū maxime pro-
 bare, atque a deo plerique cœnāt cito, vt à cœ-
 na deambulent, videoque in ore vulgariū om-
 nium circumferri illud, post cœnam molles pa-
 sus abire. Tamen re vera non est consonū do-
 ctinæ Hippocra. & Galeni, qui à cibo somnū
 à somno motum semper commendant. Neq;
 profecto à cœna quā à prandio minus est dor-
 miendum statim, aut deambulandum magis
 sed si quando à cibo mouendum, minus sit no-
 xium à prandio ambulare & à cœna dormire,
 magis enim congruit cum temporis natura,
 cum interdiu motus & noctu somnus, natura
 lis sit, & consuetus. Nunquam tamē si quis ve-
 lit recte suæ valetudini consulere, debet à cibo
 ambulare, sed à somno, eoq; satis longo, atq;
 ita interpretantur quidā, hunc autorem præci-
 pere vt deambulet homo à cœna, nō mox, sed
 interposito somno. Mihi verò non videtur fer-

re id posse, hanc phrasim à cœna. Nam somnum oportet esse longum, & per totam noctē productum. Quis autē dicet à cœna agi, quæ sequenti die aguntur? proinde aliter interpretor Hippocratem quidem non docere, deambulā dum esse à cœna, velut rationem aliquam aut regulam victus instituendi, hominibus in cōmune vtilem, tradens (non enim est) sed peculiarem curationem, eorum qui ita sint affecti, vt nunc est dictum. Nimirum, quanquā benevalentium & bene temperatorum valetudini sit aduersum moueri à cibo, eos tamen qui tota die præter consuetudinem ieiunauerint, & proinde læsi sint, vt solent qui sunt parte superiori pycrocholi (plurimi enim alij quòd bene temperati sint, ac multo magis quòd pituitosi non læduntur) expedit mox à cœna deambulare, vsque dum minxerint, deinde dormitum ire, quia his ob bilis copiam, quam vētriculus collegerat, non residet in ventriculo cœna, vsque dum deambulando fecerint, vt bilis deorsum penetrauerit, quod miçtione indicatur.

Cibi autem maximè significationem præbent.

Cibi ipsi suæ facultatis & naturæ significationē præbent, ex ijs enim quæ quilibet ciborum

D E R A T I O N E V I C T U S .

borum ingestus facit, eius facultas optimè deprehenditur. Hippocrates ergo hoc præfatus, de quibusdam alimentis agit hoc loco, neque inmerito. nam ad artem instituendi victum pertinet nosse vires alimentorum, vt ad quancunque aliam artem, propriam materiam. Videtur verò delegisse pessima edulia, de quibus ageret, vt ea à quibus cauendum sit discamus. Et cum agere cœpisset de erroribus qui contingunt in victu, egissetque iam de ijs qui in quantitate aut numero cibationum contingunt, vt discamus eos qui contingere possunt in qualitate persequitur cibos vitiosos, & egrotantibus acute inutiles, incipiens ab allio.

*Allium flatum facit, & calorem circa thoracem, & capitis grauitatem, & cibi fastidiũ
& si quis alius dolor ex consuetudine prius fuerit, augere possit. Vrinam autem mouet, & hoc habet bonum: optimum autem est ipso vesci ei qui crapulæ se daturus sit, & futurus ebrius.*

Alliu calidæ & siccæ naturæ est in tertij ordinis sine, aut initio quarti, ad frequentẽ usum, vt quis eo pro cibo magna quantitate vtatur, inutile est, quia mali succi, acris et

mordacis, verum medicamenti gratia acceptum, ad quædam est vtilissimum, ad quædam valde noxium, & , si quod aliud eduliorum, cum delectum quibusdam dandum sepe, quibusdam denegandum semper, quia idem à seipso plurimum videtur dissidere pro capientis natura, & consuetudine. Imprimis dicit flatum facere, cui ad stipulari videtur, quod ipse met in calce sexti Epidemion dicit, dolores circa vmbilicum ciere, sed & quod mox addit si quis alius dolor ex consuetudine fuerit, augere possit. Sed magnopere videtur repugnare eius natura, cum vt diximus calidum & siccū adeo sit. Quid & quod ipsemet mox addit, optimum esse ijs qui crapulæ se sint daturi? quæ enim id causa, si flatuosum est? an vt vinum conferatur magis, & magis repleatur caput, & maior ebrietas fiat? non ergo ita est, sed si bonum est potaturis multum, absorbit vini vapores, & vincit. Repugnat quoque Galen. qui duodecimo methodi ad colicos dolores alia plurimū commendat, quibus sanè nihil esset nocentius, si essent flatuosa. Non sunt tamen re vera, quanquam flatus faciunt: nam & vinum merum facit eructare & crepitū ex aluo demittere. Quo pacto hæc? certè flatuosa sunt ex quibus vt materia flatus multus nascitur fieri, seu quæ nata sunt abire inflatus: flatum

D E R A T I O N E V I C T V S .

autem faciunt, quæcunque vim causæ faciētis
 obtinent, & dissoluendo flatuosam materiam,
 flatus gignunt, & extenuando flatus crassos, si
 qui inerant, eos commouent: & hæc quidem
 primo occurfu, vbi plurimum materiæ subest
 dolores ex flatu ciere possunt, eadem vero si-
 quis vti perseueret, eos ipsos dolores persanāt
 consumentia flatus quos excitarūt. Huiusmo-
 di sunt vinum meracius, & alia, & ita flatus fa-
 ciunt, non aliter. Calorem, inquit, facit circa
 thoracem, & grauitatem capitis, & cibi fasti-
 dium. Mirum est quod rustici testantur, allia
 æstate frigida esse, & sitim extinguere, quan-
 doquidem qua die alia acceperunt, melius fe-
 runt laborem, & ardorem solis, & minus vr-
 gentur siti, necesse est autem mox quoque me-
 lius accipiant & coquant cibos, ab ambientis
 calore minus debilitati. Cuius rei causa est ꝓ
 cum illi sint robusto calore, & præterea eis as-
 sueti, commutant alia, trahuntque in sese faci-
 le, ea ergo calida cum sint, augent & roborāt
 naturalem eorum calorem, qui robustior red-
 ditus, melius cibos coquit, corpora nutrit, &
 humectat, corpusque calorem præternaturam
 minus concipit, ac proinde minùs sitit. Illis igi-
 tur neque caput grauabitur, quia vincitur vis
 alij. Igitur allium faciet hæc debilibus quique
 ob debilitatem sui caloris naturalis aut desue-
tud

rudinem ab alio incalescunt præter naturam, aut ijs qui etsi alioqui possent allij esum sustinere, nunc non possunt, quòd plethorici sint. Illis necesse est pectora inflammari, grauari capita, & fastidium, & firim fieri. Vrinã inquit commouere, & hoc bibere bonũ. Hoc aded est manifestum, vt oleat quamplurimũ alia, vrinã eius qui ea ingessit, vt Aristoteles testatur 12. sect. problematum. Qua ratione vsus allij ab ebrietate præseruet dictum iam est.

Caseus autem flatum, & adstrictionem, & ciborum inflammationem facit crudum quoque & incoctum existit, pessimus autem eius esus ijs qui se potu repleuerunt.

CAseus quidẽ omnino omnia hæc habet mala, non tamen idem omnia æquẽ, sed qui flatum magis parit. is minus inflamat cibos, & minus adstringit. Accipit verò differentiam ex multis, nam ex materia, ex lactis scilicet genere, caprinum enim quam ouillũ, inflamat & adstringit magis, flatum gignit minusquam ouillum, siccius enim & calidius est, vt ipsum lac: sed & ex modo præparandi. Quod enim accepit coaguli plus, adstrictio-

DE RATIONE VICTVS

nem & inflammationem magis, flatum habebit minus. Maxima verò, & scitu dignissima casei differentia, est ex ætate. Plurimum enim differt vetus à recenti. Vetus enim acer & mali succi est, terreus, crassus, & ob id tarde descendens, obstruens, cacochimias faciens, & cruditatem nidorofam per ciborum inflammationē. Proinde ad sistēdum aluum cōfert, nisi cum adeò iam acer vetustate factus est, vt mordicatione irritet, tunc enim fecerit, cohibens & irritans, ex diarrhea dysenteriam. Verùm calculosis & quibusuis vrinæ morbis, & vtcunque obstructis, fuerit periculosus, & ijs qui grauibus insomnijs aut incubo laborant, quin & difficilè spirantibus nisi detur vetustate acerrimi exiguum vt condimenti gratia in persus puluis, is enim aliquando, dissoluit acrimonia pituitæ concretiones, in thorace & in ventriculo. Alioqui & melancholicis obest summè, sanguinem reddens sicciorē & crassiorē, & ob cacochimiam, frequens eius vsus replet maligna scabie: recens hæc vitia minus habet, non enim mali succi est, neque adeo recessit à lactis temperamento, neque exaruit, neque acrimoniā comparauit, sed hanc ipsam ob causam flatum magis parit, id verò vitium leuius est, quam vt cum illis conferri possit, proinde ad men-

fas multo probatur magis. Vterque sanè casus est succi crudi & crassi, albis enim & crassis replet venas, & consistentibus citra sanguinem. Fiunt tamen ex recēti, cruda, qualitatis expertia, aut dulcia: ex veteri, acria, aut salsa, vnde multa salsa pituita. Pessimum dicit esse eius vsum ijs qui se potu repleuerint, huius causam esse existimo, quòd si quis plenus potu multum casei accipiat, aut eo accepto largius poterit, necesse sit caseum cum liquore in venas & arterias deduci, aut in angustas transferri vrinæ vias. Verum est neque nimiam potus abstinentiã vtilẽ esse in veteris casei elu: inflãmatione enim magis creuerit, ac saepe opus est, ei inflãmationi quam caseus peperit, gelidæ potu occurrere, & tunc quidem non mirum si colicus dolor, aut omnino intestinorũ tormina fiant. Quare satius consultiusque fuerit, veteri in cibus nunquam vti nisi omnino exiguo, condimenti aut medicamenti gratia, vt dixi.

Legumina autem omnia flatuosa, & cruda, & elixa, & frixa, minimè autem, vel macerata, vel viridia. His autẽ nõ oportet vti nisi cū cibus. Est autem vnicuique suum vitium.

Commune est leguminibus omnibus, esse flatuosas, & crudi sicci, nõ tñ oranib⁹ eque

DE RATIONE VICTVS

vt in disputatione de singulis dicetur. Sūt præ-
 terea propriæ & noxæ & commeditates singu-
 lis. Parari solent varijs modis, manduntur e-
 nim fere omnia, cruda, dum recentia adhuc
 sunt, postea elixantur aut friguntur, aut etiam
 sub cineribus torrentur, vt cicera, quædã ma-
 cerata solùm manduntur, vt lupini. Vtcūque
 parentur, dicit esse vitiosa, & habere quæ di-
 cta sunt mala, ac proinde consult, nunquam
 leguminibus vllis vti, nisi cū cibus, hoc est cō-
 ditis, vt solent cū carnibus aut euis. Debent
 vero cōdimēta accipere aromata & mel, aut
 alia quæ vitia leguminū possint emēdare. Nō
 tamen proinde nihil interest vt parentur, si
 quando quis velit solis vti. Emendat enim ali-
 quid præparatio, & alia plus alijs. Non enim
 tantum flatus deponunt maceratione sola,
 quantum elixatione, neque hac, quantum fri-
 xione, aut assatione. Neque assatione aut fri-
 xione comparant tantam coquendi facilita-
 tem, quantum maceratione neque hac, quan-
 tam elixatione. Itaque flatus emendatur assa-
 tione aut frixione maximè, maceratione mi-
 nimè coquendi difficultas elixatione supera-
 tur maximè, frixione aut assatione minimè.
 Quare non est legendum, vt plærisque habe-
 tur codicibus, minimè autem macerata aut
 aut vitidia, vt significetur minimè flatuosa
esse

esse macerata aut viridia, falsum enim sit hoc prorsus: sed aut expungendum est illud. Minimè autem, legendumque vt Gal. testatur haberi in quibusdam codicibus, flatuosa sunt, & cruda, & elixa & frixa & macerata & viridia: aut illud minimè autem, referendum est ad dictionem frixa, ac maioris claritatis gratia concludendū parentesi, ita scilicet, flatuosa sunt & cruda & elixa, & frixa (minimè autè, hoc est minimè autem flatuosa sunt, quæ frixa) & macerata, & viridia.

*Cicer flatum parit, crudum frictumque,
& laborem.*

Non estur cicer crudum solum aut frictū, nam & elixatum, & tostum cum sale, ac sub cineribus: neque solum crudum & frictum flatuosum est & laborē facit, hoc est dolores flatuosos, sed vt cunque paretur, quoniam verò id dictum erat in commune de omni legumine, satis fuit id decicere compendio dicere duabus nominatis differentijs crudi & fricti, vt reliquæ intelligentur. Itaque vt cunque accipiatur cicer flatum parit, non tamen vt cunque æquè sed vt vniuersim dicentes explicuimus, proinde eius vix est vllus utilis vsus, & multæ noxæ. Ad venerem instigat,
& se-

DE RATIONE VICTVS

& semen putatur augere, eius tamen cremoris creber est vsus ad mouendam vrinam, & ad menstruas euacuationes, & ad facilē partum, præcipuè tamen id facit cremor nigri ciceris: merito tamen omnes quos cremore vti iubemus, monemus ab ipsis ciceribus abstinere, obstructions enim pariunt & flatus & laborem.

Lens adstringit atque turbationem facit, si non detracto cortice ingeratur.

Lens deterior est cicere, quia præter communia leguminum vitia, est substantiæ terreae & melancholicæ, ac proinde adstringit & obstruit, neq; vim vrinæ mouēdi, neque vllā aliam euacuationē habet: quare eius vsus utilis nullus est, nisi in quibus passiōibus opus est adstringere, vt in profluuijs muliebribus, & diarrhœis, & hæmoptoicis qui ex laxitate venarum fiunt. Tamen earum cremor vim hanc adstringendi non habet, nisi sint bis coctæ, sed exterget, & hac ratione decoctum primū earum confert, quibus extersione quadam opus est. Huius causam non omnes eandem reddunt, neque cur detracto cortice turbationem non faciant, non detracto faciunt. Galen. enim. primo de alimentorum facultate dicit, esse illarum carnem austerā & adstringentē,
hanc

hęc verò vim longè maiorē esse earū corticibus, succum verò ipsis esse austero contrariū, hanc ob causam si semel tantū sint coctæ, cremorem laxare, & extergere: nimirum succus rerum elixandarum extrahitur in cremorem: iuxta hanc etiam sentētiā interpretatur hoc loco quod Hippo. dicit, lentes si cum corticibus ingerantur, turbationem facere, non autē sine corticibus, quia inquit facultas illa austera nō æquè inest partibus, sed corticibus plus, ea inæqualitas turbationem parit. Dioscorides libro secundo aliam de hac re tenet sententiam: vim scilicet austeram esse in carne, illi contrariam, in cortice, ob id ex prima coctura, cremorem conditionem sequi corticū, & cum corticibus ingestas, turbationem facere. Hanc Dioscoridis sententiam video sequutos plerosque medicos, quæ etiam mihi placet magis. Nam si verum est quod hic auctor affirmat, quod sanè & Galenus ipse recipit, consentaneum magis est, turbationē ventris contrarijs qualitibus imputari, quam eiusdem, adstringentis præcipuè inæqualitati. Quæ enim obsecro adstringentia sunt, quibus omnino insit æqualiter ea vis? at non proinde quæ adstringentia tantum sunt, videmus alium turbare.

Lupinus autē, inter hęc minimè, mala habet.

Lupi-

DE RATIONE VICTVS

Lupinum prædicta mala minusquam alia legumina habere vel inde intelliges, quod sola maceratio est satis, vt mādī possit citra ventriculi noxam. Commendatur à Galeno plurimum primò de alimentorum facultate, quasi *πολλαχῆς ὕψον* id est multi vsus, existens. Vsus est eius decocti ad vermes ob amaritudinem qua participat: farina eius extergit magis etiam quàm fabarum, & leguminum omnium minimè mali succi est, amaritudinem enim cito deponit, vel sola maceratione.

Silphij verò caustis & succus, est quidē quibus maximè, inexpertis verò non descendit per ventrem, sed vocatur sicca cholera: maximè, autem fit, si cum multo caseo misceatur aut bubularum carniū esu. Melancholicæ enim passiones exacerbantur bubularū carniū esu, insuperabilis enim natura ipsarum neque quiuīs ventriculus concoxerit. At optimè deliberabuntur, qui vtentur per coctis, & quam vetustis.

Silphij seu laserpitij, nullus iam vsus est in cibis, ac fortassè ne in medicamentis quidem, quod legitimum iam desideretur.

Erat

Erat verò antiquis in cibus, vsus foliorum, cau-
 lis, & radicis, & succi, qui cyrenaicus appella-
 tur, medicus & syriacus, à prouincijs quibus
 colligeretur. Dioscorides & Galenus consen-
 tiunt esse calidum acrem & flatuosum. Nar-
 rat etiam, Theophrastus, Plinius, & Strabo,
 eius esu expurgari pecus, & pinguescere, ho-
 mines quoque qui eo vterentur expurgari. Di-
 cit ergo Hippocrates caulem & succum eos
 qui soliti esset in cibus capere, nō lædere, sed il-
 lud vtilitatis præstare, quòd maxime per ven-
 trem descenderet, atque ita corpora expurga-
 ret, in expertos verò lædere (nimirum cibi o-
 mnes medicamentosi periculosi sunt non con-
 suctis) & facere siccam choleram. Quæ passio
 sicca cholera sit, postea dicit ipsemet. Nimi-
 rum ventriculi vellicatio magna, sine vomitu,
 aut deiectione, cum solo flatu. Id verò fit,
 cum flatus fumosi & mordentis magna copia
 circa hypochondria immoratur, qualis maxi-
 me ex sylphio fieri natus est, si quidē est simul
 flatuosum & acre. Constat verò quod multo
 magis id faciet quo agrius descendet quare
 cum multo caseo aut bubulis carnibus, cibus
 & crassi succi & tardi descensus, multo ma-
 gis id faciet: quòd cum caseo, manifestum e-
 rat ex dictis antea, siquidem caseus ipse est fla-
 tuosus, & adstringens, assuetis sit etiam acer,

DE RATIONE VICTVS

sed quòd & cū carnibus bubulis, causam reddit dicens, quia melancholicæ passiones exacerbantur bubularum carniū esu. Dices videri hoc parergon. Quid enim; nunquid cholera sicca est passio melancholica? certè est hypochondriacæ passioni valde congener, torquentur enim etiam hypochondriaci flatu aceri & mordenti, & constat tales flatus exustione fieri, vt & melancholiam sæpe. Sed reddit rursus causam qua melancholicas passiones exacerbabat bubulā, dicens, insuperabilis enim est, & quam non quivis ventriculus concoxerit. Certè nō ob hoc solū, sed quia succi melancholici est, tamen rectè illud dicitur ab Hippocrate, quia etsi succi melancholici esset, si cito commutaretur, cito etiam excerneretur, & minus læderet, sed est noxia vtraq; causa, & quia melancholici succi, & quia, tardius coquitur, & subducitur. A noxa verò harū carniū optimè liberatum iri, hoc est minimè læsum iri eum qui vretur optimè elixis, & vetustissimis, id est non recens mactatis, sed referuatis, vt tēpore emolliātur, quæ præparatio nō his solū sed omnibus duris carnibus necessaria est. Hæc esse legitimam enarrationē constat, quia illud vetustissimis, si ad bobis atate referretur, falsum prorsus redderet, sensum. Vitulinæ enim, neque tam mali succi, neque adeo difficiles concoctu sunt.